

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

**Antim
IVIREANU
DIDAHI**

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU 859.0-3
R 95

Textele din volum au fost reproduse după următoarele ediții:

Antim Ivireanul, *Opere*. Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel. București, Editura Minerva, 1972;

A n t i m I v i r e a n u l , *Didahii*. Postfață și bibliografie de Florin Faifer. București, Editura Minerva, 1983. Antologie realizată în redacție de Mihai Dascal.

Din dorința de a păstra farmecul narațiunii și particularitățile de epocă ale limbajului artistic nu s-a procedat la o adaptare a textelor la o ortografie modernă, ci s-a respectat transcrierea exactă a lor după manuscrise.

Coperta: *Isai Cârnu*

ISBN 9975-904-96-3

© «LITERA», 1998

TABEL CRONOLOGIC

- 1660 Se naște Antim Ivireanul, originar din Iviria, denumirea veche a Georgiei. Numele său mirenesc este Andrei, iar părinții săi se chemau Ioan și Maria.
- 1676 La 16 ani este răpit și rob de turci, apoi vândut ca sclav la Constantinopol. Scăpat din robie, aflat probabil în preajma patriarhiei ecumenice, Antim Ivireanul îi uimește pe cei din jur cu înzestrarea sa pentru lucrările de xilogravură, pictură și broderie. Prin destoinicia sa învață meșteșugul imprimeriei și limbile greacă, turcă și arabă. Lucra în calitate de tipograf la patriarhie, unde se bucura de o înaltă prețuire.
- 1680-1690 Între acești ani trebuie situată data venirii lui Antim în Țara Românească, solicitat fiind de domnitorul Constantin Brâncoveanu. Acesta, având legături strânse cu toți patriarhii Orientului, a obținut ușor asentimentul acestora de a-l aduce pe Antim în Țară și de a-l folosi la realizarea planurilor sale culturale.
- 1691 *10 iunie* Antim Ivireanul preia conducerea tipografiei domnești de la București, a cărei grijă a purtat-o până în 1694. Din șirul cărților tipărite în această scurtă perioadă, două merită să fie menționate: un *Evangheliar greco-român* din 1693, adevărat monument de artă tipografică, cu gravuri lucrate, probabil, de Antim și o *Psaltire românească*, tipărită în 1694, ale cărei opt versuri la stema țării sunt semnate de „smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul“.
- 1691 *Octombrie* Antim Ivireanul tipărește prima carte după venirea sa în țară, în grecește, o carte de *Învățăături* (parenetice) *ale lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*, în traducerea grecească modernă a lui Hrisant Notara.
- 1684-1701 Este trimis ca egumen al mănăstirii Snagov, recunoscându-i-se prin aceasta meritele deosebite. Și-a transportat aici și tipografia, continuând

- să tipărească diverse cărți pentru biserică. Până în 1701 a tipărit aici paisprezece cărți (7 în grecește, 4 în românește, una în slavonă, una greco-română și una greco-arabă). Printre acestea sunt un *Liturghier greco-arab*, o *Gramatică slavonească* de Meletie Smotrițki, o *Evanghelie românească*, precum și *Floarea darurilor*. În jurul lui se formează o adevărată școală tipografică cu cunoscuții săi discipoli pe nume Mihail Ștefan sau Ștefanovici, Gheorghe Radovici, ieromonahul Dionisie Floru.
- 1701-1705 În urma unor intrigi părăsește Snagovul, revine la București, unde timp de 4 ani, până în 1705, face să apară 15 tipărituri (cele mai multe, 11, în grecește). În limba română apar acum *Noul Testament* (1703) și un *Acatist*.
- 1705 16 martie Este ales episcop al Râmnicului. Înființează și aici o tipografie. Prima carte tipărită e una în grecește, *Tomul bucuriei*. Prin ea și prin altele Antim Ivireanul ripostează, în numele bisericii ortodoxe, tendințelor de extindere ale catolicismului și calvinismului, încercând să apere puritatea doctrinei, de imixtiunile eterodoxe. Considerând că limba română poate să exprime conceptele teologice și să servească la oficierea serviciului divin, el face totul pentru a o introduce în biserică, unde slavona își pierdea treptat supremația. La Râmnicu Vâlcea, dar și la Târgoviște, Antim Ivireanul face să apară, lucrate în majoritate de Mihail Ștefanovici, pentru prima oară în românește (sau cu texte paralele în românește și slavonă) lucrări de bază pentru slujbele bisericești: *Antologhion* (1705), *Molitvenic* (1706; 1713), *Octoih slavo-român* (1706), *Octoih* (1712), *Liturghier* (1714), *Ceaslov* (1715), *Catavasier* (1714; 1715). Contribuția lui Antim Ivireanul la apariția acestor cărți ține mai mult de prezentarea grafică a lor: ilustrarea cu gravuri, realizarea unor frontispicii, viniete, majuscule, executate în xilografură.
- 1708 27 ianuarie Mitropolitul Țării Românești Teodosie, care păstorise în țară 40 de ani, trece în neființă, exprimându-și prin testament dorința ca locul său să fie ocupat de episcopul de Râmnic, Antim. Este înălțat la suprema demnitate ecleziastică a Țării Românești, rostind cu acest prilej în Biserica Mitropoliei din București un inspirat discurs în românește. Cuvântarea pe care a rostit-o Antim Ivireanul la înscăunare stă în fruntea *Didahiilor*, opera de căpetenie a strălucitului cărturar și orator

religios (alături de *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, datat 1 iulie 1709). *Didahiile*, după denumirea lor grecească, sau predici în limba română au fost rostite de către mitropolit în anii 1709-1716, fie la București, fie la Târgoviște, duminicile și la sărbătorile bisericesti mai însemnate. Sunt mai întâi 28 de predici de pe timpul cât a păstorit sub domnia lui Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino, la care se adaugă încă un număr de șapte predici ocazionale. Originalitatea *Didahiilor* constă în faptul că Antim Ivireanul nu se urcă la amvon doar pentru a săvârși un ritual, ci cu hotărârea de a încerca, cu ajutorul *Sfintei Scripturi* și prin propria lui elocință, să instruiască, să educe, să deștepte conștiințele amorțite ale păstoriților săi în spiritul moralei creștine și al normelor de etică socială.

Chipurile Vechiului și Noului Testament cuprinde în 22 de foi genealogia lui Hristos, ce urcă până la Adam. Pe lângă text, manuscrisul este ilustrat cu nu mai puțin de 505 portrete lucrate în peniță de Antim, la care se adaugă 3 schițe și 8 desene diferite. Miniaturile de aici sunt de o inestimabilă valoare. Manuscrisul este datat cu 1 iulie 1709 și este închinat lui C. Brâncoveanu. Mai conține și 18 versuri la stema țării.

- 1710 La cererea regelui Wahtang al VI-lea, Antim Ivireanul expediază în Gruzia utilaj tipografic cu litere turnate de el, prin elevul său Mihail Ștefanovici, care a întemeiat la Tbilisi prima imprimerie, tipărind acolo o *Evanghelie* (1709) și un *Liturghier*.
- 1712 Dacă activitatea tipografică îi asigură ascensiunea, amestecul în politică, de care este tentat, îi aduce pieirea. În urma acestui amestec e pe cale să-și piardă scaunul metropolitan. Dar la 13 ianuarie și 3 februarie se apără magistral, și domnitorul Constantin Brâncoveanu îl iartă. După mazilirea acestuia, păstorește în tihnă pe timpul domniei lui Ștefan Cantacuzino.
- 1715 Prin osârdia sa înalță Mănăstirea Tuturor Sfinților, astăzi Antim, unde ar fi dorit să fie înmormântat.
- 1716 Se instalează în tronul Țării Românești Nicolae Mavrocordat, care va provoca prăbușirea lui Antim Ivireanul. Acuzat de vrăjitorie și de „meșteșuguri satanicești“, dar și de uneltire contra împărăției otomane și a domnitorului, Antim Ivireanul este condamnat la surghiun, pe

muntele Sinai, la mănăstirea Sfânta Ecaterina. Domnitorul obține caterisirea și exilarea mitropolitului. Bolnav de podagră, cu o tichie roșie pe cap, acesta fu predat unei escorte, care, în loc să-l ducă la destinație, îl măcelări în dreptul localității Galipoli și-l aruncă în râul Tungia, un afluent al Mariței (Bulgaria). Astfel muri la 56 de ani neîmpliniți cel care, după spusele ucenicului său Mihail Ștefanovici, din țara lui scos și în locurile noastre adus, a strălucit ca un mărgăritar neprețuit în aur și ca o rază luminoasă.

DIDAHII

ACEASTA O AM ZIS CÂND M-AM FĂCUT MITROPOLIT

„Veniți după mine și voi face pre voi păscari¹ de oameni.“ Doftorii cei desăvârșit și înțelepți atunci mai mult măresc lauda meșteșugului lor, nu când cu hier și cu foc luptă patima să o supue, după cum iaste liagia războiului, ce numai când acéia ce pătíméște cu apipăeri mângăioase și cu doftorii dulci vor afla leacul bolnavului și céle înfricoșate porunci ale meșteșugului doftoresc să le oprească și oarecare zile cu mâncări doftorești și hrănitore potolind durerile, să arate pre acela ce pătíméște mântuit de boală.

Așa și preînțeleptul doftor al sufletelor și al trupurilor noastre, împăratul împăraților Hristos, Dumnezeul nostru, văzând lumea că bolnăvia cu patimile necredinții și să umfla ca o rană cu înșălăciunile céle lumești spre închinăciunea idolilor, au socotit cu multe feliuri de mijloace și au purtat de grijă pentru mântuirea oamenilor și a neamului omenesc, de vréme ce acesta iaste lucrul cel dintâi al bunătății lui, a mântui pre omul din mâinile vrăjmașului și a-l aduce la frumuseția cea dintâi și la vrednicia de la caré au căzut pentru păcatul neascultării al strămoșului Adam și nu trimite ploae de foc spre îngrozirea lumii, nici pornește marea ca o oaste împotriva pământului, nici înarmează puterile stihiiilor împotriva necredinții, ci numai o supune cu blândéște și cu minuni și o trage spre dânsul cu faceri de bine și cu cuvinte

¹ În ed. Erbiceanu, ca și în edițiile Iorga și P. V. Haneș: *vânători*. Citatul, luat din *Evanghelia de la Matei*, IV, 19 este: „Veniți după mine și vă voi face pe voi pescari de oameni“. Biblia, ed. 1936.

cerești o preface să se mute de pre dânsa patimile céle sufletești, ce să umfla ca o rană otrăvită.

Și vrând Dumnezeu cuvântul ca să se arate în lume mai nainte, până a nu să întrupa și a să face om, au trimis în lume proroci să propoveduiască la oameni venirea lui cea înfățășată. Și pentru aceasta n-au ales împărați și crai, să facă proroci; n-au luat filozofi și ritori, să trimiță propoveduitorii venirii lui; n-au pogorât din ceriu întunérece și mulțime de îngeri, ce are pe lângă dânsul, mii de mii nesocotiți și nenumărați, ci au trimis oameni proști și mai vârtos păstori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil și toată mulțimea prorocilor, prin mijlocul a căroră au sămânat buna-credință, nu în toată lumea, ci numai la un neam, la jidovi, carii lăcuia într-o parte a pământului, în Iudeia.

Dară de vréme ce Dumnezeu va pre toți oamenii să-i mântuiască și la cunoștința adevărului să vie, căci aceasta iaste mare séte la Dumnezeu a pofti și a iubi să se mântuiască oamenii, pentru aceasta nu să odihniia Dumnezeu să fie numai la jidovi buna-credință și célelalte limbi fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut să răsără lumina dumnezeirii lui în toată lumea: și viind împlinirea vremii, după cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie Fiul lui, să se nască din muiare, să se facă supt lége, ca pre cei de supt lége să-i răscumpere; s-au făcut om din Născătoarea de Dumnezeu și pururea fecioară Mariia, au petrecut în lume împreună cu oamenii și vrând să tragă limbile la cunoștința dumnezeirii lui și să-i învêțe lucruri preaslăvite și poruncă noa și vîiață cerească, cerca să afle slugi acestor porunci; și n-au căutat cetăț, nu s-au uitat la mulțime de oameni, nu s-au socotit slujba împăraților, s-au scârbit de putéria avuției, au urât biruința ritorilor, nu i-au trebuit limbile filosofilor, nu s-au slujit cu arme, după cum e obicéiul ostașilor, nici cu alte meștersuguri asemenea acestora, pentru ca să nu aibă putére nimenea din cei necredincioși să zică că au tras la sine Hristos mulțimea cu unele ca aceștea, ci numai s-au slujit iară cu mijlocul cu carele au ales

pre proroci. Și ce face? Au luat iară propoveduitori *Evangeliei* nu păstori, ca pre proroci, ci păscari, și vânători de péște și i-au trimis să propoveduiască lumii bunavestire și le încredințează în mâinile lor și în limbile doftorii lumii, zicându-le: „Veniți după mine și voi face pre voi păscari de oameni. Încetați de a vă trudi deasupra mării cei neînsuflețite. Mutați pentru dragostea mea meșterșugul cel păcăresc pre pământ. Acolea pre dânsul trimiteț și vă întindeț mrejile. Vânaț pentru mine vânatul credinții. Veniți după mine. Urmați-mi mie, ucinicii miei și învățătorii lumii. Lucrați pentru dragostea mea meșterșugul vostru, pentru ceriuri.

Vărsată iaste ca apa mării pre pământ închinăciunea idolească. Zidirea iaste acoperită cu norul a mulți dumnezei. Adâncul necredinții îneacă toată lumea; oamenii să cufundă de valurile drăcești. Lumea pute de împuțiciunea sânghiurilor și să strică cu jirtvele céle stricăcioase. Voiu pune asupra lor ispravnici și doftori, pre voi, pre păscari. Patima aceasta chiiamă meșterșugul vostru. Să slujim cu iarbă mântuitoare zidirea ce iaste în nevoi; veniți după mine.“

Iară ei, lăsând mrejile, mérseră după dânsul. Într-un gând era ceata ucinicilor cu pohta stăpânului; și ca niște oameni drepti și proști de răotate n-au viclenit în mintea lor, nici ș-au prepus în inima lor de acea chiemare; ci ca niște oameni blânzi și făr'de răutate au mers după dânsul, ca hierul după piatra magnitudului și ca părul după chihribariul cel curat. Și cu putéria mântuitorului Hristos au rușinat pre cei ce i-au văzut și ca pe niște pești, cu mreaja bogosloviei au prins mulțimea și au vânat auzurile noroadelor și au înduplecat inimile tiranilor și sufletele împărăților le-au supus; și au făcut o izbândă și o biruință atâta de frumoasă, cât n-au putut-o face toate împărățiile lumii. Oameni făr'de arme și nedechisiț de ale oștirii, săraci de avuție, proști de învățătură, slabi de post, blânzi pentru nerăutate au înălțat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul păcii, propoveduind, nu cu sunet de tobe și de surle, ci numai cu neputincioasă limbă și neînvățată,

pe Hristos și credința și fulgerând, nu zic, cu fulgerile sabiilor, celor ascuțite, ci numai cu strălucirile unei vieți bune, neumplând pământul de oști, nici să acopere marea de corăbii cu vétrile, ci numai far'de rane, făr'de sânge, făr'de vătămare, calcă și supune toată păgânătatea, biruiesc iadul, sting înșălăciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos și credința, cât iaste întins pământul și lumea.

Pentru acéia dară nu iaste minune, iubiții miei ascultători și cinstiți și de bun neam boiari, de m-au rânduit și pre mine Dumnezeu și m-au pus, om mic fiind și smerit, păstor mic, la mică turmă, la dumneavoastră, pre carii eu nu vă am, nici vă țiu turmă mică, ci mare și înaltă; mare pentru buna închinăciune și dreapta credință care o păziți curată și nespurcată, fiind încungiurați și îngrădiți între hotarale celor striini de fel și împesurați de atâta nevoi [ce vin] și scârbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stăpânesc pământul acesta, înaltă pentru buna ascultare și supunerea care arătați de-a pururea cătră beserică și cătră arhieriu.

De vréme ce acéste doao întemeiază și întăresc beserică, credința la Dumnezeu și buna ascultare la biserică și măcar că eu am fost mai mic și mai netrêbnic decât toți, precum au fost și David mai mic între frați în casa tătâne-său, dară Dumnezeu n-au căutat la micșorarea și netrebnicia mea, nu s-au uitat la sărăcia mea și streinătatea mea, n-au socotit prostia și neștiința mea, ci au căutat la bogăția și noianul bunătății sale și au acoperit de cătră oameni toate spurcăciunile și fărdelegile méle, carele sunt mai multe decât perii capului meu și decât năsipul mării și m-au înălțat, nevrêdnic fiind, la această stepenă și mare vrednicie a arhieriei. Și m-au trimis la dumneavoastră să vă fiu păstor, părinte sufletesc, rugător cătră Dumnezeu pentru buna sănătatea și spăsenia dumneavoastră și a cinstitelor dumneavoastră case purtători de grijă la céle ce ar fi spre folosul mântuinții și să vă fiu de mângâiare la scârbele robiei cei vavilonești a lumii aceștia, ca Ieremia norodului lui Dumnezeu și ca Iosif, al unsprăzécilea

fecior al patriarhului Iacov egipténilor; și dimpreună cu dumneavoastră să pățimesc la toate câte va aduce ceasul și vrémia, pentru care lucru am datorie să priveghiez cu osârdie și făr'de léne, zioa și noaptea și în tot ceasul, pentru folosul și spăseniia tuturor de obște, învățându-vă și îndreptându-vă cu frica lui Dumnezeu, pre calea cea dreaptă.

Și dumneavoastră încă aveți datorie, céle ce veț cunoaște că vă învăț, făr'de fățarie și făr'de vicleșug, vă îndemn să le primiț și să le facet, pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastră și să vă supuneți ascultării; că acea ascultare ce o faceți mie, o faceți lui Hristos. Că zice la 10 capete ale Lucăi: „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă și cel ce să leapădă de voi să leapădă de mine și cel ce să leapădă de mine, să leapădă de cel [cel] ce m-au trimis pre mine“. Așijderea zice și fericitul Pavel, la 13 capete cătră ovrei: „Fraților, plecați-vă povățuitorilor voștri și vă cuceriti lor, că ei priveghiază pentru sufletele voastre cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu iaste de folos voao aceasta“.

Și mă rog bunătații lui și iubirii sale de oameni să-mi luminéze mintea ca să poci propovedui cuvântul adevărului și să-mi întărească inima întru frica lui, ca să pociu păstori cuvântătoarea turma lui cea aleasă, caré o au răscumpărat, cu preascump sângele său, din mâna vrăjmașului, după cum adeverează Petru apostolul zicând: „... Știind că nu cu < lucruri > putrede, cu argint sau cu aur v-ați răscumpărat din cea deșartă viață a voastră, ce era dată de la părinți, ci cu cinstit sânge ca a unui miel făr'de prihană și nespurcat Hristos“.

Iar Dumnezeu cel mare și înalt, carele iaste închinat de toate făpturile, izvorul preaînțelepciunii, adâncul cel neurmat al bunătații întru adevărat și adâncimea cea nehotărâtă a bunii îndurări, însuși ca un stăpân și iubitoriu de oameni, să trimiță darul Duhului Sfânt pre cinstit și cel de Dumnezeu încununat cap al prealuminatului domnului și al nostru de obște de mult

bine făcător, Io Costandin Basarab voevod și să-l blagoslovească dintru înălțimea lăcașului său, ca pe Avraam, înmulțindu-i seminția din neam în neam și să-l păzească cu întreagă sănătate și cu lină pace, până la adânci bătrânețe la preainălțat scaunul măriei-sale, dimpreună cu toată luminată casa măriei-sale. Mâna cea tare și puternică și brațul cel înalt al preainălțatului Dumnezeu să supue pre toți vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți podnojie picioarilor măriei-sale; și să vă întărească și pe dumneavoastră, de la mic până la mare, împreună cu toți ai dumneavoastră, întru credința cea bună și dreaptă, întru cunoștința adevărului și întru nădejdea vieții cei de véci, caré iaste făgăduită de nemincinosul Dumnezeu mai nainte de vrémile vécilor, aleșilor lui și să vă povățuiască la tot lucrul cel bun și de folos, spre plăcérea lui, ferindu-vă în toată vrémia și în tot ceasul și în tot locul, de vicleșugurile diiavolului să vă îngrădească cu sfinții îngerii săi și să vă înarméze cu arma dreptății și să vă dăruiască pacea lui cea ce covârșaste toată mintea, ca să petréceț viață cinstit și curată, cu pace și cu sănătate; să păzească inimile voastre și gândurile voastre în Hristos Iisus, după cum zice Pavel, ca să faceț câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drépte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume și lăudate, cu rugăciunile și cu blagoslovenia preasfințiților arhieriei și întru Hristos iubiț fraț și de-a tocma slujitori. Și după petrecaniia vieții aceștia să ne învrednicească pre noi [pre noi] pre toț Dumnezeul cel milostiv la împărăția ceriului, ca să auzim fieștecarele din noi glasul acela: „Slugă bună și credincioasă, preste puțin ai fost credincios pre mai multe te voiu pune. Intră întru bucuriia Domnului.“

LUNA LUI AVGUST, 6.
CAZANIE LA PREOBRAJENIIA DOMNULUI

„Luat-au Iisus pre Petru și pre Iacov și pre Ioann, fratele lui și i-au suit pre dânșii într-un munte înalt deosebi și s-au schimbat fața înaintea lor.“

Cuvintele acéstea sunt ale sfintei *Evanghelii*, dintru carele avem să înțelegem de preaslăvita schimbarea féții a domnului nostru Iisus Hristos, ce s-au făcut în muntele Thavorului. Că vrând ca să arate mărirea sa ucenicilor săi și noao, mai nainte cu puținel, zice *Evanghelia* cum că umblând Iisus în părțile Chesariei lui Filip, întreba pre ucenicii săi zicând: „Cine îmi zic mie oamenii a fi?“ Iar Petru apostolul din descoperirea părintelui ceresc dintre toate célelalte vorbe ale ucenicilor i-au zis cum că iaste fiiul lui Dumnezeu celui viu și cu acest mijloc descoperind tuturor mărirea sa cea mare, ocara patimii sale ucenicilor săi celor întăriți întru această credință o au arătat zicând că i să cade lui a méрге în Ierusalim și multe a păți de < la > bătrâni și de la arhieriei și de < la > cărturari și a să omorî și a treia zi a învia din morți.

Care cuvinte auzindu-le Petru și fiind încă cu conoștința trupească și necunoscând mărirea ce era să vie dintru ocara patimilor, s-au nevoit ca să întoarcă pre Domnul de la acest gând, zicând: „Departa de tine, Doamne, să nu-ț fie ție acestia“. Căruia Domnul îi zise: „Du-te denapoia mea, satano. Sminteală-mi ești, că nu gândești céle ce sunt ale lui Dumnezeu, ci céle omeneshi.“ Cu care cuvinte dojăniiia Domnul gândul cel trupesc ce era înrădacinat cu greșala păcatului celui de obște, în mintea oamenilor și zice cum că-i iaste sminteală, nu ca doară ar păți el sminteală ci pentru că cu acéle cuvinte îl oprii pre el Petru de la lucrarea mântuirii noastre, dintru care cuvinte putem cunoaște dragostea cea fierbinte a lui Dumnezeu care are cătră neamul omenesc, că pentru fierbințeala dragostei aceștia ș-au schimbat fața înaintea ucenicilor, pentru ca să-i întărească pre dânșii mai mult în credință

și să nu să smintească văzând pre dascălul lor pătimind pre cruce.

Drept acéia lasă astăz de strălucéște întru dânsul lumina acéia a măririi, care lumină va străluci și în trupurile sfinților lui, când vor lua cununa cea desăvârșit a bucuriei lor, întru care lumină toată făptura omenească, cea din afară, atâta s-au schimbat cât obrazul lui strălucia ca soarele și veșmintele lui era albe ca zăpada. Iară asămânarea aceasta a obrazului cu soarele și a veșmintelor cu zăpada, nu doară pentru aceia să asămânează cum că nu ar fi strălucit obrazul lui decât soarele, sau veșmintele lui nu ar fi fost mai albe decât zăpada, ci pentru că aici, în lume, nu avem noi alt nimic mai strălucitor și mai luminat decât soarele sau mai alb decât zăpada. Că pentru trupurile sfinților însuș Domnul zice la 13 capete ale lui Mathei, că vor străluci ca soarele întru împărăția părintelui lor (carii sunt pre lângă Hristos ca niște stéle) carii iau lumina lor de la acest soare al dreptății, că de asemenea Hristos pre lângă toț sfinții lui ca un soare pre lângă stéle, și de vor străluci sfinții ca soarele, cu cât mai vârtos va străluci soarele acesta al dreptății. Și lumina aceasta, ochii cei slabi ai ucenicilor nu-i smintiia, ci mai vârtos, cu o bucurie oarecaré, dumnezeiasca, îi veselii. Și nu numai lumina aceasta strălucia în obrazul lui Hristos, ce și o frumusețe oarecaré și podoabă nespūsă să arăta întru dânsul, atâta cât de s-ar aduna într-un loc toată frumoseția și toată podoaba și cea pământescă și cea cerească, nici într-un chip n-ar putea ca să veselească ochii și inimile celor ce ar privi spre dânsa, precum au veselit lumina acéia ochii ucenicilor lui Hristos.

Și această bucurie, preste fire a ucenicilor lui Hristos nu din strălucirea luminii, ci mai mult din luminata frumusețe a mântuitorului să făcea, pentru care lucru putem cunoaște bunătatea și dragostea lui cea mare că, cu această mărire putea totdeauna să strălucească, iar el din buna voia sa pentru noi au închis razile strălucirii sale, ca să poată răbda durori amară pentru noi și pentru păcatele noastre, ca să poată face răsplătire măririi cei dumnezești.

Deci cine va fi acela carele va socoti acéstia și nu să va aprinde cu totul de dragostia mântuitorului acestuia? Și cine nu să va minuna de putérea lui cea nespusă care totdeauna ar fi putut ca să strălucească cu această mărire? Și cine nu va iubi o bunătate ca aceasta, pentru care (o, minune!) au gonit de la sine o mărire ca aceasta, ca să poată săvârși mântuirea noastră? Că mai mare minune au fost a închide o mărire ca aceasta, strălucitoare decât a străluci cu dânsa de-a pururea. Și nu numai singură mărire a lui Hristos veselii ochii ucenicilor, ce și a lui Moisi < și > a lui Ilie, carii, împreună cu Domnul să arătase a fi cuprinși de lumina și de mărire a acéia. Că precum nu era slobod înaintea împăratului Artaxerx a intra cineva îmbrăcat în sac, așa nu s-au convenit nici înaintea împăratului célui vecinic a sta slugile lui, fără numai a fi îmbrăcați în lumină și în strălucire; că aceștia era din toți părinții legii vechi mai aleș și mai mari; că unul era nomothetis, adecă puitoriu de lége, iară celalalt era zilotis, adecă întăritori aceștii legi. Și pre aceștea au vrut Domnul să se arate cu dânsul, pentru ca din lége și din proroci să ia mărturisire omenirea lui.

Oare ce gură ar putea grăi, ca să adevérezé cu ce bucurie și veselie s-au umplut acei doi luminați proroci, când pre Domnul și mântuitorul lor, de carele multe prorocise, nu numai în trup, ci și în mărire și în strălucire îmbrăcat l-au văzut? Că de vréme ce s-au învrednicit aceștea a-l vedea și a-l auzi pre domnul Iisus, de care ei de mult doriia ca să-l vază și nu numai ei ce și toate neamurile, cu ce gură va putea neștine să grăiască cu adevărat bucuriia lor și mai vârtos că dintr-atâtea părinți și proroci ai legii vechi, numai ei s-au învrednicit a vedea o mărire ca aceasta? Și de s-au bucurat Simeon bătrânul atâta, văzând pre mântuitorul Hristos, numai în scutece mișcând, cât moartea care alt lucru mai groaznic nu poate fi, cu ochii véseli o priviia, dară aceștea carii pre acestăș domnu întru mărire strălucind l-au văzut, ce vor fi făcut și cu ce bucurie să vor fi bucurat și cu ce veselie să vor fi veselit? Încă și sufletele acélia care era închise în sânul lui Avraam,

întorcându-se Moisi și spuindu-le lor célia ce au văzut, cunoscându-și ei a fi aproape zioa mântuirii și a răscumpărării lor, cu ce dragoste vor fi așteptat?

Iară de vréme ce acéștia toate sunt puse peste înțelégéré, cu o tăcere oarecaré, blândă și cu o dragoste, cu credință trebuie să le cinstim și să le mărim. Cuvios și trebuincios lucru socotesc a fi, ca să știm la această preaslăvită mărire, acești luminaț proroci, ce cuvinte vor fi vorbit cu Domnul? Că înălțimea fétélor, înălțat lucru, oarece întreba și veseliiia măririi, vésel oarece și frumos lucru poftiia. Că așa vedem ce să face și la mésele și ospétele celor mari, că sunt toate voioase și vésele, mâncările, băuturile, vorbele, jocurile și cântările: nimic nu iaste de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie și de desfătare.

Cine iaste, dară, acela acum, carele să poată spune mărirea ziii aceștia, desăvârșit și precum să cade? Că tot ce au fost mai slăvit în légia véche și în cea noao, în ceriu și pre pământ, la arătare a eșit, căci acolo au fost mai marii prorocilor, ai legii vechi și mai marii apostolilor ai legii noao; din ceriu sfânta troiță s-au vădit și de pre pământ preasfânta omenire a lui Hristos s-au arătat. Și la această veselie, mare și preaslăvită, mai mult decât trei apostoli, carii au fost mai iubiț, n-au fost chemați.

Să vedem dară și vorba cea de veselie ce au fost. Vorbiia, zice Luca, la 9 capete pentru patimile Domnului, carele era să le împlinească în Ierusalim; adecă vorbia pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru cruce, pentru legături, pentru scuipări, pentru palme, pentru ocări și pentru bătăile, carele era ca să le împlinească în Ierusalim. Deci, dară, au acestia sunt cuvintele céle mari și de veselie, carele să conveniia să se grăiască la o veselie ca aceasta? Acest fel de vorbă era să se améstece la o bucurie ca aceasta?

Tocma aceasta iaste, că nu trebuie socotită această vorbă, după socoteala lui Petru, pământéște, ci după socoteala lui Hristos, care au urât céle pământéști înaintea căruia nimic mai vrédnic

nu era decât pentru mărirea lui a răbda patemi și ocări; că mai marele judecătoria lumii, Dumnezeu, pentru ca să slobozească neamul omenesc, din robia diavolului, acest preț de răscumpărare mai vartos au pohtit de la răscumpărătorul neamului omenesc, ca să jărtvească el pentru om, cu moarte amară și plină de ocări, care dar și jărtvă atât au fost de iubită înaintea lui, cât pentru această jărtvă au ertat toate greșalele din toț vécii cei trecuți și ușile ceriului, céle până atunce încuiate celor răscumpăraț, le-au deșchis și lumea au întors-o întru mila sa cea véche. Că mai mult l-au îmblânzit și l-au milostivit această jărtvă singură, decât precum îl mâniase răutățile și făr-legile tuturor oamenilor dintru care putem cunoaște și putem înțelege că vorba aceasta au fost foarte vrédnică unii mării ca acéia. Că ce lucru iaste mai iubit robului, decât slobozirea lui? Și ce iaste mai drag streinului, decât întoarcerea la moșia sa?

Fiind, drept acéia, înstreinați Moisi și Ilie de atâta vréme de moșia lor de care foarte doria, ce ar fi putut grăi mai cu dragoste și mai cu dulceață, decât pentru moartea preotului acestui mare, pentru care moarte să da streinilor întoarcere la moșia lor? Așjiderea și Domnul, ce fél de vorbă ar fi avut mai iubită, decât vorba mântuirii și a răscumpărării lumii? Că atâta doria de păharul acesta a-l bea, cât cea puțină vréme ce mai era să treacă până a-l bea, îi părea că sunt mii de ani. Căci cu sétia acestui păhar să lucra mântuirea sufletelor omenești, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulțirea credinții, ertăciunea păcatelor și slobozirea sufletelor. Și atâta să bucura de acéstia cât în locul bucuriei ce era înaintea lui, răbda crucea de-l muncia și bătăile de-l căznia și spinii de-l încrunta și durorile sufletului de-l chinuia, de care chinuri asuda sudorile céle crunte, negândind nimica de rușine. Că de au părut lui Iacov puțin 7 ani a sluji pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce avea cătră dânsa, dară unui iubitoriu mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puține muncile și caznele, cu care iubita lui logodnică o răscumpăra și o

curăția pre dânsa cu scăldarea neprețuitului său sânge și foarte frumoasă, făr'de nici o hulă și întinăciune o făcea.

Drept acéia nu i-au putut fi mai iubit și mai dulce decât a vorbi de lucrul acela, de carele el mult înseta. Cunoască, dară, acum fieștecarele dintru noi pohta cea nespusă, bunătatea cea negrăită, mila cea bogată și dragostea cea desăvârșită a iubitoriului de oameni Dumnezeu, cu câtă sete au priimit (nu pentru sine, ci pentru noi, viermii cei lepădați) atâtea ostenéle, durori, patime și moarte.

Dară noi, acum, căci să nu priimim pentru dragostea lui și pentru binele ce ne-au făcut vreo scârbă, măcar cât de mică? Însă vorbindu-se acéstia și gătindu-se Moisi și Ilie ca să ducă, iară Petru ca să nu să lipsească de o frumosețe și de o dulceață strălucitoare ca aceasta, zise: „Doamne, bine iaste noao a fi aici; de vei vrea, să facem trei colibi, ție una și lui Moisi una și una lui Ilie“, neștiind ce zice; că nici un lucru lumesc nu-ș aducea aminte, nici de mâncare, nici de băutură, nici de viață, nici de moarte, ci toate lucrurile, încă și de sine uitându-ș fiind ca și un beat de dragostea acei frumoseți, numai de aceia înseta, numai aceia poftiia și numai întru aceia a petrece de pururea să nevoia. Iară încăși luând seama vorbeii și a poștei lui Petru o aflăm să fie supusă voii dumnezeesti; că au zis: de vei vrea, să facem aici trei colibi, adecă de vei nărăvi.

După aceasta zice: „Că încă grăind el, iată nor luminat umbri pre ei și iată glas din nor grăind: Acesta iaste fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta-l ascultați. Și tot cela ce pofteșté ca să placă mie, prin credință și prin dragoste să fie una cu dânsul; că așa, cu dânsul și printr-însul să fie plăcut mie. Și pre acesta ascultați, că va deșchide voao cale de mântuire și cu crucea va face voao scară spre împărăția ceriului. Pre acesta ascultați, că el iaste calea și viața și dreptatea, el iaste cuvântul meu și înțelepciunea mea; pre dânsul, drept aceia, ascultați, iară nu pre lume, nici înșălăciunile șarpelui celui de demult, nici

îndămnurile trupului, nici cuvintele fariseului, socotind strălucirea și mărirea luminii care era întru dânsul și în Moisi și în Ilie și alte minuni, toate câte au văzut în loc de mărturie.“

Și iarăși zice că, auzind ucenicii, căzură pre fața lor și să temură foarte. De au adus cuvântul acest dulce și mângâitoriu al lui Dumnezeu atâta frică, dară groaza judecătorului ce va face? De îngrozéște așa îndemânarea a ținea légia, dară când va lua seama pentru lenevire celor ce n-au împlinit légia ce va lucra? Și oare pentru ce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate Domnul mărirea și frumóséția sa, au adus ucenicilor săi frica aceasta? Cu adevărat nu iaste alta fără numai ca să ne învêțe pre noi acéia ce iaste scris la al doilea *Psalom*: „Slujiț Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur“. Că să cuvîne omului a să bucura de o bunăta mare și a să tème și a să cutremura de o mărîre mare.

Cuvîndu-se, drept acéia acéstia amândoao lui Dumnezeu de-a pururea întru toate laudele și mărirea lui, trebuiaște să le avem și să cérem ajutoriul și mila lui cea bogată. Că fără de mila lui nimic spre mântuirea sufletelor noastre nu vom putea face; că însuș cu nemincioasa gura lui zice: „Fără de mine nimic nu puteț să faceț“. Și de vrême ce fără dânsul nu putem nimica, iară lui trebuie să-i zicem cu căldură, dintru adâncul inimii, să ne miluiască după marea mila sa și după mulțimea îndurărilor sale și să ne descopere ochii sufletului și ai trupului, ca să putem pricepe minunile sale; să scoată din trupurile noastre, céste de carne, inimile céle de piatră și să ne dea inimă de trup ca să ne témem de dânsul și să ne rușim de poruncile lui. Să ne luminéze inimile noastre ca și ale apostolilor, să ne întărească de pururea asupra vrăjmașilor noștri celor văzuți și nevăzuți, să ne îndrepteze pre calea poruncilor sale și să ne dea sfârșit bun, ca de pururea să fie mărit și proslăvit în vécii vérilor. Amin.

CAZANIE LA ADORMIREA PREASFINTEI NĂSCĂTOAREI
DE DUMNEZEU

Pohta și dragostea ce văz la această cinstită și sfântă adunare mă îndeamnă și neștiind a vorbi, măcar că vorba mea nu iaste vrédnică niciodată ca să îndulcească cu vreun mijloc auzirile ascultătorilor, iar încăș domnul Hristos, carele au săturat cu 5 pâini 5.000 de suflete și au îndreptat sărăcia și neputința ucenicilor lui cu bogăția darului său, acelaș și înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor méle céle neritoricite va întinde masă duhovnicească.

De multe ori au stătut în socoteala mea, că doară aș putea afla ceva nou să zic întru cinstea și lauda preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, dară n-am putut afla nimica. Nu doară că nu sunt cuvinte multe și de multe feliuri de vorbe a să grăi întru lauda mării ei, ci pentru că fiind mintea mea turburată de norul neștiinții și mai vârtos întunecată de socoteala dumnezeestilor și prealuminatelor ei daruri, îmi înfruntez și-mi ticăloșesc nevrednicia și neștiința învățaturii méle. Că de vréme ce cei învățați și pedepsiți întru bunătăț stau de să miră de mărirea ei, dară eu, cel neînvățat și departe de toate bunătățile, ce voi face?

Drept aceia dară, îmi caut și făr'de voia mea a conteni de a mai iscodi să aflu înălțimea fecioriei ei, întru caré acu anevoe să sue gândurile omenesti și adâncimea darurilor ei, carele nu să pot vedea lesne nici cu ochii îngerești, ci numai cu acel tituluș ce i s-au dat mai nainte de toț vécii de la părintele cel fără de început și vécnicul Dumnezeu, prin mijlocul îngerului Gavriil. Acela și eu cu cucerie și cu multă frică îl voi zice, întru lauda și cinstea ei: „Bucură-te céia ce ești plină de dar, Domnul e cu tine“. Că mai mare și mai lăudat și mai cinstit tituluș decât acesta nu s-au dat din véci, nimănu, nici să va da până în véci, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui Dumnezeu, care n-au aflat alta niciodată,

după cum i-au zis îngerul. Iară de să va afla și vreun (periergos), adecă prepuitoriu să zică cum că acéste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într-alt chip s-au zis și la alții, precum să véde în multe locuri ale sfintei *Scripturi*, că întâi la al patrulea cap al Facerii zice pentru Avel: „Că căută Dumnezeu asupra lui și asupra darurilor lui“; pentru Enoh: „Și fu, zice, bine plăcut lui Dumnezeu și nu să afla pentru că l-au mutat pre dânsul“; pentru Noe: „Că au aflat har înaintea domnului Dumnezeu și-l păzi de potop“; pentru Avraam: „Că crezu, zice, pre Dumnezeu și i să socoti lui întru dreptate și-l făcu părinte a multe neamuri“; pentru Iosif: „Că era Domnul cu dânsul și vărsă asupra-i milă și-i déde lui har“; pentru Moisi, că i-au zis: „Și cuvântul acesta carele ai zis tu ți-l voiu face pentru că ai aflat har înaintea mea și te știu decât pre toți“; pentru David, că i-au zis: „Aflat-am om după pofta inimii méle, pre fiul lui Iese, carele va împlini toate cérerile méle“.

Și pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, tuturor prorocilor și tuturor sfinților și celor mai nainte de lége și celor după lége li s-au zis cuvinte de bucurie, prin mijlocul îngerilor și li s-au dat de la Dumnezeu dar și milă, însă acoperit.

Iară sfintei Fecioarei s-au dat cuvântul bucuriei ceii adevărate, care iaste mai presus decât toată mintea, în slavă și în cinste mai veselitoare, covârșind pre toți cu darul și cu mila „Bucură-te céia ce ești plină de dar. Domnul e cu tine“. Și nu numai pentru bucuriia aceasta ce i s-au dat să fericéște de toate neamurile, ce și pentru numele ei cel preacinstit ce i s-au dăruit, de să numéște Mariam. Că precum iaste numele Fiiului ei mai presus decât toate numele, după cum zice fericitul Pavel: „Și i-au dăruit lui nume care iaste preste tot numele“, așa și numele ei iaste preste tot numele, după al lui Iisus.

Și precum întru numele lui Iisus să pleacă tot genunchiul celor cerești și celor pământești și celor de supt bezne, așa iaste și ia, mai cinstită în cer decât heruvimii și mai slăvită fără de asămânare decât serafimii și pre pământ mai închinată și mai fericită ca o

împărăteasă a lumii, de toț credincioșii pământului și supt bezne mai strașnică și mai înfricoșată asupra dracilor decât toți sfinții; întru care nume Mariam, după a mea proastă socoteală, înțelegem cum că cuprinde în sine trei lucruri: una pentru că fiind numele acesta de trei (silaves), adecă de trei înjugări, să înțelege cum că au născut o fată a sfintei troițe, pre Fiiul și cuvântul lui Dumnezeu; a dooa că are fieștecare înjugare câte 2 slove și să înțelege céle dooa firi ale lui Hristos, adecă cea dumnezeiască și cea omenească; a treia că sunt 6 slove de toate într-acest nume, cu carele înțelegem céle 6 taini mari și preste fire, adecă blagovéštenia, nașterea, botezul, moartea pre cruce, înviiarea și înălțarea la ceriu. Cu blagovéštenia s-au descoperit taina cea mai nainte de toț vécii ascunsă; cu nașterea s-au împăcat ceriul cu pământul, adecă Dumnezeu cu omul; cu botezul ne-am îmbrăcat cu haina nesticăriunii; cu moartea ni s-au dat viața; cu înviiarea ni s-au dat bucuria și cu înălțarea la ceriu, șădéria de-a dreapta lui Dumnezeu, Tatăl.

Așjderea și în cuvintele céle de bucurie ce i-au zis îngerul: „Bucură-te ceia ce ești plină de dar, Domnul e cu tine“, iar înțelegem numele preasfintei troițe. Că în cuvântul ce zice: bucură-te, să înțelege Fiiul, că el iaste toată bucuria lumii; în cuvântul ce zice: plină de dar, să înțelege Duhul Sfânt, prin care să dau toate darurile și în cuvântul cel ce zice: Domnul e cu tine, să înțelege Tatăl, că el iaste Domnul a toate, văzutelor și nevăzutelor.

Dumnezeu însă, carele numai cu un cuvânt au făcut și au zidit toate lucrurile céle văzute și nevăzute, poate cu adevărat, cu cea desăvârșit a lui preputernicie, să facă stéle mai luminoase decât acéstea ce strălucesc pre ceriu și lună mai iscusită decât aceasta ce ne povățuiaște noaptea și soare mai strălucitoriu și mai luminat decât acesta, carele stinge cu lumina lui toate célialte lumini și ceriuri mai mari și mai largi în rotocolime și păsări mai cu dulce glasuri și flori mai cu multe mirosuri și copaci mai nalți și mai roditori și vânturi mai sănătoase și văzduhuri mai de folos și

hiară mai multe la număr și mai de multe féliuri și mai multe lumi decât aceasta ce lăcuim poate să zidească în mărimă și în meșterșug mai minunate; iară o zidire caré să covârșască în vrednicie pre Maica lui Dumnezeu nu va putea să facă niciodată, măcar că iaste preaputérnic. Pentru că precum nu iaste cu putință nu zic să socotească, ce nici cu mintea să gândească neștine o ființă mai cuvioasă și mai naltă decât dumnezeirea, așa nici o zidire mai covârșitoare decât acéia ce au născut pre un Dumnezeu carele s-au făcut om. Că pre dânsa o au ales Dumnezeu, mai înainte decât toată zidirea, pentru ca să-i fie lăcaș vecinic, după cum grăiaște David: „Aceasta iaste odihna mea în vécii vécilor și într-înșua voiu lăcui, pentru că o am ales“.

Aleasă iaste, cu adevărat, ca soarele, pentru că iaste încununată cu toate razele darurilor dumnezezești și strălucéște mai vârtos între célélalte lumini ale ceriului.

Aleasă iaste și frumoasă ca luna, pentru că cu lumina sfințeniei stinge célélalte stéle și pentru marea și minunata strălucire de toate șireagurile stélelor celor de taină să cinstéște, ca o împărăteasă.

Aleasă iaste ca revărsatul zorilor, pentru că ia au gonit noaptea și toată întunecimea păcatului și au adus în lume zioa cea purtătoare de viață.

Aleasă iaste, că iaste izvor carele cu curgerile cereștilor bunățăt adapă sfânta biserică și tot sufletul creștinesc.

Aleasă iaste, că iaste chiparos carele cu nălțimea covârșăște ceriurile și pentru mirosul cel din fire s-au arătat departe de toată stricăciunea.

Aleasă iaste, că iaste crin, că măcar de au și născut între mărăcinii nenorocirii ceii de obște, iar nu ș-au pierdut niciodată podoaba albiciunii.

Aleasă iaste că iaste nor carele n-au ispitit nici o greime a păcatului.

Aleasă iaste, pentrucă iaste fecioară mai nainte de naștere, fecioară în naștere, fecioară și după naștere și iaste o adâncime

neprepută a bunătaților și o icoană însuflețită a frumoseților celor cerești. Iaste o grădină încuiată dintru caré au eșit floarea cea neveștejită și fântână pecetluită, dintru caré au curs izvorul vieții, Hristos.

Pre aceasta au văzut-o Moisi în muntele Sinaei, ca un rug aprins și nu ardea.

Pre aceasta au văzut-o Aaron, ca un toiag înflorit și plin de roadă.

Pre aceasta au văzut-o Iacov, ca o scară întărită, din pământ până în ceriu și îngerii lui Dumnezeu să suiia și să pogorâia pre dânsa.

Pre aceasta o au văzut-o Iezechiil ca o ușă încuiată, prin caré nimenea n-au trecut.

Pre aceasta o au văzutu-o Ghedeon, ca o lână, Avvacum ca o dumbravă umbroasă, Daniil ca un munte și Solomon ca un pat.

Aceasta astăzi să mută de pre pământ la ceriu; lasă întristăciunea și să duce la bucurie, lasă céle de jos și priiméște céle de sus; lasă céle stricăcioase și câștigă céle nemuritoare și vecinice. Astăzi îș dá preasfânt sufletul ei în mâinile Fiiului ei și cu cântări îngerești și apostolești să petréce cinstit trupul ei în satul Ghethsimani, spre îngropare.

Astăzi ceriul întinde sânurile sale și priiméște pre céia ce au născut pre cela ce nu-l încape toată zidire.

Astăzi să minunează toate puterile cerești, zicând una cătră alta: cine iaste aceasta ce să sue din pustiu, adecă de pre pământ, la ceriu? Cine iaste aceasta caré să ivéște ca zorile, frumoasă ca luna și aleasă, ca soarile? Cine iaste aceasta ce să sue de pre pământ în ceriu, albită, înflorită, întru caré hulă nu iaste? Rădicaț porțile voastre, zic cétele céle îngerești, una cătră alta și cu cântări de laudă priimiț pre împărăteasa ceriului și a pământului, caré vine, să lăcuiască den a dreapta împăratului Dumnezeu, cu îmbrăcăminte cu aur îmbrăcată, împistrită, după cum zice David, căci aceasta iaste céia ce au împăcat ceriul cu pământul și pre

Dumnezeu cu omul. Aceasta iaste bucuriia celor drepti și nădăjdia celor păcătoși.

Pre aceasta, dară și noi, cu toții trebuie cu dragoste, cu cucerie, cu inimă curată și cu cântări de laudă să o cântăm și să o lăudăm, ca pre o Maică a lui Dumnezeu și cu bucurie sufletească să prăznuim adormirea ei. Ce, o Maică Fecioară, acest norod ce stă înaintea măririi-tale, văzând înălțimea curățeniei tale și cunoscându-ș ei nevrednicia și smereniia lor, nu îndrăznesc, fără de mijlocitoriu ca să-ț aducă căzuta închinăciune și mulțemită, pentru multele faceri de bine și să se roage ca să te milostivești asupra lor. Pentru acéia eu, nevrédnicul și mult păcătosul robul tău, fiindu-le tată sufletesc, rânduit de Fiiul tău, prin mijlocul meu să roagă cu toții, cu căldură, dintru adâncul inimii zicând: stăpână de Dumnezeu născătoare, împărăteasa ceriului și a pământului, cinstea și slava creștinilor, céia ce ești mai naltă decât ceriurile și mai curată decât soarele. Fecioară prealăudată, nădăjdia celor păcătoși și liniștea celor bătuți de valurile păcatelor, caută asupra norodului tău, vezi moștenirea ta, nu ne lăsa pre noi, păcătoșii, ci ne păziaște și ne mântuiaște de viclesugurile diiavolului, că ne-au împresurat scârbele, nevoile, răotățile și necazurile. Dă-ne mână de ajutoriu, Fecioară, că perim. Nu te îndura de noi, că pre tine te avem ajutătoare și la tine nădăjduim, ca cu rugăciunile tale céle preaputernice și nebiruite, să împlânzești, pre Fiiul tău asupra noastră, ca să-ș întoarcă mila sa cea bogată spre noi; și încăș roagă cu căldură, ca să dea putere dintru înălțimea lăcașului său și prealuminatului nostru domn, pre carele proniia sa l-au ales și l-au pus preste acest norod, ca să poată chivernisi cu înțelepciune întreagă turma ce i s-au încredințat, în mulți ani luminat, cu fericită sănătate și să o apere de lupii cei văzuți și nevăzuți. Să păzească și toată cinstita această boerime de toate primejdiile și de toate viiclesugurile vicleanului și să le dea dragoste, uniciune, spor și ajutoriu întru toate; și să ne învrednicească pre toț de obște ca să petrecem toată viața noastră cinstită, curată

și fără de prihană, ca cu o gură și cu o inimă pre dânsul de pururea să-l mărim și ție să zicem: „Bucură-te ceia ce ești plină de dar, Domnul e cu tine“.

LA DUMINECA VAMEȘULUI, CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Pohta cea mare și dragostea cea curată, iar mai vârtos să zic, datoriia cea părințească ce am cătră dragostea voastră m-au îndemnat astăzi de am venit aici, pentru ca să vă cercetăm sufletește, de vreme ce m-au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic să vă fiu păstor și părinte sufletesc și învățătoriu la lucrurile céle ce ar fi spre folosul mântuinții sufletelor voastre. Pentru care lucru aveț datorie cu toții, de la mic până la mare, să mă ascultaț la céle ce vă învăț de bine și de folos, că acea ascultare nu o faceț mie, ci lui Hristos, după cum zice la 10 capete ale Lucăi: „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă și cel ce să leapădă de voi, de mine să leapădă„. Așijderea și fericitul Pavel zice la 13 capete cătră ovrei: „Fraților, plecați-vă învățătorilor voștri și vă cucerit lor că priveghiază pentru sufletele voastre, ca cum ar fi să dea cuvânt, ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu iaste de folos voao aceasta“.

Drept aceia n-am pregetat, nici am lenevit, ca să nu fac datorie, după porunca stăpânului și învățătorului nostru Hristos, căruia mă și rog ca să-m dea putere să vă pocui spune ceva de folos; ci vă pohtim de ascultare.

Precum un om casnic, vrând ca să samene grâu curat în holda lui, pune multă nevoință de-l cérne și-l curăță de neghină și de altele, așa și sfinții părinții noștri au pus multă nevoință de au cernut cu ciurul chibzuelii toată sfânta *Scriptură* și au ales ca niște grâu curat din toate bunătățile câte ar putea fi acéste trei bunătăț mari: credința, nădédia și dragostea și le-au sãmănat în holda sfintei bisérici, adecă în adunarea și în inima celor

credincioș. Și are datorie fieștecare creștin a le ținea și a le face, căci fără acéste trei bunătăț nu iaste cu puțință nici cu un mijloc să se mântuiască creștinul, măcar de ar zice cine ce va vrea, căci acéstéa sunt teméele creștinătății. Că precum nu iaste cu puțință a trăi neștine pre pământ fără de hrană trupească și fără de îmbrăcăminte și fără de somn, așa nici fără de acéste trei bunătăț carele sunt, precum am zis și mai sus, credința, nădėjdea și dragostea. Ce întâi voiu zice puține cuvinte pentru nădėjde și pentru dragoste, apoi voiu zice, pre urmă și pentru credință, mai pre larg.

Nădėjdea iaste o îndrăzneală adevărată cătră Dumnezeu, dată în inima omului, din dumnezeiasca strălucire, ca să nu să deznădăjduiască niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredințat cum că va lua, prin pocăință, ertăciune păcatelor și verice altă cérere, sau trecătoare, sau vécinică. Și iaste nădėjdia de 2 féliuri: una bună și alta rea. Bună iaste acéia când nădăjduiaște cineva la Dumnezeu să se mântuiască, sau alt bine ce va să petreacă, că nici ostenéște, nici cheltuiaște nimic, cum zice David, că: „Cel ce nădăjduiaște spre Dumnezeu mila îl va încungiura“. Rea iaste acéia când nădăjduiaște cineva la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemână la lucrurile céste trecătoare ale lumii, care nădėjde iaste mincinoasă și deșartă, cum zice iarăș David: „Nu vă nădăjduiț pre boiari, pre fiii oamenilor, la carii nu iaste mântuire“. Așijderea zice și Solomon: „Blestemat să fie tot cel ce nădăjduiaște spre om“.

Dragostea încă iaste o unire a mulți într-una și cale cătră Dumnezeu și vârף tuturor bunătăților, după cum o adeverează și fericitul Pavel la 13 capete cătră corinthéni, zicând: „Decât credința și decât nădėjdia iaste mai mare dragostea“. Și iaste și aceasta de 3 féliuri: una dumnezeiască, alta firească și alta pătimitoare și rea. Dragostea cea dumnezeiască iaste acéia ce zice la *A dooa lége*, la 6 capete: „Să iubești pre domnul Dumnezeuul tău i proci“; iar cea firească iaste céia ce iubesc părinții pre fii și fiii pre părinți

și fieștecare pe ruda sa și pe priiatenii săi. Iar pentru dragostea cea pătimitoare și rea, nu vom zice nimic, pentru căci fieștecare înțelept și temătoriu de Dumnezeu o cunoaște că nu e bună; și pentru acéia, lipsească vorba ei de la mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul.

Credința iaste ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, după cum zice apostolul Pavel: „Și fără de credință nu iaste cu putință nimeni să se mântuiască“, precum vedem aceasta la toț sfinții și la toț dreptii cei mai înainte de lége și cei de după lége. Că pentru credința lor cea dreaptă au aflat har înaintea lui Dumnezeu și au făcut minuni mari și preste fire, facând folos și lor și altora; și era de pururea ochii lui Dumnezeu asupra lor și cu urechile lui asculta rugăciunile lor, după cum zice David.

Așijderea și în sfânta *Evanghelie* vedem, în bogate locuri, că cei ce mergea la domnul Hristos, cu credință, auziia din gura lui: „După credința voastră să se facă voao“ și îndată să tămăduia, ver de ce boală ar fi fost. Și putem lua pildă și de pe vameșul acest de astăzi, ce pomenéște sfânta *Evanghelie*, că bătându-ș pieptul și zicând cu credință: „Doamne, fii milostiv mie, păcătoșului“ să pogorî îndreptat.

Dară noi, acum, că ne numim creștini, de pe ce fapte bune socotiț că ne vom putea arăta creștinătatea și blagocestiia ce avem și să fim aleș și despărțiț de neamurile ce zicem noi că sunt păgâni? Că de vom zice: de pe credință, ne înșălăm, că noi credință nu avem: că de am avea credință am iubi pre Dumnezeu și am păzi cuvintele lui și am face, după putință, poruncile lui. Că zice la Ioan, în 14 capete: „De mă iubéște neștine, cuvântul meu va păzi“. Iar noi, în loc de a-l iubi și a-i păzi cuvintele îl înjurăm și-i ținem cuvintele de răs și de batjocură, ca când ar fi niște basne. Iar de mă veț întreba, în ce chip îl înjurăm, să vă spuiu: când înjurăm de lége pre cineva, pre Dumnezeu înjurăm. Că v-am spus mai sus, că credința iaste numai de un fel și toț oamenii cred în Dumnezeu, că Dumnezeu iaste liagea și făcătoriu legii; și pentru

căci înjurăm légia, înjurăm pre Dumnezeu și pentru acéia, iată dară, că n-avem credință.

De vom zice de pe nădiajde, că suntem aleși din păgâni, nici aceasta nu o avem, căci că de am avea credință, poate doară că am avea și nădiajde, că v-am spus mai sus că întâi iaste să crează neștine în Dumnezeu, apoi să nădăjduiască.

De vom zice de pe dragoste, că suntem aleș din păgâni, nici acéia nu o avem, că zice Ioann: „De va zice cineva că iubéște pre Dumnezeu și pre fratele lui îl urăște, mincinos iaste; că de vréme ce nu iubéște pre fratele lui, că-l véde, dar pre Dumnezeu, că nu-l véde, cumu-l va putea iubi?“ Și iată, dară, că precum zic că neavând dragoste între noi și nepohtindu-ne binele unul altuia, după porunca lui Dumnezeu, n-avem nici credință, nici nădiajde, nici dragoste și suntem mai răi, să mă ertaț, decât păgânii. Că zice apostolul Pavel: „Limbile n-au lége și fac ale legii“. Iară noi, având lége, facem tot împotriva legii și suntem mai păcătoș decât toate neamurile și decât toate limbile. Și puteț cunoaște aceasta, că iaste așa cum zic, că ce neam înjură ca noi, de lége, de cruce, de cuminecătură, de morți, de comândare, de lumânare, de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie și de toate tainele sfintei bisérici și ne ocărâm și ne batjocorim noi înșine légia?! Cine din păgâni face aceasta, sau cine-ș măscărăște légia ca noi? Oare nu înjurăm cu acéstia toate pre Dumnezeu? Oare nu ocărâm cu acéstia poruncile lui? Că el singur ne-au arătat și ne-au învățat acéste taini, ca prin mijlocul lor să ne curățim de păcate și să-l înblânzim asupra noastră la scârbe și la nevoi.

Dară noi, deaca auzim pre cineva că înjură [în jurăminte] de céle ce am zis, în loc de a-l certa și a-l înfrunta, ca pre un om făr'de socoteală, noao ne pare bine și râdem. De sunt acéstia lucruri creștinești, zică cine are Dumnezeu.

Încăș, pe lângă acéstia toate, mai adaogem cu răutatea că pre părinții noștri îi ocărâm și-i batem; pre bătrâni îi necinstim, pre

domni și pre boieri îi blestemăm, pre arhieriei nu-i ținem într-o nimica, pre călugări îi clevetim, pe preoți îi ocărăm, bésericile le ținem ca niște grajduri și când mérgem la dânsele, în loc de a asculta slujbele și a ne ruga lui Dumnezeu, să ne iarte păcatele, iar noi vorbim și râdem și facem cu ochiul, unul altuia mai rău decât pe la cârciume. Sărbătorile și praznicile nu le ținem, ca o nimica, ci atuncea facem céle mai réle, de bucurăm pe dracul și atuncea vindem și cumpărăm.

Și în scurte vorbe, ne-am abătut cu toții din calea dreptății și împreună ne-am netrebuít, după cum zice David și nu suntem până întru unul a cunoaște și a cerca pre domnul. Căci fiind orbiți de deșărtăciunile céle lumești, nu ne bucurăm la altceva făr' numai la lucrurile întunéricului veacului acestuia; și suntem porniți cu toții spre răutăț, ca o roată când dá de vale și nu să poate opri și suntem toți, cu totul, ca niște dobitoace necurate, tăvălindu-ne în răsfăciunile céle spurcate și de nimica.

Și acéstia toate nu să trag dintr-alta, fără numai din necredința noastră; că ni s-au împietrit inimile întru răutăț, ca a lui faraon și umblăm, ca niște cai sirepi, făr' de zăbală și făr' de rușine, până vom cădea într-o vreo propastie și vom peri. Cu acéste fapte ne lăudăm că suntem creștini! O, vai, de capetele noastre! Și cu creștinătatea ce avem poate că vom fi socotind că numai căci ne numim creștini ne vom spăsi! Ba! Ci mai mare osândă vom să luom, de nu ne vom pocăi și de nu ne vom lăsa de răutățile noastre. Că zice Hristos: „Nu cei ce-m zic mie Doamne, Doamne, vor întra întru împărăția ceriului, ci cei ce fac voia mea“. Spuneți-mi, rogu-vă, că eu poate că-m voiu fi eștit din fire, care voe a lui Hristos facem, sau care poruncă ținem? Eu nu poci cunoaște altceva, făr' numai un nume uscat și sec, ce avem făr' de nici o faptă bună. Și încă stăm de ne mirăm căci nu ne face Dumnezeu pe voia noastră pentru căci ne numim creștini! Ba încă bine că nu ne prăpădește ca pe sodomiténi, că vedem depărtarea lui Dumnezeu cu ochii noștri și cunoaștem că din răutățile noastre

ne vin atâta féliuri de boale și atâtea féliuri de morți și alte nevoi și scârbe și nicidecum nu ne venim în fire, ca să ne părăsim de răutățile noastre.

Ci iată, că vă zic, iubiților miei și vă învăț cu frica lui Dumnezeu, ca un părinte sufletesc și păstoriu ce vă sunt, să vă veniți în fire și să vă căiți de lucrurile cele necuvioase, că Dumnezeu iaste milostiv și deaca va vedea întoarcerea noastră și pocăința cea bună, ne va erta. Că zice prin rostul Isaiei: „Întoarceți-vă cătră mine și mă voiu întoarce și eu cătră voi“.

Și vă poruncesc tuturor, cât sunteț cu meșterșug și cu neguțătorii, veri de ce breaslă, ca de acum înainte, duminecele și sărbătorile cele mari ce să numesc domnești și ale Maicăi Précistii și a unora din sfinții cei numiți, să vă închideț prăvăliile și nici să vindeț, nici să cumpăraț nu numai de la creștini, ce nici de la turci, nici de la alții, nici să lucraț și precum zic să faceț, că nefăcând să știț bine că vă voiu pedepsi besericéște, cu pravila și pre dreptate, nefăcându-vă nici o năpaste. Și încăș, pre carii să vor arăta semeți și tari de cap și nu să vor supune dreptății și poruncii besericești îi vom pedepsi și cu domnia.

Și nimeni să nu socotească, din voi, și să zică în inima lui: dară ce treabă are vlădica cu noi, nu-ș caută vlădicia lui, ci să amésteacă întru ale noastre? De n-aț știut până acum și de n-au fost nimeni să vă învețe, iată că acum veț ști că am treabă cu toț oamenii cât sunt în Tara Rumânească, de la mic până la mare și până la un copil de țată afară din păgâni și din ceia ce nu sunt de o lége cu noi; căci în seama mea v-au dat stăpânul Hristos să vă pasc sufletéște, ca pre niște oi cuvântătoare și de gâtul meu spânzură sufletele voastre și de la mine va să vă ceară pre toț, iar nu de la alții, până când vă voiu fi păstoriu.

Ci vă caută în scurte cuvinte să mă ascultaț de veț fi creștini și de vă țineț ai lui Hristos, că precum nu pot fi oile făr'de păstoriu, așa nici norodul făr'de arhieru și verice va păsa cuiva la cele sufletești, alérge la mine ca la un părinte, că-l voiu vindeca, cu

ajutoriuul lui Hristos.

Încăș poate să zică fieștecine din voi, în gândul său: dară noi avem nevoi gréle asupra noastră și nu putem să facem acéste ce zici; ci eu încă zic că iaste așa și crez. Numai la greul acela sunt și eu părtaș și într-acel jug ce trațeț voi, trag și eu; dară n-am puténe să zic nici să gândesc așa, căci că precum cére împáratul dájdi de la noi, așa ne cére și Dumnezeu credință și fapte bune. Că zice Hristos la *Evanghelie*: „Daț ale chesariului, chesariului și ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu“. Să nu socotiț că-i va fi milă lui Dumnezeu de noi, să ne iarte pentru căci avem nevoi, deaca nu vom face după puțință și poruncile lui, ce ne va băga de unde nu vom putea să mai eșim. Ci să lăsăm năravurile céle rele și obicéele céle necuvioase, ca doară s-ar milostivi Dumnezeu asupra noastră să ne iarte și să ne chivernisească cu mila lui cea bogată, căruia mă și rog să tipărească și să pecetluiscă în inimile voastre acéștia câte v-am vorbit, ca să nu le uitaț, ci, după puțință de pururea să le faceț și precum înțelepțește pre cei orbi și pre cei sfărâmaț îi îndreptează așa să ne înțelepțească și pre noi și să ne îndrepteze pre calea cea dreaptă a mântuinții, ca de pururea să mărim și să proslăvim numele lui cel sfânt și preasfânt. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA STRETENIIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

A povesti lucruri minunate, iaste dată oamenilor celor învățaț. A îndulci cu vorba auzurile ascultătorilor, iaste dată ritorilor. A descoperi taini mari și preste fire, iaste dată celor ce sunt desăvârșit întrun bunătați. Iar în mine, neaflându-se nici unele de acéștia, nu va putea nimeni să auză nimic de folos.

Drept acéia, cu multă jălanie îmi ticăloșesc nevredniciia și-m caut și făr' de voia mea a tăcea, iar apoi cunoscându-mi datoria ce am și temându-mă ca să nu caz în osânda slugii cei vicléne, cu

cuviință iaste, după putință, să povestesc de-a pururea lucrurile Domnului, căruia mă și rog, cu multă umilință, să-m dezlege găngăviia limbii și să-mi lumineze mintea, ca să poci zice puține cuvinte întru slava lui cea negrăită. Ci vă pohtesc de ascultare.

Cum că iaste fecioria o bunătate mare, naltă și minunată, iaste lucru dovedit și înfățișat la cei înțelepți; pentru caré nu sunt eu vrednic a grăi și a lăuda măririle ei. Iar pentru căci praznicul de astăzi aduce la mijloc, ca o cunună neveștejită, toată slava fecioriei, desăvârșit și o pune înaintea fiilor celor hrăniți cu hrana cea sufletească, ne îndeamnă, după putință, a zice puține cuvinte pentru dânsa. Astăzi să deschide sfatul prorocilor celor dumnezezești și sémnele céle închipuie ale preaslăvitei zile aceștia, împreună cu sfârșitul lor, să propoveduesc adunării cei besericești. Astăzi, sfârșitul cel adevărat al sfatului celui din ceput, prin fapte cu mărire lumii s-au arătat. Astăzi, slava Domnului și-a sfintei Fecioare descoperit o privim. Astăzi, bucuria cea cerească, pre caré toate neamurile cu dragoste o aștepta, sfântul praznic de astăzi o dă neamului omenesc. Au trecut céle vechi și au înflorit céle noao, carele nu se mai învechesc. Nu mai stăpânește de pe acum porunca cea tare a legii, ce mila Domnului împărătește; pre toți îi trage la sine, cu mântuire și îndelung răbdare, nici pedepsște, ca pre Ozan acela odinioară carele au îndrăznit de s-au atins de care nu era să se atingă.

Că Dumnezeu, pre toț chiemând la sine, frica nu poate să zăticnească. Strigă zicând: „Venit după mine toț cei osteniț și însărcinaț“. Și cine nu va alerga? Întru ale sale au venit Domnul, nu prin umbră, ci chiar și înfățișat să aduce, ca pre un jărtăvnic pre pământ, cu pohfală de sicriiul cel însuflețit, adecă de sfânta Fecioară, de care sicriu s-au atins vameșul și s-au îndreptat, s-au apropiat curva și s-au făcut curată, s-au lipit bubosul și s-au tămăduit. Acest sicriiu pre nimeni nu uraște, pre nimeni nu gonéște, de nimeni nu să scârbéște, nici să ferește a duce céle mântuitoare și pre nimeni nu face părtaș-strictăciunii, că iubitoriul

de oameni, Dumnezeu, să odihnește într-însa. Aceștia sunt darurile milii cei noao. Aceasta s-au făcut întâi supt soare (nou), caré nu s-au mai făcut, nici să va mai face. Că acéia ce râduise Dumnezeu, pentru multa milostivire și îndurare ce avea cătră noi, au venit însuș și au împlinit pentru iubirea de oameni, céia ce i să convenia lui. Pentru care lucru adevărat au răsunit dumnezeiasca trânbiță, fericitul Pavel, zicând: „Cele vechi au trecut, iată s-au făcut toate noao“.

Drept acéia, ce voiu putea cuprinde cu mintea mea, sau ce lucru vrédnic voiu putea grăi asupra zilei aceștia? Nu poci să mă întinz unde nu ajung, nu poci să vorbesc céle ce nu știu. Îm mărturisesc nevrednicia și neputința; nu îndrăznesc a mai zice nimica. Că biruiaște și covârșaste mai presus decât toată pricéperea minții omenesti graiul pomenirii și fecioria sfintei Fecioarei aceștia. Că de poate afla cineva mai mare și mai slăvit decât pre Dumnezeu, poate că doară va afla mai mare și mai cinstită decât pre sfânta Fecioară, care fecioară, ca alt ceriu gânditoriu, ține în brațile sale pre făcătoriu ceriului și al pământului, pre Fiiul său, carele iaste născut din Tatăl mai nainte decât luceafărul și-l aduce astăzi la biserică, ca pre un cap ce iaste al bisericii, să-l închine Domnului, celuia ce i să închină toată făptura și i să pleacă tot genunchiul. Că pentru bunătatea lui cea de margine să supune legii, cela ce au dat légia lui Moisi în muntele lui Horiv. Să supune poruncii cela ce numai cu porunca au făcut toate céle văzute și nevăzute. Să smereste cela de carele să cutremură toată zidirea. Primeste ca un milostiv, de să pune în brațele dreptului Simeon, cela ce iaste numai însuși drept. Duce poclon la beserică cela ce sunt toate ale lui, duce poclon la béserică 2 pasări, cela ce au făcut cu un cuvânt toate pasările în văzduh; duce poclon 2 turturéle, ca să arate céle 2 voi a dumnezeirii și a omenirii. Duce o părăche de turturéle curate ca să facă părăche curată lui Dumnezeu pre omul, ca să facă amândoa una, ca să împreune céle vechi cu céle noao, céle cerești

cu céle pământești, céle de jos cu céle de sus. Duce poclon lucru curat, cela ce iaste numai însuși curat, ca să arate că s-au născut din maică curată și să arate și curățenie beséricii și al credinții. Duce acéle 2 pasări ca să facă preoții jărtvă, arătând cu aceasta jărtva céia ce era să se facă pre sine tatălui pentru noi. Zice sfânta Fecioară cătră Simeon: „Priiméște, cinstite și fericite bătrâne, pre acest prunc, carele au sărăcit de voia lui, a căruia bogăție nu să poate spune: priiméște pre acest prunc, carele iaste mai vechiu decât toț vechii; priiméște pre acest prunc ce vezi, pre carele nici îngerii nu-l pot vedea; cuprinde-l cu brațele tale, pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea. Adevărat, mic iaste de vârstă, iară anii nu i să știu. Mic iaste, iară iaste preste toate măririle mai mare. Mic iaste la vedére, iar iaste mare la pricipere.

În beserică iaste acum împreună cu noi, iar în ceriu șade în scaunul slavei sale și în cară de heruvimi. În chipul slugii să véde, iară iaste stăpân peste toate.“

Și luundu-l Simeon în brațe, fiind pornit de Duhul Sfânt, au zis: „Cu adevărat, tu ești stăpânul a toată făptura, tu ești mântuitorul lumii, tu ești Dumnezeul nostru, pre tine cu mare pohtă te așteptăm, de tine doriim, de tine însetoșam, pre tine adăst de atâta vréme. Ție mă închin, pre tine te rog ca celuia ce ești stăpânul vieții și al morții, tu mă slobozéște cu pace acum, din lumea aceasta și din trupul acest stricăcios, că te-am văzut cu ochii miei mântuitoriul meu. Slobozéște-mă dintru această viață, să merg în iad, să spui de venirea ta în lume, să-i mângâiu pre acei ticăloși și dosădiț ce sunt întru închisoare de atâția ani. Să le spui bucurie amărăților, să le spui cum că te-am văzut cu ochii miei și cum că te-am apipăit cu mâinile méle și cum că te-am ținut în brațe și cum că ai împlinit toate ale legii și vei să pătimești și vei să te omori pentru mântuirea tuturor și vei să te pogori și în iad, ca să ne scoț pre toț de la muncă și să ne sui, împreună cu tine, la ceriu, să ne faci una cu tatăl. Așa te rog, stăpâne, mângâierea și slava norodului tău, lui Israil, lumina cea

descoperită a limbilor celor dintru întunérec, slobozêște-mă cu pace, ca să măresc numele tău cel preaslăvit.“

Acesta iaste praznicul bésericii noastre de astăzi, iubíților miei. Acesta iaste sfârșitul tainelor celor vechi și începutul tainelor celor noao. Astăzi s-au împlinit toate ale legii cei vechi și să încep céle noao. Și de vréme ce Hristos, Dumnezeul nostru, cel adevărat, carele iaste légia și făcătoriuul legii, s-au supus legii, ca să ne arate noao că iaste cu cale și cu dreptate să ne supunem legii, drept ce, să nu ascultăm, ci stăm împotriva legii și lui Dumnezeu, ca când ni-ar fi vrăjmaș de moarte. 10 porunci sunt scrise în lége și nici una nu ținem.

Porunca cea dintâiu zice să nu avem alt dumnezeu înaintea lui, iară noi avem pre mamonul nedreptății.

A dooa poruncă zice să nu luom numele Domnului în deșărt, iară noi îl purtăm prin gurile noastre, ca o nimica.

A treia poruncă zice să sfintim sâmbăta, adecă să cinstim și să ținem praznicile, iară noi atunce facem lucrurile céle mai multe și lucrurile céle mai necuvioase.

A patra poruncă zice să cinstim pre părinții noștri, iară noi îi ocărâm și-i și batem.

A cincea poruncă zice să nu ucidem, iar noi, de nu putem ucide cu bățul, sau cu sabiia, ucidem cu limba și, de nu putem ucide pre alții, ne ucidem și ne omorâm înșine pre noi, cu faptele céle réle.

A șasea poruncă zice să nu preacurvim, iară noi facem altele mai réle și mai spurcate, carele nu le poci grăi.

A șaptea poruncă zice să nu furăm, iară noi luom de față, cu sila.

A opta poruncă zice să nu mărturisim strâmb, iară noi jurăm cu mâinile pre sfânta *Evanghelie* ca să nu piiardem cinstea și piiardem pre Dumnezeu.

A nooa poruncă zice să nu pohtim muiarea vecinului nostru, iară noi mijlocim ca să știe și el de acel lucru, iară să nu zică

nimic, că apoi nu e bine de el.

A zecea poruncă zice să nu pohtim verice lucru strein, iară noi luom tot, să nu aibă cu ce să hrăni.

Și iată, dară, că nici una din céle zece porunci nu ținem, nici facem. Iar de va socoti cineva din noi cum că vorbele acestia nu sunt adevărat, îi las în seama cugetului său și de nu-l va bate cugetul în sine, atunce poate că acel om va fi au prea sfânt și drept înaintea lui Dumnezeu, au iaste nesimțitoriu.

Ce tu, Doamne, cela ce pentru bunătatea ta cea de margine și multa milostivire ai voit de ai luat trupul firii noastre cei slabe și ai împlinit toate ale legii, îndură-te și ne luminează și noa mințile și inimile, ca să ne arătăm împlinatori legii și ale poruncilor tale și ne miluiaște ca un milostiv, după mulțimea îndurărilor tale, ca de pururea să mărim numele tău cel prea slăvit. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

Astăzi n-am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre ca să vă ospetez sufletește, fără numai puține cuvinte de învățătură, carele mă rog să le ascultaț toț cu dragoste, neuitându-vă atâta la neputința și neștiința învățăturilor méle, cât la pohta și dragostea ce am de-a pururea cătră înțelepția voastră. Și măcar că nu iaste cu putință să folosiți dintr-însele, iară ajutorând Dumnezeu, nici de tot fără de folos nu veț rămânea.

Vedem în sfânta *Scriptură*, la 2 capete ale *Facerii*, cum că Dumnezeu au poruncit lui Adam ca din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mâncare, să mănânce, iar din lemnul a pricépe binele și răul să nu mănânce, că în ce zi va mânca, cu moartea va muri. Tâlcul acestor cuvinte iaste mare și adânc și numai dascalilor iaste dată să o tâlcuiască, după cum se cade; iară eu, după putință, voi zice foarte pre scurt numai céle ce mă voi pricépe că sunt

drépte.

Cuvintele acélia ce zic: „Din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mâncare, să mănânci“, socotesc că nu voui greși de voui zice că din toată învățătura cea dreaptă și din toate cuvintele lui Dumnezeu, ce sunt în grădina sfintei besérici ai răsăritului, ca o hrană sufletească, cu bucurie tot creștinul, cu dulceață să mănânce. Și ne putem încredința de aceasta și de pe cuvintele ce zice Hristos la Mathei, în 4 capete că: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul carele iaste din gura lui Dumnezeu“. „Iară din lemnul ce zice a pricépe bine și rău să nu mâncați, că în ce zi veț mânca, cu moarte veț muri“, poci zice și pentru aceasta cum că de păcatul ce să face cu pricépere, fieștecarele să se ferească, că în ce zi îl va face, cu moarte va muri. Că mai rea moarte, decât a fi neștine prin păcat despărțit de Dumnezeu, nu iaste alta. Că zice Ioann, la 3 capete, că: „Cel ce face păcatul de la diavolul iaste, că din ceput diavolul păcătuiaște.“

Iară putem zice și într-alt chip, că în toate zilele ce sunt în grădina anului, célia ce sunt spre hrana trupului rânduite cu socoteală și făr’ de vicleșug, fieștecarele să mănânce. Iar din postul cel hotărât pentru folosul cel sufletesc, carele cu pricéperea noastră îl putem face bine și rău, nimeni să nu-l strice, că în ce zi îl va strica, cu moarte va muri; pentru căci că calcă porunca lui Dumnezeu și mai rea moarte, decât a călca neștine porunca lui Dumnezeu, nu iaste alta; că va fi izgonit de dânsul din grădina beséricii, ca și Adam din raiu.

Și dintr-acéste puține cuvinte ce am zis să poate înțelége cum că, voiniciia mâncării ce au dat Dumnezeu lui Adam, să adevăra și légea postului, iar mai vârtos să zic, să încredința porunca lui Dumnezeu, pentru ca să cunoască Adam că are mai mare peste dânsul și cum că nu iaste volnic a călca porunca, că în ce zi o va călca, cu moarte va muri. Drept acéia, acela însuș făcătoriu și poruncitoriu lui Adam, în zilele céle de apoi arătându-să pre pământ și cu oamenii împreună viețuind, pentru ca să ne arate

noao cum că iaste cu cale și cu dreptate să ne supunem poruncii lui Dumnezeu și cum că iaste foarte de folos să postim, întâi el însuș au postit 40 de zile și 40 de nopti, precum să véde la Luca, în 4 capete, puind postul acesta înaintea ochilor noștri, ca să privim într-însa ca într-o oglindă, în toată viața noastră și să ne aducem aminte de pacostea ce s-au întâmplat lui Adam din călcarea poruncii și din mâncare.

Pentru acéia trebuiaște dară și noi, de vréme ce ne-au învrednicit Dumnezeu și am ajuns ca să întrăm de mâine în călătoria sfântului post, cu pohtă și cu dragoste să primim porunca stăpânului și după puțință să facem și céle poruncite. Și pentru căci avem a méрге la război asupra vrăjmașului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca niște ostaș vitéji ai lui Hristos, încingându-ne mijloacéle noastre cu adevărul, după cum zice fericitul Pavel și să ne încălțăm picioarele cu gătirea *Evangheliei* păcii și să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptății și să punem coiful mântuirii pre capetele noastre și să luom pavăza credinții în mâinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgețile vicleanului céle arzătoare și sabiia duhului, care iaste graiul lui Dumnezeu; pentru că nu iaste lupta noastră spre sânge și trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră țiiitorii lumii întunéricului veacului acestuia, spre viclesugul duhurilor celor de supt ceriu.

Vrând, drept acéia, a face această călătorie asupra vrăjmașului sufletelor noastre, precum am și mai zis, trebuie să luom împreună cu noi 5 lucruri, să ne fie ca o merinde la vréme de primejdie, care lucruri sunt aceștia: ispovedania, rugăciunea, postul, milostenia și dragostea.

Cu ispovedania să ne spălăm păcatele, mărturisindu-ne înaintea duhovnicilor noștri, cu frică și cu inimă înfrântă, ca înaintea lui Dumnezeu pârându-ne înșine pre noi, iar nu să dăm pricina la alții sau să zicem că de nevoe am făcut, sau prin neputință, că nu ne vom folosi nimic, precum nu s-au folosit nici Adam; că vrând Dumnezeu să-l aducă la pocăință, în loc de a-ș

cunoaște greșala și a-ș mărturisi păcatul, el făcea pre Dumnezeu vinovat, căci i-au dat muiare și muiarea iară să cura pre șarpe. Și să fie ispovedaniia noastră cu nădêjde bună cum că ne va erta Dumnezeu, iar nu cu deznădăjduire, precum au făcut-o Cain zicând că: „Mai mare iaste vina mea decât a mi să erta mie“. Așijderea și Iuda, măcar că s-au mărturisit înaintea arhierilor cum că au greșit de au vândut sânge nevinovat, iară nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, căci era cu deznădăjduire.

Și ispovedania trebuie să o facem cu gând ca acela ca să nu mai greșim înainte; că faraon măcar că s-au mărturisit, zicând: „Greșit-am Domnului“, i-ar n-au folosit nimic, căci nu gândiia a să părăsi de răutăț și pentru acéia au și perit. Nici să fie ispovedania noastră cu deznădăjduire, ca a Iudei, că și el, măcar că s-au mărturisit înaintea arhierilor cum că au greșit de au vândut sânge nevinovat, iar nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, că au fost cu deznădăjduire, ci să avem nădêjde bună că de ne vom ispovedui cu inimă curată și cu gând ca acela ca să nu mai greșim ne va erta Dumnezeu și vom auzi ca David: „Și Domnul au mutat păcatul tău; nu vei muri“.

Cu rugăciunea să cérem de la Dumnezeu mântuire sufletelor noastre că ni-o va da, după cum singur Hristos zice: „Céreț că să va da voao“. Că rugăciunea ce să face cu căldură, den inimă, pătrunde ceriurile și întră în urechile lui Dumnezeu. Zice și sfântul Ioann Zlatoust, cum că unde să face rugăciunea cu mulțemită, vine darul Duhului Sfânt și dracii să gonesc și toată putéria potrivnicului să depărtează și fuge. Și iarăși într-alt loc zice cum că rugăciunea iaste pază curățeniei, pecéte fecioriei, opréliște mâniei, ținére mândriei, curățenie zavistiei, pierzare urgiei și temeiu păcii; și în scurte cuvinte, cela ce face rugăciune, vorbêște cu Dumnezeu.

Cu postul să ne ușurăm trupul, să ne limpezim mintea și să ne bucurăm cu sufletul, ca să vie darul lui Dumnezeu asupra noastră, care post trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat. Că precum nu sunt dulci bucatele făr' de sare, așa nici postul făr' de rugăciuni.

La a doaoa carte, la începerea postului zice sfântul Grigorie cum că postul iaste pace de obște a sufletului și a trupului, trau fără de turburare, petrecanie cu bună întocmire, viață ce veselêște pre Dumnezeu și întristează pre vrăjmașul; că precum sunt păzitori celor ce postesc sfinții îngerii și-i feresc de toate primejdiile, așa sunt și celor ce nu postesc păzitori dracii și-i îndeamnă la multe păcate.

Drept acéia trebuie să ne ostenim ca să nu avem părtașe cu diavolul, că nu s-au făcut nimeni ucenic bunătăților din cei ce s-au îndestulat cu mâncări, după pohta lor, nici din cei ce iubii răsfățările s-au făcut sfânt, nici din cei ce-au viețuit trupêște s-au făcut părtaș împărăției ceriului.

Știu bine că nu ne va lăsa obiciail și năravul cel rău ca să ne postim de bucate; ce încailea să ne postim de răutăț, că spre mâncare (n-am cum mai zice într-alt chip) ne îndeamnă blestematul acesta de pânțece, dară a face rău n-avem îndemnător pre nimeni. Că trupului îi trebuiaște mâncare, iar sufletului nu-i trebuiaște răutăț; și din mâncare cunoști (la focul) oarecare dulceață, iar din răutate nu să cunoști alt nimic, fără numai vătămare de suflet și călcare de lége.

Cu milostenia să îmblânzim pre Dumnezeu, dând cu dragoste milă, din agonisitele noastre céle drépte, lipsiților, săracilor, streinilor, bolnavilor și celor ce sunt întru închisori. Și atunce vom fi și noi miluiț de Dumnezeu, după cum zice la céle zéce fericiri; iar de vom da milă din jafurile ce facem, mai multă osândă vom câștiga și de să va luneca cineva cu firea și va zice în mintea lui că nu știu ce grăesc, lăsându-se în nădejdia cuvântului lui Ioann ce zice: „Faceț și voi milostenie din mamonul nedreptății“, trebuiaște acela ce va gândi acel lucru să meargă întâi să întrêbe pre cei ce știu și tâlcuesc sfânta *Scriptură*, fără de viclesug, să vază cu ce gând l-au zis Ioann acel cuvânt, apoi să gândească rău asupra mea.

Gândul lui Ioann iaste acesta: faceț, zice, și voi milostenie din mamonul nedreptății. În ce chip? Cu lacrimi, cu inimă înfrântă

și cu gând ca acela ca să nu mai faci după acéia strâmbătate nimănu, nici să jăfuiți și apoi, atunce va fi acea milostenie priimită; care lucru să poate încredința și de pe Zacheu, că au zis: „Iată, jumătate de avuția mea o dau săracilor și de am năpăstuit pre cineva cu ceva îi întorc împătrat“. Auzit-aț ce zice Zacheu, căruia au zis Hristos: „Astăzi să făcu mântuire casei aceștia, pentru că și acesta fiu lui Avraam iaste“, adecă au făcut cu gând și cu inimă ca a lui Avraam acea milostenie, iar nu ca unii dintre noi ce fac jafuri și fac câte sunt mai réle pre pământ, apoi să duce cu gând ca acela ce dă vreunui popă să-i facă sărindariu ca să i să iarte păcatul și el tot cu totul stă în tina răutății. Nu așa, ticăloșii de noi, nu așa, că Dumnezeu nu să înșeală!

Cu dragoste să ne încredințăm că de vom iubi pre vecinii noștri după porunca lui Dumnezeu, ca înșine pre noi și le vom face bine vom fi și noi dumnezei și fii celui de sus, după cum zice David. Că dragostea iaste singur Dumnezeu și cela ce rămâne în dragoste, în Dumnezeu rămâne și Dumnezeu într-însul, după cum zice Ioann: „Și de vom erta greșalele tuturor ce ni-au greșit noao, ne va erta și Dumnezeu greșalele noastre“. Că ce folos iaste trupul să fie deșărt de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate; ce folos iaste a fi galbeni și ofilit de post, iar de pizmă și urâciune a fi aprins; ce folos iaste a nu bea vin și a fi beat de veninul mâniei; ce folos iaste a nu mânca carne și cu hulele a rumpe carnea fraților noștri; ce folos iaste a nu conteni de céle ce sunt, uneori slobode și a face acéia ce nu sunt niciodată, cu vreun mijloc, slobode. Că Dumnezeu pre aceia iubéște și-i cinstéște pre carii să feresc de céle oprite. Că acéste puține cuvinte, ce-am vorbit aț înțeleș lupta noastră cu cine iaste și cu ce fel de arme și de merinde ne trebuiaște să mérgem asupra lui și cu ce mijloc să-l biruim.

Drept acéia fieștecarele, după putință, să nu lenevească a să nevoi, că nu va greși. Am înțeleș cum că iaste obiciai de vă adunaț de seară în divan și faceț puțină orație înaintea domnului și după acéia céreți ertăciune; și măcar că nu mi s-au întâmplat până acum

să văz cu ochii, iar foarte mi-au plăcut și am fericit obiciaiul acesta, că iaste lucru cuvios a cére ertăciune de la stăpânii și mai-marii noștri, nu numai într-această zi, căci vom să întrăm în zilele sfântului post, ci poci zice că să cuvine să cérem ertăciune în toate zilele; că precum greșim înaintea lui Dumnezeu în tot ceasul, așa greșim de pururea și înaintea mai-marilor noștri, cu cuvântul și cu fapta, cu voe și fără de voe, prin știință și neștiință, de față și pre ascuns.

Iar apoi, luând seama cu tot denadinsul sfârșitul acestui lucru, foarte mă întristez, că obiceiul iaste frumos la vedére și rău la pricépere; că nici ertăciunea ce céreț de la stăpâni nu iaste curată, nici acéia ce luaț unul de la altul, că iaste plină de pizmă și de zavistie și plină de răutate, că nu iaste cu gând curat.

Ci vă rog, iubiții miei, pentru preascump sângele lui Hristos, care ș-au vărsat pentru noi, păcătoșii, să vă părăsiți de acéia, că veț cădea în osândă, dintru carea osândă eu, nevrédnicul și mult păcătosul rog pre milostivul și iubitorul de oameni, Dumnezeu, ca să ne mântuiască pre toți și să ne învrednicească să petrecem sfântul post în pace, cu sănătate, cu viață curată și cu spăsenie sufletească, ca să putem vedea și luminata lui înviare. Amin.

CAZANIE LA VOVEDENIE BOGORODIȚE, NOEMVRIE 21

Puțin ajutoriu va putea lua un bogat de la un sărac și puțină laudă va auzi un cinstit de la un neînvățat. Drept acéia dară și eu, știindu-mi sărăciia bunătăților și slăbiciunea învățaturii, stau de mă mir ce voiu face. Că de o parte uitându-mă măririlor preasfintei fecioarei Mariei ar căriia intrarea cea cu pohfală în béserică astăz prăznuim; de altă parte, văzând atâtea cinstite obraje, împodobite cu florile bunătăților și cu înțelepciune, mă spăimântează și nu cutez a grăi. Că ce tărie are ticăloasa mea limbă, a lăuda și a cinsti cu vrednicie pre una ca aceasta, carea iaste

aleasă și întru tot îmbunătățată mai naite decât toată zidirea, după cum zice la *Cântarea cântărilor*? Sau ce putere are izvorul meu cel cu o picătură de apă, să adape o grădină sufletească ca aceasta?

Iară încăși, de vreme ce darul Duhului Sfânt, carele pururea tămăduiaște céle neputincioase și célia care nu sunt desăvârșit le împlineste, acelaș să-m dea și mie putere și ajutoriu, ca să pociu zice puține cuvinte în slava lui Dumnezeu și întru cinstea și lauda Născătoarei de Dumnezeu.

Véde-să în sfânta *Scriptură*, la a treia carte a Împăraților, la al 6-lea cap, cum că împăratul Solomon au făcut casa Domnului cu trei despărțituri; și în despărțitura cea dintâiu sta mulțimea norodului, întru a dooa despărțitură sta arhierii și preoții, iară întru a treia despărțitură era Sfânta Sfintelor, întru care nu putea să între nimenea, fără numai arhierul, într-un an o dată, de tămâia locul acela și să ruga lui Dumnezeu pentru mântuirea lui și a norodului, precum zice fericitul Pavel, la al 9-lea cap către evrei: „La cortul cel dintâi pururea întra preoții, de făcea slujbele, iară la cel de al doilea, într-un an o dată, singur arhierul, nu făr'de sânge carele aducea pentru dânsul și pentru necunoștințele norodului“. Caré besérică despărțitura cea dintâi, unde sta norodul să închipuia ceriului carele stă deasupra noastră, unde iaste văzduhul și sunt acolea toate păsările céle zburătoare; iară a dooa despărțitură, unde sta arhierii și preoții să închipuia ceriului al doilea, carele stă deasupra ceriului dintâi, unde sunt puterile céle cerești, adecă îngerii și sufletele dreptilor; iară a treia despărțitură, unde era Sfânta Sfintelor și întra într-un an o dată numai arhierul, să închipuia al treilea ceriu, carele stă deasupra celui de al doilea, întru carele nu întră nimenea, făr'numai adevăratul arhieru Hristos, Dumnezeuul nostru.

Și de pohtiț ca să vă încredințaț cum că besérica acéia era închipuirea ceriului, ascultați de vedeți ce zice fericitul de Pavel, iară la al 9-lea cap cătră evrei: „Pentru că nu în sfinte făcute de

mâni au întra Hristos, pildă celor adevărate, ci într-acestași ceriu să se arate acum féții lui Dumnezeu pentru noi“.

Și pentru ce să numiia Sfânta Sfințelor? Nu pentru alta, fără numai căci era într-însa céle doao table ale legii ce au dat Dumnezeu lui Moisi în muntele lui Horiv și toiagul cel înflorit al lui Aaron și năstrapa cea cu mannă și cădélnița cea de aur și lada legii. Iară eu pociu zice că să numiia mai vârtos Sfânta Sfințelor nu pentru căci era stătătoare într-însa numai céle lucruri trecătoare, carele închipuia multe taini ale beséricii noastre, ce și pentru căci s-au învrednicit a lăcui într-însa 12 ani sfânta sfințelor cea adevărată, adecă sfânta Fecioară, care au născut mai presus de fire pre sfântul sfinților, pre Mesii cel făgăduit.

Și cum că să închipuia beserica acéia ceriului iaste lucru dovădit, căci ia iaste ceriul cel adevărat carele au răsărit pre soarele dreptății și în pânțelece ei au lăcuit ca întru al treilea ceriu o față a sfintei troițe, Fiiul și cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, adevăratul arhiereu, de au zidit a doua oară neamul omenesc și să ruga lui Dumnezeu Tatăl pentru mântuirea lui Adam și a necunoștinței lui. Iară pricina pentru căci au întrat sfânta Fecioară, de au lăcuit atâtea ani la acel loc sfânt, măcar că iaste știut la toț iară încăș cu cuviință iaste să o spunem și noi.

În vremile céle de demult era obicei la jidovi și care om nu făcea coconi era hulit și urât de toț măcar de ar fi fost de neam cât de mare și bogat; și când ducea darurile lui la beserică le priimiia preotul pre urma tuturor și sta la beserică mai jos decât toț și bucate nimeni nu mânca cu el, ci-l ținea toț ca pre un urgisit de Dumnezeu.

Deci Ioachim și Anna, fiind sterpi, s-au întâmplat, într-o sărbătoare mare ce avea jidovii, prin neștiință și făr' de nici un viclesug, ca niște oameni bogat și de neam împărătesc ce era, au dus darurile lor mai nainte decât alții la beserică. Și, văzându-i preotul, atâta i-au înfruntat și i-au dojenit, cât i-au scos din beserică cu mare rușine și cu multă urgie i-au gonit, împreună cu

darurile ce adusese. (Oare ce jale și ce scârbă socotiț că vor fi luat în inima lor niște oameni mari ca acéia?) Iară ei, blagosloviții, au priimit înfruntarea și urgia preotului cu multă cucerie și, plecându-ș capetele, să ducea plângând cu amar la casa lor, nezicând nimic, nimănu.

Iară acum să nu carea cumva să îndrăznească preotul, sau arhiereul, să înfrunțeze pre cineva, nu pentru căci nu are coconi, ci pentru căci face fărdelegi și strâmbătăt, că apoi iaste vinovat mortii. Iară măcar că avea Ioachim și Anna multă jale în inima lor, pentru urâciunea și hula ce avea de cătră toț pentru stârpiciunea lor, iară de pururea să ruga, cu lacrimi, dintru adâncul inimii lor, stăpânului firii, ca să facă milă cu ei, să le dezlege sterpiciunea și să le dăruiască roadă pântecelui lor; nu doară pentru ca să le rămăie după moartea lor feciori să-i pomenească, după cum pohtesc oamenii acești de acuma, sau să le moștenească moșiile ce numai cu făgăduială ca aceia ca, de vor naște vreun prunc, au parte bărbătească, au parte femeiască, să-l închine lui Dumnezeu.

Vedeț dară, acum, pohtă și dragoste creștinească, vedeț căldura de inimă, vedeț râvnă. Cine să află acu, pre acéste vremi, au din cei bogăț, au din cei săraci, măcar de ar avea 100 de feciori, să închine unul lui Dumnezeu? O țin lucru necuvios și lucru de nimica, zicând multe cuvinte deșarte, carele mă rușinez a le grăi.

Însă Dumnezeu, după cum zice David: „Voia celora ce să tem de dânsul va face și rugăciunea lor va asculta“. Împlinindu-se sorocul sfatului lui Dumnezeu, cel mai nainte de toț vécii și sosind vremea și ceasul acela, aflându-se și vase alése ca acélia, binevoi Dumnezeu dă dăzlegă sterpiciunea Annei și născu prin făgăduință, după cum au născut Sarra pre Isaac, Revecca pre Iacov, Rahil pre Iosif, făméia lui Manoe pre Sampson, Anna, făméia lui Elcana pre Samuil și Elisaveth pre Ioann Botezătoriu. Așa și fericita Anna făméia lui Ioachim, născu scaun sfânt lui Dumnezeu, pre fecioara Mariia, ca să se odihnească pre dânsa cela ce să odihnéște pre

scaunele céle îngerești și-ș găti luiș ceriu însuflețit cela ce au întărit ceriurile cu înțelepciunea sa și pământul l-au întemeiat pre ape, de carele se cutremură toate adâncurile și beznele iadului.

Și au avut mare dreptate Ioachim și Anna ca să nască pre una ca aceasta din pântecele lor; una pentru că era amândoi de neam împărătesc și să trăgea din semenția lui David și era foarte drepti și buni înaintea lui Dumnezeu și alta că au câștigat această roadă blagoslovită cu multă durere de inimă, cu multe rugăciuni, cu multe milostenii și cu multe lacrimi, după cum zice David: „Cei ce samănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera“. Și au câștigat adevărat o bucurie ca acéia, cât nu o au putut câștiga alți părinți din véci, nici vor câștiga, nici numele ce au câștigat ei a să numi părinți ai lui Dumnezeu.

Drept acéia, trecând 3 ani după nașterea Fecioarei, o duseră părinții ei la beserică cu multă pofală de fecioare, cu făclii aprinse, după prorocia lui David, să o închine lui Dumnezeu, după făgăduiala lor. Și sosind la ușa besericii, fericita Anna zise cătră preot, cu credință și cu multă cucerire: „Priiméște, preote a lui Dumnezeu, pre această cocoană, că iaste roada pântecelui meu, pre carea o am câștigat cu multă durere de inimă, prin rugăciuni cu lacrimi amestecate și o așază în casa Domnului, că lui i-o am făgăduit, pentru căci au făcut milă cu mine și au rădicat deasupra mea hula norodului; priiméște-o fără de nici o îndoială și sârguiaste de o du în beserică fără de nici o zăbavă, că lui Dumnezeu o am închinat“.

Care cuvinte auzindu-le preotul Zahariia și văzând și pe preasfânta Fecioară, să minună și zise cu bucurie mare și cu glas de prorocie cătră Fecioară: „Tu ești cu adevărat ușa cea de gând a vieții, caré o au văzut prorocul Iezechiil închisă; ce-m caută și făr'de voia mea a-ț deschide ușile besericii ca să intri într-înșă să lăcuesti, că cu adevărat mai vârtos pentru tine au făcut Solomon, cu înțelepciunea de i-au dat Dumnezeu, acest lăcaș și ție au închipuit-o cunoscându-i fecioria cu ochii cei de gând ai prorociei

lui. Și ție ți să cuvine că să lăcuiești într-însa, că acelia câte sta într-însa ție să închipuia. Drept acéia, deaca s-au arătat adevărul, trebuie să se rădice umbra.

Întră, fiica lui Dumnezeu, cu bucurie și te veselște într-însa, că am cunoscut cu adevărat că s-au apropiat mântuirea lui Israil, caré va să vie înfățișat să se nască din tine.

Întră precurată, voioasă și véselă, de te fă lăcaș desfătat preainălțatului Iisus carele iaste mântuitoriul lumii.

Întră în locul cel ales, céia ce ești aleasă mai înainte de véci, ca să te hrănești cu hrană cerească, carea va să-ț fie trimisă de la părintele vérilor, prin îngerii săi.

Întră în Sfânta Sfințelor, ca ceia ce ți să cuvine să auzi tainele céle acunse și preaslăvite ce s-au grăit în cămărilor céle cerești, că tu vei să naști pre ziditoriul a toată făptura. Întră de te fă mijlocitoare mântuirii omenești“.

Și întorcându-să preotul Zahariia zise și cătră părinți: „Bucurați-vă și voi, soție sfântă, părêche blagoslovită, Ioachime și Anno, căci v-aț învrednicit de v-aț făcut părinți a unii prunci sfinte ca aceștia. Fericiți sunteți, cu toată fericirea, că de pe semnélé darurilor ce văz că are această cocoană asupra ei, cunosc adevărat cu duhul prorociei că ia iaste acoperământul goliciunii strămoșilor, oglinda prorocilor și izbăvirea lumii.“

Deci, cu acéste puține cuvinte ce am zis, înțelégerea noastră cea de pre urmă iaste cum că pentru 2 lucruri au întra sfânta Fecioară în Sfânta Sfințelor: una pentru ca să se curățească de păcatul cel strămoșesc prin mijlocul cuvântului celui de bucurie ce aștepta să-i vie cu arhanghelul Gavriil și alta, ca un vas ales ce era prin venirea Sfântului Duh și prin umbrirea puterii celui de sus să priimească în pântecel ei pre Fiiul și cuvântul lui Dumnezeu.

Drept acéia dară trebuiaște și noi, când vom întra în sfânta besérică, să ne curățim întâi de păcatele noastre și de cugetele céle vicléne și apoi cu cunoștință întregă să ne facem vase alése,

să priimim, prin darul Duhului Sfânt, cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre și așa, cu acest mijloc, vom fi adevărați prăznuitori, măcar că pe preasfânta Fecioară, de vreme ce iaste și să numește pricina tuturor bunăților, nu iaste cu puțință nici cu un mijloc să o cinstim și să o prăznuim, precum să cade. Pentru că cinstea ei biruiaște toată limba și covârșăște tot cugetul omenesc, iară încăș trebuie cu frică și cu bucurie; cu frică pentru păcat și cu bucurie pentru mântuire să-i zicem toț cu un glas: „Lauda cea îngerească, bucură-te, céia ce ești plină de dar, Domnul e cu tine“. A căruia mila cea nespusă și darul cel bogat să fie pururea cu noi cu toți.

LUNA LUI DECHEMVRIE, 6. CAZANIE LA
SFÂNTUL NICOLAE

Pentru căci iaste omul făcut de Dumnezeu, îndoit, de suflet cuvântătoriu și de trup simțitoriu are și bunățăt îndoite; sufletești și trupești. Și sunt bunățile céle sufletești 4: vitejiia, înțelepciunea, dreptatea și curățeniia. Bunătățile céle trupești încă sunt 4: tăriia, întregimea, fromoséția și sănătatea. Și dintr-acéste bunățăt ale sufletului și ale trupului nasc alte 4 bunățăt de obște: credința, nădejdia, dragostea și smereniia.

Déci pe acéste patru bunățăt ca pe 4 temelii nemișcate, voiu să-mi întemeez vorba ce voiu să fac astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, înainte dragostii voastre. Ce întâi voiu să vă spui, foarte pe scurt, a fieștecăruia bunățate, putérea și lucrarea ce are, pentru ca să se priceapă mai lesne céia ce voiu să grăesc, apoi vom întinde vorba înainte, de vom zice, după puțință, câte va aduce ceasul și ne va lumina Dumnezeu, de la carele cérem și ajutor. Ci vă pohtesc să ascultaț cu dragoste, ca să aveți și plată de la Dumnezeu.

„Credința, după cum zice fericitul Pavel la 11 capete cătră evrei, iaste ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri

și fără de credință nu iaste cu putință nimeni să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu, nici să se apropie de el.“ Și, pentru ca să vă încredințați cum că iaste cuvântul acesta adevărat, ascultați de vedeți că zice Hristos către apostoli la 16 capete ale lui Marcu: „Mérgeți în toată lumea, propoveduiți *Evangheliia* la toată zidirea și cela ce va crede și să va boteza, să va spăsi; iar cel ce nu va crede, să va osândi“.

Iată dară că fără de credință nu iaste cu putință să ne mântuim și să știți că lăcașul ei iaste inima omului și viața ei, faptele cele bune, după cum zice apostolul Iacov: „Că precum trupul omului iaste mort fără de suflet, așa și credința iaste moartă, fără de fapte bune“. Și nimeni să nu socotească în mintea lui cum că cu credință singură să va mântui, de nu va face și fapte bune, că va greși. Și iată că v-am spus, cu puține cuvinte, puterea credinții. Auziți și al nădejzii.

Nădejdia iaste o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasa strălucire, ca să nu deznădăjduiască niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredințat cum că va lua, prin pocăință, ertăciune păcatelor și verice altă cerere, sau trecătoare, sau vécinică. Și să încredințează și să adeverează nădejdia aceasta în inima omului întâi cu ajutoriul și cu darul lui Hristos, că el iaste toată nădejdia noastră, după cum zice apostolul Pavel către corintheni: „După porunca lui Dumnezeu, mântuitoriului nostru și domnul Iisus Hristos, al nădejzii noastre, că printr-însul luom toate“, precum însuș Hristos învață și zice: „Și câte veți cere întru numele meu, aceasta voi face, ca să se mărească Părintele întru Fiiul“. Și în darul acesta a lui Hristos, toată nădejdia noastră să întemeiază.

Iată că ați înțeles puterea nădejzii; să vă spui acum și a dragostii.

Dragostea încă iaste, după cum zice fericitul Pavel, mai mare decât credința și decât nădejdia, temeiul și vârful tuturor bunătăților, care unește pre mulți întru una și face cale către Dumnezeu tuturor celor ce o iubesc; care dragoste singur Hristos

o adeverează la 22 de capete ale lui Mathei, zicând că: „Întru acele 2 porunci, a iubi neștine pre Dumnezeu și pre aproapele său razimă toată légia și prorocii“.

Ați înțeles și puterea dragostii; să spuiu acum și a smereniei. Smereniia încă iaste sfârșitul, legătura și pecétea tuturor bunățăților, căci că de ar face neștine toate bunățățile lumii și smerenie să nu aibă, toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s de nimica și osteneala lor iaste în deșărt, pentru căci smereniia iaste maică tuturor bunățăților. Și precum maica pune multă nevoieță din fireasca dragoste ce are de hrănește pre copiii săi, ca să-i crească și-i feréște de toate ca să nu li se întâmple vreo primejdie și-i va piiarde, așa și smereniia hrăniaște bunățățile de cresc și le feréște de toate primejdiile, ca să nu piară. Pentru căci păcatul cel dintâi și mai mare decât toate păcatele iaste mândriia, caré o au izvodit și au născut singur satana, carele era înger și să numiia Luceafăr, pentru multa lumină ce avea; care mândrie l-au surpat și l-au pogorât, cu toată ceata lui, întru céle mai de jos prăpăstii ale iadului. Și dintr-atâta lumină ce avea s-au făcut decât toate negrețele și decât toate întunécile mai negru și mai întunecat și iaste să se osândească în véci nesfârșit pentru căci nu are tãmaduială, nici vindecare rana lui, că fiind duh, nu are pocăință.

Și cu acest păcat al mândriei, pentru multa lui zavistie, au înșălat și pe ticălosul Adam, de l-au surpat din cinstea lui și l-au adus la moarte și l-au pogorât și pre dânsul în iad. Și precum păcatul mândriei au avut putere de au pogorât pre Luceafăr, până la céle mai de jos prăpăstii ale iadului, așa și bunăteata smereniei are mai multă putere decât mândriia; că au făcut pre singur Dumnezeu, carele iaste făcătoriul Luceafărului și s-au plecat atâta, cât au lăsat ceriurile și toată slava și lauda ce avea de toate puterile cerești, de s-au pogorât pre pãmânt, și s-au făcut om și s-au smerit până la moarte, după cum zice fericitul Pavel, moarte de cruce; și s-au pogorât și până la iad de au scos pre Adam, cu tot neamul lui și l-au suit împreună cu dânsul la ceriu, unde au fost și mai

înainte. Iară Luceafărul n-au putut să se mai sue, căci îl atârnă păcatul în jos.

Că păcatul să asemănă pietrii și-i caută să meargă la maica ei, în pământ, de unde și iaste. Iar bunătatea să asemănă focului și iaste să meargă sus, în văzduh, unde-i iaste matca, că Dumnezeu iaste foc mistuitoriu și pară de foc suptire, precum l-au văzut prorocul Ilie. Și precum un om are în casa lui aur, argint, scule și alte haine și când iase din casă pune lacăt și încue, pentru ca să nu meargă vreun hoț să i le fure, să se păgubească, așa și smereniia încue, ca un lacăt, toate bunătățile, ca să nu meargă hoțul cel de obște, diavolul, să le fure și să va păgubi de osteneala ce-au făcut.

Și iată că, după puțină, cu scurte vorbe v-am spus puterea și lucrarea acelor 4 bunătăți, carele trebuiaște, cu toții cât le-ați auzit, să le însemnați în inima voastră și să le păziți și, după puțină, să le și faceți; și atunce veți fi fericiți după cum zice Hristos: „Fericiți cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc pre dânsul“.

Pre acéste 4 bunătăți ce-am zis mai sus și v-am spus a fieștecăriiia puterea și lucrarea, ca pre o piatră în patru féțe, caré nu să poate mișca ș-au zidit toți sfinții și toți dreptii, ca niște înțelepți, casa bunătăților sale, și, după cuvântul *Evangeliei*: „Să pogori ploae și veniră râurile și suflară vânturile și loviră casa acéia și nu căzu, că era întemeiată pre piatră“, care piatră iaste Hristos, după cum zice fericitul Pavel, dintru care înțelepți și sfinți și drepti iaste unul și acest fericit și de-a pururea pomenit, marele Nicolae, arhierueul Mirelor Lichiei, făcătoriu de minuni, a căruia pomenire săvârșim astăzi, întru acest sfânt lăcaș; carele stă deasupra muntelui beséricii ca o cetate păzită de Dumnezeu și întărită de toate patru părțile cu 4 tunuri duhovnicești: cu credința, cu nădejdia, cu dragostia și cu smereniia. Și cu tunul credinții gonéște departe pre vrăjmașii beséricii, pe eretici; cu tunul nădejdiei aduce pre cei deznădăjduiți cătră Dumnezeu; cu tunul dragostei ajută celor săraci și lipsiți; cu tunul smereniei sue pe cei păcătoși la ceriu.

Stă nemișcat în muntele credinții și al nădejzii și nu să poate ascunde; stă întemeiat în muntele dragostei și al smereniei și nu să poate pitula. Să vede de departe, că iaste la loc înalt; luminează ca o făclie aprinsă în casa Domnului, în curțile Dumnezeului nostru. Faptele lui cele bune strălucesc tuturor celor din casă, nu sunt ascunse sub obroc; luminează în toată lumea, ca lumina soarelui, minunile lui. Cunoscute-s de toț facerile lui de bine și milosteniile, primite-s de toț blândétele lui și să bucură toț de pomenirea lui, după cum zice Solomon: „Lăudându-se dreptul, să veselesc noroadele“. Îl mărturisesc pre dânsul adevărul lucrurilor, cum că iaste îndreptătoriul credinții și chipul blândéții și dascalul înfrânării, precum îl cântă besérica și pentru acéia au agonisit prin smerenie cele înalte și prin sărăcie cele bogate. Acesta au urmat dascalului și învățatoriului său Hristos, păstoriu-lui celui bun și adevărat, care ș-au pus sufletul pentru oi. Acesta au păzit porunca lui Dumnezeu desăvârșit și l-au iubit și pre dânsul și pre aproapele său, ca însuș pre sine.

Îl dovedéște ajutoriul ce au făcut din destul de mulți galbeni celor 3 fecioare, carele sta în cumpănă să-ș piarză fecioria lor; că înțelegând sfântul cum că acel ticălos de tată al fételor, pentru ca să gonească sărăciia din casa lui, au socotit să chiiame în casa lui, pe Afrodita, adecă curviia și pentru ca să câștigue puțin aur și argint, ca să se poată chivernisi, au vrut să vânză fecioria fételor lui. Și oftând cu amar din mijlocul inimii lui și plângând cu lacrimi fierbinți zicea: 3 fecioare, carele să văd ca 3 bunătăți ale raiului, vor să se schimbe și să se prefacă spre 3 răutăți ale iadului și pentru puțin câștig vor să piarză o avuție caré iaste mai cinstită decât toate avuțiile ce sunt ascunse supt munți, sau decât toate câte ocoléște toată lumea; și acea frumoséte luminată ca a soarelui iaste să-ș piarză lumina și podoaba și să se facă scaun, sau să zic mai chiar cuib întunecaților draci.

Deci acéstia ce am zis mai sus, înțelegându-le sfântul, au zis în sine: ba, diavole, nu voiu lăsa să se lipsească ceriul de stéle frumoase ca acéstia, nu voiu să câștigue iadul suflete atât de curate

și flori așa de frumoase. Eu, o, dragoste mincinoasă, voiu să-ț sfărâm săgețile, carele fără de rană omor; eu, Luceafărul, voiu să-ț sparg toate mreșile și-ț voiu piarde tot viclesugul.

Așa au vorbit sfântul, apoi, pe urmă, după ce au ascuns soarele toate razele lui și s-au stins de tot lumina zilei între întunérecul nopții și când ceriul, de osteneală, au fost închis spre somn tot ochii lui, atâta cât nici luna nu priveghia, nici una din stélele céle mai mici avea deșchise tâmplele lor céle de argint, atunce ca când ar fi fost nu făcător de bine, ci ca un hoț, aleargă cu mare grabă la acea săracă de casă și aruncând înlăuntru, nu zic odată, sau de doao ori, ci de trei ori, mulți galbeni, au gonit cu aceasta sărăciia și tot răul și tot cugetul necuvios și au mântuit fecioria celor 3 fecioare din cursele diavolului.

Auzit-aț fapta sfântului? Priceputa-ț fierbințeala inimii lui spre a face bine? Înțeleș-aț putéria dragostei cătră aproapele? Afle-să și acum vreunul, au din cei bogăț, au din cei săraci, după ce va cunoaște lipsa și sărăciia fratelui său, creștinului, carele iaste aproapele său, să-i facă ajutor la nevoia lui, cu dragoste curată și făr'de fățarie, de nu va avea putere cu bani sau cu altcevaș, măcar cu un sfat bun, sau cu un cuvânt de mângâiare și nu numai eu, ci toț creștinii cei ce să tem de Dumnezeu, îl vor ținea întocma cu sfântul Nicolae și cu alți sfinți, că atâta iaste Dumnezeu de mulțemit și priimitor, cu multă dragoste de cel puțin a aceluia ce o va face cu credință și cu dragoste, ca și de cel mult a aceluia ce poate face.

Și putem lua pildă de pe cei doi filéri ai văduvei, că au fost priimiț foarte de Hristos și de pe plata celor ce au lucrat în vie la ceasul al II, că li-au plătit ca și celor din ceasul cel dintâi. Că de am face cu acest mijloc bine vecinilor noștri, cum au făcut sfinții și cum ne învață sfințele *Scripturi* sau mai vârtos să zic, cum ne învață singur Hristos, carele iaste începutul și sfârșitul tuturor, oare ce bine socotiț că am avea? Oare ce spor ni-ar da Dumnezeu în toate? Că zice prorocul David: „Voia celor ce să tem de dânsul

va face și rugăciunea lor va asculta“. Oare n-am fi și noi drepti, n-am fi și noi sfinți? Că așa ne poruncéște Hristos: „Faceți-vă sfinți, că eu sfânt sunt“.

Cu fapte bune să face omul lăudat și sfânt, iară nu cu fapte réle. Nici nume vestit va putea să lase neștine, după moarte, cu răutăț. Iară noi acum, de facem vreodată cuiva vreun bine sau vreo îndemână, cât de puțin, o facem mai mult cu fățarie, pentru ca să ne laude oamenii și de nu să va supune întru toate, după pohta noastră, vom să-i scoatem binele acela pe nas, împutându-i totdeauna și blestemându-l, îi zicem să-l osândească binele ce i-am făcut și ne lăudăm cătră unii și cătră alții.

Dară dascălul nostru Hristos nu ne învață așa, ci zice: când facem milostenie sau alt bine, să nu știe stânga ce face dreapta. Deci, cine va vrea să isprăvească desăvârșit și precum să cade acéste ce zic, aibă în loc de pământ dragostea, că acolea să va înrădăcina credința, ca un copac și-ș va da roada sa la vrémea sa, după cum zice David: că toț copacii și toate erburile, răzimând în pământ cresc și să măresc și-ș dau roada, iar deaca nu razimă în pământ să usucă și pier. Așa și credința, răzimând în dragoste crește și să măréște și face toate rodurile bunătăților, căci pământul credinții iaste dragostea.

La céle zéce porunci ce-au dat Dumnezeu lui <Moisi> în muntele Sinaii, porunca cea dintâi și mai mare iaste pentru dragoste; că n-au zis să crezi în domnul Dumnezeuul tău, ci „să iubești pre domnul Dumnezeuul tău, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău și din toată vârtutea ta și pre aproapele tău ca însuț pre tine“.

Și oare pentru ce au zis „Să iubești pre aproapele tău, ca însuț pre tine?“ Pentru doao lucruri: una, pentru ca să arăț dragostea care au arătat și arată totdeauna Dumnezeu cătră tine și alta pentru căci fieștecare om să iubéște pre sine mai vârtos decât toate lucrurile și-ș pohtéște cinstea și binele; și pentru acéia au zis să iubească cu acest mijloc pre aproapele său. Că să ferească

Dumnezeu, când ți să va aprinde casa, sau când te vor năpădi niscăi hoț, vecinul tău cel de aproape va să vie să-ț ajute, iar nu frate-tău sau altcineva din ruda ta, că aceia sunt departe; că cel ce iubéște cu dreptate, acela și créde. Că zice sfântul Ioann Bogoslovul: „De va zice cineva că iubéște pre Dumnezeu și pre fratele lui îl uraște, mincinos iaste; că cel ce nu iubéște pre fratele lui, că l-au văzut (și-l véde totdeauna), dară pre Dumnezeu, că nu l-au văzut, cum îl va putea iubi?“ Pentru aceasta și domnul Hristos au zis cătră ucenicii lui: „De pe aceasta vor cunoaște toți că-mi sunteț ucenici, de veț avea dragoste între voi“.

Dară acum, tu, ticăloase oame, te numești creștin și ucenic lui Hristos? Dară unde iaste dragostea ce ai cătră fratele tău? Ce fel de ascultare faci dascalului și învățătorului tău? Încealea zi că nu ești creștin, că-ț faci mai multă osândă. Nu te nădăjdui că numai cu numele ce ai, de te numești creștin, că te vei mântui, că zice Hristos: „Nu cei ce-m zic mie Doamne, Doamne, vor întra întru împărăția ceriului, ci cei ce fac voia mea“. Voia lui Hristos nu iaste alta, făr’numai dragostea; și cel ce are dragoste cătră aproapele său și-i pohtéște binele, acela face toate poruncile lui Dumnezeu, că cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu într-însul, după cum zice Ioann.

Iară acum creștinii noștri atâta stau împotriva lui Dumnezeu, cât îl fac și mincinos și sfânta *Scriptură* zic că sunt basne și aflări omenești. Și zic: dară cum voiu să iubesc pre vecinul meu, că-m iaste vrăjmaș? De vréme ce zici că-ț iaste vrăjmaș, nu te numi creștin; ce zi că ești un păgân și un om fârdelége și făr’ de obraz. Că stăpânu-tău Hristos îț poruncéște să iubești pre vrăjmașii tăi și să le faci bine și tu îi stai împotrivă și nu vei să-l ascuți. Dară nu-ț iai seama că tu ești om și mâine, poimâine vei să mori și va să te mănânce pământul și viermii. Și de să va întâmpla să-ț stea împotrivă sluga ta, sau argatul tău, nu te mânii pre dânsul și-l baț? Dară Hristos, că iaste dumnezeul cel adevărat și va să judece toată lumea, pentru neascultarea ce-i faci, oare socotești că nu te

va pedepsi și te va bate cu osânda în véci? Iară dară că nu-ț iaste vrăjmaș, vrăjmașul tău, ci mai vârtos priaten, că te duce la bine, deaca vei face cum te învață Hristos; iară de nu vei face așa, îți ești tu însuț vrăjmaș și pierzător sufletului tău. Că de ar fi ascultat Adam porunca lui Dumnezeu, n-ar fi venit la atâta osândă neamul omenesc; și noi acum, de am asculta pe Hristos, n-am fi într-atâtea scârbe și nevoi.

Pavel apostolul zice la 13 capete cătră corinthéni: „De voiu grăi, cu limbile oamenilor și cu ale îngerilor și dragoste să nu aibu, făcutu-m-am ca o aramă răsunătoare, sau ca o tobă băcăind; și de voiu avea prorocie și voiu ști tainele toate și toată înțelégerea și de voiu avea toată credința cât măgurile a le muta, iară dragoste să nu aibu, nimic nu sunt. Și de voiu da toată avérea mea și dem voiu da trupul meu să-l arz și dragoste să nu aibu, nimic nu folosesc.“

Auzit-ai ce zice? Dară tu, căci urăști pre fratele tău atâta cât nici în ochi nu vei să-l vezi, ci-i porți pizmă și-l zavistuești pre la unii și pre la alții, ca să-i faci pagubă și să-l supui, să-l sărăcești, tu, adevărat nu ești creștin, nici om pe pământ, ce ești singur Satana, carele au pârât pre Dumnezeu la Adam. Și care preot iaste acela de te ispoveduiaște și te lasă pre tine, cela ce pârăști de te cumineci? Acela, adevărat, nu iaste preot, ci iaste singur Iuda și vânzător lui Hristos și nu i să va erta nici popei, nici aceluia, măcar de ar face câte alte bunătăț. Că zice Hristos: „Milă pohtesc, iară nu jărtvă“.

Pentru aceasta dară, iubiții miei întru Hristos fraț și blagosloviți creștini, cât v-aț adunat astăzi ca să prăznuiți și să vă bucuraț de pomenirea sfântului, trebue, după cât va fi puțința a fieștecăriia, luând pildă de pe faptele sfântului, să ne asămânăm lui și să iubim întâi pre Dumnezeu, după cum iaste scris la porunca cea dintâi și pe aproapele nostru; să iubim pre vrăjmașii noștri și să le facem bine. Să cinstim pre părinții noștri, atâta pre cei ce ne-au născut, cât și pre cei sufletești, carii sunt cuvioșii călugări și

cucernicii preoț. Să ne ferim, din cât ne va fi putința, de curvie, de beție, de zavistii, de vânzări, de apucări, de năpăști și de alte multe ca acestia că, sunt aflări ale începătoriului de răutăț ale diavolului, pentru ca să ne despartă de Hristos, Domnul nostru, și să-ș bată joc de noi, după pohta lui. Și deaca vom păzi acestia câte am zis, atunce vom fi creștini buni și adevăraț ucenici a adevăratului Hristos Dumnezeu și făr' de nici o îndoială să avem nădėje bună că aici, întru această lume vom petrece viață pacinică și făr' de turburare, iară în cea viitoare ne vom bucura și ne vom veseli împreună cu sfântul Nicolae și cu toți sfinții, întru împărăția ceriului, caré cu toții să o dobândim, prin darul domnului nostru Iisus Hristos, a cărui milă rugăm să fie pururea cu voi. Amin.

LUNA LUI IUNIE, 29 DE ZILE.

CAZANIE LA SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

Atâta sunt de mari vredniciile ale slăviților apostoli Petru și Pavel, carii să prăznuesc astăzi, cât nu iaste cu putința limba omenească a le grăi.

Atâta sunt de multe învățăturile lor céle vrédnice de minune cât întrec la număr năsipul mării și stélele ceriului. Atâta sunt de minunate vitejiile lor, cât nu e să o priceapă toată limba pământescă și să nu să minunéze toată mintea omenească. Atâta sunt de slăvite faptele lor, cât covârșesc tot cuvântul și fac făr'de graiu toată mintea spre lauda lor și spre cinstea pomenirii lor.

Deci nu mă pricep ce voiu să fac astăzi, pentru ca să împlinesc lauda prăznuirii lor. Să vorbesc? Dară ce cuvânt vrédnic va putea să aducă mintea mea cea proastă și neștiința învățaturii méle, ca să poată mări, după cum să cade vredniciilor lor céle mari? Să tac iar? Mă tem că mă voiu osândi, ca un nemulțemitor și ca acela ce ascunde facerile céle mari de bine, carele ei au arătat în

politia cea creștinească, în besérica cea pravoslavnică și peste tot pământul ce iaste supt soare luminând limbile céle întunecate, povățuind la credința cea adevărată oile céle rătăcite și adăogând mulțime de credincioș în besérica lui Hristos.

Și pentru ca să biruesc, drept acéia, nepriceperea minții méle îl voi asemâna cu cei doi luminători mari, adecă cu soarele și cu luna și așa apropiindu-mă puținel de minunatele lor fapte, cu asemânarea acelor luminaț luminător, voi da îndrăzneală neputinții méle, spre a face lauda lor, fugind cu aceasta împreună și de semnul nemulțumirii.

La capul cel dintâi al *Facerii* spune Moisi cum că Dumnezeu au făcut doi luminători mari: unul mai mare și altul mai mic; și pre cel mai mare, adecă pre soare, întru stăpânirea zillii, iar pre cel mai mic, adecă pre lună, întru stăpânirea noptii. Și pre aceștea, i-au făcut pentru întărirea trebuincioasei chivernisiri a toată lumea. Și iarăși acestaș Dumnezeu, făcându-se om, au pus alți doi luminători, pentru întărirea și întemeierea beséricii: pre cel mai mare, adecă pre Petru, pentru ca să fie întru stăpânirea zillii a dumnezeeshii cunoștințe întru jidovime; iară pre cel mai mic, adecă pre Pavel, întru stăpânirea întunecatei nopti a închinării de idoli, la limbi, pentru ca să răsipească cu strălucirea minunilor și cu lumina învățaturii norii cei întunecaț ai înșălăciunii.

Și, pentru ca să începem de la luminătorul cel mare, de la soare, zicem cum că iaste soarele vârf celorlalte stéle și le covârșăște cu lumina pe toate și de la răsărit pân'la apus, tot pământul și toate unghiurile lui luminează, încălziaște, îngrașă și răvarsă pretutindenea razele lui. Cine nu va mărturisi cum că vredniciile acéștia să cuvin lui Petru, de vréme ce el au fost vârf cétei apostolești și mai întâi în rânduiala ucenicilor și au întins pururea, ca alt soare, de taină, peste tot pământul razele darurilor și a facerilor de bine? Au încungiurat toată Iudea, Antiohia, Pontul, Galatiia, Cappadochiia, Assia și Vithania, gonind cu lumina dumnezeeshților cuvinte, întunérecul necredinței, dând daruri

de tămăduiri la toată neputința și vindecând pre cei ce rău să chinuia de viciunii draci. Și mai vârtos că numai singură umbra acestui soare atâta era la toț făcătoare de bine, precum să véde la *Faptele apostolilor*, la 5 capete: „Cât și la uliță scotea pre cei bolnavi și-i punea în așternuturi și în paturi ca, viind Petru, măcar umbra lui să umbréze pre fieștecare dintru dânșii“.

Căldura soarelui are lucrare firească a dărui copacilor, erburilor, pietrilor scumpe și plodurilor pământului viețuitoare, umejoasă și îngrășătoare putere spre creștere. Așjiderea, și căldura cea viețuitoare a soarelui celui de taină a lui Petru, asemenea au stătu aceștii puteri; că raza cea mai mică ce-au trimis la cela ce au fost din pântecel maicii lui olog, carele stătea înaintea ușii besericii ce să chiema Frumoasă, îndată l-au tămăduit, pentru că zicându-i de grabă: „Caută la noi“, îndată i s-au întărit talpele și gleznele.

Cu această putere viețuitoare a lui Petru s-au rădicat sănătos din pat și oarecare om, anume Enea, carele zăcea de 8 ani, slăbănog. Cu aceasta și la Iopi, lucru de minune la toți, au înviat pre Tavitha, ce murise.

Are soarele și altă a sa lucrare, că tréce prin crăpăturile ușilor și prin găurile păreților și céle mai din lăuntru ale caselor le iscodéște și le luminează. Și de la Petru n-au fost lipsită această putere, de vréme ce, după cum zice Ieremia la 17 capete: „Adâncă iaste inima decât toate și om iaste și cine-l va cunoaște, pre el“. Însă aceasta o au iscoditu-o și au atins cu razele lui, precum să véde adevărat la Anania și la Samfira, a căroră mincinosul cuget cu moarte făr' de véste i-au certat.

Au iscodit céle ascunse ale inimii lui Simon vrăjitoriul și au descoperit vicleșugul cel ascuns al inimii sale, pentru care lucru în față l-au înfruntat zicând: „Că întru amărăciunea fierii și întru legătura nedreptății te văz că ești; pocăiaște-te, drept acéia, de răutatea aceasta și te roagă lui Dumnezeu, ca doară ți s-ar erta ție cugetul inimii tale“.

S-au aflat întinăciuni la soarele cel simțitor, prin mijlocul ochia-

nurilor, de astronomii cești de pe urmă, lucru necunoscut de cei vechi și cu totul neadevărat. Deci, să mărturisim și noi cum că s-au aflat oarecare întinăciuni și la soarele nostru cel de taină, la Petru. Și oare nu era mare întinăciune, când în curtea arhierului s-au lepădat de 3 ori de învățătorul său? Nu era mare întinăciune când în grădină, fugind, au lăsat singur pre dulcele Iisus? Aceste însă întinături, cu lacrămile ce vărsa adeseori, dintru adâncul inimii, le-au spălat și au rămas cu totul curat, atâta cât s-au arătat ca alt soare, luminând în casa celui înalt.

Zice de aceasta și cel cu Gura de Aur, Ioann, la tâlcul Psalomului 48, cum că mulți împăraț au rădicat cetăț și au făcut zidiri minunate și puindu-ș numele s-au dus, iară nimic nu s-au folosit, ce au încetat și uitării s-au dat pomenirea lor. Iară păscariul Petru nici unele de acestia făcând, luminează mai mult decât soarele și după moarte.

Să trecem, acum de la luminătorul cel mare la cel mai mic, de la soare la lună, de la vasul luminat la vasul cel ales, de la Petru la Pavel.

Multe feliuri de vrednicii, stăpâniri și puteri dau filosofii să aibă luna. Și întâi zic cum că luna iaste podoaba noștii, asemănătoare soarelui și stăpână mării: aceste însă vrednicii cu dreptate să cuvin vasului celui ales și cu cale iaste să se numească podoaba noștii, de vrême ce s-au trimis de la Dumnezeu, pentru ca să lumineze limbile dintru întunérecul slujirii de idoli, precum o au zis mai nainte Isaia: „Te-am dat spre lumină limbilor, să fii spre mântuire până la marginile pământului“.

Noapte întunecată au fost atunci în toată lumea, când argintul și aurul, pietrele și lémnele să slujia ca niște dumnezei și omul să abătea cu toate puterile sufletului spre acéia ce iubiia Luțifer și dracii, carii ca niște nașteri ale iadului și ca niște fii ai înșis răutății, alta nu pohtia, alta nu iubiia, fă' numai răutatea, păgâniia, răsfătăciunile trupului, nerușinarea obicaiurilor, uitarea desăvârșit a celor sfinte, apucările de la streini, iubirile de argint

și trufiile; când să călca pravilele lui Dumnezeu și să hulii acéla ale firii, când era lipsiț oamenii de suflet, sufletul lui Dumnezeu și Dumnezeu de slujba și închinăciunea ce i să cuveniia.

Deci pentru ca să gonească această noapte întunecată și pentru ca să lumineze o întunecare împuțită ca aceasta, au ales Dumnezeu pre Pavel, ca luminând ca altă lună luminată în lume, să răsipească întunérecul închinăciunei de idoli și pentru ca să adevérezé acéia ce zice: „Norodul carele ședeá întru întunérec au văzut lumină mare“.

Să cuvine lui Pavel și a dooa stăpânire a lumii, căci iaste asemănătoriu soarelui, pentru căci Pavel s-au arătat întru toate desăvârșit, asămănătoriu lui Petru. Deci cu cuviință iaste și putem să zicem acel cuvânt al Isaiei: „Și va fi lumina lunii ca lumina soarelui“. Și cine nu va mărturisi cum că Pavel s-au arătat asămănător lui Petru? Smerit era Petru, de vréme ce după acea minunată vânătorie a peștilor au zis lui Iisus: „Eși de la mine, că om păcătoș sunt, Doamne“. Iară mai smerit la spălarea picioarelor, când au răspuns desăvârșit au zis: „Nu-mi vei spála picioarele în véci“. Și încăș mai smerit s-au aflat la moarte, vrând ca să moară pre cruce cu capul în jos.

Și Pavel nu s-au asemănat lui Petru cu smereniia, chierându-se pre sine mai mic decât apostolii și cum că nu iaste vrédnic a să numi apostol? Și să mărturisiia pre sine întâi și mai mare păcătoș (zicând): „Hristos Iisus au venit în lume să mântuiască pre păcătoș, carele cel dintâi sunt eu“.

Răbdătoriu era Petru, răbdător și Pavel. Amândoi cu bucurie au răbdat lanțurile, bătăile, închisorile, goanele și bucurându-să mergea de spre fața adunării, căci pentru numele lui Iisus să învredniciră a să necinsti; au plâns cu amar Petru greșala lui. Și Pavel, câte lacrimi n-au vărsat căci, prin neștiință, întâi era hulitoriu și gonaci și ocărătoriu beséricii lui Dumnezeu. Mare nevoie au fost lui Petru când, întrebându-se de 3 ori: „Petre, iubești-mă“, cu totul întristându-se au răspuns: „Doamne, tu știi că te

iubesc“. Și Pavel, atâta era de fierbinte în dragostea lui Hristos, cât verice feliu de muncă, toate zidirile cele văzute și nevăzute, nicidecum, întru nimica, nu le-au socotit (zicând): „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Hristos? Necazul, au supărarea, au gonirea, au foametea, au golătatea, au primejdiia, au sabiia? Pentru că adevărit sunt că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici altă oarecare zidire va putea pre noi să ne usibească de dragostea lui Dumnezeu.“

Cu umbra lui Petru să tămăduia mulțime de bolnavi și nu puțini din cei ce era chinuiți de duhurile cele necurate; și măhrămile și ștergătorile lui Pavel goniia toată boala și duhurile cele viclene de la trupurile bolnavilor. Au rădicat Petru pre cel ce era olog din pânțele mâne-sa, lângă ușa beséricii. Asémenea au făcut și Pavel în Listra. Au înviiat Petru pre Tavitha, moartă fiind și Pavel au înviiat pre Eftih, tânărul carele căzuse din a treia strașină. Asémenea au fost amândoi întru osteneli, întru necazuri, pentru Hristos, în râvnă pentru mântuirea sufletelor, în minuni, în moarte și la îngropăciuni, pentru căci amândoi în Roma, mărturisind, s-au îngropat.

Vredniciia cea după urmă a lunii iaste să stăpânească marea, care lucru să cuvine și lui Pavel, pentru căci de 3 ori s-au sfărâmat corabiia cu el; o noapte și o zi întru adâncul (mării) au făcut și de s-au și biruit de cumplitele valurile mării, iară pururea nevătămat s-au aflat într-acea înecătură.

Între célélalte idiomata adecă alsăuiri ce are luna are și aceasta: când iaste plină să scoală asupra-i câinii, ca niște vrăjmaș, cu luptă și nu încetează a o lătra, neputând suferi lumina ei; și cu acéstia toate, ia fiind curată și nevinovată, luminează și călătoréște călătoriia ei, făr' de zăticneală.

Câț câini sălbateci s-au sculat, turbat, asupra lui Pavel, lătrând. Au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul, pentru căci învăța de față cum că acei (idoli) ce să fac de mâini, nu-s dumnezei. Au lătrat asupra-i la Iconiia, când s-au pornit limbile și jidovii să ucigă cu

pietri pre Pavel. Fost-au lătrat de Elima vrăjitoriul, carele din strălucirile lunii noastre, cei de taină, lui Pavel, au rămas orb. Fost-au lătrat, la cea mai de pe urmă, de câțva jidovi carii, s-au blestemat ei singuri pre sine, nici să mănânce, nici să bea, până nu vor ucide pre Pavel.

Însă cu aceste goane, scârbe și nevoi, fără de frică au urmat calea lui, strigând neîncetat: „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? Lasă, să se mânie jidovii, să se scoale tiranii, să latre câinii cei sălbateci; eu calea voiu săvârși, credința voiu păzi.“ Cine dară să nu mărturisească cum că Pavel au strălucit între limbi, ca luna plină în zilele ei?

Fără de prepus iaste, drept acéia că Petru au stătut în beserică, ca alt luminător mare, pentru căci s-au arătat ca soarele luminând peste beserica celui înalt. Iară Pavel au fost stătut luminătoriu mai mic, însă asămănător soarelui, cu lumina cu strălucirea, cu bunătațile, cu vrednicia și cu slava.

Acum voiu întoarce cuvântul meu cătră tine, țară creștină, și dinpreună cu tine mă voiu bucura, pentru căci ai în loc de acoperământ pre verhovnicii apostoli Petru și Pavel și ai tipărit, în corona ta, chipul crucii, pentru ca să nădăjduiești a lua roadă de bună viețuire din lemnul vieții. Nu s-au întors corbul, odinioară, în chivotul lui Noe, pentru căci au așteptat să între mai cu multă norocire, aicea, în tine și pentru ca să aducă veștile liniștei, nu cu frunză de maslin, ci cu ramura crucii în gură; s-au întors pasărea în brațele tale, cinstită țară și să laudă cu pohvală între soare și între lună. Soarele de-a dreapta și luna de-a stânga sunt slăviții apostoli Petru și Pavel și închipuiaște semnul cum că cei ce sunt întâi cu șăderea apostoli au purtare de grije pentru folosul norodului tău, adecă celor drepti și celor păcătoși; celor drepti, ce sunt de-a dreapta, pentru căci soarele luminează zioa, că iaste și semnul darului și celor păcătoși ce sunt de-a stânga, pentru căci luna luminează noaptea, că iaste semnul păcatului.

Săltează, drept acéia, cu glas de bucurie și te veselește, pentru

căci ai ajutători ca aceștea și folositori mari și biruitori fierbinți ca aceștea.

Voi iară, o dascali mari ai lumii, văzând userdiia norodului ce stă împrejur și toată creștineasca politiia aceasta, spre lauda, spre cinstea și spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiți de călduroasa voastră folosință și de puternicul vostru acoperemânt, ci căutați din ceriu, ca niște luminători mari tăriei cei de sus, spre noi cari șădem întru întunérecul și umbra morții. Mângâiați-ne spre noi, ticăloșii, cei ce ședem în valea plângerii; mijlociți pentru norodul domnului, pentru pravoslavnică beserică, pentru preoțiia împărătească și mai ales vă rugați lui Iisus celui răstignit, a căruia *Evangheliia* cu atâtea ostenéle și trude, goane și munci, închisori și bătai, crucea și moartea în toată lumea o aț propoveduit.

Să păzească în ani mulți, întru luminatul lui scaun, pre cucérnecul rugătoriu, pre prăznuitoriul numelui vostru, pre cinstitoriul pomenirei voastre, pre creștinul nostru domn, ca întru creștineasca întemeiare a înălțimei sale să fim și noi, cu toții, cu liniște sufletească și trupească, mai presus de toată ispita celora ce stau împotriva creștinătății, să propoveduim în mulți ani numele vostru, să prăznuim stradanii voastră, să sărbăm luminat cu cuviință slăvita voastră pomenire. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA BOGOIAVLENIE

Luminat și cinstit au fost praznicul ce au trecut, al nașterii domnului Hristos, blagosloviților creștini, iară mai luminat și mai cinstit iaste acest de astăzi, căci acolo au arătat steaoa pe Hristos, cum că s-au născut, iar aici mărturisește tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicând: „Acesta iaste Fiiul meu cel iubit întru carele bine am voit“. Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s-au închinat, ca unui Dumnezeu și împărat, iar aici îngeri cerești, ca unui Dumnezeu adevărat și om desăvârșit îi slujesc. Acolo era ca un

prunc mic, înfășat și pus în iasle, iar aici ca un Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit să botează în apa Iordanului, pentru ca să spéle tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoșesc. Acolo îngerul cel mare Gavriil slujia cu cucerie, iară aicea îngerul și înainte mergătorii Ioann slujaște taina.

Deci dară decât sunt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atâta sunt și mai mari decât ale praznicului ce au trecut. Pentru aceasta dară, de vréme ce să botează Hristos, să ne botezăm și noi, nu că doară că nu suntem botezaț cu sfântul botez, adecă cu apă și cu duh, ci pentru căci am întinat cu păcatele noastre sfântul botez. Trebuie să ne spălăm cu lacrămile pocăinții, ca să ne facem curăț, după cum zice prorocul Isaia: „Lăsând vicleșugurile dintru inimile voastre și faptele céle réle, de carele să bucură vrăjmașul nostru diavolul“ și să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu domnul nostru Iisus Hristos, după cum zice fericitul Pavel, pentru ca să ne putem sui și noi la ceriu curăți și luminaț, ca și Hristos și cât am priimit propoveduirea lui, de am și greșit, să alergăm că ne va priimi Hristos, ca un bun și iubitoriu.

Botează-se Hristos, ca să sfințească apele. Botează-se Hristos, ca să ne arate taina. Mâna prorocului slujaște, ca să botéze mâna Tatălui, adecă pre Fiiul și cuvântu lui Dumnezeu. Om slujaște și om să botează; însuși Ioann, ca un rob slujaște și Hristos ca un om să botează.

Pentru aceasta dară și noi, ca niște robi adevărați și înțelepți, să slujim taina cu inimă curată, după cum zice prorocul David. Minte bună și credincioasă să avem, ca să pricépem taina drept; și cine iaste credincios și drept, să alérge ca să auză ce zice David: „Venit cătră dânsul (adecă cătră Domnul) și vă luminați și féțele voastre nu să vor rușina“, ca să se albească păcatele noastre ca zăpada, dupre cum zice Isaia. Și cine iaste credincios și temător de Dumnezeu, să mărească și să laude taina, că mărire ca aceasta priiméște Dumnezeu ca o tāmăe cu bună mireazmă, iar cine iaste păgân și ispititor de tainele noastre să lipsească din beserică și

să se depărteze, pentru ca să nu vie urgiia lui Dumnezeu asupra-i și să va bântui; că și Moisi, când s-au suit în muntele Sinaii, ca să priimească tabelele legii ce i-au dat Dumnezeu, așa au poruncit ca să nu să apropie de muntele acela nice o hiară sau vreun dobitoc, iar de să va apropiia, să fie ucis cu pietri de mulțimea jidovilor.

Asemenea iaste și acuma. Taina avem de sărbăm și prăznuim și vom să ne suim sus nu cu trupul, sau în munte ca Moisi, ci cu mintea, la mari și la înalte gânduri; ci numai cât sunt credincioș să se apropie cu mintea ca să priceapă taina prăznicului de astăzi.

După nașterea domnului Hristos, rămâind batjocorit și amăgit Irod împăratul de vrăjitori, s-au mâniaat foarte și au trimis la Vithelem și în toate hotarăle lui de au junghiat 14 mii de coconi mici câte de 2 ani și mai jos, între care coconi era și cinstitul Ioan, prunc mic în brațele maică-sa Elisaftei. Și, vrând ca să-l junghie și pre el, s-au desfăcut muntele din voia lui Dumnezeu și au trecut de céia parte maică-sa cu dânsul. Și îngerul Domnului l-au luat de l-au dus în pustie și-l hrăniia acolo, până au venit în vârstă de s-au făcut de 33 de ani și 3 luni, a căruia hrană era vlăstarile copacilor și miiare sălbatecă.

Și au venit cuvântu Domnului de i-au zis să lase pustia și să meargă în părțile Iudeii să propoveduiască noroadelor pocăință. Și acolo mergea mulțimea jidovimei de-ș mărturisiiia păcatele lor și să boteza de el în apa Iordanului și-l întrebară pre el zicând: „Au doară ești tu prorocul? Iar el au zis: nu sunt“, nu că doară nu era el proroc, ci nu l-au întrebat de iaste proroc, ci numai de iaste el prorocul acela de carele au zis Moisi că: „Proroc va rădica noao domnul Dumnezeuul nostru dintru frații noștri“, adecă iaste să vie un proroc mare din neamul jidovesc și socotia jidovii cum că iaste Ioann prorocul acela și pentru acéia îl întreba. Iar el le-au răspuns și le-au zis: „Nu sunt eu acela, ci iaste să vie după mine, a căruia nu sunt eu vrédnic să-i dezleg curélele încălțămintelor lui“, adecă nu pociu pricepe cum s-au născut. Adevărat, mai pre

urmă s-au născut decât mine ca un om, iară ca un Dumnezeu ce iaste mai nainte decât mine s-au născut, în anii dumnezeirii. „Și eu vă botez pre voi numai cu apă, iar el vă va boteza cu duh sfânt și cu foc. În mâna lui iaste lopata și vântură pleavă din grâu“; adecă iaste cunoscătoriu de inimi ca un Dumnezeu și cunoaște pre cei păcătoș și pre cei drepți. Deci pre cei păcătoși îi osândêște în focul cel de véci, iar pre cei drepți îi adună la împărăția ceriului.

Și vorbind Ioann cu mulțimea jidovilor zise iară: „Nu sunt eu cel ce socotiț, ci iată că vine“. Și așa vorbind cu noroadele sosi și Hristos să se botêze. Iară Ioan, deaca l-au văzut zise cătră jidovi: „Iată mielul lui Dumnezeu, carele rădică păcatul lumii. Acesta iaste Fiul lui Dumnezeu celui adevărat ce vă spuneam.“ Atunce au mers Hristos la Ioann și i-au zis: „Vino de mă botează, căci pentru aceasta am venit“. Iară Ioann i-au zis: „Mie trebuie să mă botez de tine, sau să mărturisesc alt botez pentru numele tău și tu vei să te botez eu? Apa Iordanului, văzându-te, au fugit de frica ta înapoi, dară eu cum voi cuteza să te botez, de vrême ce Moisi, văzătoriu de Dumnezeu și marele proroc, nu îndrăznia să vază fața ta, dară eu cum voi să mă ating de sfântul tău creștet, cu mâini păcătoase? Iarba pământului sunt, dar cum mă voi apropiia de focul cel nesuferit? Tu mă sfințește, Doamne, tu mă botează, stăpâne, tu mă curățêște de tina păcatului, mântuitoriule, că eu nu cutez, nici sunt vrédnic să te botez.“

Zise Hristos: „Ioanne, lasă cuvintele acestia acuma, că nu iaste vrême de a înmulți vorba; vrêmea purtării de grijă iaste. Pentru aceasta m-am făcut om, pentru aceasta m-am îmbrăcat în trup, pentru aceasta m-am arătat sărac și m-am arătat smerit, pentru ca să împlinesc toată dreptatea. Ci vino, de mă botează, ca să se îplinească purtarea mea de grijă și toată plecăciunea mea.“

Atunce au apucat cinstitul Ioan și l-au botezat și s-au pogorât Duhul Sfânt în chipul porunbului pre capul lui Hristos și glas din ceriu s-au auzit zicând cum că: „Acesta iaste fiul meu cel iubit, cu carele am purtat de grijă pentru mântuirea omenească“. Și

atuncea au ieșit Hristos din râu, botezat.

Și cum că s-au botezat Hristos, așa ne învață dumnezeieștii evangheliști; iar încăș avem la praznicul de astăzi câteva întrebăciuni, carele sunt trebuincioase a le ști. Și întâi iaste: pentru ce Hristos, fiind fără de păcate, s-au botezat? A dooa: pentru ce s-au botezat în apa Iordanului și nu într-alt râu? A treia: pentru ce s-au pogorât Duhul Sfânt pre capul lui Hristos și pentru ce în chipul porunbului? A patra: câte botezuri sunt? A cincea: pentru ce iaste botezul de apă și de duh?

Acéste 5 întrebăciuni avem astăzi foarte de folos a le ști; mai sunt și altele, ci noi le lăsăm pentru lungimea vorbei și vom zice numai pentru acéstia, foarte pre scurt. Deci, cât v-aș adunat astăzi la sfânta beserică, pentru ca să prăznuieț praznicul, deșchideți-vă ochii, nu numai ai trupului, ce și ai sufletului, pentru ca să pricepeț ce vom să zicem, că nu sunt lucruri lumești, ce iaste taină mare și înfricoșată, caré s-au făcut pentru mântuirea omenească.

Întrebăciunea dintâi iaste: pentru ce Hristos, fiind fără de păcate, s-au botezat? Zicem că botezul iaste mântuirea păcatelor omului și curățenie de păcatul cel strămoșesc, iară Hristos fiind fără de păcate, după cum zice prorocul Isaia: „Că păcat n-au făcut, nici vicleșug în gura lui nu s-au aflat“, pentru ce, dară, s-au botezat? Zicem la aceasta cum că sunt 4 stihii, dintre carele s-au făcut omul și toată lumea și iar întru acélea stihii, va să se topească omul, până la a dooa venire a domnului Hristos, dintru carele iară va să se închiiaze.

Deci stihia cea dintâi și mai de treabă iaste vântul, că fără de răsuflare nu poate trăi omul nici un ceas. A dooa sthie și mai înaltă iaste focul, nu numai acest ce vedem cu ochii și ne slujim cu dânsul, ce și focul cel din văzduh. A treia sthie iaste apa și a patra sthie iaste pământul. Deci într-acéste 4 stihii iaste omul făcut și, pentru căci sunt alcătuirile trupului omenesc, era cu cale să se sfințească cu pogorârea Domnului. Deci vântul, și focul s-au sfințit cu pogorârea cuvântului lui Dumnezeu, iar pământul s-

au sfințit când au născut trupéște în peșteră. Și să cădea să se sfințească și apa, de vréme ce iaste din céle 4 stihii și într-alt chip nu să putea să se sfințească, de nu s-ar fi botezat Domnul, trupéște, în Iordan, arătându-se mai vârtos și taina cea mai mare a credinței noastre; și alta, pentru ca să sfărâme capetele șarpilor, adecă a dracilor ce era în apă, după cum zice David: „Tu ai zdrobit capetele bălaurilor în apă“.

A dooa întrebăciune era: pentru ce s-au botezat Hristos în Iordan și nu într-alt râu? Zicem și la aceasta că fiind râul acela sfințit de cât alte râuri, pentru minunile ce s-au făcut într-însul, au mers și Hristos iară la acela, care minuni sunt acéstia: întâi, când au trecut Iisus Naviin cu tot norodul jidovesc prin mijlocul apei și nu s-au udat nimeni, pentru că întrase 12 preoț de ținea chivotul pre spatele lor și apa să dedése înapoi din porunca dumnezeiască, până au trecut tot norodul. A dooa minune, când au lovit prorocul Ilie cu cojocul său apa și s-au desfăcut, de au trecut el, cu ucenicul său, ca pre uscat. A treia minune, când s-au scăldat de 7 ori Neeman boiariul, sfétnicul împăratului de la Siria, după cuvântul prorocului Elisei și s-au tămăduit de bubele ce avea. A patra minune pe vrémea prorocului Elisei, mergând niște oameni să tae lémne de casă pre lângă țărmurile Iordanului, fiind și prorocul împreună cu dânșii, au căzut toporul unuia din coadă și s-au înecat în apă; iar Elisei, luând coada toporului și mergând la țărmurile apei, întinse coada spre apă și zise: „Arată, Doamne, minune“ și îndată sări toporul din apă și să puse în coadă, care minune închipuiaște sfântul botez, după cum scrie sfântul Ioann Damaschin la un tropar al canonului de la înălțarea cinstitei cruci, la a patra peasnă. Deci, pentru acéste minuni s-au botezat și Hristos într-acel râu.

A treia întrebăciune iaste: pentru ce s-au pogorât Duhul Sfânt și zicem: când să boteza Hristos s-au deșchis ceriurile și au mărturisit Tatăl pre Fiiul, zicând: „Acesta iaste Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am voit“? Deci de vreme ce au mărturisit Tatăl,

socotia jidovii că pentru Ioann s-au făcut glasul acela, pentru că-l știa ca pre un proroc și fiu de proroc și sfânt și pentru ca să nu zică norodul cum că lui Ioann îi zice „fiu iubit“, pentru această s-au pogorât Duhul Sfânt pre capul lui Hristos, de l-au arătat și l-au mărturisit Tatăl de sus.

Iar pentru ce s-au arătat Duhul Sfânt în chipul porunbului, să vă spuie o istorie din *Tistamentul* cel vechiu, măcar că o știți mai toți. Când au făcut Dumnezeu potopul și au înecat tot pământul pentru păcatele omenești și au șters tot faptul dupe fața pământului, din om până în dobitoac, s-au mântuit numai Noe, cu toată casa lui, în corabia ce făcuse din poruncă dumnezeiască. Și împreună cu dânsul era și din dobitoacele pământului și din pasările ceriului, după cum scrie mai pre larg la cartea *Facerii*. Iară după ce au încetat apa potopului, au trimis Noe din corabie pre corbul, să vadă, ostoitu-s-au apa potopului, au ba. Iar el mergând și aflând stârvurile, s-au așăzat pre iale și nu s-au mai întors înapoi să dea veste. Și văzând Noe zăbava corbului au trimis pre porumb; iar el fiind pasăre curată, n-au vrut să șază pre tină, ce au luat o ramură cu frunză de maslin în gură și o au dus în corabie și așa au cunoscut Noe cum că s-au ostit apa potopului.

Deci pentru acéia s-au arătat și Duh Sfânt în chip de porunb pre capul lui Hristos, arătând că s-au ostit potopul păcatelor omenești; și alta, că porunbul iaste întreg, adecă fără de răutate, după cum zice Hristos la sfânta *Evanghelie*: „Faceți-vă înțelepți ca șârpîi și întregi ca porunbii“.

A patra întrebăciune iaste cum că am zis: câte botezuri sunt? Și zicem că sunt 8, precum scrie și sfântul Ioan Damaschin la a 4 carte a *Bogosloviei* lui: botezul dintâi iaste al potopului, spre tăierea păcatului. Al doilea botez iaste al lui Moisi, când au trecut pre jidovi prin Marea Roșie. Al treilea botez iaste al legii, că de să spurca cineva până nu-ș spăla cu apă trupul și hainele, nu intra în tabără. Al patrulea botez iaste al lui Ioann, însă spre

pocăință numai. Al cincilea botez iaste al lui Hristos, cu carele ni-am botezat și noi, creștinii. Al șaselea botez iaste al pocăinței și al lacrimilor, cu carele curățim botezul cel dintâi ce am întinat. Al șaptelea botez iaste al muceniei, carele iaste și mai bun și mai cinstit, că nu să tème să se mai spurce cu păcate botezul acesta, carele s-au arătat întâi Hristos, că ș-au vărsat preacinstit și scump sângele său pre cruce și toți mucenicii cu acest botez s-au botezat și s-au învrednicit împărăției ceriului. Al optulea botez, cel mai de pre urmă, iaste al focului celui nestins, ce va să muncească pre cei păcătoș, după cum zice la un tropar al canonului de astăzi la a 6 peasnă: „Cu focul cel de pe urmă botează Hristos pre cei potrivnici și neînțelegători de dumnezeirea lui“.

A cincea întrebăciune iaste: botezul pentru ce iaste de apă și de duh? Și zicem că fiind omu îndoit, adecă cu trup și cu suflet și fiind trupul simțitoriu trebuiaște, când îl întinăm, să-l spălăm cu apă, că apa încă iaste simțitoare. Iară sufletul fiind făr'de materie, Duhul Sfânt îl curăță și-l luminează și-l mântuiaște de păcate.

Acéste întrebăciuni avem la praznicul de astăzi, precum le-ați și auzit. Deci pentru aceasta trebuiaște, blagosloviților creștini, cât ne-am botezat în numele sfintei și cinstite troițe, să ne ferim de toate lucrurile și faptele drăcești, ca să nu ne întinăm sfântul botez cu păcatele, nici să călcăm făgăduințele ce ni-am făgăduit lui Hristos. Și pentru ca să primească Dumnezeu praznicile și sărbătorile noastre, trebue să păzim, după cât ni-ar fi puțința, poruncile lui și să purtăm grijă pentru mântuirea noastră și pentru împărăția ceriului, căci acolo ne iaste lăcașul, după cum zice fericitul Pavel: „Petrecerea noastră în ceriuri iaste“. Să nu ne lunecăm cu firea spre lucrurile céle deșarte ale lumii, pentru că sunt toate trecătoare și mincinoase. Să ne ferim de ucideri, de curvii și de preacurvii, de beții și de apucări. Să nu ținem pizma unul altuia, nici să ne vindem cu pâra, unul pre altul, cu cruzie de inimă și cu nemilostivnicia, pentru ca să ne păgubim și să ne sărăcim unul pre altul, dupre cum vedem totdeauna că fac mulți,

netemându-să nici de Dumnezeu, nici de păcat, nici îș aduc aminte de moarte sau de osândă; să numesc numai cu numele creștini, iar cu inima sunt departe de Dumnezeu, după cum zice Isaia și faptele lor nu sunt păgânești, ci mai vârtos voiu zice că sunt drăcești, că numai diavolul nu pohtéște binele omului, pentru că iaste vrăjmaș și minciuna din ceput, după cum zice Hristos.

Să nu ne trufim întru inimile noastre, veri pentru ce bine am face, că ne vom piiarde plata ostenéliei și în scurt să ne ferim de toate lucrurile céle réle și necuvioase, carele ne vatămă la suflet și să bucură vrăjmașul nostru diiavolul de iale, ci numai să poh-tim pururea să facem fapte bune și plăcute lui Dumnezeu, pentru că rămân făr'de moarte și vom lua plată la ceriuri pentru iale.

Să alergăm la sfintele besérici, de nu în toate zilele, pentru multe neputințe și nevoi ale noastre ce ne vin totdeauna din valurile lumii, măcar duminecile și sărbătorile; căci că pentru aceasta s-au rânduit acéste sfinte zile: una pentru ca să ne odihnim și noi și dobitoacele noastre de trudele și de ostenélele ce facem peste toată săptămâna; a dooa, pentru ca să mulțemim și să dăm laudă lui Dumnezeu, pentru multele și nespusele facerile de bine ce au arătat cătră noi și ne arată totdeauna și ne ține și ne chiverniséște ca un milostiv; a treia, să auzim cântările și slujbele célia ce să fac pentru folosul cel sufletesc. Că precum nu poate trăi trupul omului făr'de hrană simțitoare, așa nici sufletul nu poate trăi fără hrana cea duhovnicească, care iaste cuvântul lui Dumnezeu, după cum zice Hristos la *Evanghelie*: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul carele iaste din gura lui Dumnezeu“. Iar nu să mérgem pe la hore și pe la jocuri și pe la cârciume, duple cum ne iaste obiciaul, că în loc de a ne folosi, ne păgubim și suflétéște și trupéște. Iar de ne trebuie să ne adunăm pre la hore, ca să privim, mai bună horă decât aceasta a beséricii și mai frumoasă priveală și mai cuvioasă adunare nu socotesc nici cunosc a fi alta decât aceasta. Că vedem cu ochii, afară din mulțimea oamenilor ce s-au adunat, pre domnul nostru

Iisus Hristos, ca un împărat vécinic și pre cinstită maică-sa, pre sfinții îngeri, pre apostoli, pre mucenici și pre toț sfinții. Iar cu urechile auzim faptele și lucrurile céle minunate ce au făcut pre pământ și ne bucurăm și sufletește și trupéște, că nu păgubim nimic, ci mai vârtos căștigăm sfințenie și milă de la Dumnezeu.

Și când eșim la beserică, să nu eșim deșărți, ci să facem cum face ariciul că, după ce mérge la vie, întâi să satură el de struguri și apoi scutură vița de cad broboanele jos și să tăvăléște pre dânsule de să înfig în ghimpii lui și duce și puilor. Așa să ducem și noi, fieștecine, pre la casele noastre, copiilor și celor ce n-au mers la beserică, din cuvintele ce am auzi din sfânta *Evanghelie* și dintr-alte cărți, ca să-i hrănim și pre dâșii cu hrana cea sufletească. Și după acéia să ne păzim mintea de cugetele céle vicléne și trupurile noastre să le ferim de toate spurcăciunile. Să avem dragoste cătră toți, să facem milostenie la săraci, să iubim pre cei streini, să căutăm pre cei bolnavi și pre cei din chisori să-i cercetăm. Să facem bine vrăjmașilor noștri, după cum ne învață Hristos. Să avem răbdare la nevoi și la scârbe, să ne supunem celor mai mari, domnilor și stăpânilor noștri. Să ascultăm și să cinstim pre părinții noștri. Să ne cucerim cu cuviință duhovnicilor noștri și preoților și călugărilor, că așa place lui Dumnezeu.

Și acéstia toate păzindu-le și făcându-le, să avem nădéjde bună și făr'de îndoială cătră Dumnezeu că aici, întru această viață, vom petrece viață bună și făr'de întristare, iar în cea viitoare ne va învrednici și ne va pune în numărul celor drépti, ca să ne bucurăm în veci nesfârșiți întru acea fericire, lăudând și binecuvântând numele Tatălui și al Fiiului și al Sfântului Duh, a căruia iaste mărirea și ținéria în véci. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREOBRAJENIIA DOMNULUI
NOSTRU IISUS HRISTOS

„Luat-au Iisus pre Petru și pre Ioann și pre Iacov, fratele lui și i-au suit pre dânșii într-un munte înalt deosebi și s-au schimbat înaintea lor. Și au strălucit fața lui ca soarele, iar hainele lui să făcură albe ca lumina.“

De vrème ce soarele cest simțitoriu, când răsare și să înalță de pre pământ să face pricină și mijlocitor a multor bunătăți, că întinzându-ș razele luminează pământul și marea, gonéște și răsipéște toată ceața și negura, încălzește și hrănéște toate neamurile dobitoacelor, și, în scurt să zic, toate le însufléște și le înviază și pre toate împreună le bucură și le veseléște, dară cu cât mai vârtos soarele cel de gând al dreptății, Fiiul și cuvântul lui Dumnezeu Tatăl, domnul nostru Iisus Hristos (pentru carele zice prorocul Malahie la 4 capete: „Vă răsări voao, celora ce vă temeț de numele meu, soarele dreptății“), carele s-au suit și au răsărit astăzi în muntele Thavorului, întinzând razele și strălucirile mărire dumnezeirii lui.

N-ar fi dat viață morților, ca lui Moisi, n-ar fi luminat pre vii, ca pre Ilie, n-ar fi gonit prepusul și cugetul cel potrivnic din mintea apostolilor, n-ar fi înrădăcinat și n-ar fi crescut mai multă credință în inima lor, nu le-ar fi dat să-l cunoască luminat, cum că el iaste Mesiaa cel adevărat, Hristos și cum că de voia lui mérge spre moarte, neavând vină de moarte și să cunoască cum că numai pre dânsul să cuvine să-l iubească, iar céliálne toate să le aibă ca niște gunoae. Drept aceia pohtesc pre înțelepția voastră să-mi daț puținică ascultare cu dragoste, ca să înțelegeți de iaste cu cale și de să cuvine să avem și noi dragoste cătră Hristos, ca apostolii.

Vedem la al doilea cap a preaînțeleptului Sirah că învață pre cela ce va vrea să slujească lui Dumnezeu, ce i să cuvine să priimească, zicând: „Fiiule, de vei vrea să te apropii a sluji domnului

Dumnezeu, gătește sufletul tău spre ispită“. Pentru acéia, dară, trebuiaște céla ce slujaște lui Dumnezeu să aștepte ispitele și războiul vicleanului diavol, iar să nu să deznădăjduiască, ci mai vartos atunce să aștepte mai mult ajutor și mai multă putere de la Dumnezeu (numai să stea cu credință adevărată, cu nădėjde bună și să ție dreptatea și să urmeze bunătățile și faptele céle bune), că nu-l va lăsa Dumnezeu să se ispitească preste puțința lui, ci fără de zăbavă îi va înceta scârba și ispita o va goni de la dânsul, precum o vedem aceasta luminat că s-au făcut la mulți, în multe locuri. Că, întâi lui Avraam i-au poruncit Dumnezeu să se sue în munte și însuș, cu mâinile lui să junghe și să jertvuiască pre unul născut, iubit, fiul său, pre Isaac.

Oare n-au fost grea această cêrere, ce au pohtit Dumnezeu de la dânsul? Oare n-au fost mare și nesuferită durere de inimă aceasta? Iară văzându-i Dumnezeu credința și cum că n-au lenevit, nici au zăbovit a o face aceasta, îndată i-au rădicat întristarea și scârba, prin mijlocul îngerului, zicându-i: „Avraame, Avraame, nu pune mâna ta pre copil“.

Și norodul cel jidovesc cât necaz petrecea în Eghipet, fiind robiț în mâinile lui faraon; iar pentru ca să-i mântuiască Dumnezeu din scârbe, câtă putere nebiruită au arătat cu céle 10 rane, prin mijlocul lui Moisi. Așijderea și dreptul și mult pătimașul Iov, ca într-o clipă de ceas au pierdut nu numai mulțimea dobitoacelor, casele, feciorii, fétele și toată avuția ce avea, ci și trupul lui s-au umplut de bube și de viermi și zăcea într-un gunoiu. Iar pentru căci au răbdat ispitele cu mare vitejie de inimă, fără de zăbavă i-au dat Dumnezeu îndoit célia ce au pierdut.

Însă cu acêste vorbe ce am zis, socoteala noastră nu iaste alta, făr’numai ca să arătăm taina de astăzi a schimbării fêții lui Hristos, cu carea au dat mare ajutor apostolilor la nevoia necredinții, ce era să cază. Că văzând apostolii pe Hristos într-atâta lipsă și sărăcie, cât nici capul nu avea unde să și-l plăce și într-atâta smerenie de margine și într-atâta hulă, ce-i făcea jidovii,

să turbura în cugetul lor, ca niște oameni proști ce era; și pentru acéia au început a nu-l créde, socotind cum că nu va fi acesta Mesia cel adevărat și mai vârtos că peste puține zile era să moară cu moarte nicinstită.

Drept acéia, ce alt ar fi trebuit la această nevoie a necredinții, fără numai ajutor de la Fiiiul lui Dumnezeu, de la Hristos, carele cu adevărat le-au dat mare putere și mare ajutor. Că i-au suit într-un munte și s-au schimbat înaintea lor arătându-le lumina dumnezeirii lui (pre cât era cu puțință să vază cu ochii omenești), luminând și mărint firea cea omenească cé era îmbrăcat, care lumină s-au vărsat și pe hainele lui, ca să dea cu aceasta apostolilor o îndrăzneală și un ajutor mare și să-i adevérezé și să-i încredințéze cum că acest sărac și smerit la védere, carele era hulit pentru multa a lui smerenie, măcar că peste puține zile se va da legat în mâinile jidovilor să se hulească, să se batjocorească, să se scuipe, să se bată cu palma peste obraz, să se muncească, să se rănească și la cea de apoi să se și răstignească ca un făcătoriu de réle. Iar să nu socotească că iaste numai om singur, ci iaste și Dumnezeu desăvârșit și adevărat și pentru aceasta s-au schimbat înaintea lor.

La 3 lucruri trebuia mare ajutor apostolilor, ca să scape de nevoia și de ispita cea mare a necredinții: întâi să cuvenia să crează cum că Hristos iaste adevăratul Mesia; a dooa, văzându-l pre cruce, mort, le trebuia ajutor să nu-și piarză credința, nici să socotească cum că acesta nu iaste Dumnezeu; a treia, să le dea pricină să-l iubească cu dragoste fierbinte. Deci, la acéste câte tréle să véde astăzi cum că au dat Hristos cu schimbarea feții lui mare ajutor apostolilor, pentru ca să-l cunoască că el iaste Mesia cel adevărat și pentru acéia le aduce trei marturi, vrédnici de crezut: pre Moisi, pre Ilie și pre Tatăl lui cel ceresc. „Și iată — zice evanghelistul — să arată lor Moisi și Ilie, grăind cu dânsul de eșirea lui, carea vrea să se plinească în Ierusalim.“ Și Tatăl, cu glas îl mărturiséște din nor: „Și iată glas din nor zicând: acesta

iaste Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultaț“.

Și pentru ca să le ajute apostolilor să nu iasă din credință, văzându-l pre cruce, zice mai înainte că vorbește cu Moisi și cu Ilie pentru moartea cea de pe cruce, carea vrea să ia, pentru ca să-i facă după cum am zis, să-l iubească cu dragoste fierbinte și pentru acéia au descoperit puținel slava dumnezeirii lui, cu carea au mărit firea cea omenească și va să mărească și pre sfinții lui, la a dooa venire.

„Și să arată lor Moisi și Ilie, grăind cu dânsul.“ Minunată vorbă și alése soții are astăzi Hristos, cu adevărat și i să cuveniia să aibă soții ca acéstia, pentru că Hristos iaste Mesia, că Moisi iaste făcătoriu de lége, Ilie iaste proroc mare; Hristos iaste mântuitorul lumii, Moisi iaste mântuitorul jidovilor, Ilie va să fie mântuitorul celor drepti, mai nainte puțin de judecată. Hristos iaste dătător de lége, Moisi învățător de lége și Ilie râvnitor de lége.

Vedeț, dară, ce soții alése are și cum să aseamănă în oarecarele: Moisi au murit, Ilie n-au murit. Și oare ce poate fi aceasta, de s-au însoțit Hristos cu un drept din cei morți și cu un drept din cei vii? Pentru căci la judecata cea viitoare vor să se judece viii și morții și vor să se veselească la împărăția ceriului cât vii vor fi drepti și cât morți vor fi drepti. Și de vréme ce taina aceasta de astăzi, a schimbării lui Hristos închipuiaște și iaste ca un aravon aceii mării ai împărăției ceriului, pentru aceasta au adus la mijloc unul din cei morți, pre Moisi și unul din cei vii, pre Ilie. Și cum că vor să vie la împărăția ceriului, împreună, viii și morții ni-o adeverează fericitul Pavel, la 15 capete cătră corinthéni, zicând: „Toț nu vor adormi, iar toț ne vom schimba de trupul acest stricăcios și ne vom face nestricăcioși“.

„Și să arată lor Moisi și Ilie.“ Oare pentru ce? Pentru patru lucruri: una pentu ca să scoată de la norod acea socoteală mincinoasă, ce avea asupra lui Hristos, că unii îi zicea că iaste Ilie, alții îi zicea că iaste Ieremia sau, unul din proroci; a dooa,

pentru ca să cunoască jidovii cum că Hristos nu iaste împotriva legii lui Moisi și pentru aceasta stă cu dragoste de vorbește cu singur făcătorul legii, cu Moisi și cu râvnitorul legii, cu Ilie; a treia pentru ca să se arate cum că iaste domn și stăpânitor, al vieții și al morții și stăpânește pe cei vii și pe cei morți și, când îi chiamă, vin, precum adeverează poeticul la un tropar de astăzi de la a opta peasnă zicând: „Ca celuia ce stăpânești ceriul și împărățești pământul și domnești céle dedesupt, au stătut înaintea ta Hristoase, de pre pământ apostolii, iar ca de la ceriu Thesviteanul Ilie și Moisi din cei morți“; a patra, să vază apostolii în ce chip au cinstit pre acești 2 proroci, pre Moisi, căci avea mare blândețe și pre Ilie, căci avea mare râvnă spre credință, pentru ca să se asemene și lor, să fie blânzi și râvnitori, acolo unde vor vedea că iaste în nevoe credința și închinăciunea lui Dumnezeu.

Și pentru acéste 4 pricini, ce am zis, au adus la mijloc pre Moisi și pre Ilie. Iar mai vârtos să zic că i-au adus pentru ca să mărturisească apostolilor cum că iaste Mesia, măcar că n-ar fi trebuit această mărturie să o aducem la mijloc fiind mărturiia tatălui din ceriu mai vrédnică decât a prorocilor: „Și iată glas din nor zicând: acesta iaste Fiiul meu cel iubit, întru care bine am vrut; pre acesta ascultaț“.

O, ce mărturie credincioasă și adevărată iaste aceasta! O, ce bunătațe și fericire au câștigat acei ce au ascultat pre cel mărturisit și au urmat lui, după porunca părintelui celui ceresc! Că adevărat, de s-au și pedepsit într-această lume puțin, după cum zice preaînțeleptul Solomon, iară cu mari bunătați și fericiri s-au dăruit: „Căci Dumnezeu i-au ispitit pre dânșii și i-au aflat luiși vrédnici, ca aurul în ulcea i-au lămurit pre ei și ca o jărtvă de ardere, întreagă i-au primit pre ei.“ Puțin au ostenit, adevărat, iară mare plată au luat. În scurtă vréme au fost în scârbe, iară în vréme nesfârșită să vor bucura, că nu-s vrédnice patemile vremii de acum cătră mărirea cea viitoare, după cum zice fericitul Pavel.

Și iată, glas din nor zicând: „Acesta iaste Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut; pre acesta ascultaț“. Oare acest cuvânt ce zice tatăl: „Pre acesta ascultaț“, numai apostolilor să fie zis să-l asculte, au și noao? Mie mi se pare să-l fie zis și noao să-l ascultăm, de vreme ce ne ținem creștini și ucenici ai lui Hristos. Acuma, dară, trebue să înțelegem întâi lucrarea acestui cuvânt: „Ascultaț“, ce va să zică, apoi célélalte le vom înțelege pre lesne. Acest „ascultaț“ aici nu să înțelege cuvântul cel gol, ce iase din gura omului și-l ascultăm cu urechile, căci acela nu să numește ascultare, ci auzire, ce să înțelege sfârșitul faptului, adecă ca cum am zice unii slugi: du-te de fă, iată ce și el auzind cuvântul să supune ascultării și merge de face. Așa și Dumnezeu Tatăl ne zice noao: „Pre acesta ascultaț“, adecă ca ce ne va porunci Hristos să facem, să ne supunem ascultării și să săvârșim lucrul după pohta lui, pentru binele nostru.

Să vedem dară acum de ținem porunca lui Dumnezeu și de ascultăm pre Hristos la céle ce ne învață. Eu socotesc să fim departe de acea ascultare, cât e ceriul de pământ; pentru căci Hristos zice la Ioan în 14 capete: „Cela ce are poruncile méle și le păzește pre iale, acela iaste cela ce mă iubéște“.

Acuma dară, de vom zice că iubim pe Hristos, să vedem care poruncă a lui ținem.

Hristos zice: „Scârbe veț avea în lume“. Noi nu pohtim să avem nici o scârbă, iar de și avem vreo scârbă, o avem pentru căci nu ni să împlinéște pohta, iar nu pentru dragostea lui.

Hristos zice: „Pacea mea o dau voao“, iar noi nu dea Dumnezeu să avem pace între noi, ce ne turburăm pururea, pentru fiștece, ca valurile mării când le suflă vântul.

Hristos zice: „Nu judecareț, ca să nu vă judecaț“, iar noi de-a putéria fi nu iaste nici zi, nici ceas să nu judecăm de rău, nu numai pre cei ce-i știm ce și pre cei ce nu-i știm.

Hristos zice: „Precum pohtiț voi să vă facă voao oamenii, faceț și voi lor“. Noi pohtim să ne cinstească toț, să ne dea toț pocloane

și daruri, să ne laude, să ne fericească, să ne grăiască de bine, să facă toț după pohta noastră, să nu ne stea nimenea împotrivă, nici să ne zică nimica, de am face verce rău; iară noi pohtim să osândim pre toț, să nu dăm nimănui nimica, să nu facem nimărui nici un bine, nici să se folosească nimenea de noi. Pre toț îi hulim, pre toț îi grăim de rău, pre toț îi pârâm, pre toț îi luom în răs și în batjocură, tuturora le zicem că sunt nebuni și fără nici o socoteală numai pre noi înșine, voiu cuteza a zice, ne facem mai înțelepți și decât Dumnezeu și nu ne aducem aminte că înțelepciunea lumii aceștiia iaste nebunie înaintea lui Dumnezeu.

Hristos zice: „Poruncă noao vă dau voao, ca să iubiț unul pre altul“, iar noi ne urâm și ne căutăm ponciș unul altuia, ca când ne-am fi ucis părinții, sau ne-am fi făcut alt rău, ceva.

Hristos zice că: „Cine să va rușina de mine și de cuvintele méle într-această rudă prea curvare și păcătoasă și fiiul omenesc să va rușina de el, când va veni într-u slava Tatălui său, cu îngerii cei sfinți“, iară noi nici de dânsul ne rușinăm nici cuvintele lui le ținem în seamă, ca o nimica, nici céle ce ne învață spre folosul și mântuirea sufletelor noastre le păzim, ci aflăm pricini și zicem că nu putem să le facem acéstia ce ne învață Hristos, că nu ne dă îndemână, căci avem case gréle și vrémea nu ne slujaște, că suntem supuș supt jugul păgânului și avem nevoi multe și supărări de toate părțile. Dară célia ce pohtim noi, cum le putem face toate, deplin, făr'de nici o zăticneală?

Pre Dumnezeu nu vom să-l ascultăm, la céle ce ne învață să facem, pentru binele și folosul nostru cel sufletesc, ce ne par, învățăturile lui gréle și réle și pentru aceia nu-l cinstim, ca când ni-ar fi vrăjmaș de moarte. Iar pre oamenii cei ce nu să tem de Dumnezeu, nici să rușinează de féțele omenești îi ascultăm la céle ce ne învață să le facem, spre pierzarea sufletelor noastre și spre necinstea noastră și spre a ne cleveti toț și a ne blestema pentru nedreptățile ce facem; și priimim învățăturile lor cu dragoste și le facem cu mare pohtă și ne bucurăm de iale, ca de

mare avuție și-i laudăm cătră toț, ca pre niște priiateni și făcători de bine și-i cinstim pentru căci ne răpun sufletele, cu învățăturile lor, mai vârtos decât pre Dumnezeu, carele poftéște pre toț oamenii să se mântuiască.

Hristos zice: „De pe aceasta vor cunoaște toț că-mi sunteți ucenici, de veț avea dragoste între voi“, iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia și mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avére, ci mai vârtos de cinste; și facem cu aceasta păcat împotriva Duhului Sfânt. Dară Dumnezeu n-au făcut lumea numai pentru-un om, ci pentru toț, nici împărăția ceriului pentru unul, ci pentru noi toți. Că de ar fi făcut Dumnezeu lumea numai pentru un om, ce ar fi trebuit să mai facă și pre Eva și apoi să-i blagoslovească și să le zică: „Créșteț și vă înmulțiț și umpleț pământul și domniț pre dânsul“, iar de și iaste cineva să arate dragoste cătră altul, iaste mincinos și viclean, că o face au de vreo frică, au de vreo rușine, au pentru vreun căștiș rău.

Hristos zice: „Daț ale chesariului, chesariului și ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu“, iar noi nici mai-marilor noștri, atâta celor besericești, cât și celor mirenești, nu le dăm căzuta cinste nici lui Dumnezeu, nici ne supunem lor cu dreptate, ci cu viclenie și cu răutate și în loc de a-i iubi și a ne cuceri lor, noi îi grăim de rău și-i i ponosluim. Dară să vedem ce zice Dumnezeu pentru dânșii la cartea *Eșirii*, la 22 capete: „Pre dumnezeii tăi să nu-i grăești de rău și pre boiariul norodului tău să nu-l vorbești de rău“. Tâlcuitorii sfintei *Scripturi* înțeleg să fie dumnezei arhieriei, păstorii și dascalii beséricii; boiariul norodului înțeleg a fi împărății, domnii și judecătorii.

Acuma, dară, asupra a căroră pornim limba noastră cea blestemată și grăim de rău, al căroră cinste rădicăm, al căroră nume ocărâm? Pre sémne al arhierieilor, al domnilor și al stăpânilor noștri, pentru carii ne poruncéște Dumnezeu să nu-i grăim de rău, iar noi făr’de nici o socoteală punem gura noastră, după cum

zice David, la ceriu, cu atâta semeție și obrăznicie, neaducându-ne aminte nicidecum de osândă. Și pentru căci iaste cugetul nostru viclean și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, pentru acéia petrecem o viață blestemată și turburată, o viață plină de frică și de urâciune, plină de nevoe și de necazuri.

Și iată, dară, că ne vădesc lucrurile și faptele, că nici ascultăm pe Hristos, nici îl iubim, că de l-am iubi am face poruncile lui; ci umblăm de capetele noastre, făcând fieștecarele ce ni să pare și ce ne place, neaducându-ne aminte nici de moarte, nici de judecată și de nu ne vom îndrepta cu adevărat, vom să greșim și vom să mērgem răului.

Drept acéia, iubiții miei, trebuie să facem mintea noastră muntele Thavorului, ca să vie lumina adevărată să o vedem cu ochii cei de gând ai sufletului, să ne arătăm și noi cu osârdie în dragostea lui Hristos, ca apostolii, să ne asămânăm lui Moisi și lui Ilie, râvnitori și nelenevoși în poruncile lui pentru ca să ne putem sui și noi, împreună cu Hristos, în mintea cea oblăduitoare a sufletului să vedem cu gândul slava acéia și norul cel luminat și să auzim glasul cel părintesc: „Acesta iaste Fiiul meu cel iubit“ i proci. Și la cea de pe urmă să ne învrednicim să împărățim împreună cu el.

Așa, stăpâne Hristoase, te rugăm noi, ticăloșii și nevrédnicii robii tăi, carii ne-ai răscumpărat cu preascump sângele tău din mâinile vrăjmașului celui viclean să te milostivești pentru mulțimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre ce-i întunecaș, cu lumina cunoștinții tale și să aprinzi în inimile noastre céle împietrite văpaia dragostei tale și să ne învrednicești cu darul tău să te ascultăm și să facem cu pohtă câte ne poruncești și să te iubim din tot sufletul, aici într-această viață ticăloasă și plină de scârbe; iară în cea viitoare să ne învrednicești mării și luminii slavei dumnezeirii tale, ca de pururea să te mărim, împreună cu făr'de început părintele tău și cu preasfântul și bunul și de viață începătoriul tău duh, în veci nesfârșiți. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFINTII ȘI ÎNTOCMA
CU APOSTOLII ÎMPĂRAȚ COSTANDIN ȘI ELENA

„Cu slavă și cu cinste l-ai încununat pre dânsul.“

Cei ce să cunosc pre sine avuț, acéia pot să dea daruri vrédnice unui împărat și cei ce să cunosc pre sine învățaț, aceia pot să-i facă și căzuta laudă. Iar eu, cunoscându-mă pre mine foarte sărac de fapte bune și slab de învățătură, n-am să aduc alt dar vrédnic, nici altă laudă cuvioasă, de Dumnezeu încununatului, marelui împărat și întocma cu apostolii Constandin, fără numai cap plecat și cugetul meu cel cuciarinic.

Drept acéia, întru cinstea lui am a zice, înaintea dragostei voastre puține cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie; nu cu vorbe ritoricești și alcătuite, ci cuvinte smerite și prostace, nu după cum să cuvine, ci după putință. Ci vă pohtesc să ascultaț cu dragoste.

Și iară cu cucerie iscodesc să afle tâlcuitorii sfintei *Scripturi* la *Faptele apostolilor*, oare dintr-atâtea daruri mari, cu carele din dumnezeiescul dar s-au îmbogățit fericitul Pavel, care dar să fie cel mai mare și mai ales, cu carele în câte patru părți ale lumii s-au arătat minunat și vestit? Și zic unii cum să fie învățatura cea cerească, cu care au vânat toate limbile, au deșrădăcinat din toate locurile păgânătatea și au întins de la răsărit până la apus numele lui Hristos și credința.

Alții zic cum să fie descoperirile ce au luat, că fiind încă în trup s-au răpit până la al treilea ceriu, au văzut frumusețile céle cerești, au auzit cuvinte nespuse, carele nu iaste slobod omului a le grăi.

Alții iară zic cum să fie fost minunile céle făr'de asămânare ce făcea, cu carele au luminat credința, de vréme ce nu numai cu glasul vindeca și cu cuvântul făcea sémne ce și cu umbra și cu hainele făcea minuni. Iar apoi cu toții să unesc la vorbă și zic cum că nici un dar mai mult nu l-au mărit pre Pavel ca chiemarea lui.

Și adevărat au stătut prea minunat, de vréme ce pentru întoarcerea lui Pavel nici învățătura apostolilor au lucrat, nici putéria minunilor, ce lucrul acesta l-au săvârșit însuș cuvântul lui Dumnezeu; și au făcut Fiiul lui Dumnezeu numai pentru Pavel acéia ce au făcut pentru tot neamul omenesc. Și de s-au pogorât acolo din sânul Tatălui pentru toț oamenii, aici iară însuș pentru Pavel au lăsat ceriul și s-au pogorât trupéște, cu toată dumnezeiasca lui slavă, pentru ca să-l întoarcă. Și de vréme ce acea chiemare face pre Pavel atâta de minunat, cât nici apostol, nici mucenic nu iaste întocma măririlor lui, dară pentru vredniciile de Dumnezeu încununatului meu Constandin, ce voiu putea zice? Carele asemene ca Pavel au luat întoarcerea lui asemene și chiemarea; din ceriu fu chiebat Pavel, din ceriu s-au chiebat și Constandin, după cum îl cântă besérica.

Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la *Faptele apostolilor*: „Văzuiui, zice, pre cale încungiurându-mă lumină“ și Constandin cu slove alcătuite de stéle și cu glas purtător de lumină, precum mărturiséște istoriia: „Întru acesta biruiaște“. Acolo Pavel, în miazăzi, aici Constandin în miazăzi; acolo Pavel de Iisus ce s-au răstignit, aici Constandin, prin crucea lui Iisus. Și de vréme ce acolo mărturiséște cel cu limba și cu inima de aur, Ioann, cum că nu-i iaste limba iscusită spre a spune măririle lui Pavel, dară eu, că n-am nici limba aceluia cu vorba de aur, nici bogăția graiului, ce voiu putea să aduc spre lauda lui Constandin, carele la chiemare au luat darul lui Pavel?

Drept acéia, cunoscându-mi neputința neștiinții méle, îmi caută și făr'de voe a lăsa într-o parte toate céliialalte mari vrednicii și lucruri minunate ce au făcut în multe părți ale lumii, acest minunat și sfânt împărat și voiu zice cu puține cuvinte, numai pentru un lucru; ce ascultaț, să auziț.

Oare pentru ce, sfântul Constandin i s-au dat acest tituluș, del numește sfânta besérică numai pe dânsul cu acéste trei numiri: de Dumnezeu încununat, mare împărat și întocma cu apostolii?

Și zicem, întâi, cum că iaste de Dumnezeu încununat. În ce chip? Una, pentru că pre ceialalți împăraț îi aleg oamenii de-i fac împărați și-i încunună cu cunună de aur și cu pietri scumpe, iar pre marele Constandin, pentru bunătatea și curățeniia inimii sale însuș Dumnezeu l-au ales din limbi, ca pre Pavel din jidovi și l-au chemat, cu glas ceresc, la vredniciia împărăției și l-au încununat cu cununa darului celui de sus, cu arma bunavoirii, după cum zice David; și alta, că peste noapte i s-au arătat în vis domnul Hristos, zicându-i: „Acel semn ce ți-am arătat astăzi pe ceriu iaste arma acéia cu carea am mântuit din mâinile diavolului tot neamul omenesc, acela să aibi și tu ca un steag rădicat, să meargă înaintea ta, la toate războalele și cu darul aceluia vei birui pre toț vrăjmașii norodului ce ți-am încredințat să-l paști și vei fi pururea biruitoriu și izbăvitor.“

A dooa, de vrême ce împărăția iaste un dar desăvârșit, carele să pogoară de sus, de la părintele luminelor, asupra celor aleși și îmbunătățaț, pentru vredniciia lui îi déde Dumnezeu de să făcu împărat întâi al creștinilor, ca să îndreptéze pre cei răzvrătiț, să păzească turma lui Hristos de lupii cei gânditori și cu praștia Duhului Sfânt să-i gonească și besérica lui Dumnezeu, ce era călcată și gema de supt tirani, să o rădice și să o veselească. Căci cununa cea împărătească are despărțeală de mitra cea arhierească și împăratul carele să nevoiaște pentru binele și folosul norodului său, atâta la céle trupești și trecătoare, cât și la céle sufletești și duhovnicești, măcar că nu are acea vrednicie (arhierească), iară plata îi iaste de la Dumnezeu întocma cu episcopii cu carii ar fi mai râvnitori și să face și el diadoh apostolilor, carii sunt împăraț și preoț ai beséricii, de vrême ce dimpreună lucrează cu Dumnezeu, pentru mântuirea lumii.

Drept acéia pre dreptate zice marele Constandin sfinților părinți de la săborul cel dintâi: „Voi în beserică, iar eu afară de beserică sunt pus de Dumnezeu episcop“.

Pentru acéia, dară să nu să socotească împărății și stăpânitorii

pământului cum că i-au pus Dumnezeu să șază pre scaun frumos numai spre vedere înaintea ochilor omenești, împodobiți cu veșminte scumpe, cu cununa în cap și cu schiptrul cel de aur în mână, că numai singură dreptatea iaste de-i face cinstiț la norod. Pentru acéia zicea și înțeleptul Isiod, cum că împărații pentru doao lucruri s-au rânduít, de oameni, să fie: una, pentru ca să le facă dreptate și alta, ca să rădice strămbătățile de la mijloc. Pentru acéia prorocul David, ca din gura norodului zicea: „Dumnezeule, judecata dă-o împăratului și dreptatea fiului împăratului; căci când într-o politie strălucéște dreptatea sunt cei suppuș pururea norociț. Că zicea un filosof: anul cel bun nu-l face atâta mulțimea rodurilor, cât îl face dreptatea stăpânitoriului. Și altul iar fu întrebat care cuvânt iaste mai bun, pentru ca să trăiască omul bine și mulțemit? Au răspuns: acela numai, carele păzéște dreptatea întocma, la toț.“

Al doilea nume din tituluș iaste: pentru ce să numéște sfântul Constandin mare împărat? Și zicem: pentru căci iaste de Dumnezeu încununat; urmează drept acéia, să fie și mare. Și cum să nu fie mare unul ca acela, pre carele Dumnezeu l-au încununat? Iar nu zic pentru aceasta că iaste mare, ci numai pre cum scrie Evsevie, că lumea l-au numit pre sfântul Constandin mare împărat, nu atâta pentru biruințele céle mari ce au făcut la războae, cât pentru marile faceri de bine ce au făcut suppușilor lui. Și încăș adaoge de zice cum că nici cu un mijloc nu să bucura, până când vedea pre vreunul trist înaintea lui. Hrana și îmbrăcămintele nu le avea săracii de la alții, fără numai de la el. Nenumăraț era mulțimea săracilor carii alerga la el să le ajute și nici unul nu să întorcea deșărt de dorita mângâiare.

Iar nici pentru aceasta îi vom zice că iaste mare, că mă uit la prorocia ce zice David pentru Hristos la Psalm 70 zicând: „Și să vor închina lui toț împărații pământului, toate limbile vor sluji lui“.

Și socotesc că această prorocie numai pe vrémea marelui Constandin s-au împlinit. În ce chip? Lui i s-au suppus toț împărații

pământului și pentru căci era el capul tuturor împăraților și închinându-se el lui Hristos, prin mijlocul lui toț s-au închinat și cu pilda lui au luat frumusețea credinții; și pentru aceasta s-au numit mare pentru căci tuturor celor mai mari ai pământului el era singur țitor.

Și voiu zice că iaste mare și pentru căci au stătut pentru beserica lui Dumnezeu și s-au arătat împărat credincios; pentru plata creștinătății sale au suppus Dumnezeu supt picioarele lui toată lumea atâta cât și de la India au venit sol cu daruri mari de i s-au închinat lui, pentru ca să-l cunoască pre el că le iaste împărat, de vrème ce véstia armelor lui și multa a lui creștinătate îl mărturisiia peste tot pământul domn și stăpân a toatei lumi.

Al treilea nume din tituluș iaste: pentru ce să numește sfântul Constandin întocma cu apostolii? Că el, să încunjure cetăț, orașă și sate, ca apostolii, n-au încunjurat; nici au umblat să propovăduiască numele lui Hristos și credința, ca dânșii; să ostenească cu călătorie pe jos, să asude, să flămânzească și să însetoșaze ca ei, n-au făcut; să se închiză ca Petru în temniță, cu lanțul de gât, să se bată cu toiage, ca Pavel, să se spânzure de copaci ca Andrei și să se pedepsească cu de toate féliurile de munci și de cazne și la cea de apoi să-i tae capul, ca celorlalți apostoli, nicăiri nu să véde.

Dară apoi cum și pentru ce să fie întocma cu apostolii? Pentru căci acéle ce au făcut apostolii, cu osteneala lor și cu propoveduirea, el le-au făcut însuș, cu a sa pildă. Căci puterea împăraților și a domnilor iaste să prefacă și să întoarcă voința norodului, după cum vor vrea ei; și aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei acéia ce pohtesc să se facă de alții, precum au făcut Tumcuin, împăratul Chitaiului că, puindu-ș întâi el mâna pre coaratele plugului, s-au îndemnat toț supușii lui de s-au apucat de lucrul pământului. Așijderea și marele Alixandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci au luat el întâi pe umerile sale un braț de lémne, s-au îndemnat toată oas-

tea lui de au luat pietri și lémne cu mâinile lor de au umplut gârla și au făcut trecătoare și au mers de o au luat.

Așa și marele Constandin, cu a sa pildă și cu a sa creștinătate, au făcut pre toți suppușii lui creștini și acéia ce n-au putut să o isprăvească desăvârșit toți apostolii cu propovăduirea, fieștecarele unde i s-au fost dat soarta, au isprăvit el singur, cu poruncile ce au dat în toată lumea și au întins numele lui Hristos și credința, cât iaste întins pământul și lumea.

Drept acéia, cu dreptate iaste să se numească întocma cu apostolii, căci au împlinit și slujba și numirea apostolilor.

Acuma dară, de vréme ce pentru smereniia, pentru marile faceri de bine și pentru creștinătatea lui cea desăvârșit au câștigat acest titulus de să numește de Dumnezeu încununat, mare împărat și întocma cu apostolii, cine să va îndoi cu firea, cum că nu are și mare îndrăzneală cătră Dumnezeu.

Drept acéia dară, mă rog și eu, măcar că sunt și nevrédnic, să mijlocească cu călduroasele lui rugăciuni pre mult milostivul și îndurătoriu Dumnezeu, ca să te păzească pre măriia ta, încununat cu slavă și cu cinstea, întreg și sănătos, în mulți ani, cu multă fericire. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

Pofta cea mare și dragostea cea curată, sau, mai vârtos să zic, datoriia cea părintească ce am cătră înțelepțiia voastră mă îndeamnă pururea ca să nu lenevesc a vă cerceta, după putință, cu învățăturile céle sufletești. Că de pe aceasta mă voi cu cunoaște cu adevărat că vă sunt părinte sufletesc și păstoriu, când voi pofti cinstea, folosul și spăseniia sufletelor voastre. Și dumnea-voastră iară de pe aceasta vă veți arăta cum sunteți adevărații fii sufletești și turmă aleasă și sfântă, când veți priimi cu dragoste célia ce vă învăț și după putință fieștecarele dintru voi le va ținea și le va face.

Drept acéia iubiții miei ascultători, cât v-aț adunat la această cuvioasă și sufletească adunare, măcar că iaste astăzi duminica ce să numește de obște a florilor, iar n-am a zice pentru dânsa nimica. Una, pentru că fiind praznicul domnesc și trebuind la dânsa multă materie și multă vorbă ca să descoperim cevaș, cât de puțin, întru cinstea și lauda ei neștiința ne conținește și alta, pentru căci știu că într-această săptămână siléște fieștecarele dintru voi să se grijască, pentru ca să se învrednicească să se cuminece, unii la joi mari și alții sâmbătă și duminică, în zioa de Paști.

Drept acéia, pentru acel lucru avem datorie mai vârtos și trebuie să zicem célia ce ne va lumina domnul Hristos, de la carele cérem și ajutor. Ci vă pohtesc să ascultaț cu dragoste célia ce voiui să zic; și socotesc că de nu veț lua vreun folos din zisele méle, iară pagubă știu bine că nu veț avea.

Din céle 7 taini ce ține sfânta și dumnezeiasca beserică a răsăritului iaste cea dintâi la rânduială și mai mare decât toate, sfântul botez. Și fără dânsa nu poate nimenea să între întru împărăția ceriului; că așa zice domnul Hristos la Ioann, în 3 capete: „De nu să va naște neștine din apă și din duh, nu va putea să între întru împărăția lui Dumnezeu“, care botez face pre om fericit, sfânt, desăvârșit, și fiu lui Dumnezeu, după dar.

Iară eu îndrăznesc și zic cum că iaste taina pocăinții întocma cu sfântul botez, în cinste și în lucrare și socotesc că nu voiui greși de aceasta. Pentru ce? Pentru căci acéle 4 daruri ce dă sfântul botez omului, păcatul strică și le întină și din fericit să face ticălos, din sfânt păcătos, din săvârșit să face netrébnic și de nimica și din fiul lui Dumnezeu să face fiul diavolului; că așa zice Ioann în 3 capete: „Cela ce face păcatul de la diavolul iaste, că din început diavolul păcătuiaște“. Și cum că taina pocăinții cu sfântul botez iaste întocma în cinste și în lucrare o putem adeveri cu multe dovéde, dintru carele vom zice 1, 2.

La al optulea cap al *Facerii* zice Dumnezeu cătră Noe: „Nu

voiu mai adaoage de acum a blestema pământul pentru faptele oamenilor, pentru că zace cugetul omului spre céle réle, din tineréțele lui. Deci, nu voiu mai adaoage a omorî tot trupul viu, după cum am făcut“, arătând cu aceasta multa a lui îndelunga răbdare.

Pentru acéia potopul acela, după cum zic dascalii beséricii, însemna sfântul botez; că precum apa potopului au spălat tot păcatul și toată fărdelegia de pe fața pământului, cu cea înecăciune ce au făcut, de s-au concenit tot trupul viu, așa și apa sfântului botez au spălat și au șters tot păcatul cel strămoșesc și al voinții de al neamul omenesc. Iar apoi știind Dumnezeu că nu să va părăsi diavolul pentru răutatea lui cea multă, nici va conteni de a zavistui și a vicleni pre ticălosul om și a-l îndemna cu o mie de mijloace ca să strice haina sfântului botez și să o zmoalească cu zmoala păcatului, pentru acéia, ca un părinte al milelor și al îndurărilor, au dat omului această mare vindecare a pocăinții, ca prin mijlocul ei să vie iară la cinstea cea dintâi și din fiiul neascultării și al pierzării să se facă iarăși fiiul lui Dumnezeu și din mort să se facă viu și din pierdut, aflat. Că așa zice la Luca în 15 capete: „Fiul meu acesta era mort și au înviat și pierdut era și s-au aflat“.

Zice Dumnezeu și la Isaia, la capul cel dintâi: „Spălați-vă și vă curățiți, scoateți vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor miei și veniți să ne întrebăm, zice Domnul și de vor fi păcatele noastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voiu albi, iar de vor fi ca rușala, ca lâna le voiu albi“.

Luați seama, rogu-vă, cu minte întreagă și înțelegeți aceste cuvinte ce zice Dumnezeu prin Isaia, că acéia ce zice: „Spălați-vă și vă curățiți“, nu că zice doară să ne spălăm cu apa ceastă proastă, ce bem și ne slujim cu dânsa, carea nu are alt fără numa a spăla piiala trupului, ce zice să ne spălăm și să ne curățim păcatele, cu apa sfintei pocăințe și cu lacrimi. Și iarăș zice: „Scoate vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor miei“, adecă

zice să ne ispoveduim, nu cu buzele, ci cu inima și cu gând ca acela, ca să nu mai păcătuim, că Dumnezeu fiind tot ochiu, le vede toate și le cunoaște și nu să uită la mărturisirea buzelor, carele sunt scule spre slujba trupului, ci să uită la adâncul inimii; că el iaste cela ce ispitêște inimile și rărunchii, după cum zice David, la al 7 Psalom: „Că de nu ne vom căi de la inimă, zice, și de nu ne vom întoarce cătră dânsul, sabiia sa o va luci și arcul lui l-au încordat și l-au gătit pre el într-însul au gătit vasele morții (și) săgețile sale celor arzători le-au lucrat“. Că pocăința atunce iaste pocăință, când merge neștine de bună voia lui, făr'de nici un fel de pricină, să se ispoveduiască la duhovnicul lui, cu umilință, cu înfrângere de inimă cu lacrimi fierbinți și cu gând desăvârșit, ca să se părăsească de păcate, căci acêstia sunt temeiul ei; și atunce iaste cuvântul acela ce zice: „Veniț să ne întrebăm“, adecă atunce vom avea îndrăzneală să mērgem înaintea lui și să ne deschidem gura și să ne spunem jalba ce avem de vrăjmașul nostru, să-i spunem stricăciunea ce ne face. Și el să făgăduiască că rușalele céle mai mari ce ar avea păcatele noastre, carele sunt ale sângelui, adecă uciderile, el le va albi și le va curăți, ca însuș pre sine; că zăpada și oaia iaste omenirea lui, precum hainele lui le-am arătat albe ca zăpada în muntele Thavorului, după cum zice la Marco în 9 capete.

Drept acéia ce altă mai mare bunătate, sau mai multă ertăciune decât aceasta pohtiț? Să facă pre cei ispoveduiț albi și curaț ca trupul lui „carele fărdelege n-au făcut, nici vicleșug nu s-au aflat în gura lui“.

Iată dară că taina pocăinții cu sfântul botez, după cum am zis, iaste întocma în cinste și în lucrare. Că precum acela spală păcatul cel strămoșesc și face pre om fericit, sfânt desăvârșit și fiu lui Dumnezeu, după dar, așa și sfânta pocăință face pre om din mort viu, din pierdut aflat, din necinstit cinstit și sfânt și din fiul neascultării fiul lui Dumnezeu.

Când au poruncit Dumnezeu lui Noe să facă corabiia, spun

istoricii cum să o fi făcut într-o 100 de ani, nu pentru alta, fără numai pentru ca să aibă oamenii vreme să-ș vie în fire, să se căiască de păcatele lor. Și într-acea sută de ani le propoveduia dreptul Noe, cum că va să facă Dumnezeu potop și va să înéce tot pământul și tot trupul viu va să-l omoare. Iar oamenii nicidecum nu-l credea, ci îl lua în răs și în batjocură, zicându-i că nu știe nici ce grăiaște, nici ce face. Așijderea când au început a ploa ar fi putut Dumnezeu numai într-o zi să facă potopul, dară n-au vrut, ci au ploat 40 de zile și 40 de nopti, arătând și cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare, dând vreme oamenilor să se căiască și nici cu aceasta nu ș-au venit în fire. Iar apoi văzând oamenii că să înmulțește apa și de ce mergea să îmfla în sus au început a să sui pre case, pre movile, pre munți și pre copaci, dară nu era cu putință să se folosească nimica. Că corabiia o închisese Dumnezeu pre dinnafară și luase chieile și pentru căci nu mai era nici o nădejde de mântuire s-au concenit tot trupul de la om până la dobitoc.

Așa și noao, creștinilor, nu 100 de ani, ci 1710 de ani ni s-au propoveduit prin mijlocul lui Noe celui adevărat, Iisus Hristos, carele ne-au mântuit cu corabiia trupului său, de potopul păcatului celui strămoșesc, cum că va să facă potopul cel cumplit și amar, potopul cel plin de scârbă și de întristare, potopul cel groaznic și înfricoșat al judecății. Și de nu ne vom veni în fire, ca să ne părăsim de răutățile și să ne căim, ne vom îneca în véci nesfârșiți, în noianul focului celui nestins.

Și această veste ni să dă pururea prin gura beséricii, prin propoveduirea *Evangheliei* și prin învățătura dascalilor, dară nicidecum nu ne venim în fire, să ne căim și să ne părăsim de răutăți; ci de ce vedem mai vârtos că să înmulțește apa potopului pierzării noastre, în loc de a alerga în corabiia pocăinții să ne mântuim, de acéia ne lunecăm cu firea și socotim că doară nu va fi nimica și îndelungăm vrémea ba astăzi, ba mâine, ba poimâine, până ne vine ceasul și perim cu totul și trupéște și sufletéște.

Și putem cunoaște aceasta cum că iaste așa de pe cuvintele ce voiu să zic. De când au intrat săptămâna cea dintâi a sfântului post, din cât ne aflăm aici de față, oare ispoveditu-s-au vreunul, după cum să cuvine? Făcut-au cu dragoste canonul ce i-au dat duhovnicul? Păzitu-s-au pre sine, după puțință, curat și nevinovat? Petrecut-au creștinéște, după rânduiala și porunca biséricii, cu posturi, cu rugăciuni și cu alte faceri de bine? Mi să pare să nu fie făcut nici unul aceasta; iar pentru ca să nu mint, poate că vor fi făcut vreunii din cei proști. Iar noi, cei ce ne ținem mai mari, mai vrédnici, mai înțelepți și mai cunoscători, au mutat vrémea din săptămână în săptămână, petrecând, cu mâncări de toate féliurile, cu băuturi îndestulate și cu toate pohtele trupului nostru; iar de suflet n-am purtat grijă nicidecum, ca când am fi nesimțitori. Și tocma acum, în săptămâna ceastă de pre urmă ne ispoveduim, ca să ne grijim 3 zile și la Joi mari să ne cuminecăm. Iar ce fél de ispovedanie facem știe Dumnezeu, că mi-e rușine a o spune.

Unii să ispoveduesc de frica vreunor întâmplări, alții pentru un obicei, alții de rușinea omenească, alții de frica stăpânilor; alții iară au câte doi duhovnici, unul la țară și altul la oraș; la cel de la țară, ca la un om prost, spune păcatele céle ce socotéște el că sunt mai mari, iar la cel de la oraș spune păcatele céle ce socotéște el că sunt mai mici, neguțătorind și meșterșugind taina ispovedaniei.

Și în scurte cuvinte, nici unul din noi nu vom să ne ispoveduim de bună voe, pentru evlavie și cu gând desăvârșit, ca să ne părăsim de păcate, ci numai în vedéria oamenilor, pentru pricinile ce am zis, până ne vom cumineca, apoi iară ne întoarcem, să mă ertat, ca câinele la borăturile sale și ca scroafa la tăvăliturile de împuciciune, după cum zice frunțașul apostolilor, Petru, în dooa capete, la a dooa carte. Acii, în pripă ne ispoveduim și ne cuminecăm și acii în pripă, iarăș ne apucăm de păcatele céle obicinuite și atâta ne bucurăm de iale și ne pare bine, căci le facem ca când am câștiga mare bogăție și mare bunătate și ne

lăudăm într-însele, după cum zice David: „Să laudă păcătosul, întru pohtele sufletului său și cel ce face strâmbătate bine să cuvintează“.

Și la cea mincinoasă ispovedanie, ce facem? Cercăm să aflăm duhovnic un prost, pentru ca să se teamă de noi și să-i fie rușine de fețele noastre și ce vom zice noi așa să fie, socotind în gândurile noastre că, precum înșelăm pre dânsul, vom înșala și pre Dumnezeu. Dară Dumnezeu nu să înșală, ce ne înșălăm noi înșine, spre peirea noastră cea sufletească.

Și când mergem să ne ispoveduim nu spunem duhovnicului că mâncăm carnea și munca fratelui nostru, creștinului, și-i bem sângele și sudoarea feței lui cu lăcomiile și cu nesațiul ce avem, ci spunem cum c-am mâncat la masa domnească, miercurea și vinerea, péște și în post raci și untdelemn, și am băut vin.

Nu spunem că ținem bălaurul cel cu 7 capete, zavistiia, încuibat în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficații, ca rugina pre fier și ca cariul pre lemn, ce zicem că n-am făcut nimănui nici un rău.

Nu spunem strâmbătățile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiiate, fățăriile, mozaviriile, vânzările și pârăle ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui, ce zicem: am face milă, ce nu ne dă îndemână, că avem nevoi multe și dări și avem casă grea și copilaș ca-n gloată și oameni mulți carii să ocrotesc pre lângă noi.

Nu spunem că crédem minciunile slugilor noastre mai vârtos decât adevărul celui ce să năpăstuiască, carele de s-ar și jura, nu-l crédem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atâta cruzime de inimă cât de am putea l-am stinge și de pre fața pământului; ce zicem că fiind în valurile lumii nu putem să ne căutăm de suflet, ci dăm câte un sărindariu, iară din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală.

Nu spunem că pre carele îl vedem că jăfuiască și pradă și căzneste pre săraci, îi lăudăm și-i zicem că iaste om înțelept, îi

ajunge mintea la toate și iaste vrédnic și face dreptăți, iar pre carele îl vedem că nu să amésteacă într-acélia îl facem blestemat, mojić și nevrédnic și cum că nu-i ajunge mintea să facă judecăți și dreptate, neaducându-ne aminte de cuvântul ce zice Isaia la capul 64 că: „pentru necurățeniia noastră dreptatea noastră înaintea lui Dumnezeu iaste ca cărpa muerii ce are pre sine (și suntem necurăț)“. Și pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, toate răutățile câte facem avem vréme și mijloace ca acélia de le săvârșim după pohta inimii noastre, iar pentru céle sufletești nu putem afla vréme.

Drept acéia, iubiții miei ascultători, mă rog pentru numele lui Iisus Hristos, carele ș-au vărsat preacinstit și scump sângele său, de ni-au răscumpărat din robii diavolului, să ne venim în fire și să ne luom seama, că acéstia ce facem ne duc pre calea periciunii. Și de vréme ce nu ni-au lăsat năravul nostru cel rău, să lucrăm în viia Domnului spăseniia sufletelor noastre, din ceasul cel dintâi al sfântului post, încailea să lucrăm acum la ceasul al II. Și el, fiind milostiv ca un stăpân îndurătoriu, ne va da plata deplin, a căruia slava iaste în véci. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI SEC DE BRÂNZĂ

Fieștecare vânătoriu își gătește sculele și ciniile meșterșugului său, adecă cel ce prinde păsări zburătoare face lațuri, clucse și mreji; iar cel ce vânează hiară sălbatece își face pușcă, cursă de hier, gropi și altele ca acéstia. Așijderea și păscariul își face undițe, cărlige, plasă, sac și câte îl învață meșterșugul său, ca să dobândească și să câștige céia ce pohtéște; iar cel ce va vrea să vâneze oameni, cu ce scule socotiți că ar putea să-i vâneze? (Că oamenii încă să vânează și să prind ca și peștii, după cum zice Hristos la sfânta *Evanghelie*, la al 4 cap al lui Mathei: „Veniiți

după mine și vă voi face pre voi păscari de oameni“).

Nu socotesc cu alt cu nimic ca să-i poată vâna, fără numai cu învățătura și cu cuvântul. Căci pentru om nu iaste nici undiță, nici vreun féliu de mreață, ca învățătura cea împletită de cuvinte cu carele să vânează și să unêște cu Dumnezeu și să fericêște cu dânsul, în véci! Această mreață a învățaturii, puindu-să din dreapta și din stânga, iaste foarte de folos și pentru céste de acum și pentru céle ce vor să fie.

Această undiță a cuvintelor și cu mărturiile Duhului Sfânt prind pre om dintru adâncu păcatelor, ca pre péstele dintru adâncul apei și-l scoate la lumina cunoștinței de Dumnezeu. Deci pentru aceasta, blagosloviților creștini, câți v-ați adunat astăzi la această cuvioasă și sufletească adunare, am datorie, ca un păscar sufletesc ce m-au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrédnic, să întinz mreața învățaturii și să puiu undița cuvântului înaintea dragostei voastre și, ajutorind iubitoriul de oameni, Dumnezeu, am nădéjde bună și făr' de îndoială, cum că voi scoate dintru adâncul turburăciunii păcatului mult vânat, căci cunosc voința inimii voastră cea bună și dragostea ce aveți spre ascultarea celor de folos, cu care vânat voi putea face masă cinstită și desfătată lui Dumnezeu. Că nu să bucură nici să veselêște Dumnezeu cu altcevaș mai mult ca când s-ar întoarce cineva din cei păcătoși dintru greșalele lui la pocăință, după cum zice la sfânta *Evanghelie*: „Că mare bucurie se face în ceriu pentru un păcătos ce să căiaște“; și iarăș prin rostul prorocului zice Dumnezeu: „Că nu voesc moartea păcătosului, precum pohtesc să se întoarcă și să fie viu“.

Pentru aceasta dară, vă pohtesc ca să vă deșchideți urechile inimilor voastre și să ascultaț cuvintele ce voi să grăesc, pentru ca să vă folosiți voi cu ascultarea și eu cu zisele. Că zice Pavel apostolul: „Fericiti cei ce grăesc în urechile celor ce ascultă“; și apoi trebuie să faceți roadă sufletească din céle ce veț auzi, pentru ca să nu vă fie ascultarea și osteneala în deșărt, că arătându-vă ca pomii cei făr' de roadă și ca vițele céle stérpe, ce folos veți avea

de ascultarea voastră și de osteneala ce ați făcut?

Iată că au sosit, cu ajutoriul lui Dumnezeu, să începem de mâine călătoria sfântului post. Și pentru căci avem a merge la războiu asupra vrăjmașului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca niște ostaș vitéji ai lui Hristos, încingându-ne mijloacele noastre cu adevărul, după cum zice dumnezeescul Pavel și să ne încălțăm picioarele cu gățirea *Evangheliei* și să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptății și să punem coiful mântuirii pe capetele noastre și să luom pavăza credinții în mâinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgețile celui viclean, cele arzătoare și sabiia duhului carele iaste graiul lui Dumnezeu. Pentru că nu iaste lupta noastră spre sânge și trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră țiitorii lumii întunérecului veacului acestuia, spre duhurile vicleșugului celor de supt ceriu.

Și avem datorie cu toții, din mic până la mare, bărbaț și muer, copii și féte, bătrâni și tineri, însurați și neînsurați, să facem trei lucruri: întâi, să ne ducem fieștecine la duhovnicul său, să ne mărturisim păcatele, cu multă cucerie și cu înfrângere de inimă, spuind cu îndrăzneală și făr' de nici o témere, toate cât am făcut, sau cu cuvântul, sau cu fapta, sau cu cugetul, de voe sau făr' de voe, prin știință sau prin neștiință, pentru căci ispovedania iaste una din cele șapte taini ale sfintei bisérici și când ne ispoveduim, lui Dumnezeu ne ispoveduim, iar nu preotului.

Iară de va zice cineva, în cugetul său, dară deaca ne ispoveduim lui Dumnezeu, preotul ce mai trebuiaște, că el încă iaste om păcătos, ca și mine? Adevărat, păcătos, iaste, ca și tine, iar are dar de la Dumnezeu, prin lucrarea Duhului Sfânt și are putere de la domnul Hristos, ca ce va lega și ce va dezlega pre pământ să fie legat și dezlegat și în ceriu, după cum zice la capul cel dintâi al lui Ioann: „Cărora veți lăsa păcatele, lăsate vor fi și cărora veți ținea, ținute vor fi“.

Și nu numai mirénii să cade să se ispoveduiască, ci mai vârtos și noi cei besericești, adecă: diaconii, preoții, călugării, arhieriei,

căci noi încă suntem păcătoși și greșiți înaintea lui Dumnezeu, mai cu mult decât cei proști; și ce greșale facem, mai mult prin știință le facem și, de nu ne vom pocăi, vom să avem mai multă osândă decât cei ce greșesc prin neștiință, după cum zice la sfânta *Evanghelie*, la 12 capete ale Lucăi: „Că cel ce cunoaște mult, mult să va pedepsi și celui ce i s-au dat mult, mult i să va și cere“.

Și această taină a ispovedaniei n-au făcut-o Dumnezeu cu acest mijloc pentru alta, fără numai pentru căci așa cum au făcut neștine păcatul cu om și ș-au dezvălit rușinea la curvă și s-a îmbrățișat cu diavolul și ș-au spurcat trupul, așa iară trebuie să meargă la om, adecă la duhovnic, să-ș descopere toate păcatele lui: pentru căci cu omul au făcut păcatul și iară cu omul trebuie să-l strice și să-l piarză, precum au făcut și Hristos cu noi; că pentru omul, adecă pentru Adam am eșit din raiu și pentru omul iară, adecă pentru Hristos am intrat în raiu. Că, măcar de n-ai mărturisi tu lui Dumnezeu păcatele tale, el le știe; că înaintea lui sunt scrise și cele nelucrate de noi. Au doară nu știa Dumnezeu unde este Adam, cât s-au ascuns de fața lui, pentru greșala ce au făcut? Ci-l întreba: „Adame, unde ești?“ dându-i pricină că doară s-ar căi și ar zice: „Doamne, greșit-am și am călcat porunca ta și m-am dezgolit de darul tău și fiindu-mi rușine să stau de față, m-am ascuns“ (Dară unde vei să te ascunzi, ticăloase, dinnaintea lui Dumnezeu, că de te vei sui în ceriu, el acolea iaste lăcuioriu; de te vei pogorî în iad, iaste de față; de te vei duce la marginea mării, îi ajunge mâna).

Ci el atunce așa l-au ajuns mintea și au răspuns într-acelel féliu; iar nu i-au folosit nimic, căci nu s-au căit. Au de uciderea lui Avel, nu știa Dumnezeu? Și întreba pre Cain zicându-i: „Unde iaste fratele tău Avel?“ Și nici el n-au vrut să zică că au greșit, ci ca un blestemat au zis: „Dară au păzitor sunt eu fratelui mieu“? Și așa au luat blestem.

Și când era Hristos pre pământ zicea cătră apostoli: „Cine mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l voi și eu pre dânsul

înaintea Tatălui meu; iar cine să va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepăda și eu de dânsul înaintea Tatălui meu“.

Iată dară, că cu aceste cuvinte să cunoaște chiar că pohtéște Dumnezeu, nu numai pre dânsul să-l mărturisim înaintea oamenilor, ce și pre noi să ne mărturisim cum că suntem greșiți lui Dumnezeu, pentru ca să ni să iarte păcatele.

Și când ne ispoveduim să nu ne rușinăm de duhovnicul și vom ascunde cevaș păcatele noastre, măcar cât de puțin, că nu ne vom folosi nimic. Că vedem în sfințele cărți că mulți, nespunându-ș păcatele toate la duhovnic, s-au osândit în munca iadului. Și, pentru ca să nu cădem și noi în osândă, trebuie să spunem toate deplin, pentru ca să luom și ertăciune desăvârșit. Și apoi deaca ne vom ispovedui, ce canon ne va da duhovnicul, să-l priimim cu multă dragoste și să-l facem deplin; că precum un om, când iaste dator cuiva cu niscare bani, până nu-i va plăti nu să ține mântuit, așa și cela ce are canon de la duhovnicul său și nu-l face, nu să va putea mântui de păcate. De acia să ne ferim, veri cu ce mijloc am putea, de păcate.

A dooa, trebuiaște să postim, pentru că postul acesta iaste zeciuala anului și l-au arătat singur Hristos; că sfinția-sa încă au postit și 40 de zile și 40 de nopti, precum să véde la Luca în 4 capete, care post trebuiaște să-l facem, cu rugăciuni. Că precum nu sunt dulci bucatele făt' de sare, așa nici postul făr' de rugăciune.

Zice sfântul Vasilie, la cartea lui cea dintâi, la al doilea cuvânt ce vorovéște pentru post, cum că sunt la fieștecare besérică îngeri de scriu pre cei ce postesc. Ci să căutăm și noi să nu ne păgubim de scrierea îngerului, pentru puținică dulceață a mâncării.

Așijderea și sfântul Grigorie zice la a dooa carte, la încéperea postului, cum că postul iaste pace de obște al sufletului și al trupului, traiu făr' de turburare, petrecanie cu bună tocmire, viață ce veseléște pre Dumnezeu și întristează pre vrăjmașul; că precum sunt păzitori, celor ce postesc, sfinții îngeri și-i feresc de toate primejdiile, așa sunt și celor ce nu postesc, păzitori, dracii și-i

îndeamnă la multe păcate.

Deci, pentru aceasta trebuie să ne postim, pentru ca să nu avem părtașie cu diavolul, că nu s-au făcut nimeni învățat sau înțelept, din cei ce s-au răsfățat în mâncări, nici din cei ce au alergat la veselii sau făcut ucenic bunătăților, nici iubitoriu de răsfățaciuni, sfânt; nici cel < ce > viețuiaște trupéște, părtaș împărăției ceriului.

Pentru aceasta dară, tot omul credincios și iubitoriu de Dumnezeu, cu bucurie și cu veselie să vie la zilele céle de post, pentru că nici unul din cei triști nu iaste viteaz la începutul stradaniei. Nu te face trist ca copiii ce-i duc la școală; nu răpști împotriva zilelor celor curate; nu cerca sfârșitul săptămânii, ca sfârșitul ernii venirea verii; nu pohti sâmbăta pentru beții, ca și jidovii; nu număra zilele postului, precum așteptă argatul cel rău plata simbriei; nu te întrista căci nu fumegă cuhniia ta, sau bucătariul căci n-au stătut lângă foc.

Mă rușinez a spune de posomorârea celor mâncăcioș, în ce chip să tânguesc în zilele céle de post: cască adése, să culcă puțin și iară să scoală; dorm în silă și silesc să treacă zilele și să nu le priceapă. Să îngreuiază asupra soarelui, căci zăbovéște a înopta; numesc zilele postului mai mari decât céliialte; să fac cum că au durére la stomah și amețeli de cap și stricăciune obiciaiului lor, carele nu sunt sémne ale postului, ci ale nesațiului. Cu nepohtă să duc la masă; răpșesc asupra vérzelor, înjură legumile zicând: „în zadar s-au adus în lume“. Să fac și cunoscători de firi; iubitorii de mâncări beau apa făr' de răsuflare, ca când ar fi luat de la doftor vreo băutură făr' de dulceață de vindecare. Și cei mai mulți meștersuguesc băutura, mângâindu-ș pohta lor unii cu bragă, alții cu bére, alții cu șerbet, alții cu livej, alții cu mied.

Nu amesteca postul cu meștersugitele tale pofte, că nu vei rămânea nepedepsit. Nu aduce la mijloc boale mincinoase. Nu zice minciuni asupra postului, cum că iaste făcător de boale, pentru căci iaste făcător de sănătate. Numai pentru obiciaiul tău

cel rău să socotește postu la tine vrăjmaș, dară nu iaste, firște greu. Obicinuiaste-te pre tine cu postul și cu vréme ți să va face ție ușor și va lăcui în tine. Iar de vei avea soții mâncările și băuturile nu vei avea dragoste niciodată spre post, ci mai vârtos să va arăta la tine strein și greu și neobicinuit; căci viața cea postitoare iaste asemănare vieții ce-i nesticate, ce va să fie. Ci să fugim de iubirea de mâncări, cât vom putea, pentru că nu iaste puțință nicidecum un om să fie și iubitoriu de mâncări și iubitoriu de Dumnezeu.

Și când ne postim trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vârtos să ne postim de réle; căci ne vătămăm sufleteste, adecă de hule, de înjurături, de zavistii, de mâinii, de urgii, de clevete, de pârăle ce aveți obiciaiu ce vă pârâți unul pre altul, ca să vă sărăciți care lucru îl face numai singur diavolul, că el iaste vrăjmaș neamului omenesc; și cine are acel obiciaiu de pâraște pre fratele său, creștinul, pentru ca să-l păgubească și să-l sărăcească, să se lase de acel lucru; că toate păcatele câte va face după ce să va ispovedui și-ș va face canonul ce-i va da duhovnicul i să vor erta, iar acel păcat, al pârăi, nu i să va erta nici cu un mijloc, că iaste mai mare decât uciderea.

Și iată că vă poruncesc și voao, preoților, cine ar veni la voi să se ispoveduiască și va avea acel păcat al pârăi, de să va apuca acel om înaintea voastră, cu chezășie bună, că nu va mai pârî pre nimeni, în viața lui, voi să faceți ertăciune, dându-i și canon, apoi să se și cuminece; iară de nu va avea să se părăsească, să-l lipsiș nu numai de la sfânta taină, ce și de la beserică, pentru căci stă împotriva lui Dumnezeu și să asamănă diavolului.

Al treilea lucru, trebuiaște să facem milostenie. Ci acuma la acest cuvânt, puteț să gândiț întru inimile voastre și să ziceț: „dară noi suntem săraci și nevoiaș și cum vom putea să facem milostenie, că n-avem bani?“ Milosteniia iaste de multe féliuri, după cum scrie în sfânta *Evangelhie* la 25 de capete a lui Mathei, stih 35: „Și carele dintr-acélea îț va da îndemână, fă că acéia iaste milostenie“, adecă: „Flămând am fost și mi-aț dat de am mâncat,

am fost însetoșat și mi-aș dat de am băut, strein am fost și m-aș priimit, gol am fost și m-aș îmbrăcat, bolnav am fost și m-aș căutat, în temniță am fost și aș venit la mine“. Și afară dintr-acéstia mai sunt și alte féliuri de milostenii; că de vei îndemna pre cineva să facă vreun bine, milostenie iaste; de vei sfătui pre cineva la lucrurile céle sufletești, milostenie iaste; de vei îngăia inima vreunui scârbit cu cuvinte, milostenie iaste și în scurte cuvinte, de vei da un pahar de apă réce cuiva, în numele lui Hristos, adevărat să știi că nu-ț vei piiarde plata, după cum zice la al 9 cap a lui Marco.

Iată dară că să pot face milosteniile și fără bani; ci numai pentru multa a noastră mândrie ce ne înălțăm și ne trufim, ca când am ajunge tocma la ceriu și ca cum niciodată nu vom să murim, așa hrăpim și lăcomim și suntem porniți cu totul spre răutăț, cât nu ne putem opri. Și nici cuvintele lui Dumnezeu ne domolesc, nici munca iadului ne înțelepțește.

Și nu știi ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată câte vreun cuvânt ca să folosim pre cineva și mai vârtos pre înșine, pentru datoriia ce avem, cei mai mulți răpșesc, zicând: acum acesta s-au aflat mai de treabă și mai învățat decât alții, să ne pue pre noi la cale. De la părinți așa ne-am pomenit și ne-am ținut și făr' de acéste învățături și tot acest féliu de obiciaiu am avut și nimenea n-au zis că sunt réle, nici au silit să ne strice obiceaele.

Ci de aceasta voiu zice și eu că iaste așa precum ziceți voi; că viiarmele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cineva să iasă de acoloa să meargă la alte rădăcini mai bune și mai dulci, el zice că mai dulce decât hreanul nu iaste; căci acolo s-au născut și întru acéia s-au pomenit. Așa și voi, pomenindu-vă într-acéste fapte și lucruri și nefiind cineva să vă învețe, cu adevărat vă par amar acum vorbele méle, nefiind obicinuiți cu dânsele. Iar când vom sta cu mintea noastră la socoteala cea adevărată, după cum zice un filosof: să ne cunoaștem pre sine, adecă să ne luom seama să vedem din ceput ce-am fost și acuma ce suntem și după moarte

ce vom să ne facem? Că sfârșitul a tot cuvântul, după cum zice Eclisiastul la al 12 cap: „De Dumnezeu să ne tēmem și poruncile lui să le păzim, căci aceasta iaste în tot omul, că toate facerea Dumnezeu o va duce la judecată întru tot ce e trecut cu vedéria, ori bine, ori rău“.

Și așa precepând cuvintele acéstea ce vorovesc și de să vor lipi de inimile voastre atuncea știu bine că aț zice că nu vă învăț nici vă sfătuesc de rău. Ci această vină tot o dau să fie mai mult a preoților, pentru căci ei sunt sarea pământului, după cum zice Hristos: și de va împuți sarea, cu ce să va săra? Adecă, fiind ei proști și de carte și de chibzuială, cu ce vor putea învăța norodul? Că întâi temeiu, cel mai mare, frica lui Dumnezeu, nu iaste la dânșii; că de ar fi, ar fi și înțelepți, după cum zice Solomon: „Începătura înțelepciunii este frica lui Dumnezeu“.

Și de nu-ș vor veni în fire, ca să se îndreptéze spre céle ce au datorie să facă vor să aibă mare osândă de la Dumnezeu: iară și voi, încă aveți datorie să alergați la duhovnici de ispravă, la carii ați cunoaște că sunt mai învățați ca să vă îndreptéze spre céle de folos, iar nu la fieștecare blestemat. Că unul ce să ține doftor și nu știe a vindeca ranele, ce folos va să facă celui rănit? Așa și cel ce să ține duhovnic, deaca nu știe carte și tainele beséricii și deaca n-are frica lui Dumnezeu, ce folos va să facă celui ce méрге la dânsul să se ispoveduiască?

Acéstia toate câte am grăit, având datorie le-am grăit, iar Dumnezeu cel ce înțelepțește pre orbi și îndreptează pre cei sfărâmaț, să vă înțeleptească și pre voi și să vă îndreptéze spre céle de folos și să vă învrednicească și pre voi și pre noi ca să trecem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu ertare de păcate; să ajungem și la sfânta și purtătoarea de viață înviare a Domnului și mântuitoriului nostru Iisus Hristos, a căruia slava și cinstea în vécii véclilor. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

„Mérgeț în satul carele iaste înaintea voastră și numaidecât veți găsi o asină legată și mânzul cu ia. Dezlegându-o, o aduceți și, de va zice cineva ceva, veți zice că acéstia Domnului trebuesc și numaidecât va trimite pre iale.“

Cum va putea fi adevărat Domnul tuturor făpturilor a-i fi lipsă de niște dobitoace ca acéstia? Că de i-au fost lipsă de cară și de căruțe, ca să meargă undevaș, are el cu mult mai slăvite și mai lăudate cară decât acéstia; că zice David, Psalm 17: „S-au suit pe heruvimi și au zburat; zburat-au pe arepile vântului“.

De sunt, drept acéia carăle lui Dumnezeu acéstia, cum i-au fost lipsă a să purta de niște dobitoace netrébnice, ca acéstia? Lipsă i-au fost nu numai pentru sine, ci mai vârtos pentru mine, că mă îngroziiia pre mine mai de demult mărirea acéia de care iaste scris: „Înfriçoșat iaste cela ce ia sufletele boiarilor, înfriçoșat iaste mai mult decât împărații pământului“. Și iarăș zice într-alt loc: „Dumnezeul izbândirilor, domnul Dumnezeu izbândirilor slobod au lucrat“, de care frică și groază fiind cuprins și începătorii neamului omenesc, strămoșul nostru Adam, s-au ascuns și < n-a > cutezat ca să iasă înaintea înfriçoșatei féței lui Dumnezeu, pentru că aceastași Dumnezeu, precum iaste înfriçoșat și groaznic, așa iaste de blând și de smerit. Că n-au vrut neamul omenesc cu groază și cu înfriçoșare să-l întoarcă de la rătăcire, ci cu blândéțe și cu faceri de bine. Pentu acéia zice că i-au fost lipsă tocma de acéste dobitoace, pre care fu dus, smerit și cu blândéțe, în Ierusalim.

Iar pentru că mai de-nainte arătase din destul mărirea îngrozirii și a dreptății, să cuveniia drept acéia a arăta celor muritori tocma și mulțimea blândéțelor și a milostivirii, vrând ca să se împlinească și prorocia prorocului Zahariei care au zis?“Spuneț féței Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând și șezând pre asin și pre mânz, fiiul cei de supt jug“, cu care cuvinte Duhul Sfânt groaza

care a o putea socoti norodul, pentru numele cel împărătesc, făcând pomenire de blândéțe și de smerenie, minunat o au potolit întru atâta cât nu era nimic așa de sărac și de lepădat, carele să socotească că nu va putea mérge la împăratul cel cu numele smérin și sărac.

Deci spre arătarea aceștii faceri de bine, iubite, cu adevărat i-au fost lipsă lui Dumnezeu, de acéle dobitoace. Că precum împărații cu alt féliu de haine când merg la vânat, cu alt fel când merg la îngropăciuni și cu alt fel de haine când merg la nunte, așa și Dumnezeu, după vremi să înfrumușățează. Drept acéia, cu alt fel de podoabă va veni când va judeca lumea, că va veni pre norii ceriului, cu putére și cu slavă mare; că așa să cuvine, mai vârtos judecătoriului. Iară acuma, pentru că nu vine să judece, ci vine ca să răscumpere și să întoarcă cătră sine neamul omenesc, precum însuș grăiaște, n-au trimis Dumnezeu pre Fiiul său în lume, ca să judece lumea, ci pentru ca să mântuiască lumea printr-însul.

Și tocma pentru aceasta i-au trebuit să vie îmbrăcat cu blândéțe și cu smerenie, ca nu doară viind cu altă slavă oarécarea mai mare, să se spară oamenii și să fugă de dânsul, precum odinioară jidovii în muntele Sinaii, spăriindu-se, au fugit, neputând răbda groaza și mărirea lui. Că de ar avea cineva ochi ca aceia cu carii ca într-o oglindă, măcar cât de puțintel să poată vedea acea făr' de săvârșit și nespusa mare adâncime a facerilor de bine a lui Dumnezeu, acela adevărat n-ar putea să se oprească ca să nu să aprinză de dragoste și de bucurie și ca să nu vestească de pururea laudele dumnezeiești și ca să nu să răpească în minte de minunea unor faceri de bine, ca acéstia.

Și carii socotesc, drept acéia, acéste faceri de bine zioa și noaptea oare de ce bucurie vor fi cuprinși? Și cu ce veselie să vor răsfăța și ce sărbători vor prăznui? Ce Psalmi și ce cântări vor cânta? Că adevărat, nu numai cu Psalmi și cu cântări de veselie trebuiaște să prăznuim o facere de bine ca acéasta, ce și preste

fire (putem a zice) oarecare lucru de bucurie mare să facem și cu veselie din destul să prăznuim.

Și, pentru ca să nu fie bucuriia și veseliia noastră în deșert, trebuie să cunoaștem cu ochii cei sufletești prăznuirea vremii aceștiia, ca să nu ne zică și noao prorocul: „Uliul pre ceriu au cunoscut vrémea sa, turtureaoa, rândureaoa și barza au cunoscut vrémea venirei lor, iar norodul meu n-au cunoscut judecata lui Dumnezeu“. Că urât lucru va fi și necuvios, când păsările vor cunoaște vrémea lor și după vrémea acéia îș vor ști schimba lăcașurile sale.

Iar noi, vremile céle rânduite de sfânta besérică, spre spăseniia sufletelor noastre nu le vom cunoaște; că precum trupurile celor vii așa și sufletelor le iaste de lipsă schimbarea vremilor, că faptelor bune, celor de multe feliuri, iară de multe feliuri de vremi le lipsesc, ca să le sporească. Care lucru, băgându-l de seamă besérica noastră, ca o maică dulce și iubitoare de fii, de pururea priveghind și rugându-să pentru noi, au rânduit schimbarea vremilor, pentru că cu această schimbare de vremi, nu numa urârea lucrurilor celor sufletești să o schimbe (carele lucru mult a nestricea au putut) ce și spre faceri de bine și spre cuvântări dumnezeesti ne îndeamnă. Că pentru acéia toată acea vréme care iaste de la Dumineca întrării domnului Iisus Hristos în Ierusalim, până la zioa patimilor, au rânduit besérica noastră ca să fie vrémea canonisirii și a pocăinții; iar din zioa acéia, până la Paști iaste a întristării și a amărăciunii; iar de la Paști până la Rusalii iaste vremea bucuriei și a veseliei sufletesti. Că acéle taine le-au rânduit Dumnezeu ca pre acéste vremi să se săvârșească, care făcând ageră firea omului, a mulți faptele céle bune îl îndeamnă.

Iară acuma, pentru că iaste vremea sau zioa întrării Domnului nostru în Ierusalim, puteț, doară, întreba ceva besérica noastră cu această sfântă vreme, sau mai vârtos să zic: ce pohtește de la noi? Poftește vremea aceasta cugetul cel bun a sufletului nostru cătră Dumnezeu, mântuitorul nostru; pohtește dreptatea, pohtește

dragostea cea adevărată, pohtéște și mărire din inima smerită, pentru ca toată mântuirea omului de la Dumnezeu iaste și omul nu vrea să meargă cătră Dumnezeu, ci Dumnezeu s-au milostivit și au venit la om.

Iar de veț întreba, la ce au venit? Venit-au (precum însuș zice) ca să caute și să mântuiască ce era perit și au venit ca să arate lumină celorla ce era într-ntunérec și șădea în umbra morții. Venit-au ca să mântuiască pre cei robiț și pre cei rătăciți să-i aducă la cale și pre cei streini la moșiile lor și pre cei morți să-i înviiaze spre viață și pre vrăjmașii și pizmașii lui Dumnezeu să-i împace cu Dumnezeu Tatăl, și făcându-i părtași duhului său cel sfânt, să-i facă moșnéni împărăției sale. Venit-au, drept acéia, robilor răscumpărare, morților înviiare și viață, bolnavilor vraci, rătăciților cale dreaptă.

Și, luând Dumnezeu trup, mergea după cela care fugise de la dânsul, că fugise de la binele cel mare omul cel orb și nebun într-u atâta cât nu l-au putut înturna cu nici un glas de strigare procească, ca să se întoarcă de pre calea rătăcirii. Pentru acéiaș însuș Dumnezeu, întrupându-se, s-au apropiat de cel ce fugiia, ca să-l întoarcă cătră sine; despre care lucru învață apostolul când zice că domnul Hristos n-au luat din îngeri, ci din sămânța lui Avraam au priimit. A priimi să zice, care prinde unul dintru vrăjmașii săi și fiind volnic ca să-l omoară, nu-l omoară, ci-l face șie-ș fiiu și moștean în casa sa.

Așa au primit, drept acéia și mântuitoriul nostru, sămânța lui Avraam; iar de vei vrea cu puțintéle cuvânte, ca să înțelegi la ce au venit, ascultă de vezi ce zice prin Isaia prorocul: „Duhul Domnului preste mine, pentru care m-au uns, a binevesti săracilor, m-au trimis a vindeca pre cei zdrobiți cu inima, a propovedui celor robiț ertare și orbilor vedére; a chiema Domnului ai priimit, ca să mângâie tot jalnicul și ca să puiu tărie tuturor celorla ce jăluiesc în Sion și ca să le dau lor coroană pentru cenușă, untul veseliei pentru suspine, haina bucuriei pentru întristare“.

Ce iaste, drept, acéia, mai dulce decât cuvintele acéstia? Ce iaste mai frumos și ce iaste mai iubit? De iaste, drept acéia, trimis Hristos de la Dumnezeu Tatăl spre săvârșirea acestor faceri de bine, să fie blagoslovită venirea lui în lume și să fie blagoslovit și acela ce l-au trimis pre el la noi și să fie blagoslovit și acela ce vine, a căruia facere de bine astăz cu asemene glasuri strigând, pruncii o propeveduesc: „Blagoslovit iaste cel ce vine în numele Domnului, Osanna întru cei de sus“, care cuvânt nu numai astăzi, ci în toată viața noastră, limbile, rosturile și gurile noastre să-l grăiască.

Aceasta iaste, dară taina acéia care încépe a prăznui besérica noastră astăzi și ne arată noao vaetele, plânsurile, suspinile și dorirea părinților celor din légia véche, carii cu atâta dragoste doriia de venirea lui Hristos, precum își zice cătră ucenicii săi: „Fericiți sunt ochii carii văd ce vedeți; că adevăr zic voao: mulți împărați și proroci au vrut să vază ce vedeți voi și n-au văzut și să auză ce auziți voi și n-au auzit“. Că aceștea toți au luat numai făgăduința aceștii faceri de bine, iară nu moștenire, precum grăiaște și apostolul; după credință muriră aceștea toții, nepriimind făgăduința ci de departe privindu-o.

Frumos grăiaște privindu-o, că precum fac aceia carii un lucru foarte iubit îl văd de departe, iar la el ca să meargă nu pot, carii cu ochii văzându-l, iar cu cugetul și cu sufletul dorind, îl privesc, care lucru făcea sfântul acela patriarh, carele cu atâtea ani murind înaintea lui Hristos zicea: „Mântuirea ta voui aștepta, Doamne, și oasele méle să vor odihni întru nădăjduire“.

Pentru care lucru mie mi să pare a fi părinții cei de demult asemenea acelora pre carii îi ia și-i învăluiaște furtuna cea de noapte pre mare și văd lumină oare unde, departe, într-un loc de nădăjde pusă, spre care silesc ca să o ajungă cei învăluiți; și adese cu ochii cătră dânsa privesc și pânzele le îndepărtează ca să meargă (din cât pot) într-acolo; și acéia, de nu pot amintrilea, cu ochii și cu sufletul o cuprind.

Așijderea și părinții noștri cei de demult, întorcându-ș ochii spre lumina cea adevărată, spre domnul nostru Iisus Hristos (care cu lumina sa umbra și întunérecul lumii acéștiia l-au stricat) cu smerenie-ș tindea mâinile sale și spre acéia din tot cugetul doriia și spre acéia degrab', ca să sosească pohttia strigând cu prorocul: „În degrab' să ne ia pre noi, pre dinnainte, milele tale, Doamne, că ni-am supărat foarte“, spre care strigare îi îndemna și de Dumnezeu cuvântătoriu prorocul Isaia, zicând: „Carii vă aduceți aminte de Dumnezeu nu tăcéréș și nu fiț muț, până când va pune lauda Ierusalimului pre pământ“.

Zice și într-alt loc: „Pentru Sion nu voiu tăcea și pentru Ierusalim nu mă voiu odihni, până când va eși ca lumina dreptul lui și mântuitoriu lui ca o făclie aprinsă“. Adecă pentru marea dragoste cu care iubesc besérica și adunarea celor credincioș, nu voiu tăcea nici mă voiu odihni, ci de pururea cu rugăciunile mele voiu striga cătră urechile milostivirii dumnezeești, până când va trimite pre dreptul acela de carele toate neamurile dolesc, carele ca răsărta soarelui și ca făcliia cea aprinsă întunérecul lumii va strica și lumina cea adevărată, adecă luminata cunoștința lucrurilor dumnezeești o arată ochilor oamenilor celor muritori să făgăduiaște; și precum au făgăduit au și săvârșit, slobozind dintru adâncul inimii, cu căldură cuvântul acela: „Rourăț ceriurile de sus și norii să ploao dreptul, să se deșchiză pământul și să arate pre mântuitoriu“.

Ce zici, prorocule? Ce pohtești? De pohtești ca să es din ceriu și dintre nori cel drept, cum zici pământului ca să-l arate pre mântuitoriu și cum poate fi ca ceriu cu norii să ivească pre cel drept și pământul să-l arate? Amândoa sunt adevărate, din ceriu și de pe pământ deodată a să ivi: din ceriu, pentru că iaste Fiiul lui Dumnezeu, de pre pământ că iaste fiul omenesc. Pentru acéia strig cătră ceriu și cătră pământ, ca să ne arate noao pre dreptul și mântuitoriu acela al lumii.

Drept acéia acéste cuvinte, acéste strigări și acéste dorințe ale

sfinților părinți, beserica întru aceasta vreme ni le arată celor mai denainte făgăduindu-le, iară noao dându-ne mila sa. Că ce doria sfinții aceia părinți, noi avem; și ce milă aștepta ei, pre noi ne-au întâmpinat; și ce privia ei de departe, noi cu evanghelistul avem astăzi: „Carele era din ceput, care am auzit, care am văzut cu ochii noștri, care am privit și mâinile noastre au pipăit pentru cuvântul vieții, pre acela vestim și mărturisim voao viața cea vecinică, care au fost la părintele, iară acum s-au arătat“, a căruia arătare atâta bucurie ne aduce noao, mai multă decât acéia ce avea părinții cei sfinți de demult, a căruia așteptare cu drag și cu dorire, mă îndeamnă ca să zic acest cuvânt: „Sărută-mă pre mine cu sărutarea gurii sale“, că toț cât era din duh, cu duhul cunoștea câtă milă era să vërse pre buzele aceluia.

Dorind și el, drept acéia, ca să fie părtaș unii bunătăți ca acéștiia zice din tot sufletul ca să mă sărute pre mine cu sărutarea gurei sale; care cuvânt atâta face ca și când ar zice: pre Moisi nu-l auz căci iaste la limbă împiedecat, buzele Isaiei sunt întinate, Ieremiia a grăi nu știe pentru că iaste prunc și toți prorocii au amuțit; ci el însuș să-mi grăiască mie și să-mi deșchiză voia părintelui său și în ființa sa pre mine să mă învêțe, a căruia preiubita ființă pre mine să mă înioiască și râurile învățăturilor lui să se facă în mine izvor de apă mântuitoare întru viața cea vecinică.

Vedeți, drept acéia, fraților, ce taină mare prăznuiaște beserica noastră întru această vreme, care taină cei de demult întru atâtea ani de la începutul lumii au dorit și n-au câștigat-o. Iar noi, întru această vreme având-o, o prăznuim. De aici lesne iaste a înțelêge ce pohtêște de la noi pricina aceștii sfinte vremi: pohtêște nevoința sfintelor rugăciuni, laude dumnezești, mulțemite pentru binele ce am luat de la Dumnezeu, împărțirea milosteniei, posturi, împreunare adese cu preasfintele taine, curățeniia sufletului, carele acésteia toate gâtesc sălaș întru inimile noastre, spre venirea Domnului și ne îndeamna spre faceri de bine.

Că cu acéste podoabe de fapte bune logodnica chiamă cătră

sine pre iubitul mire zicând: patul inimii méle înfrumusețat iaste cu florile doririlor dumnezezești și casa mea iaste cu lémnele céle mirositoare și nestricate a facerilor de bine întemeiată. Că pre acest fél de sălaș și mirele bucuroș să pleacă și rămâne acoloa până când tréce zioa și umbra să pleacă. Spre prăznuirea adevărată acestor taine trebuie ca să-ș rânduiască omul vréme în toate zilele; iar de nu vom face nici unele de acéștia, de ce folos vor fi noao acéste sfinte vremi? Trebuiește, dară, pentru aceasta ca să ne facem și noi soț vremii și să ne nevoim spre prăznuirea intrării trupești a domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim și spre ascultarea patimilor sfinției-sale să ne gătim, ca să putem striga și noi ca tâlhariul: „Adu-ț aminte, Doamne, când vei veni întru împărăția ta“ și cu moartea sa, omorând moartea, să ne dăruiască viața cea dorită. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFINȚII ȘI ÎNTOCMA
CU APOSTOLII ÎMPĂRAȚ COSTANDIN ȘI ELENA

„Tot cel ce să smeréște să va înălța.“

Nu iaste cu puțință să ajungă neștine la liniștia mântuirii, de nu va tréce întâi prin ușa răbdării.

Nu iaste cu puțință să se sue în cereasca cetate a fericirii de nu va întra prin calea smereniei.

Nu iaste cu puțință să se înalțe în ceata sfinților, de nu să va smeri cu duhul aici, jos, în orașul celor pământești.

Nu iaste cu puțință să împărățească împreună cu Hristos la ceriu, de nu va urma aici urmele lui Hristos cu crucea.

Nu iaste cu puțință a rămânea cuiva nume vestit în lume, cu fapte réle și necuvioase.

Aceasta cunoscând și marele Constandin, cine va putea să povestească smereniia lui cea mare? Cine va putea să scoată la arătare creștinătatea lui cea desăvârșit și cugetul lui creștinesc,

pentru ca să se învrednicească dumnezeștilor făgădueli, pentru ca să se împărtășască bucuriei cei nespuse a împărăției ceriului? Căci când au răsărit în lumina aceștia și au lăsat brațele cele părințești eșind din Vretaniia, de n-au și fost încă creștin, iară fugiia de cugetul cel păgânesc: și urâciunea ce arăta cătră lucrurile cele păgânești închipuia procopseala cea viitoare, ce era să facă în creștinătate.

Și oare n-au arătat mare creștinătate? Că auzind nedreptățile cele păgânești ale lui Maxentie ce făcea asupra creștinilor au rădicat asupra-i războiu și măcar că era în nevoie, atâta cât era să se biruiască de Maxentie, iar l-au încredințat biruitoriu și i-au sporit bărbăția sufletului spre luptă, neadormita proniia lui Dumnezeu cu o închipuire de cruce pre ceriu carea zicea cu slove de stéle: „Cu acesta să biruești“, dintru care arătare, întărindu-se bun credinciosul Constandin, atâta de tare s-au luptat cu păgânul de Maxentie, cât l-au biruit desăvârșit și l-au înecat în apa Tive-rului.

Luând, drept acéia, îndrăzneală de pe aceste sémne cerești blagocestivul împărat atât au procopsit în creștinătate, cât face să se minuneze toț cei ce aud.

Omul iaste dobitoc, iubitor de sine. Că de ce nu să apucă? Și ce nu să ostenéște? Și cu ce nu să siléște, pentru odihna, liniștea și paza sănătății lui? Că fiind sănătos, ce nu face, pentru ca să apere și să depărtéze cele ce supără sănătatea? Câtă cheltuială face, pentru ca să stea împotriva gerului ernii, împotriva arșiței verii? Fiind bolnav, cât să cheltuiăște, cât pătiméște, cât rabdă, pentru ca să-și câștige ce-au pierdut? Nu bagă în seamă a-ș cheltui avéria, a gusta doftorii amară, a să adăpa cu băuturi grețoase, a-ș vărsa sângele; și nu iaste nici un lucru ca să nu-l facă pentru sănătatea lui și pentru mântuirea cea trupească. De pe acéștia poate să priceapă fieștecarele cât iaste < de > dulce sănătatea și cât iaste de iubitor pre sine omul.

Deci acea pohtă a sănătății carea poate atâta la ceilalți să facă

cele puțincioase și cele neputincioase, n-au putut nicidecum să facă nimica blagocestivului Constandin. N-au putut, zic, măcar cât de puțin să-l miște din călduroasa lui blagocestie, pentru că fiind rănit iubitoriul de Dumnezeu de cumplite bube peste tot trupul era o minune celor ce vedea. N-au putut meșterșugul cel doftoresc să afle mijlocire vindecătoare și doftorii iscusii pentru această boală nevindecată.

Iară zavistiia cea jidovească aceasta sfătuia pre împăratul să ucigă atâtea prunci cât să-ș poată spăla trupul într-acel sânge cald al pruncilor celor omorât; și așa, cufundând patima, acolea înlăuntru, s-ar fi mântuit împăratul.

Ce socotiț, oare, să fie primit sfatul acesta, iubitoriul de Hristos, să se fi apucat de doftoriia, aceasta, credinciosul? Ba, nu s-au apucat. De ce? O, de credință cea desăvârșit a credinciosului împărat au zis cu glas mare: mai bine voesc să moriu eu, bolnav și pentru dragostea lui Dumnezeu, decât să-mi iau sănătatea mea și să-mi răscumpăr mântuirea mea cu atâta sânge nevinovat.

Răspuns adevărat de împărat credincios. Mai bine au socotit viața altora decât a lui. (Oare) nu s-au arătat cu această faptă, adevărat următor lui Hristos? Mi să pare să fie săltat ceriul cu toț îngerii săi, de acest glas blagocestiv al răspunsului. Au săltat sufletele celor drepti și cétele cerești, heruvimii și serafimii s-au bucurat pentru această curată cunoștință a dragostei cătră Dumnezeu, a iubitoriului de Dumnezeu Constandin. Și aceasta o adeverez prin săvârșitul cel de pe urmă. Că peste noapte i-au descoperit însuș împăratul împăraților, prin rostul slăviților apostoli (Petru și Pavel) cum că pentru credința lui cea desăvârșit s-au hirotonit de la Dumnezeu întocma cu apostolii și i-au dăruit nu numai sănătatea trupului ce și a sufletului, botezându-se de sfântul Silivestru. S-au botezat, drept acéia în baia a dooa a nașterii și s-au curățit de toată boala.

O, de înălțimea credinții lui Constandin? Și cine poate măcar cu mintea să te ajungă? Și de vréme ce atâta credință au arătat

credinciosul împărat mai înainte de a să îmbrăca cu haina cea luminată a credinții prin botez, socotiț de vedeț la câtă înălțime s-au suit după podoaba credinții.

Să turbura liniștea cea besericească de dobitoceasca pornirea eresului arianesc și pravoslaviia credinții să lupta de valurile necredinții. Și la atâta nevoie au strălucit steaua cea luminoasă, blagocestivul Constandin. Și, adunând la Nichea săborul cel lăudat, au potolit turburarea beséricii. Și precum firea naște iarba cea de vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum să véde; are otravă de moarte scorpiia, iar după moarte să preface trupul ei iarbă de vindecare; mușcă năpârca de moarte, iar din trupul ei să face tiriacul, carele iaste împotriva veninului, într-acestaș chip au rânduit dumnezeiasca pronia ca pe vremile necuratului Arie să strălucească blagocestivul Constandin, pentru ca să răsipească cu lumina credinții norul eresului arianesc.

Aici, adevărat, să convenia să aibi minte îngerească, pentru ca să scoț la arătare legile céle sfinte, ce însuș au scris, spre sporiul creștinătății și al credinții celor credincioș, mulțimea beséricilor carele în multe locuri, în slava lui Dumnezeu, cu mare cuviință au făcut, milosteniile cătră cei lipsiț, ajutoriul cătră cei săraci și dragostea cea creștinească cătră toți și toate, pentru întărirea și întemeierea credinții.

Deci de au strălucit atâta marele și întocma cu apostolii în credință, socotiț cât s-au înălțat în smerenie, care iaste roada credinții. Socotiți pre preaslăvitul împărat că au numărat mai mult biruințe și pohfale decât zile a viețui lui. Socotiț îndestulata lărgime a stăpâniri lui, caré începea de la răsărit și să sfârșia la apus.

Și cu toate acéste pricini, carele îl îndemna spre mândrie ca pre un împărat și împărat înfricoșat, slăvit și purtător de biruință, vedeți-l cât iaste de despărțit de acéia ce să convenia să-l arate vrednici; să convenia ca un hirotonit întocma cu apostolii, nu de

oamenii, ci de însuși arhiereul cel desăvârșit Hristos, să șază întâi la sfintele săboară, iară ca un smerin nu s-au arătat niciodată să șază de nu vrea a ședa întâi toț părinții și nu în scaun nalt, împărătesc, ci în scaun scund și prost.

Ajungea, ca un blagocestiv împărat să poruncească să se zidească besérici, să se rădice case de rugăciuni și alte zidiri plăcute lui Dumnezeu. Iar ca un smerit ce era însuș să pogoriia din scaunul lui cel înalt și lepăda schiptrul lui din mână și scotea haina cea împărătească de pe trupul lui și-ș goliia capul de cununa cea de mult preț și aducea pre umbrele lui pietri și cu mâinile lui iubitoriul de Dumnezeu săpa cu ceialalți lucrători la temeele besericilor.

O, smerenie fără margine! Veniți aici, voi lăcuiitorii pustiiului, carii, ați stătut pilde minunate și dascali ai smereniei, veniți, zic și vă minunați de smereniia împăratului celui ce iaste întocma cu apostolii; mărturisiți cum că au ajuns până la nu mai înainte. Pentru căci voi de ați și înfrânat dobitoceștile patimi ale trupului, de ați smerit trupul, de ați lepădat deșărtăciunile pohtelor, de ați iubit ținérea, de ați urât mândriia, de ați trăit în curățenie, de v-ați făcut cu măsurăciunea smeriți, nu iaste minune, pentru căci despărțindu-vă de lume și iubind sărăciia lesne ați găsit sufletul vostru la smerenie, pentru căci bine știm că sărăciia smeréște pre om.

Iar marele Constandin în luciul lumii aceștia, împărat mare, stăpânitor lumii, cu domnie lată, cu stăpânire desăvârșit, cu mărire nespūsă și să nu să mândrească, ci mai vârtos să se arate desăvârșit pildă smereniei. Nu iaste minune minunilor? Nu iaste semn de mare sfințenie? Nu iaste dovadă a unui dar mare de la Dumnezeu în ceriuri?

Și pentru căci au strălucit în bunătățile céle mai alése, peste măsură, marele și întocma cu apostolii, Constandin, învață cu a sa pildă toată adunarea credincioșilor, toate cétele oamenilor, cari dimpreună sărbează și prăznesc pomenirea lui, să călătorească

cu îndrăzneală sfântă pre calea mântuirii, pentru ca să se învrednicească dumnezeștilor făgădueli, pentru ca să se facă părtași cereștilor bucurii și fericirilor celor de pururea.

Învăță, drept acéia, pre cei bogăți, pentru căci fiind el prea bogat făcea comoară în ceriuri, după evanghelizeasca poruncă. Învăță pre cei de neam bun, pentru căci fiind el prea de neam bun au pohtit viețuirea și petrecaniia cetății cei de sus. Învăță pre împărați, pentru că împărățind el cu atâta putere să siliia pururea să câștige moștenirea făgăduialelor lui Hristos. Învăță pre méseri și pre săraci, pentru că de vréme ce bogăția și mărirea s-au biruit de pohta bunătății, cum să nu sporească pre lesne sărăciia, care iaste pricină spre facere de bine, după cum zice David?

Bucură-te, drept acéia, acolo sus, la împărățiile céle mari a dumnzeeștii mării, o, blagocestive împărate! Sue-te la înălțimea dumnezeștilor fericiri, unde cea desăvârșit smerenie te-au suit. Culége rodurile credinții tale cei peste măsură în ceriuri, carele aici, jos, pre pământ, ai sămănat tu. Iară să nu ne laș nici pre noi săraci de folosirile, de acoperemântul și de rugăciunile tale céle fierbinți cătră Dumnezeu și mai vartos te roagă Fiiului și Cuvântului lui Dumnezeu, să păzească între și cu fericire chipul cel viu al bunătăților tale, pre adevăratul moștenitor creștinătății tale, pre iubitoriul de Hristos și creștinul nostru domn.

Suppune supt picioarele credinciosului lui suflet slabi și făr'de putere pre vrăjmașii mării-tale, precum ai supus pre potrivnicii credinții, pentru ca să lumineze în mulți ani, întru stăpânirea sa, creștinătatea, pentru ca domnind el să împărățească dreptatea, pentru ca să ție cu slobozenie bunătatea, să nu aibă obraz strămbătatea.

Și așa să se mărească Dumnezeu, să se cinstească dreapta credință, carea nădăduim să o câștigăm prin darul tău, pentru căci acesta însuș având numele tău să face asămănătoriu desăvârșit bunătăților tale. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU

IISUS HRISTOS

„Că nu pre îngerî cândva au luat, ci sãmânța lui Avraam au luat“, zice fericitul Pavel în 2 capete cãtrã evrei.

Doao firi mai alése și mai de cinste au fãcut Dumnezeu, adecã cea îngereascã și cea omeneascã; cãci cã pre înger și pre om i-au fãcut Dumnezeu dupã chipul sãu, precum zice la capul cel dintâi al Facerii: „Sã facem om dupã chipul nostru și dupã asãmânare“. Însã nu pentru trup, ci pentru suflet iaste fãcut omul dupã chipul lui Dumnezeu, cãci cã Dumnezeu nu are trup, ci iaste duh, dupã cum zice Hristos: „Duh iaste Dumnezeu“. Îngerul încã iaste duh, cã așa zice prorocul David: „Cela ce face pre îngerii sãi duhuri“. Și sufletul omului iaste duh, cã iarăș acestaș proroc zice: „Lua-vei duhul lor și sã vor sfârși și în țãrãna sa sã vor întoarce“.

Dumnezeu iaste nevãzut, îngerul iaste nevãzut și sufletul omului iaste nevãzut. Dumnezeu iaste nemuritoriu, îngerul iaste nemuritoriu și sufletul omului iaste nemuritoriu.

Dumnezeu are întelãgere și voe, îngerul are întelãgere și voe și sufletul omului are întelãgere și voe.

Deci amãndoao firile acãlia era cãzute, pentru trufia: îngerul pentru cãci au pohtit sã fie asãmenea lui Dumnezeu, dupã cum zice la Isaia în 14 capete: „Sui-mã-voi deasupra norilor și voiui fi asãmene celui de sus înalt“, și pentru acãia l-au înbeznat Dumnezeu întru prãpastiile iadului și omul iarã vrea sã fie asãmene lui Dumnezeu, cã auzind din gura șarpelui cã în ce zi va mânca din lemnul cunoștinții sã va face Dumnezeu; și pentru cãci au mâncat, fu izgonit și el din grãdina desfãtãrii și luo blestem ca sã între în pãmântul dintru carele s-au luat.

Iar acum Dumnezeu dãruiaște omului mila sa, cã au luat spre sine firea lui cea cãzutã, iar îngerului nu va sã-i arate acea milã; și pentru acãia n-au luat spre sine firea lui, dupã cum zice fericitul Pavel: „Cã nu pre îngerî cândva au luat, ci sãmânța lui Avraam au luat“.

Drept acéia am a zice înaintea dragostei voastre, în vorba ce voiu să fac astăz (patru) pricinile pentru ce au luat Dumnezeu firea omenească și n-au luat cea îngerească; așijderea și pentru ce au luat spre sine Fiiul lui Dumnezeu firea omenească și n-au luat altă față a dumnezeirii, adecă Tatăl, sau Duhul Sfânt, care pricini le vom spune foarte pre scurt, pentru ca să nu vă dăm supărare. Ci mă rog lui Dumnezeu să-mi dea ajutoriu și pre dumnevoastră vă pohtesc să ascultaț cu dragoste.

Pricina cea dintâi, pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerii n-au perit toț, ci au rămas din ei mulți, iar oamenii era căzuț toț, pentru păcatul născutului celui dintâi. Și ne putem încredința de aceasta din pilda ce zice Domnul Hristos la Luca, în 15 capete, zicând: „Care om dintru voi, având 100 de oi și, pierzând una dintr-însele, au nu va lăsa céle 99 în pustie și va mérge după cea pierdută, până o va afla; și, aflând-o, o pune pre umărul lui, bucurându-să“?

Omul acela să înțelege a fi Domnul Hristos. Că așa zice prorocul David: „Eși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa până în seară“. Iar céle 99 de oi să înțeleg céle 9 céte de îngeri pre carii, lăsându-i Hristos în ceriu, au venit pre pământ să caute oaia cea rătăcită, adecă firea cea omenească, caré era depărtată de Dumnezeu, pentru păcat și era rătăcită în lume. Că așa, zice David cătră Dumnezeu: „Rătăciiu ca o oae pierdută, cearcă pre robul tău“.

Aflat-au Hristos pre acea oae rătăcită și au luat-o pre umerile sale, adecă au luat spre sine firea omului, după cuvântul apostolului Domnului < care > zice: „Să arătă în trup“. Încă putem înțelege aceasta și dintr-altă pildă a lui Hristos, carele zice: „Care muiare având 10 bani și va piiarde unul dintr-înșii, au nu aprinde lumânare și mătură casa și caută cu dinadinsul, până-l găsește“?

Muiarea acéia să înțelege a dooa față a dumnezeirii, carele lăsând în ceriu 9 bani, adecă 9 céte de îngeri, s-au pogorât pre pământ să caute banul cel pierdut, adecă firea omenească, cu

lumânarea aprinsă, adecă cu învățăturile céle dumnezeesti. Că așa zice David: „Luminătoriul picioarelor méle iaste légia ta și lumina cărărilor méle“.

Aflat-au banul acela al doilea chip al dumnezeirii, adecă Fiiul lui Dumnezeu, că s-au îmbrăcat cu trup omenesc, după cuvântul evanghelistului Ioann: „Și cuvântul trup s-au făcut“.

Drept acéia îngerii n-au fost perit toț, căci că au mai rămas din ei 9 céte în ceriu, iar firea omenească era toată pierdută, carea se înelége oaia și banul cel pierdut și Hristos l-au aflat.

A dooa pricină pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că omul au greșit din slăbiciune, având pre sine trup, carele l-au plecat pre lesne la păcat. Iar îngerul au greșit din firea cea rea, neavând trup pre sine. Că în trei chipuri greșaste omul: sau din slăbiciune, sau din neștiință, sau din firea cea rea. Deci păcatul din slăbiciune iaste împotriva lui Dumnezeu Tatăl, căci că Tatăl să chiamă, întru tot putérnic.

Păcatul dintru neștiință iaste împotriva Fiiului, că Fiiul lui Dumnezeu să chiamă înțelepciune.

Păcatul din firea cea rea iaste împotriva Duhului Sfânt, căci că Duhul Sfânt să chiamă bun.

Deci care om va greși din slăbiciune, sau din neștiință, îl va erta Domnul mai lesne, de să va pocăi. Că așa zice David: „Păcatul tineréțelor méle ș-a neștiinții méle nu-l pomene“. Iar cine greșaste din firea cea rea împotriva Duhului Sfânt, omului aceluia nu-i iartă Dumnezeu lesne păcatul. Că așa zice Domnul Hristos: „Tot păcatul și hula să va erta oamenilor, iar hula care iaste spre Duhul Sfânt nu să va erta oamenilor“.

Și sunt păcate de moarte 7, carele sunt și împotriva Duhului Sfânt, făr’de nici o greșeală, de vréme ce sunt neertate, deaca nu să va face la dânsle căzuta vindecare; păcatul cel dintâi iaste trufiia, dintru carele să naște semeția și neascultarea; al doilea iaste zavistiia, dintru carele să naște vrăjmășia și uciderea; al

treilea iaste iubirea de argint, carele să numește a doua închinare de idoli, dintru carele să nasc toate réele; al patrulea iaste călcarea de lége, adecă nebăgarea în seamă celor hotărâte și așázate în legi și în pravile, dintru carele să naște necredința și lepădarea de Dumnezeu; al cincilea iaste sãmânarea de vrajbă între fraț și între priiateni, care păcat l-au aflat singur satana; și cine are acel nărav iaste asémenea diavolului; al șaselea iaste nădiajdia cea necuvioasă ce are neștine la multa mila lui Dumnezeu și nu să părăsește de păcate, socotind că-l va erta, dintru carele să naște netémerea de Dumnezeu și toată necurăția; al șaptelea, cel mai de pre urmă și mai mare și mai rău decât toate iaste oceania, adecă deznădăjduirea de mila lui Dumnezeu, socotind că nu-l va erta nici cu un mijloc, dintru carele să naște moartea cea sufletească și munca cea vécinică a iadului.

Și cine va avea vreunul dintr-acéste păcate și nu va vrea să se părăsească de dânsul, mai bine să nu-l fi născut mumă-sa, că „îi iaste cerbicea lui vână de hier și fruntea lui de aramă“, după cum zice Isaia în 48 de capete.

Și pentru acéia au luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci omul au greșit din slăbiciune împotriva lui Dumnezeu Tatăl, iar îngerul au greșit din firea lui cea rea, împotriva Duhului Sfânt.

A treia pricină pentru care au luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerul au greșit de bună voia lui, iar pre ticălosul om l-au înșălat șarpele. Că a doă chipuri iaste păcatul: unul iaste chiar al nostru, carele-l facem noi înșine, iar altul iaste păcatul cel striin, care îl face alt om și rămânem și noi părtaș acelu păcat strein. Și ne ceartă Dumnezeu și pentru păcatele céle streine, precum iaste și în trupul omenesc. Că pentru un mădular, când iaste bolnav, pătimesc toate mădulările, așijderea și în lumea caré să chiamă trup, adecă besérica lui Hristos, creștinii, pentru un om rău pre mulți oameni buni îi ceartă Dumnezeu, precum se véde aceasta în multe cărți

și în multe istorii, că s-au făcut de multe ori, în bogate locuri. Că după cuvântul apostolului ce zice că „puțin aluat toată frământătura dospéște“, așa și răutatea și păcatul unuia pricinuiaște la mulți mare pacoste.

Drept acéia prorocul David să ruga lui Dumnezeu să-l cruțe de păcatul cel strein. Pentru acéia au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iară nu cea îngerească, căci că îngerul au greșit de bună voia sa, iară omul au greșit dintru înșălăciune a cărui păcat iaste părtaș și îngerul cel rău, adecă diavolul, pentru că el au înșălat pre om, prin mijlocul șarpelui.

A patra pricină pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste căci că îngerul era mai de cinste decât omul; pentru acéia era datoriu și mai tare să se ferească de păcat. Că cine iaste mai de cinste i să cade să fie mai cu omenie; că îngerii sunt stéle, iar omul iaste putrejune. Că așa zice în cartea lui Iov în 25 de capete: „Stélele sunt necurate înaintea lui, dară cu cât mai vârtos omul, fiind putrejune și feciorul lui viiarme“. (Drept acéia să cade omului celui sufleteșc, adecă celui besericesc) să fie mai cu omenie decât mireanul, pentru ca să ia pildă și învățătură fieștecine de la el, văzând faptele lui céle bune.

Pentru acéia și Hristos, pre oamenii cei sufletești îi numéște sare, zicând: „Voi sunteți sarea pământului“; deci de să va strica sarea, cu ce să va mai săra? Îi numéște lumină, zicând: „Voi sunteți lumina lumii“. Și iarăși: „Așa să luminéze lumina voastră înaintea oamenilor, ca, văzând faptele voastre céle bune, să mărească pre părintele vostru cel ceresc“. (Îi numéște cetate, zicând: „Nu să poate ascunde cetatea în vârful muntelui“. Îi numéște făclie aprinsă, zicând: „Nimeni nu aprinde făclie să o pue subt obroc, ci în sféșnic, ca să luminéze tuturor celor ce sunt în casă“.

Că nu să mânie Dumnezeu atâta pre omul cel prost când face păcat, cât să mânie pre omul cel bisericesc și pre omul cel de cinste. Și pentru acéia li să cade să fie mai cu omenie și nu li să cădea să facă păcat.

Deci pentru acéste patru pricini, ce-am zis, au luat Dumnezeu firea cea omenească, iar nu cea îngerească. Iar pentru ce au luat Fiiul lui Dumnezeu firea omenească, iar nu altă faţă a dumnezeirii, adecă Tatăl, sau Duhul Sfânt, încă sunt 4 pricini. Una, pentru căci să chiamă Fiiul lui Dumnezeu înțelepciune au luat chipu omului ca să vindecere nepricéperea omului, prin caré au căzut în păcat.

A dooa, ca cela ce iaste Fiiul lui Dumnezeu, făr' de ani, să se facă și fiiul omului, supt ani.

A treia, precum s-au făcut Fiiul lui Dumnezeu fiiul omului, să se facă și fiiul omului Fiiul lui Dumnezeu, după cuvântul lui Ioann: „Și déde lor putére a fi fii lui Dumnezeu“.

A patra, fiind fiiul fața cea de mijloc, s-au făcut mijlocitoriu de au făcut pace întru Dumnezeu și între om, după cum zice fericitul Pavel: „Că unul iaste mijlocitoriul lui Dumnezeu și oamenilor, omul Hristos Iisus“.

Iar pentru nașterea domnului Hristos, ce prăznuiăște astăzi luminat sfânta biserică, în ce chip s-au născut Fiiul lui Dumnezeu din tată făr'de mumă și cum s-au întrupat din mumă făr'de tată, nu trebuiaște iscoadă, de vréme ce iaste taina foarte mare, adecă și peste fire, ci numai cu credință și cu măriri de cuvântări să ne închinăm lui, ca unui soare al dreptății ce au răsărit din pântecel Fecioarei, noao celora ce șădeam întru întunérecul și umbra morții; și din călduroasa inimă să-i mulțemim pentru multa și nemăsurata milă ce au făcut cu noi, de-am înoît firea noastră cea căzută, cu nașterea sa, căruia și eu mă rog, nevrédnicul, ca unuia ce iaste unul născut Fiiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat, să dăruiască prealuminatului sănătate, viață norocită și bună întemeiare, întru cinstit și luminat scaunul măriei-sale, împreună cu toată luminata casa măriei-sale și împreună cu dumneavoaștră cu toț și cu tot norodul creștinesc ca de pururea să prăznuiț în mulți ani, luminat, cu toate céle bune și de folos.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA OBREZANIA LUI HRISTOS

„Și când s-au umplut 8 zile ca să tae pruncul împrejur, chemat-au numele lui Iisus, carele au fost zis de înger mai înainte, până a nu să zemisli el în pântece.“

Zice la cartea Facerii, în 17 capete, cum că au tocmit Dumnezeu cu Avraam împăcare și spre semn de adevărîță i-au poruncit Dumnezeu, zicându-i: „Aceasta iaste făgăduința carea vei păzi între mijlocul meu și între voi și între mijlocul semenției tale, după tine între neamurile lor, să se tae voao împrejur toată partea bărbătească și va fi făgăduința mea peste trupul vostru, întru făgăduință védnică. Și copilul carele nu să va tăia împrejur a opta zi, să va piiarde, sufletul acela din rudeniia lui, căci au stricat tăgăduința mea“, arătând cu această tăiere împrejur 4 lucruri: una pentru ca să se cunoască cei crezuț întru Dumnezeu; a dooa, pentru ca să rămâie semenție lui Avraam slobodă de păcatul născutului celui dintâi; a treia, pentru ca să facă pre Avraam părinte a multe neamuri credincioase, pentru adevărata credință ce au arătat și el cătră Dumnezeu; a patra, pentru căci din neamul lui Avraam au vrut să se nască Hristos.

Deci, pentru semnul împăcării aceia care s-au tocmit cu noi au priimit Hristos tăierea împrejur, după cum zice Luca evanghelistul: „Și când s-au umplut 8 zile ca să tae pruncul împrejur, chemat-au numele lui Iisus“, care nume iaste cu adevărat mai presus decât tot numele, după cum zice fericitul Pavel, „că să înțelge mântuitor“. Și să poate adeveri și de pe alte multe numiri cum că să chiamă Iisus mântuitoriu neamului omenesc, iară mai vartos de pă aceste opt nume ce voiu să zic.

Întâi să chiamă viața de véci, după cum zice Ioann la 17 cap: „Iară aceasta iaste viața de véci, ca să te cunoască pe tine unul Dumnezeu și pre Iisus Hristos, pre carele ai trimis“.

A dooa să chiamă mărire, că așa zice David: „Sătura-mă-voiu când mi să va arăta mărirea ta“.

A treia să chiamă odihnă, că așa zice Hristos: „Luaț jugul meu spre voi și vă învățaț de la mine că sunt blând și smerit cu inima și veț afla odihnă sufletelor voastre“.

A patra să chiamă veselie, că așa zice Ioann la Apocalipsis, în 19 capete: „Să ne bucurăm și să ne veselim și să dăm mărire lui, că au venit nunta mielului (adecă a lui Hristos) și muiarea lui s-au gătit spre sine“ (adecă besérica).

A cincea să chiamă împărăție, că așa va să zică Hristos la judecata cea înfricoșată, cătră oamenii cei drepți: „Veniți, blagosloviții părintelui meu și moșteniți împărăția, carea iaste gătită voao mai nainte de începutul lumii“.

A șasea să chiamă coroană, că așa zice Ioann la Apocalipsis: „Ține ce ai dobândit, ca să nu ia nimeni coroana ta“.

A șaptea să chiamă ban că așa zice la Mathei, în 20 de capete: „Și deaca veni seara, tuturor le déde plata tot, întocma, câte un ban“.

A opta să chiamă cină, că așa zice la Luca în 14 capete: „Un om oarecarele făcu cină și chiemă pre mulți și ei nu vrea să meargă, puind fieștecarele, la mijloc pricini: unul că au cumpărat holdă și méрге să o vază; altul că au cumpărat părechi de boi și méрге să-i ispitească; altul că au luat muiare și pentru acéia nu pot să meargă“, carii să înțeleg a fi oamenii cei păcătoși și iubitori de céle lumești, carii nu să vor învrednici să mănânce din cina acéia, adecă nu vor vedea fața lui Dumnezeu.

Deci, de pe acéste nume ce am zis, că înțelégeț Iisus mântuitoriu. Că au mântuit neamul omenesc din tirâniia diavolului și le-au arătat calea vieții de véci.

Și au priimit de s-au tăiat împrejur pentru doao lucruri: una, pentru ca să îplinească légia, ca un făcător de lége și să ne dea și noao pildă să ne suppunem legii; alta și pentru ca să se astupe toată gura hulitoare și clevetnică a eriticilor, carii zicea că n-au luat trup, ci s-au născut după nălucire. Iar pentru ce s-au tăiat împrejur a opta zi să înțelége că la al optulea veac va să tae

Hristos împrejur, cu judecata cea înfricoșată, ca cu o sabie cu doao rosturi toate răutățile și tot féliul de nedreptăți din lume; și pre cei păcătoși îi va arunca în matca focului celui nestins, iar pre cei drepți îi va aduna la împărăția sa cea vecinică, caré și noi, cu toții să o dobândim.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA ADORMIREA PREASFINTEI
 STĂPÂNEI NOASTRE NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU
 ȘI PURUREA FECIOAREI MARIA

„Că căută spre smereniia slujnicii sale că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile.“

„Pomenirea dreptilor cu laude, zicea preaînțeleptul Solomon, și blagosloveniia Domnului pre capetele lor“. Drept acéia toț sfinții, fără de nici un prepus sunt drept înaintea lui Dumnezeu și sunt blagosloviț. Iar mai dreaptă și mai blagoslovită în ceriu și pre pământ nu iaste alta decât Fecioara Maria, pentru căci s-au învrednicit de au născut, ca o sfântă ce iaste decât toți sfinții, pre sfântul și adevăratul drept, pre blagoslovitul Iisus, a căruia preasfânta Adormire prăznuiăște luminat astăzi sfânta beserică.

Și măcar că eu nu sunt vrédnic a zice nimica întru cinstea și lauda ei, pentru întunecarea ce are mintea mea, de mulțimea păcatelor, iară încăș, după putință vom zice célea ce ne va lumina prin rugăciunile ei, lumina cea adevărată, Hristos. Ce vă pohtesc să ascultaț cu dragoste.

„Că căută spre smereniia“ i proci.

Fără de nici un prepus să cunoaște cu socoteală dreaptă cum că Dumnezeu iaste preaputérnic, căci are putéria întocma cu voința și poate să facă câte va vrea, după cum zice prorocul David: „Toate câte au vrut au făcut Domnul. Drept acéia, de ar fi vrut ar fi putut și nefăcându-se om, cu alt mijloc să mântuiască pre om din mâinile diavolului, iar n-au vrut. Și de veț întreba pentru ce,

pentru căci au vrut să arate la această taină a întrupării 4 alsăuri firești: bunătatea, înțelepciunea, putéria și dreptatea.

Și întâi au arătat bunătatea pentru căci nu s-au îndemnat să mântuiască pre om din niscai bunătăți ale lui, fiind rob păcatului, după cum zice fericitul Pavel: „Nici dintr-altceva, fără numai dintru a sa singură bunătate; că precum s-au îndemnat din ceput, dintru a sa bunătate, de au zidit pre om, așa și acum s-au îndemnat să-l mântuiască“.

A dooa, au arătat înțelepciunea, pentru căci ca unul numai singur ce iaste înțelept au aflat mijlocire ca acéia ca să mântuiască pre om. În ce chip? Să împreune dumnezeirea și să se facă el însuș Dumnezeu și om? Ca un om să se lupte pentru om cu vicleanul diavolul și ca un Dumnezeu să biruiască și să mântuiască pre om, precum vom zice și mai jos.

A treia, au arătat putéria, pentru căci ca un Dumnezeu puternic au putut de au făcut un lucru mare și înfricoșat, ca acesta. Că zice Ioann Damaschin: „Ce iaste mai mare decât a să face Dumnezeu om, ziditoriul să se facă zidire, făcătoriul facere. Dumnezeu cel fără de materie să se facă om cu materie, cel nevăzut să se facă văzut, stăpânul să se facă rob și Dumnezeu cel înalt să se facă om smerit. Și, împreunând acéste doao împotriviri de margine, să păzească a fieștecăriiia firea neschimbată, să rămâe cel nezidit, nezidit și cel zidit, zidit și cel nevăzut, nevăzut. Și în scurte cuvinte să rămâie dumnezeirea, dumnezeire și omenirea, omenire și nici firea dumnezeirii să se prefacă în firea omenirii, nici omenirea să se prefacă în firea dumnezeirii, care lucru iaste mai puternic și mai minunat, să poată păzi fieștecare fire alsăurile ei céle firești și după împreunare.“

A patra, au arătat dreptatea. În ce chip? Pentru că n-au vrut să se lupte cu vicleanul diavol cu dumnezeirea descoperită, ci s-au îmbrăcat cu trup, pentru căci că ar fi putut zice diavolul cătră Dumnezeu, îndreptându-se: eu cu om mă lupt, iar nu cu Dumnezeu și nu iaste cu dreptate tu, Dumnezeu fiind, să te lupți cu

mine, tu ziditoriul și făcătoriul să te lupti cu mine, zidirea și făptura; ci mă lasă pre mine, ca pre o zidire, să mă lupt cu altă zidire, carele iaste omul.

Drept acéia, Dumnezeu, carele purtarea să îndreptează cătră toț și biruiaște la judecata lui, după cum zice David, ce face? Pentru ca să nu mai aibă diavolul cuvânt a să îndrepta și să zică cum că-i face Dumnezeu strâmbătate, pentru aceasta s-au îmbrăcat aceștaș Dumnezeu cu trup și să face om adevărat, pentru ca să se lupte ca un om și să biruiască ca un Dumnezeu pre vrăjmașul firii omenesti, pre care fire o au fost biruit diavolul, ca iarăși, acéia să biruiască pre diavolul: biruitul să se facă biruitoriu și biruitoriu să se facă biruit; cu mijlocirea ce au biruit să se biruiască; au înșalat pre om, făgăduindu-i să se facă Dumnezeu, să înșală și pe el, pentru căci vedea om și au căzut în mânilor dumnezeirii, ce era ascunsă în omenire.

Drept acéia, pentru ca să păzească Dumnezeu dreptatea, să face om, luând trup din preacuratele sânghiuri ale preasfintei Fecioarei. Și socotind adâncimea minunei, rămâiu făr' de graiu și mă minunez, căci că nu aflu cuvinte întocma la cinste, ca lucrul, pentru ca să laud minunatul acesta dar. Cum să măresc izvorul iubirii de oameni? Cum voiu să propoveduesc mulțimea îndurărilor? Cum voiu să îndrăznesc la noianul Fecioarii și să ispitesc adâncimea tainii cei peste fire? Și cum voiu să povestesc pentru tine, Fecioară, nu căci ai născut din tine cu trup pre Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, carele naștere iaste mai presus de fire, ci pentru căci te-ai făcut maică și ai rămas fecioară. Că din fire iaste unii muieri fecioară să fie fecioară numai în câtă vrême va păzi fecioria și mumă nu poate să fie deca iaste fecioară și o muie care au născut prunc nu poate să mai fie fecioară. Iar la tine, vrând cel ce s-au născut din tine, au schimbat rânduiala firii, ca un făcătoriul al firii și ai rămas și după naștere iarăș fecioară.

O, lucru preaslăvit, și tăiere de fire! O, pânțece sfânt și vas dumnezeesc! Întru tine, cu adevărat s-au spart zăpășul păcatului.

În tine s-au făcut Dumnezeu om, fără de a-ș schimba dumnezeirea.

Drept acéia, cu ce limbă voi putea să măresc fecioria ta și nașterea ta cea preste fire? Că prin mijlocul tău ne-am învrednicit să câștigăm bunătățile cele mari. Cu ce flori de laudă voi putea împlети cununa fecioriei tale, ca unia ce ești încununată cu toate florile bunătăților, de tatăl cel ceresc? Pentru căci ai încununat neamul nostru cu slavă și cu cinste, ce fel de daniu vrédnice aducem? Că toate câte-s ale lumii, nu sunt vrédnice înaintea ta. Că de te voi numi cer, ești mai naltă, că ai născut pre făcătorul cerului. De te voi numi închipuirea lui Dumnezeu, destoinică ești. De te voi numi doamnă îngerilor, întru toate a fi te adeverează și ver ce alt aș putea zice și aș putea să te numesc, nu iaste destul, cătră lauda măririlor tale.

Bucură-te, drept acéia, că tu singură ai prorocit, că te vor ferici toate neamurile și adevărat că te fericesc, pentru căci cu smereniia ta cea de margine ne-ai arătat cătră ziditoriul tău, te-ai făcut pricină de s-au smerit cel ce iaste din fire nesmerit și au priimit de au lăsat sânul Tatălui și au venit de au sălășluit în preacuratul și sfântul pântecile tău.

O, fericită și sfântă smereniia a fecioarii, câtă putere ai! Că au făcut de s-au smerit până la moarte cela de carele fuge ceriul de groaza lui și i să smeresc toate și ai înălțat pre omul cel din fire smerit și l-ai făcut de au câștigat lăcașurile și fericile cele cerești. Fericit iaste, cu adevărat și preafericit cine au putut câștiga pre această blagoslovită smerenie, că s-au cinstit și de oameni și de Dumnezeu.

Și de vréme ce tu, fericită Fecioară, după cum ai zis că au căutat domnul pre smereniia ta și te-au înălțat de pre pământ la ceriu, pentru ca să împărățești împreună cu el, caută spre noi, ticăloșii, robii tăi, cu umilință și mângăe pre judecătorul cel înfricoșat, pre fiul tău, cu rugăciunile tale cele călduroase, să ne mântuiască de scârbele și de nevoile ce ne-au împresurat. Și

precum cu dumnezeiasca putere într-o mică de ceas au adunat din toată lumea pre apostoli ca să petreacă preacinstit și sfânt trupul tău spre îngropare, cu laude și cu cântări, așa să adune și mintea noastră cea înprăștiată, întru deșertăciunile cele lumești și să o lumineze ca de pururea pre dânsul să-l mărim și să-l lăudăm. Iară ție, ca unii adevărate Născatoare de Dumnezeu, să-ți cântăm cu cucerie cântarea cea îngerească: „Bucură-te céia ce ești cu bun dar dăruită, Domnul cu tine“.

ÎNVĂȚĂTURĂ LA SFÂNTUL PĂRINTELE NOSTRU NICOLAE

„Eu sunt păstoriul cel bun; păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi.“

Aducându-mi aminte de râvna cea mare și de dragostea cea multă ce are păstoriul cel bun cătră oile sale, foarte mă minunez și laud credința și dragostea inimii sale ce are spre paza lor, precum vedem că era fericitul acela și credinciosul rob al lui Dumnezeu, Moisi, carele au fost păstoriu norodului israiltenesc. Că văzând urgiia lui Dumnezeu că era foarte mare și groaznică asupra jidovilor, atâta cât li să convenia și pierzare, iar n-au vrut pentru dragostea oilor să fugă să se mântuiască el singur, ci, mai vârtos, după cum zice la 22 de capete la Eșire, au stătut împotriva lui Dumnezeu și cu mânie au început a-i zice: „Rogu-mă, Doamne, greșit-au norodul acesta greșală mare și ș-au făcut lor dumnezei de aur; și acum, de vrei să lași păcatul lor, lasă-l, iar de nu, stingemă și pre mine din cartea < în > caré m-ai scris“.

Auzit-aș râvna și dragostea cea mare a acelu păstor? Cu adevărat, iubiții miei ascultători, stau de mă mir de acéle cuvinte mari și gréle ce au grăit Moisi cu atâta mânie. Iar mai mult mă minunez de îndelunga răbdare și de multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, cum nu l-au dat pierzării, împreună cu jidovii cei fără de lége; că lui Dumnezeu, nu numai Moisi, ce și toată lumea nu-

i iaste nici de o trebuință, după cum zice David la psalm 16: „Bunătațile mele nu-ț trebuesc“.

Iar pentru ca să nu mă depărtez cu vorba zic cum că Dumnezeu nu s-au uitat la acele cuvinte ale lui Moisi, ce-l îndemna spre mânie; ci mai vârtos s-au uitat la dragostea lui cea mare ce avea cătră oile sale, ca să nu pață rău și cum că mai bine au priimit să moară împreună cu oile lui și pentru acéia n-au vrut Dumnezeu să facă acea stricăciune mare ca să-i piarză.

Mare era, cu adevărat, dragostea lui Moisi spre jidovi, iar mai mare au fost dragostea lui Hristos spre tot neamul omenesc. Căci Moisi numai pentru un norod pohtiia să moară, iar Hristos pentru toată lumea. Și Moisi nu zice: piiarde-mă numai pre mine și lasă pre jidovi, iar Hristos această poftă avea, nefiind vinovat să moară și toată lumea să trăiască, precum zice și la sfânta *Evanghelie* de astăzi: „Sufletul meu puiu pentru oi“. Și într-alt loc iară zice că: „Să cade să se înalțe fiiul omenesc, ca tot cela ce va crede într-însul să nu piară, ci să aibă viață vecinică“. Deci de pe aceste vorbe ce-am zis vom putea cunoaște dragostea cea adevărată și credința păstoriului celui bun; ci mă rog să ascultați.

Sunt mulți în lume de să numesc că sunt păstori și zic cum că poartă grijă de oi; ci o zic, ticăloșii, numai cu cuvântul, iar cu fapta sunt departe, câtu e ceriul de pământ, pentru căci nu poartă grijă pentru folosul oilor lor, ci să nevoesc numai pentru folosul lor, cărora nu să cuvine să le zică neștine păstori, ci năemiț, sau, mai vârtos să zic, furi și tâlhari; că lasă oile lor de le mănâncă lupii și ei sar pe aiurea, în turmele céle streine să fure și să junghe și să piarză. Pentru carii zice domnul Hristos, la Mathei, în 7 capete: „Luați-vă aminte de proroci mincinoș, carii vin cătră voi, în veșmintele oilor îmbrăcaț, iar pe din lăuntru sunt lupi răpitori, pre carii din rodul lor (zice) îi veți cunoaște pre ei“, adecă de pe faptele lor céle necuvioase.

Și iarăși la 23 de capete, pe unii ca aceștea îi numește fățarnici, orbi, nebuni și mormânte spoite pe dinnafară. Fățarnici îi numește

pentru căci să arată cu înșălăciuni înaintea oamenilor și să fac pre sine cum că sunt sfinți și drepti. Orbi îi numește pentru căci nu vor să învețe pre oameni céle ce să cuvin și sunt drepte și adevărate, ce-i învață și-i îndeamnă pururea la lucrurile céle vătămătoare de suflet. Nebuni îi numește, pentru căci calcă poruncile céle mai mari ale lui Dumnezeu și cearcă lucruri deșarte și de nimica. Mormânte spoite pe dinnafară îi numește, pentru căci să fac ei mai învățați, mai drepti, mai buni și mai vrednici decât sfinții părinți și decât apostolii și nu țin în seamă într-o nimica céle ce au zis ei și le-au așăzat, spre cinstea beséricii, spre întemeierea credinții și a creștinătății și spre folosul cel <de> obște, ca niște călcători de lége ce sunt. Opresc și pre alții, cu o mie de mijloace, să nu le ție, pentru ca să-i osândească împreună cu dânșii, pentru binele cel mare ce le fac și mila ce le dau, pentru care lucru vor să ia, ticăloșii, mai multă osândă de la Dumnezeu.

„Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi.“

La cartea cea dintâi cătră Timothei, la al 3 cap, zice fericitul Pavel cum că episcopul trebuie să fie făr'de prihană, întreg la minte, cu bună rânduială, iubitoriu de streini, învățătoriu bun, nesfadnic, blând, neînvrăjbitoriu, neubitoriu de argint, casei sale bine îndreptătoriu, că de nu va ști a-ș îndrepta casa sa, cum va purta grijă de besérica lui Dumnezeu?

Drept acéia nu eu, ci socoteala cea dreaptă află cum că păstoriului celui bun i să cuvine să aibă trei lucruri: una, credință curată, a dooa, înțelepciune întreagă și a treia, să aibă toiag în mână. Cu credința cea curată să caute și să pohtească pururea binele și folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase și zdravene, ce și celor bolnave și struncinate. Cu înțelepciunea să păstorească pre oameni, dând învățătură fieștecăruia după vârsta și rânduiala lui, că precum sunt boale de multe féliuri și nu să pot vindeca tot cu un feliu de doftorii, așa nici cu un feliu de învățătură nu să pot odihni, nici să pot îndrepta toate firile omenești, ci unii cu un féliu, alții cu alt fél; că altă învățătură trebuie bărbatului și alta

muerii; altă îndreptare trebuie bătrânului și alta tânărului; altă povățuire trebuie bogatului și alta săracului; altă mângâiere trebuie celui vesel și alta celui trist; altă vindecare trebuie celui sănătos și alta celui bolnav; altă înfruntare trebuie stăpânului și alta slugii; altă îndemnare trebuie celui îndrăzneți și alta celui fricos; altă îmbunare trebuie celui blând și alta celui mândros; altă vorbă trebuie celui învățat și alta celui neînvățat.

Și în scurte cuvinte, pre fieștecarele, după vârsta sa și după rânduiala sa, precum am și mai zis, trebuia să-l odihnească cu învățătura, cu toiagul ce ține în mână adecă stăpânirea și cu darul Duhului Sfânt să pedepsească atâta pre oi cât pre lupii cei de gând și pre hiarăle cele sălbatece ce vin asupra oilor. Pentru căci adevărat că de ce rămân oile < ne > pedepsite, de atâta cad în mai multe și nenumărate patemi. Așijderea și lupii, când nu văd toiag în mâna păstoriului, răpesc oile fără de nici o frică și le mănâncă. Pentru toiagul acesta zice David la Psalm 22: „Toiagul tău și varga ta aceasta m-au mângâiat“. Cu sfântul toiag au mântuit Moisi norodul cel jidovesc și pre faraon l-au înecat.

Drept acéia păstoriul care va vrea să păstorească pre lége și pre dreptate trebuie pururea să ție toiagul în mână, adecă dojana și înfruntarea și după vremi să pedepsească pre oi și să gonească hiarăle, căci acesta iaste sfârșitul cel bun a păstoriei sale, ca să ție oile și să le păzească cu sănătatea cea duhovnicească, adecă cu învățătura. Această sănătate iaste pururea datoriu păstoriul să o dea oilor lui; iar de va fi vreuna din oi beteagă trebuie și fără de voia ei să o lége și să o pue jos să-i tae carnea cea putredă, să o lépede și să-i pue căzuta doftorie, neuitându-se nimic la zvârliturile picioarelor ei cu carele poată să-i mijlocească și vătămare, au la obraz, au la mână, au la picior. Și așa, cu această faptă bună și cu această mijlocire va avea păstoriul cel bun despărteală de năemit, pentru că năemiții nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă de la iale; și când véde pre lup viind de departe adecă pre diavolul, ei lasă oile și

fug, pentru căci sunt năemiți și nu poartă grijă pentru oi. Ci să ferească Dumnezeu și să mântuiască toate turmele de păstori ca aceea, ca și de moartea ciumei.

„Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi.“

Când au vrut domnul nostru Hristos să se înalțe la ceriu, s-au fâgăduit ucenicilor lui că nu-i va lăsa săraci, ci le va trimite alt mângătoriu, pre Duhul Sfânt, carele îi va învăța pre ei toate și-i va povățui întru tot adevărul, care fâgăduială au rămas, necurmat, la toți arhieriei ce au păstorit, după vreme, turmele sale până în zioa de astăzi și va fi până va sta lumea; și acea fâgăduială să înțelege și la tot norodul creștinesc. Că precum zice Sinesie, că nu vor lipsi împăratului niciodată ostaș, așa nu vor lipsi nici păstorii din biserică lui Hristos pentru ca să mângăie pre norodul cel ales al lui Dumnezeu, cu cele bune și de folos, dintru cari păstori au fost unul și fericitul și minunatul Nicolae, episcopul Mirelor Lichiei, făcătoriu de minuni, a căruia prăznuim, astăzi, cinstita pomenire, carele s-au arătat adevărat următoriu dascalului și învățătoriuului său, lui Hristos; și au înmulțit talantul ce i s-au încredințat, nu îndoit, ci întreit, că s-au nevoit de au săvârșit trei bunătăți mari: una spre cinstea și lauda stăpânului său Hristos, a dooa spre întemeierea credinții cei de obște a toatei politiei creștinești și a treia spre folosul turmei sale ce i s-au încredințat.

Deci bunătatea ce-au arătat spre cinstea și lauda stăpânului Hristos iaste credința cea adevărată, dragostea cea curată, rugăciunile cele neîncetate, posturile, vărsările de lacrimi, smereniia de margine, bdeniile, vorbele cele curate către Dumnezeu și ostenelele cele de multe féliuri, carele acestia toate fiind împreunate la un loc, arată o dragoste peste măsură către Dumnezeu. Și pentru aceia l-au iubit și Dumnezeu pe dânsul și l-au făcut vestit și lăudat în toată lumea.

Iar bunătatea ce-au arătat de obște iaste acéia ce-au făcut înaintea credinciosului și marelui împărat Constandin și înaintea a tot săborului ce să adunase în Nichea, de-au înfruntat pre

începătoriu de eresuri, pre Arie, și ca pre un mincinos și hulitoriu împotriva dreptății l-au lovit și cu palma preste obraz și i-au pecetluit spurcata și clevetnica lui gură cu amuțeala și i-au mărturisit de față pre Fiiul și Cuvântul Tatălui a fi de o ființă și întocma cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Iar bunătatea ce-au arătat spre folosul turmei sale și în viață și după moarte iaste dragostea cea peste măsură, învățăturile cele cuvioase, milosteniile cele îndestulate, tămăduirile cele de multe féliuri, blândéțele cătră toți, mântuirile de morți, din închisori, din mări și alte multe și nenumărate faceri de bine, carele nefiind ticăloasa mea limbă vrédnică a le povesti, după cum să cade, le las asupra celor mai aleși și mai desăvârșit întru știința învățaturii, ca să le adevérezé ei mai pre larg.

Iar eu plecându-mi capul cu cucerie, mă rog împăratului celui din nălțime și a toate țitiurii Dumnezeu ca, cu rugăciunile cele fierbinți ale acestui preacuvios păstor, să dăruiască prealuminatului domnului nostru viață pacinică și norocită cu întreagă sănătate și biruință asupra vrăjmașilor celor văzuți și nevăzuți. Și pentru această puținică osteneală și cheltuială trecătoare ce au făcut întru lauda lui Dumnezeu și întru cinstea sfântului, de au împodobit această sfântă casă, după viața a mulți ani fericiți să-i facă odihnă la împărăția ceriului și să-i dăruiască bunătățile cele vécinice și de-a pururea stătătoare.

Și dumneavoastră, celor ce sunteți de față și celor ce lipsesc, tuturor, să vă dea sănătate, viață curată, spăsenie sufletească, sporiu și ajutor întru toate cele bune și de folos. Așijderea și tuturor creștinilor, ca dinpreună să mărim și să laudăm, pururea numele lui cel sfânt și preasfânt. Amin.

PREDOSLOVIE LA CUVÂNTUL DE ÎNVĂȚĂTURĂ
ÎN DUMINECA FLORILOR

O, cât sunt de minunate sémnele bucuriei, ce arată astăzi Ierusalimului, la întrarea domnului Hristos! Ca pre un biruitoriu îl priimește. Toată cetatea iase întru întâmpinarea lui. Norodul și mulțimea, toată rânduiala i să închină cu cucerie și toată vârsta îl cinstéște cu laude. Unii aștern hainele lor pre pământ ca să treacă și alții cu frunzele copacilor îi împodobesc calea. Alții merg înainte cu stâlpări și alții îi urma cu ramuri. Alții îl slăvesc ca pre un fiu al lui David: „Osana, fiul lui David“ și alții îl propoveduesc împărat lui Israil: „Blagoslovit cel ce vine în numele domnului, împăratul lui Israil“.

Și pentru ca să fie bucuria mai cu mult minunată, până și pruncii cei făr'de răotate, cu ramuri în mâini și cu laudele striga: „Osana, celui dintru înălțime“.

Data oare de unde atâtea glasuri veselitoare? De unde atâtea măriri? Din ce pricină atâta bucurie la norod și atâta cinste mântuitorului Hristos? Ne-o spune, feții miei, evanghelistul Ioan la *Evanghelia* de astăzi, zicând: „Pentru acéia îl și întâmpină pre el norodul că auzise că au făcut el acest semn! Înviiarea cea trupească a lui Lazar au dat pricină norodului să facă cătră Hristos o priimință neobicinuită ca aceasta, să alérge întru întâmpinarea lui cu stâlpări, să-l mărească cu laude: „Osana, fiul lui David“.

Și gândul cel de taină a aceștii învieri îmi dă mie pricină să fac astăzi, înaintea dragostei voastre, această vorbă. Însă voiu să vă arăt cui să închipuiască acest Lazar și a câtă milă are trebuință, pentru ca să învieze, cela ce zace ca Lazar mort de patru zile în groapă. Ce ascultați cu dragoste, de pohtiți să vă folosiți sufletéște.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI DE UMILINȚĂ
ÎN DUMINECA FLORILOR

Nu socotesc să fie nici unul din cei ce au puținică știință den sfânta *Evanghelie*, carele să nu poată înțelege fără multe talmăcituri, cui să închipuiaște acest Lazar, pentru carele pre larg povestéște *Evanghelia* lui Ioann. Ajungă să știe cum că păcatul iaste moartea sufletului, pentru ca să cunoască îndată cum că mort ca acesta carele zace împuțit în groapă altul nu iaste fără numai păcătosul (carele, măcar că trăiaște, măcar că vorbéște, măcar că să bucură și să răsfată pururea, iară iaste mort, pentru căci sufletu carele iaste partea cea mai aleasă și mai stăpânitoare al sinelui său iaste mort, pentru căci îi lipséște darul cel dumnezeesc, carele îi iaste viața cea adevărată).

Și dintru acéste puținé cuvinte pre lesne au înțeles fieștecarele cui închipuiaște Lazar. Dară nu știu de va înțelége așa pre lesne și céle pentru ale lui Lazar că, fiind mijlociri ca acélea, dau pricină fieștecăruia să gândească și să se minuneze. Pentru căci la acest Lazar mort vedem atâta despre partea lui Hristos cât și despre partea norodului, oarecari despărțeli, oarecari sémne alése, carele la alți morți ce-au înviiat Hristos nici să văd, nici vreunul din evangheliști o povestéște.

Noi știm cum că Hristos, afară din Lazar, au înviiat și pre alți 2 morți, precum să véde la Mathei, în 9 capéte și la Luca în 7, adecă pre fata lui Iair și pre feciorul văduvei: pre céia la Capernaum și pre cela la Cetatea Nain; pre aceia de 12 ani și pre acesta tânăr de vârstă; pre acéia singură născută și pre acesta singur născut; pre acéia în casa tătâne-său și pre acesta la ușa cetății. Și cu toate acéstea, nici la fata acéia, nici la acest fecior n-au făcut norodul vreo arătare, nici au eșit cu stâlپări și cu ramuri întru întâmpinarea lui Hristos, precum au făcut astăzi, la înviiarea lui Lazar. Că și cei mici și cei mari striga: „Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, Osanna, celui dintru înălțime“.

Dară (oare pentru ce) această despărțeață între cei doi morți și între cest de al treilea? Nu era minuni și acele doao, precum iaste și această de a treia? Nu era acestaș Hristos ce au înviiat și pre cei doi morți, precum au înviiat și pre acest de al treilea? Dară apoi pentru ce, la înviarea lui Lazăr, atâta bucurie, atâta cinste, atâta mărire și la acei doi morți numai o mulțemită proastă cătră Dumnezeu și nu mai mult? Pentru ca să pricépem taina acestui cuvânt să cuvine să socotim pre acești morți, nu după slova evangheliceștii istoricii, ci după duh și după taina gândului evanghelicesc.

Dumnezeștii părinți să unesc într-un gând și zic cum că și acești doi morți sunt închipuiri păcătosului, precum iaste și Lazar închipuiri păcătosului, precum am și mai zis. Însă câte trei morții nu sunt închipuiri numai unuia singur păcătos, ci a multor féliuri de păcătoși. Pentru căci alt păcătos să înțelége fata lui Iair și altul feciorul văduvei și altul Lazar.

Fata cea moartă a lui Iair, ce au murit în casă, închipuiaște pre păcătosul acela care păcătuiaste cu mintea și cu voința, adecă carele să află în voință ca acéia să păcătuiască, dacă păcatul încă nu l-au isprăvit cu lucrul sau pentru căci nu i-au dat vrème îndemână, sau pentru căci n-au avut putere să facă acéia ce poh-tiia. Închipuiaște încă și celuia carele, au din nesocotință, au din nepricépere, au din pornirea tineréțelor, sau, precum zice dumnezeescul Theofilact, din slăbiciunea firii omeneshi fiind biruit, cade, făr' de véste, în cursele păcatului. Încăș închipuiaște și celuia ce au greșit adevărat, iar păcatul lui iaste pentru ca să zic așa, ascuns în casă, nu s-au vădit în lume nici s-au făcut cunoscut la oameni.

Iar feciorul văduvei, carele să aduce în pat, afară din cetate, închipuiaște păcătosului acela carele au săvârșit cu lucrul păcatul și s-au îndulcit pre sine, sau cu lăcomiia, sau cu strâmbătatea, sau cu curviia și cu altele asemenea. Închipuiaște încă și celuia ce au adaoș la păcatul cel dintâi și al doilea și, călcând o

poruncă a lui Dumnezeu, nu s-au temut să calce și a doa și a treia; și aceasta nu în taină, ca cel dintâi, ci față, far' de rușine și far' de frică, în mijlocul cetății și în vederia tuturor oamenilor, cu scandilă de obște și cu paguba vecinului său.

Al treilea mort, carele iaste Lazar, ne adeverează pre cel ce au îmbătrânit în păcat și s-au obicinuit în răutate și nu poartă grijă niciodată pentru mântuirea sufletului său. Toată zioa curvéște, preacurvéște, năpăstuiăște, apucă, nu să rușinează de oameni, nu să téme de Dumnezéu, nu ascultă învățături, nu priiméște sfaturi; plâng înaintea lui săracii și nu i să face milă de ei; strigă văduvele pentru căci nu le face dreptate și nimic nu grijaște; suspină vecinul, pentru căci îi ține al său și nu ascultă. Acest păcătos, nu numai că iaste îngropat în groapa păcatului, făr' de graiu, făr' de duh, făr' de simțire, făr' de nădejdia mântuirii, ce iaste încă, ca și Lazar, legat de mâini și de picioare, cu fășuri, adecă strâns tare de legăturile păcatelor lui, după cum zice Sfântul Duh la 5 capete ale Pildelor: „Fieștecarele să strânge cu șirurile păcatelor sale, făr' de a putea să săvârșească vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui Dumnezeu“.

Are și fața lui cu giulgiu legată; fiind orbit de păcat nu cunoaște ticăloasa lui întâmplare, nu véde adâncul întru carele să află; nu socotéște muncile céle de véci ce-l așteaptă. Zace și deasupra lui piatră grea, carea iaste putéria obiciaiului celui vârtos, care obiciaiu apasă și îngreuiază sufletul lui atâta, cât nu-l lasă să se scoale din groapa ticăloșiei, nici lasă să răsufle.

Deci precum pentru Lazar zicea Martha, „Doamne, iată pute“, așa mai cu cuviință putem să zicem și noi cum că acest păcătos iaste adevărat împutit, de vréme ce nu patru zile, ce săptămâni și luni și ani și vremi, să află îngropat în groapa păcatului.

Acum dară să vedem drept ce să face atâta bucurie la învierea lui Lazar și nu să face la învierea celoralalți morți (aceasta iaste pricina), pentru căci măcar că înaintea puterii lui Dumnezeu nu iaste nici un lucru cu anevoie, sau cu neputință, iar în socoteala

omenească mai cu anevoie și mai de minune să véde învierea unui mort, pre carele l-au văzut în groapă de patru zile împutit, precum era Lazar, decât învierea unui mort, pre carele îl ducea să-l îngroape, ca pe feciorul văduvei, sau altui mort, carele numai atunce, în grab' au murit, ca fata lui Iair, pentru ca să cunoască păcătosul carele ș-au cheltuit toată viața în păcat și au îmbătrânit în răutăți și s-au înstreinat de tot din darul lui Dumnezeu și s-au făcut slugă păcatelor și rob diavolului, cât iaste de cu anevoie întoarcerea lui și cum că din groapa obiceiului celui rău nu iaste cu puțință, niciodată, să iasă, fără numai cu mare osteneală, cu neasemănată pocăință și cu o milă a lui Dumnezeu, mai aleasă. Și, de vă prepuneț la aceasta, socotiți rogu-vă acéia ce au făcut Hristos când au înviat pre cei trei morți și veț înțelége adevărul.

La mortul cel dintâi, carele era fata lui Iair, zice evanghelistul Mathei cum când au mers Hristos să o înviiaze n-au zis un cuvânt, numai au apucat-o de mână și s-au sculat fata.

La al doilea mort, la feciorul văduvei, zice evanghelistul Luca cum să s-au atins de coșciug și numai atâta zise: „Voinice, ție zic: scoală! Să șazu mortul.“

Iar la al treilea, la Lazar, ce n-au zis și ce n-au făcut dulcele Iisus, să-l înviiaze. Cetiț la Ioan în 11 capete și vedeți. Întâi zice: „Gemu cu duhul și să turbură pre sine“. A dooa, din ochii lui cei dumnezești au curs lacrimi: „Și lacrămă Iisus“. A treia: „Au rădicat ochii în sus și s-au rugat pentru dânsul lui Dumnezeu Tatăl: Părinte, mulțumescu-ț că m-ai ascultat“. Și la cea de pe urmă, cu glas groaznic, cu carele au turbutat tot iadul, aduse pre Lazar dintru întunérecul morții la lumina vieții: „Glas mare strigă: Lazare eși afară. Și eși mortul.“

Acum spuneți-mi, ce închipuiaște aceasta? Ce ne învață această mijlocire despărțită, cu care au înviat Hristos pre cei trei morți: pre cel dintâi, cu atingerea mâinii, pre al doilea cu un cuvânt prost și pre al treilea cu lacrimi, cu rugăciune și cu glas mare?

Dumnezeescul Zlatoust și sfântul Theofilact și toți tâlcuitorii

sfintei *Evanghelii* zic cum că aceasta au vrut să ne învețe Hristos, Domnul vieții și al morții, că păcătosul carele iaste mort în darul lui Dumnezeu, pentru căci au păcătuț din nesocoteală și din slăbiciunea firii, înviiază pre lesne, lasă păcatul și vine în pocăință, cu atingerea dumnezeescului dar.

Așjiderea și celalalt, carele au căzut din dragostea lui Dumnezeu de doao ori și de trei ori; iară încă fiind tânăr în răutate și acesta, cu ajutoriul lui Dumnezeu, cu învățaturile *Evangheliei*, de nu să va căi astăzi, să va căi mâine; lasă răutatea și iară să întoarce pre calea mântuینței.

Iar al treilea, carele au îmbătrânit în păcat și s-au obicinuit, în desfătări și în deșărtăciunile cele lumești, în pohtele lui cele réle, nu iaste cu puțință să se întoarcă pre lesne ci, au rămâne făr' de căință și moare în păcat, de vréme ce, după cum zice David: „Depart e de la păcătoș mântuirea“, pentru căci în toată viața lui n-au cercat îndreptările lui Dumnezeu, sau, pentru ca să vie în căință trebuiaște un ajutoriu tare, de sus, un cuvânt viu al lui Dumnezeu, carele să va în tot chipul să-l rădices din păcat, precum au rădicat și pre Lazar din groapă.

Și de vréme ce aceasta nu să întâmplă niciodată, sau să întâmplă foarte rar, pentru căci nu are Dumnezeu datorie să mântuiască pre nimenea cu de-a sila, pentru aceasta, când să va întâmpla vreo minune ca aceasta și să va căi unul ca acesta, învechit în păcat, când să va întâmpla să se înviiaze un mort ca acesta, de patru zile, să se întoarcă în casa cea părințească, un fiu ca acesta preacurvari să se afle o oae rătăcită ca aceasta și un filiar ca acesta pierdut, adevărat fiind această minune a milostivirii lui Dumnezeu, mare bucurie să face în ceriu și pre pământ, a căriia bucurie iaste închipuirea aceasta ce s-au făcut astăzi în Ierusalim, pentru înviierea lui Lazar. Pentru căci să bucură Dumnezeu, să bucură îngerii, să veselēște toată besérica, carea au câștigat. Iară pre iubitul său fiu, a căruia era desărvârșit desnădăjduită mântuirea, iată dară câtă neîndemână, câte

împiedecări și câte împotriviri are pocăința păcătosului, carele au îmbătrânit în păcat.

Dară putea-voiu crede eu, iubiiții miei, cum că aici, între turma mea cea cuvântătoare, să fie oi ca acéștia, rătăcite, Lazari ca aceștea, păcătoș ca aceștea, împietriți la inimă și necăitori? Credința voastră cea multă nu mă lasă să o crez (aceasta). Iar de să va întâmpla, din depărtarea dumnezeiască, să se afe cineva întru această nevoe ticăloasă și vrédnică de plâns, cu multă scârbă de inimă îmi întorc cuvântul cătră dânsul și-i zic, precum zicea Hristos cătră jidovi, pentru Lazar: „Unde l-ai pus pre dânsul?“ Unde ți-ai pus, păcătosule, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrédnic? Unde ți-ai îngropat partea cea mai aleasă al sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a dumnezeestii puteri, soțiiia cea iubită a îngerilor? Unde iaste frumusețea acéia a închipuirii cei dumnezeesti? Unde iaste podoaba a darului celui dumnezeesc? Unde iaste slava? Unde sunt frumusețele lui céle minunate, carele îl arăta mai luminat decât soarele?

Așa, făr'de socoteală, ai lăsat să se piarză păcatul și să-l vânture, ca țărâna vântul. Dară cum nu te milostivești asupra-ț? Cum nu-ț plângi nenorocirea? Plânge pentru tine besérica. Plâng dreptii. Plânge îngerul, păzitoriul sufletului tău, pentru căci véde, aiave, pierzarea ta. Și tu nu verși o lacrămă, nu te întristezi, nu vii în căință. O, fiule, carele ești mort, Lazare îngropatule în groapa nesimțirei, eși afară! Vino odată în sine-ți. Vezi-ți ticăloșiiia ta. Lasă acel obiciaiu rău al păcatului, carele te-au omorât și te-au despărțit de Dumnezeu, carele te-au zidit: „Întorceți-vă cătră mine, și mă voiu întoarce cătră voi“, zice Dumnezeu, prin rostul prorocului Malahiei, cătră toți păcătoșii.

Adevărat, feții miei, milostiv iaste Dumnezeu și îndelung răbdătoriu și pohtéște întoarcerea și mântuirea tuturor; că pentru aceia au priimit crucea și moartea. Ci numai un lucru trebuiaște, făr'de carele nu iaste cu putință să vie niciodată păcătosul în căință, care lucru nici arată Hristos la învierea lui Lazar. Putea, adevărat,

mântuitorul să învieze pre Lazar așa precum să afla închis în mormânt, iar n-au vrut. Ci întâi au poruncit să rădice piatra de pre mormânt și atunce l-au înviat. Dară știți pentru ce? Pentru ca să înțeleagă păcătoșii cum că de nu vor rădica deasupra lor piatra obiciaului celui rău, cu neputință iaste să învieze și să se căiască. „Luați piatra.“ Această piatră trebe să o rădice (de pe inima sa) iubitorul de argint; să dea înapoi lucru cel strein, să nu facă strâmbătate, să nu jăfuiască; iar de nu, nu va învia.

Această piatră trebe să o rădice iubitorul de desfătări; să lase pohtele lui céle réle, voile trupului; iar de nu, nu să va scula. Această piatră să cuvine să rădice zavistnicul, pre aceasta pizmătariul, pre aceasta trufașul, pre aceasta clevetnicul. Să nu necinstească cu clevetirea pre fratele său; să nu hrănească vrajba în inima lui; să nu voiască răutatea altuia; să nu să trufească asupra altora. Iar de nu, nici mântuire va afla, nici să va scula din groapa păcatului.

Dară ce voi zice? Mă tem că să va prinde la noi cuvântul Isaiei ce zice la al șaselea cap: „S-au îngrășat inima norodului acestuia și cu urechile greu au înțeles și ochii lor au închis“; și aceasta iaste pricina.

Când au vrut David să se lupte cu Goliath, alte arme n-au luat la el, fără numai o praștie și cinci pietri din râu. Și ce s-au întâmplat? Îdată cum au aruncat piatra cea dintâi, zice *Scriptura*, la întâia carte a împăraților, la 17 capete, cum că au rănit pre streinul de fél în frunte, și, surpându-l jos, l-au omorât. Goliath iaste păcatul; David, carele să luptă asupra păcatului iaste propoveduitorul *Evangheliei*; pietrile sunt cuvintele lui Dumnezeu și praștia iaste putéria dumnezeescului dar.

Împotriva acestui Goliath o, câți Davizi, câți propoveduitori *Evangheliei* s-au luptat cu putéria Duhului Sfânt și într-alte vremi și în céste de acum. Au zvârlit asupra păcatului nu cu un cuvânt evanghelicesc, nu cu o piatră, precum au făcut David, ci cu multe și de multe féliuri de cuvinte și învățături.

Și de vreme ce sfânta *Scriptură* nu să dă lenevirii, nici încetează propoveduirea *Evangheliei*, dară ce, oare căzut-a cu aceasta Goliath? Oare omorâtu-s-au întru voi păcatul? Dară unde sunt sémnele mântuirii voastre? Unde sunt sémnele biruinții?

Știu că astăzi ați luat, cu toții, din mâna biséricii, stâlpările și ramurile carele, pentru că sunt sémnele biruinții, vădesc că le-ați luat; pentru căci într-aceste zile aț biruit pre vrăjmașii voștri, pre diavolul și pre păcatul.

Dară, oare, fi-va, aceasta adevărat? Măcar de ar da Dumnezeu să fie așa! O, câtă bucurie s-ar fi făcut în ceriu pentru voi! Ci mă tem că voi țineți sémnele biruinții și biruitoriu iaste diavolul, pentru căci nu văz pocăință, nu văz ispovedanie adevărată, nu văz vreo bunătate carea să veselească pre îngeri și să întristéze pre diavolul.

Însă aveți încă, iubiții miei, vreme de mântuință. V-au rămas și acéste zile ale patemilor celor mântuitoare, întru carele fiii lui Dumnezeu ș-au vărsat preasfântul sângele său pentru mântuirea sufletelor voastre. Deci, întru acéste sfinte zile faceți céle ce n-ați isprăvit în toată vrémea (ceastă bine primită) a sfântului post sau din nesocotință, sau din zăticneala vrăjmașului. Lăsați jafurile. Lăsați strâmbătățile, vrăjmașiile, curviile și scandilele.

Prorocul Iona, când propoveduia pocăință în Ninevi, zicea cătră norod: „Încă 3 zile și Ninevi să va strica“. Asémenea vă zic și eu astăzi: încă 3 zile v-au rămas: luni, marți și miercuri; cine întru aceste 3 zile nu să va căi și nu-ș va ispovedi păcatele, creștinéște, cu omilință și înfrângere de inimă și să se cuminece la joi mari cu sfintele taine, adevărat, pentru unul ca acela rămâne puținică nădėje de mântuință.

Și fieștecarele să gândească cu socoteală acéste ce zic. Și Dumnezeu să lumineze pre toți să faceți acéia ce iaste de folos pentru sufletele voastre.

CUVÂNT DE ÎNVAȚĂTURĂ LA PREOBRAJENIA DOMNULUI
NOSTRU IISUS HRISTOS

„Și iată glas din nor zicând: «Acesta iaste Fiiul meu cel iubit întru carele bine am vrut; pre acesta ascultați!».”

N-au văzut pământul alt lucru mai slăvit, decât acest de astăzi, nici au cunoscut lumea, ceasta văzută, altă minune mai luminată. Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu, carele au făcut semn și minuni nenumărate, n-au făcut altă faptă mai presus decât el, sau asemenea. În vârful muntelui Thavorului au avut să arate apostolilor prealuminata slava dumnezeirii sale. Drept acéia ș-au schimbat și fața și chipul și într-o clipă de ceas s-au arătat precum era, mai înainte de véci, împodobit cu toate frumusețile ceriului, luminat cu toată lumina dumnezeirii. Razele ce eșia din dumnezeiasca lui față biruia strălucirile soarelui și albiciunea hainelor lui întrecea strălucirile luminii. Moisi și Ilie, mai aleșii prorocilor era mărturii acestui preaslăvit lucru și privitori ai neapropiatei măririi era Petru, Iacov și Ioann, mai marii apostolilor. În ce chip de nor luminat ce umbriia și muntele și pre apostoli, s-au arătat Duhul Sfânt; și pentru ca să cunoască fieștecarele cum că să afla toată sfânta troiță la acest lucru preaslăvit, părintele cel făr'de început au adevărat cum că iaste de față, cu cuvintele ce au zis cătră apostoli: „Acesta iaste Fiiul meu cel iubit, pre acesta ascultați”.

O, fericiț ochii apostolilor carii s-au învrednicit de au văzut mărirea aceștii înfricoșate înfrumusețări! Că ce taine nu să închiiae întru acest lucru preaslăvit, sau ce învățături sufletești și mântuitoare nu ne dă această înfrumusețare a mântuitorului! Nu ajunge cunoștința omenească să le priceapă, nici minte îngerească să le cuprinză.

Și pentru aceasta, cunoscându-mă și eu nevrédnic și departe de toată știința, nu îndrăznesc să întru întru atâta adâncime și cinstind taina acéasta a dumnezeeshii înfrumusețării, cu cap plecat

și cu cuciarnică tăcere trec cu cuvântul, spre puținică învățătură, carea socotesc să fie foarte folositoare de suflețe și mântuitoare la ceia ce vor să asculte cu dragoste.

Mă uit la această dumnezeiască și înfricoșată înfrumusețare, când părintele cel fără de ani cu glas viu, de sus, au mărturisit cum că acest înfrumusețat Iisus iaste Fiiul său cel iubit. Altă învățătură nu să véde ca să fie dat apostolilor celor ce era de față, fără numai aceasta să-l asculte: „Pre dânsul ascultați“. Nu le-au zis să laude pre Fiiul său, nici să-l slăvească, nici să mărească lucrurile lui, nici să-i propoveduiască numele, nici să se minunéze de învățătura lui, nici să-ș răpue viața lor pentru dânsul, nici să rabde scârbe, necazuri, nevoi și altele ca acéstia, asemene; ce numai să fie ascultători, să aibă ascultare, să suppué voința lor supt voia acestuia unuia singur născut, Fiiului său, carele să înfrumuseța. „Pre dânsul ascultați.“

Și, cercând cu denadinsul, ca să înțeleg pricina, am cunoscut din sfânta *Scriptură* și din cea véche și din cea noao și de la dumnezeestii dascalii cum că această poruncă iaste foarte tainică și nu să putea să să dea apostolilor alta mai iscusită, mai folositoare și mai de suflet mântuitoare decât aceasta, adecă decât ascultarea.

Și pricina iaste că cine are ascultare, acela are împreună și toate darurile și toate bunătățile; acela iaste întreg la minte, acela iaste răbdătoriu, acela iaste smerit, acela iaste blând, acela iaste ertătoriu, acela iaste iubitoriu de streini, cuciarnic, pacinic și, în scurte cuvinte, acela iaste lăcașul tuturor bunătăților și vasul tuturor darurilor. Și cum că iaste adevărul așa, o dovedéște dumnezeiasca *Evanghelie*.

Povestéște evanghelistul Ioan Botezătoriu <sic> la capul cel dintâi cum că, văzând Ioan Botezătoriu pre Hristos mergând cătră dânsul, fiind cu totul plin de bucurie pentru darul ce lua, au început a mărturisi înaintea tuturor și a zice: „Iată mielul lui Dumnezeu, carele rădică păcatul lumii“, la care cuvinte ale lui Ioan stau de să miră dascalii beséricii.

Oare pentru ce fiind atâtea păcate în lume, carele trebuia să se știargă de Fiul lui Dumnezeu, n-au zis: Carele rădică păcatele lumii, ci „păcatul“. Și, iară, zicând „păcatul“, nehotărât, care era acel păcat al lumii ce vrea să-l pierză Hristos și să lase cialialalte?

Dumnezeescul Theofilact, tălmăcind acest cuvânt al *Evangeliei* zice că păcatul lumii iaste neascultătoarea prea caré au rădicat-o Domnul de la mijloc, făcându-se pre sine ascultătoriu până la moarte; au numit-o Ioann păcatul lumii, ca când n-ar fi fost alt păcat mai mare în lume decât neascultarea. Și au zis păcat, iar nu păcate, pentru căci numai întru acéia singură neascultare să cuprinde toate păcatele.

Drept acéia zicând cum că păcatul acela l-au șters Domnul nostru arată cum că au șters împreună toate și celialalte păcate; și de vréme ce cu împotriva s-au vindecat împotrivirea, după cum zice Theofilact, adecă neascultarea lumii cu ascultarea lui Hristos, urmează făr'de nici un prepus că precum neascultarea iaste începutul și rădăcina tuturor păcatelor, așa și ascultarea iaste izvorul și mumă tuturor bunătăților. Pentru acéia Dumnezeu Tatăl pre dreptate au dat apostolilor numai această poruncă a ascultării în vrémea înfrumusețării, pentru căci întru dânsa să alcătuesc toate bunătățile și toate darurile.

Și-mi adeverez mai mult cuvântul mărturiia lui Iacov fratele Domnului la al doilea cap, zicând cum că Avraam, când au mers să junghe pre fiu-său pre Isaac, numește jărtva acéia lucruri - Iacov o zice multe-; jărtva era una, iar nu multe. Deci și lucrul unul era, iar nu multe și să cuveniia să o zică cu număr de unul, iar nu cu număr de mulți. Taina iaste aceasta; lucrul acesta al jărtvei lui Avraam era lucrul ascultării și de vréme ce unde iaste ascultarea acolo sunt adunate toate bunătățile, acolo sunt toate lucrurile céle bune. Pentru acéia cu cale au zis Iacov cum că Avraam s-au îndreptat din lucruri, iar nu din lucru, pentru căci înaintea lui Dumnezeu i s-au socotit ascultare, nu ca o bunătate ci ca

multe bunătați, atâta iaste de minunată, atâta-i de aleasă și dumnezeiască bunătatea ascultării.

Pentru acéia și Duhul Sfânt, la cartea cea dintâi a Împăraților, în 15 capete zice: „Mai bună iaste ascultarea decât jărtvele“. Mai bine place lui Dumnezeu ascultarea decât jărtvele, pentru căci cine jărtvuiaste, aduce lui Dumnezeu lucru strein, iar cine-l ascultă supune voința sa lui Dumnezeu și slobozeniia, dintru care ascultare ce altă jărtvă poate să se afle mai plăcută lui Dumnezeu? Și dumnezeescul Efrem, la cuvântul ce face pentru ascultare zice: O ascultare poate mai mult decât toate bunătațile.

Și pentru aceasta vedem, atâta în *Scriptura véche*, cât și în cea noao, cum că câți s-au arătat ascultători lui Dumnezeu, toți au câștigat și plată mai aleasă.

Lui Noe i-au poruncit Dumnezeu să facă chivotul și l-au făcut, fără de a-ș prepune altceva rău în gândul lui, sau deșert.

Lui Avraam i-au poruncit, zicându-i: „Eși din pământul tău și din rudeniia ta și te du în pământul în carele îți voiu arăta“ și nimic nu s-au îndoit.

Iară lui Avraam, a dooa oară, i-au poruncit să junghe pre fiu-său, pre Isaac și nimic nu s-au întristat, ci cu bucurie au priimit porunca.

Lui Isaac, că s-au supus ascultării și au priimit să jărtvuiască pentru dragoste lui Dumnezeu și nu s-au temut.

Lui Moisi i-au poruncit să meargă în Eghipet să mântuiască pre norodul lui Israil din robie și măcar că era făicav la limbă și vedea și multe împiedecări, fiind la mijloc împărat tiran și crud la inimă, iar nu s-au îngrijit.

Lui Petru i-au poruncit Hristos să umble pre ape și vedea că iaste lucru cu nevoe și cu neputință, iară n-au eșit din poruncă. Pavel, mergând pre cale și căzând jos de pre cal de frica videniei ce au văzut, au zis: „Doamne, ce poruncești să fac?“ și ce i-au zis glasul au ascultat, neîndoindu-se.

Și pentru acéia, aceștia toți s-au cinstit, s-au lăudat și s-au mărit înaintea lui Dumnezeu și au luat dar pentru ascultarea lor; că Noe s-au arătat mânuitor lumii; Avraam s-au făcut părinte a multe neamuri; Isaac s-au făcut fiu blagosloveniei și închipuirile lui Hristos; Moisi, căpetenie lui Israil și iubit lui Dumnezeu; Petru s-au făcut verhovnic apostolilor, căruia i s-au încredințat și chieile împărăției ceriului și Pavel, dascal limbilor, vas ales și văzătoriu cereștilor bunătăți.

Și nu numai aceștea, ci toți câți s-au suppus ascultării lui Dumnezeu și mai nainte de lege și după lege, s-au făcut fii darului și să bucură cu îngerii întru împărăția ceriului.

Acuma, dară, o poruncă folositoare ca aceasta și mântuitoare iaste, cineva din noi să o păzească? Noi, toată zioa și la rugăciuni și la împreunări și la vorbe și la fieștece lucru al nostru, chiamăm pre Dumnezeu și-l numim Domn. Și de-l numim Domn și stăpân, unde ne iaste suppunerea ce arătăm, ca niște slugi la domnul nostru? Sluga face voia domnului său, dară noi care voe facem, acestui domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem cătră dânsul și ce cinste îi facem? O zice însuș Dumnezeu, prin rostul Malahiei, la capul cel dintâi: „Și de sunt eu Domnul, unde iaste frica mea? Cine iaste din voi, să se teamă de mine, să mă cinstească, să se rușineze de mine?”¹ „Nu iaste,

¹ *Urmează o cruce și o mențiune marginală: de la acest semn treci list. 133. Textul, ce urma să înlocuiască finalul didahiei — în ipoteza în care domnul s-ar fi aflat de față — este următorul: Că cela ce să teme de Dumnezeu, — zice Ioan cel cu rostul de aur — nu iscodéște, ce crede, îmblânzéște, jărvuiaște, cinstéște, mărăéște, cântă, și laudă.*

Însă precum nu lipsesc împăratului ostaș credincioși, așa nu lipsesc nici lui Dumnezeu fii cuciarnici, carii să tem de el și-l cinstesc, dintru care fii cuciarnici și credincioș, cel mai ales ești măriia-ta, preainălțate doamne, carele mai mult decât toți te temi de Dumnezeu, de vreme ce mai mult decât toți te închini lui și-l ascuți mai mult decât fieștecarele, îl cinstești și-l lauzi. Pentru

până la unul-zice David la Psalm 3 — toț s-au abătut împreună, netrébnici, s-au făcut; nu iaste cel ce face bunătate, nu iaste până la unul.“

Drept acéia nu iaste minune de nu ne ascultă nici pre noi fiii noștri, nici ni să suppun slugile și patemile noastre, carele în toate zilele oștesc asupra sufletului; iaste aceasta dreaptă judecată a lui Dumnezeu.

Zice fericitul Pavel la capul cel dintâi cătră romani, stih 29: să fim plini de toată nedreptatea, cu curvie, cu vicleșug, cu lăcomie, cu răutate, pline de zavistie, de ucidere, de price, de înșălăciune, de nărav rău; să fim șoptitori, clevetnici, urâț de Dumnezeu, ocarnici, mândri, semeți, aflători de réle, la părinți neascultători și, în scurte cuvinte, să fim robi lumii, trupului și diavolului, pentru căci, cunoscând pre Dumnezeu, nu-l cinstim ca pre un Dumnezeu, nu-l ascultăm ca pre un domn, nu ne suppunem lui, ca unui stăpân; și cum că iaste adevărul așa, adeverează-o dragostea și unirea ce avem.

mârii-ta putem zice acéia ce zice Dumnezeu pentru David: „Înălțat-am pre cel ales din norodul meu. Aflat-am pre David, sluga mea; cu unt sfânt l-am uns pre el.“ Mârii-ta ești cel ales din zeci de mii, după cum zice *Scriptura*, carele, cu faptele tale céle bune cinstești pre Dumnezeu, cu facerile de bine îl îmblânzești, și cu multa-ț credință mărești și lauz numele lui cel sfânt.

Drept acéia, precum pentru David s-au făgăduit să-l înalțe mai vârtos decât împărații pământului să-i păzească în vécii vecilor semenția lui și scaunul lui ca zilele ceriului, așa mâna lui cea prea puternică va fi pururea, spre paza domniei tale; va tăia de la fața ta pre vrăjmașii tăi, va înfrânge pre cei ce te urăsc și va păzi în véci semenția ta și scaunul tău. Că voia celora ce să tem de el va face — zice David — și rugăciunea lor va auzi și-i va mântui pre dânșii.

Acestui dar să va învrednici și fieștecarele din voi, feți miei, de veț asculta cu cucerie și cu dragoste glasul părintelui celui făr' de ani și veți face învățăturile înfrumusețatului Hristos, Fiului său, al căruia darul și mila cea bogată rugăm pururea să fie spre mântuirea sufletelor voastre. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA OCTOMVRIE 26, ÎN ZIOA
SFÂNTULUI ȘI MARELUI MUCENIC DIMITRIE,
IZVORĂTORIULUI DE MIR ASUPRA CUTREMURULUI

„Doamne, mântuiaște-ne, că perim.“ Mathei, 8.

Pomenirea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuiaște astăzi în toată lumea, ce alt așteaptă de la adunarea iubitorilor de prăznuire, fără numai laude și cântări. Însă eu, cunoscându-mă nevrédnic și slab întru știință, nu îndrăznesc să-i împletesc cununi de laude, nici să-i vestesc precum să cuvine măririle minunilor lui. Căci altă învățatură cearcă muceniceștile lui luptări și alt prăznuitoriu trebuie pentru luminatele lui nevoițe.

Drept acéia las să laude alții lucrurile lui céle slăvite, alții să povestească cea preste firea omenească bărbăția sufletului său și alții să spue vitejiia cea mare, cu care au răbdat ranele și moartea. Iară eu, ca un neputincios la vorbă, precum mă îndemn să mă minunez de iale cu mintea, așa și a le cinsti mă silesc cu tăcéria și mă întorc cu vorba iară, la începutul cel dintâi: „Doamne, mântuiaște-ne, că perim“.

Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia ce au petrecut apostolii în corabie și grabnic ajutoriu ce le-au dat Hristos în mijlocul mării și nădăjduesc, cu darul sfântului, să vă folosiți sufletéște. Ce vă pohtesc să ascultați cu dragoste și cu socotință.

Înfricoșat lucru socotesc, cu adevărat, să fie stătut turburarea mării de astăzi, de vréme ce și sfânta *Evanghelie* o numéște mare (zicând): „Și iată cutremur mare să făcu în mare.“

Mi să pare ca când ași vedea înaintea ochilor miei chipul ei, de toate părțile să sufle vânturi mari, să se strângă împrejurul vântului nori negri și deși, toată marea să spumege de mânie și petutindenea să se înalțe valurile, ca niște munți. Mi să pare că văz corabiia apostolilor că o luptă cu multă sălbăticie turburarea mării: de o parte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile; de o parte o rădică spre ceriu, de altă parte o pogoară la iad. Mi

să pare că văz pre fețele apostolilor zugrăvită, de frică, moartea: unul să se cutremure, altul să se spăimântéze; unul să se turbure, altul să strige și toți cu suspinuri și cu lacrimi să ceară, cu rugămintele, ajutoriu de la Hristos, ce dormiia: „Doamne, mântuiaște-ne, că perim“.

Eu însă nu mă minunez nici pentru turburarea mării, pentru căci fiind o stihie nestatornică, așa îi iaste pururea din fire, când să fie lină și când să se turbure, nici pentru turburarea apostolilor, pentru căci nevoia aduce pururea turburare și frică la oameni, ce mă minunez, cum s-au întâmplat că, îndată ce au alergat și îndată ce s-au rugat, îndată au luat și ajutoriul. „Și să făcu liniște mare“, zice *Evanghelia*.

Au încetat valuri, au perit întunérecul, s-au împraștiat norii, s-au smerit marea și corabiia întreață și fără de nici o vătămare, au ajuns la adăpostea.

Cercând eu pricina aceștii minuni ce s-au făcut fără de zăbavă, aflu de la tâlcuitorii sfinteii *Evanghelii* cum că alta n-au fost fără numai rugăciunea ce au făcut apostolii cu un glas și cu un suflet; toți deodată au strigat, toți s-au rugat, toți au cerșut deodată ajutor: „Doamne, mântuiaște-ne, că perim“. Și pentru acéia Domnul au ascultat, îndată rugăciunea lor și pre toți i-au mântuit, pre toți i-au păzit; n-au lăsat să piară nici unul în turburarea mării.

Drept aceia și dumnezeescul Theofilact: doarme, zice, Domnul, pentru ca să alérge apostolii, ce era înfricoșat la ajutoriul lui, să-l roage și să ia pricină din rugăciunea lor cea de obște, să-i mântuiască din nevoie.

Cu adevărat, mare învățătură ni să dă noao cu aceasta, pentru ca să luom pildă, să ne rugăm și noi lui Dumnezeu la nevoile noastre céle de obște.

Lumea aceasta iaste ca o mare ce să turbură, întru care niciodată n-au oamenii odihnă, nici liniște. Corăbiile între valuri sunt împărățiile, crăiile, domniile și orașele, mulțimea norodului,

politiile, suppușii, bogații și săracii, cei mari și cei mici, sunt cei ce călătoresc și să află în nevoe.

Vânturile cele mari ce umflă marea sunt nevoile cele ce ne supără totdeauna.

Valurile ce luptă corabiia sunt nenorocirile carele să întâmplă în toate zilele.

Norii ce negresc văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetele ce înfricoșază toată inima vitează sunt întâmplările cele de multe féliuri, neașteptatele pagube, înfricoșările vrăjmașilor, supărările, necazurile ce ne vin de la cei din afară, jafurile, robiile, dările cele gréle și nesuferite, carele le lasă Dumnezeu și ne încungiuură, pentru ca să cunoască credința noastră și să ne vază răbdarea.

Acuma dară, pentru ca să mântuiască norodul de acéstia și să lépede deasupra lor nevoia cea grea, oare care iaste, mijlocirea mântuirii? Acea mijlocire ne-o învață cu pilda lor norodul cel israilitenesc, când să supăra de oștile lui Hananeu, împăratul Aradului, în pustiu; ne-o învață lăcuiorii din Vetulua, când s-au ocolit în cetatea lor de oastea cea groaznică a lui Olofern; ne-o învață Esdra, când să întorcea cu norodul lui Israil în Ierusalim, mântuit din robiiia Vavilonului; ne-o învață nineviténii, când au scăpat de periciunea, caré de spre partea lui Dumnezeu le-au fost spus prorocul Iona.

Toț aceștea, pentru căci s-au rugat cu un glas și cu un gând și au cerșut de la Dumnezeu ajutoriu, s-au mântuit.

Zice sfânta *Scriptură*: „Și să rugă Israil rugă Domnului și auzi Domnul glasul lui Israil și déde pre Hananeu supt mâna lui.“ Și lăcuiorii ce era ocoliț în Vetulua au strigat cătră Domnul, cu toții deodată, neîncetat și au ascultat Domnul rugăciunea lor și i-au mântuit din mâinile lui Olofern. Zice Esdra: „Am cerșut de la Dumnezeu nostru cale dreaptă noao și coconilor noștri și la toată agonisita noastră și ne-au ascultat pre noi.“ Și iară nineviténii au strigat cătră Dumnezeu, neîncetat și s-au îmbrăcat în saci, de la mare până la mic; și văzu Domnul lacrămile lor și n-au stricat pre ei, nici dobitoacele, nici cetatea lor.

Drept acéia, zice David la Psalm 21: „Pre tine au nădăjduit părinții noștri, nădăjduiră și ai izbăvit pre dânșii; cătră tine au strigat și s-au mântuit.“

Dară ce mai cerc eu din istoriile *Scripturii* și din pildele ei să învăț în ce chip să fugim din întâmplările și nevoile ce ne vin? Însuș Dumnezeu ne învață, prin rostul lui David, la Psalm 49 (zicând): „Și mă chiamă pre mine în zioa necazului tău și te voi scoate și mă vei proslăvi.“ Și la Psalm 90: „Striga-va cătră mine și voi asculta pre el. Cu dânsul sunt în necaz, scoate-voiu pre dânsul.“ Și iarăș prin rostul prorocului Isaiei, la 41 de capete zice: „Și să vor bucura lipsiții, pentru că vor cére și eu voi asculta, Dumnezeu lui Israil și nu voi părăsi pre ei“. Asémene zice și la 29 de capete ale Ieremieii și la al 10 a Zahariei. Și Domnul nostru Iisus Hristos aceasta ne învață în sfânta *Evanghelie*: „Céreți (zice) și să va da voao“.

Și, pentru ca să ne încredințăm mai mult cum că făgăduiala lui iaste nemincinoasă, adaoge la 11 capete ale lui Marco: „Toate câte veți cére rugându-vă, să crédeț că veț lua și vor fi voao“. Și de pe aceasta putem cunoaște cum că nu iaste alt lucru mai de folos și mai cuviincios decât a ne ruga, împreună cu toții, să cérem de la Dumnezeu ajutoriu și să alergăm la milostivirea lui. De am ținea acest sfat și această învățătură, ce ne dă Domnul și să-l facem când ne încungiuură întâmplările și nevoile céle mari, o cât ajutoriu și câtă mângâiare am lua de la nemăsurata mila lui Dumnezeu.

Dumnezeu iaste tată de obște al tuturor. Pre toț ne iubește ca pre niște adevărați fii ai lui și nu poate răbda milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloșii și în nevoi, ce numai așteaptă rugăciunea noastră; ia aminte să auză glasurile noastre; stă pururea cu urechile deșchise, pentru ca să ne asculte, îndată ce vom chiema numele lui cel sfânt.

Dară ce voiu să zic de nesimțirea cea mare a oamenilor acestui veac? Toți pătimesc, toți sunt în scârbe, toți suspină supt jugul

cel greu al nevoei. Dară iaste cineva să zică, împreună cu David: „Cătră Domnul, când m-am necăjit am stigmat?“ Sau zice cineva, vreodată, lui Dumnezeu, întru supărările lui: miluiaște-mă, Doamne, și mă ascultă?

Noi pohtim să ne ajute Dumnezeu și să ne facă milă fără de a-l ruga.

Dară cine iaste împăratul acela, sau cine iaste stăpânitoriul acela, carele să împartă milă norodului său, sau să ușureze pre suppușii lui de dările céle gréle, fără de a-l ruga și fără de a-i dovédi nevoia lor? Sau, să zic mai bine, carele iaste tatăl acela ce dă pâine feciorilor lui, fără de a-i cére? Și acéia ce nu face un împărat cu norodul său și un tată ce feciorii lui, fără de rugăciune, $v < r >$ eț să o facă Dumnezeu cu noi, netrébnicii, din voința sa, fără de a ne ruga lui? „Sărac trufaș au urât sufletul mieu“, zice Domnul la 25 de capete ale lui Sirah. Nu poate răbda Dumnezeu nici cu un mijloc pre acei ce sunt lipsiți, ticăloș, nenorociț și apoi să înalță și stau îngânfaț întru ale sale și nu vor să se arate cum că au trebuință.

Și cine socotiți să fie aceștea? Noi suntem, cu toții, carii pătimim atâta scârbe nesuferite și stăm în cumpănă să perim de nevoi, de nenorociri și cu toate acéstia nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, nu ne plecăm cerbicea de trufia cea multă ce avem, nu alergăm cu suspinuri și cu lacrimi să cérem ajutoriu de la Dumnezeu.

Și cum dară să va mântui norodul, cum să scuture această ticăloasă de țară sarcina cea grea a rélelor ce o supără? Noi socotim numai cu putérea noastră și cu înțelepciunea noastră, caré iaste nebunie înaintea lui Dumnezeu, să chivernisim norodul și să-l apărăm de réle? Dară în zadar trudim. Că zice Hristos: „Fără de mine nu veți putea face nimic.“ Și David iară, la Psalm 126: „De nu va păzi Domnul cetatea, în deșert o păzesc păzitorii.“

Însă mie mi să pare cum că mulți (din cei ce ascultă) pot să răspunză la câte am zis până acum, că noi și mult ne rugăm lui Dumnezeu, când ne vin scârbele și nevoile și cădem la mila lui,

dară nu vedem nici o mântuire, nici suntem încredințați cum că ajung rugăciunile noastre la ceriu, măcar că aceasta nu o crez să o facă nimeni.

Iar să vă spui ce au răspuns Tiveriu chesarul unui tânăr, carele pentru multele lui răutăți să afla la închisoare și să căznia ticălosul multă vreme în legături, cu foame, cu sete, într-un întunerecul pușcăriei. Și, de vreme ce cunoștea că nu iaste pentru dânsul nici o nădejde de mântuire, au cerșut de la împăratul, cu mare rugămintă, să poruncească să-i dea moarte, pentru ca să se mântuiască din caznile ce pătimia, căruia i-au zis Tiverie: „Tu încă n-ai aflat har înaintea ochilor miei și-mi ceri o facere de bine ca aceasta?”

Și de vreme ce un vinovat n-are îndrăzneală înaintea împăratului celui pământesc, măcar să-i ceară moarte, dară noi, că suntem vinovați înaintea a tot putérnicului împăratului Dumnezeu și încărcăți de gréle păcate, cum pohtim să asculte Dumnezeu rugăciunea noastră și să dea bunătățile ce cérem? Cetiț la 59 de capete, la Isaia, să înțelegeț pricina pentru ce rugăciunile noastre nu află ascultare la urechile lui Dumnezeu. Zice prorocul: au nu poate mâna Domnului a mântui? Au îngreuit-au uréchia lui ca să nu asculte? Ce socotiț — zice — cum că nu poate preaputérnică mâna lui Dumnezeu, să vă mântuiască din nevoile voastre? Au doară socotiți că are astupate urechile lui și nu ascultă rugăciunea voastră? Ba nu iaste așa; ci pentru păcatele voastre (zice) au întors fața lui de la voi, ca să nu vă miluiască. Păcatele voastre céle multe sunt acélia ce opresc mila lui și acélia nu lasă rugăciunile voastre să ajungă înaintea scaunului dumnezeestii lui mării. Căci mâinile voastre (zice) pângărite-s cu sânge; buzele voastre grăesc fărdelege; limba voastră strânbătate cugetă; picioarele voastre aleargă pre calea răutății; nimeni nu grăiaște drept, nimeni nu va să facă judecată adevărată.

Și, cum dară, să vă asculte Dumnezeu? Cum să vă mântuiască din nevoile voastre? Și cum, ziceț mai bine, cum îndelung rabdă,

cum îngăduiaște și cum poate suferi și nu ne cufundă pre toț, ca pre sodomleni? (Slavă, îndelungii răbdării tale, Doamne, slavă ție).

Via, filosoful, mergia odată pre mare cu corabiia și era împreună cu el, niște oameni răi. Și, apucându-i furtună mare, era să piară. Iar oamenii cei răi au început a să ruga dumnezeilor lor, să-i mântuiască din nevoe. Iar filosoful le-au zis: rogu-vă, tăceț, să nu vă priceapă caré cumva dumnezeii că sunteț aici, că adevărat vă va cufunda. Asémene zic și eu cătră păcătoșii ce să roagă, că mai bine iaste să tacă, decât cu buzele lor céle spurcate, să aducă rugăciuni, cătră Dumnezeu la nevoile lor, că în loc de a afla mântuire, poate să piară desăvârșit pentru păcatele lor.

Să cuvine întâi să lăsăm răutatea, jafurile, strâmbătățile, urâciunea, vrajba, zavistiia și atunce să ne rugăm, pentru căci atunce vom afla ascultătoare urechile lui Dumnezeu. Că zice sfântul Ioann Zlatoust: „Când din buze curate iaste rugăciunea, atunce ajunge la nemomita uréchia stăpânului.“ Când noi suntem curaț, atunce ajunge și rugăciunea noastră la ceriu. Însă afară de aceasta trebuiaște și alta, pentru ca să ne mântuim de nevoile noastre, cu mijlocul rugăciunii. Să cuvine, că precum iaste răutatea și întâmplarea de obște, să fie și rugăciunea de obște. Toți să ne rugăm, toț să cérem ajutoriu, precum au făcut și apostolii astăzi în corabie, de au strigat toți cu o gură și cu o inimă: „Doamne, mântuiaște-ne că perim.“ Iară nu unul să se roage și altul nici să gândească; unul să plângă și altul să răză; unul să se întristéze și altul să se bucure. Pentru căci atunce adevărat, Dumnezeu nu ne ascultă.

Zice Hristos la Mathei, în 18 capete, că: „De să vor tocmi doi dintru voi pre pământ de tot lucrul carele ar cere, fi-va lor, de la tatăl meu cel din ceriuri.“ Deci dară, când doi, uniți, să vor ruga, câștigă mila; cu cât mai vârtos vor câștiga, când tot norodul și toată mulțimea, cu un glas și cu o gură și cu o inimă, vor cére de la Dumnezeu ajutoriu.

Pentru aceasta vă pohtesc, feții miei, așa să vă rugaț, pururea și toți deodată. Și mai vârtos întru acéste vremi ce s-au înmulțit nevoile și pre toți, împreună, de toate părțile ne-au încungiurat nenorocirile, necazurile și scârbele. Că zice David: „Voia celor ce să tem de el va face și rugăciunea lor va auzi și-i va mântui pre dânșii.“ Ne va asculta pururea Dumnezeu, când toți cu inimă curată îl vom ruga și ne va mântui de toate primejdiile și din toate nevoile, prin rugăciunile marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuiește astăzi, a căruia rugăciuni să păzească pre înălțatul domnul nostru și toată cinstita boerime și tot norodul creștinesc. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ LA NOEMVRIE 8, ÎN ZIOA SĂBORULUI SFINȚILOR ÎNGERI

„Socotiț să nu obidiț pre vreunul dintru acești mici.“ Mathei 18.
Nu să cuvine cinstea și lauda numai oamenilor celor mari și bogaț, că sunt vrédnici acestui dar și cei mici și smeriț. Că măcar că cei mari strălucesc cu hainele céle de mult preț și cei mici n-au cu ce să-ș acopere trupul; cei mari să odihnesc pe așternuturi moi și frumoase și cei mici să culcă pe pământul gol și pe pae; aceia însoțiț cu mulțime de slugi, iar aceștea lipsiț, pustii și de ajutoriu și de priiateni; aceia între răsfățări și între bogății și aceștea între primejdii și între întristăciuni. Însă, cu toate acéstia măriri despărțite, nu să cuvine celor mici mai puținică cinste și dragoste decât acéia ce să cuvine celor mari și bogați, nici iaste cu dreptate celor mari să li să închine lumea și pre cei mici să-i batjocorească: de aceia să se teamă și pre aceștea să-i obidească; de acéia să se rușineze și pre aceștea să-i înfrunțeze, pentru căci măcar că cei mari cu sila și cu putérea răsplătesc sudălmile, iar cei mici au îngeri sprijinatori în ceriu de pedepsesc pre cei ce-i obidesc.

Drept acéia și domnul nostru Iisus Hristos poruncéște tuturor în *Evanghelia* de astăzi, să se păzească, să nu socotească pre unii ca aceștea batjocură norocirii și necurății ale lumii. „Socotiți, zice, să nu obidiți pre vreunul dintru acești mici.“ Și pricina iaste, pentru ce aceștea atâta să iubesc de Dumnezeu că au cu dânșii îngeri carii pururea văd fața lui Dumnezeu, în ceriuri, dintru care cuvânt evanghelicesc luom pricină astăzi să arătăm înaintea dragostei voastre măririle acestor mici, ce zice *Evanghelia*, pentru ca să priceapă cei ce îndrăznesc de-i obidesc, cât păcătuesc de greu și ce răspuns vor să dea.

Și lăsând la alți înțelepți și învățați să prăznuiască precum să cade săborul fericitilor îngeri, ce prăznuiaște astăzi besérica lui Dumnezeu, eu mă voiu nevoi să-i veselesc cu această vorbă ce voiu să fac, de va lumina mila lui Dumnezeu, pre vreunul din păcătoși să vie la pocăința, de vréme ce să face mare bucurie în ceriu, pentru un păcătos ce să va căi: ci să ascultaț cu dragoste, de pohtiți să vă folosiți.

De doao féliuri de mici să află în lume și pre doao féliuri de mici să obicinuesc de obște oamenii, de-i obidesc: cei dintâi sunt săracii și cea de a doao sunt preoții. Pentru cei săraci, zice înțelepciunea lui Sirah la 13 capete: „Scârbă e la cel bogat, săracul“. Și dumnezeescul Iacov, fratele Domnului, la Poslaniia lui, la al doilea cap zice: „Iară voi aț necistit pre sărac“. Și pentru preoț mărturiséște obiciaiul cel de obște și mai vârtos acela al locului acestuia, întru care preoții sunt cei mai necinstiți și mai obidiți. Însă aceștea, pre carii lumea îi socotéște mici și proști, nu sunt mici, ci sunt a unii vrednicii și a unii mării: că poci zice pentru dânșii, prin rostul apostolului, cum că pentru aceștea nu iaste vrédnică lumea. Cei săraci sunt atâta de mari cât iaste însuș Hristos de mare, de vréme ce pre aceștea nu-i numéște slugi, nici priiateni, ci-i numéște în *Evanghelie* fraț zicând că: „Ce aț făcut unuia dintru acești fraț mai mici ai miei, mie aț făcut.“ Și preoții iară, atâta sunt făr'de asemânare, că după Dumnezeu nu să află

nici în ceriu nici pre pământ, nimeni carele să poată să fie asemenea cu ei: cu Dumnezeu sunt, mai mici decât el și cu oamenii sunt mai mari decât ei. Nu sunt, firește, îngeri, iar pentru darul ce au sunt mai mari decât îngerii. Drept aceia zice și dumnezeescul Efrem Sirianul, la cuvântul cel dintâiu ce face pentru preoție: „Preaslăvită minune iaste preotul și putere nespusă: de cer să atinge, cu îngerii petrece și cu Dumnezeu are mare amestecare.“

Și pentru ca să cunoașteți cu lucrul și cu ispita mâririle acestor mici, adecă a preoților, ce-i batjocorește lumea, luaț seama, rogu-vă, cu socoteală întreagă și vedeț puterea cea mare ce au și în ceriu și pre pământ, pre lângă oameni și pre lângă Dumnezeu.

Când domnul nostru Iisus Hristos au ertat păcatele slăbănogului aceluia ce l-au fost adus înaintea lui, să-l tămăduiască, știți ce au zis cărturarii și fariseii, ce era acolo de față: „Cine poate erta păcatele, fără numai singur Dumnezeu?“ Unul ce poate să iarte păcatele oamenilor cu adevărat, au Dumnezeu iaste, au putere dumnezeiască are în sine. Deci dară de o fac aceasta preoții în toate zilele cu păcătoșii și au atâta putere să iarte păcatele, precum cu toții o crédem, puteț să ziceț cum că acești mici nu sunt alți dumnezei în lume?

Ascultați și alta, mai mare. De aț vedea, aici de față, de o parte mulțime de arapi negri carii să fie răniț de vrăjmaș cu rane de moarte și legați cu lanțuri tari și de altă parte un om puternic și să le zică: să fiț slobozi, să fie tămăduite ranele voastre, să fugă din trupurile voastre acea negreală ce vă întunecă și, zicând așa, de aț vedea să cază din mâinile și din picioarele acelor ticăloș legăturile, să rămâe îndată sănătoș de rane și să se prefacă în albiciune acea negreală întunecată întreb, oare ce aț putea zice pentru acel om? Cum v-ar părea puteria lui? Eu sunt încredințat cum că aț zice și aț mărturisi cum că acel om iaste preste toț oamenii, cum că iaste om pogorât din ceriu, cum că iaste alt Dumnezeu și om.

Acuma dară socotiț cum că acest om iaste unul din cei mici, ce nu-i bagă lumea în seamă. Arapi negri sunt ticăloșii de păcătoș pre carii păcatul îi face mai întunecați decât dracii; aceștea sunt toți răniți pentru căci de câte ori păcătuiesc, de atâtea ori să tipărește în sufletul lor rane de moarte. Sunt legați cu lanțuri grele pentru căci păcatul îi face robi diavolului. Aici vine micul acela netrăbnicul preot și cu un cuvânt al lui, cu un: „Ertate să-ț fie păcatele“, face la sufletele păcătoșilor mai slăvite lucruri decât acelia ce aț auzit mai sus; dezleagă legăturile păcatelor, vindecă ranele, îi curățește de tina păcatului, îi mântuiaște din mâinile diavolului, îi prieteneste cu Dumnezeu, îi face de petrec cu îngerii.

Acuma dară și acest mic, cum vă să pare? Socotiț să aibă pre pământ pre altul mai tare decât el? Dară ce zic: pre pământ, nici în ceriu, afară din Dumnezeu, nu are micul acesta asemenea lui în putere. Și voiu dovedi-o. Luaț seama pentru omul acela ce zice în sfânta *Evanghelie*, că să pogorîia din Ierusalim la Ierihon și au căzut în tâlhari; să fie fost ca noi, creștin și drept în credință mi să pare că-l văz mai mort de rane, să zacă pre pământ și să ceară ajutoriu de la toț să se întristeze și să plângă, nu atâta pentru viață, ce răpunea, cât pentru suflet, care pentru multele lui păcate sta în nevoie să-l piarză.

Vie acum, aici, împărații cei mari și puternicii pământului, să vedem de au atâta putere să mântuiască sufletul acelui ticălos, din nevoia vécinicii morții. Dară ce zic: împărații și puternicii? Vie îngerii raiului, heruvimii cei cu ochi mulți, serafimii cei câte cu 6 arepi, scaunele, domniile și toate cétele îngerești, să vedem de le va ajunge până într-atâta puteria. Lasă să ia împreună cu ei, într-ajutoriu toate cétele sfinților, să alérge măcinicii, să năvălească apostolii, să grăbească cuvioșii, dreptii, prorocii, patriarșii, să se pogoare împreună cu ei însăși preacurata stăpână, Maica lui Dumnezeu, împărăteasa îngerilor și a oamenilor, ce vă să pare? Socotiți că va putea toată ceata această cerească și toț sfinții să

dezlége din legătura păcatelor, ce-l trag în iad, sufletul aceluia ce zăcea mai mort? De o va zice cineva aceasta (că va putea), acela nu crede drept, aşzământurile sfintei noastre credinţă, nici iaste din turma lui Hristos, de vreme ce nu ţine acéia ce zice Hristos pentru aceasta la *Evanghelie*. Îngerii tot să mijlocească, sfinţii să se roage, dreptii să se cucere, Maica lui Dumnezeu să mijlocească pentru ca să ia, ticălosul acela de păcătos, dezlegare păcatelor lui, iar să-l dezlége de păcate, cu putéria lor nu pot nici unul din sfinţi.

Şi pricina iaste pentru căci putéria a lega şi a dezlega nu o au fericíţii, în ceriu, ci o au preoţii, oamenii, pre pământ. Acuma (dară) acéia ce în ceriu nu o pot face toate cétele sfinţilor, vedeţi cum o săvârşaste pre pământ unul dintru aceşti mici. Lasă să se pogoare şi aici, după întâmplare, un preot oarecarele şi să vază pre cel ce zăcea pre cale mai mort, carele cére ajutoriu şi mântuire sufletească; lasă să vază lacrămile, să vază suspinurile, să se uite voinţei şi, blagoslovind cu mâna acéia ce nu priimesc cei mari să o sărute cu evlavie, lasă să zică numai: te sloboz de toate păcatele tale. Să vedeţ streine, înfricoşate şi preaslăvite, îndată să mântuiaşte sufletul acela din nevoia vécinicii munci, să dezleagă legăturile păcatelor, fug dracii, să bucură fericíţii îngeri şi aciaş dumnezeiască dreptate, ce ţinea goală sabiia răsplătirii o pune iarăş în teacă şi toată să îmblânzeşte.

Nu iaste, drept acéia, lucru înfăţişat că nici în ceriu nu iaste nimeni, afară din Dumnezeu să aibă atâta putére, atâta stăpânire, câtă au pre pământ aceşti mici, aceşti preoţi.

Iară să vedeţi şi alta, lucru mai minunat acestor mici. Au, rămas toată zidirea uimită când Iisus al lui Navi au poruncit soarelui să stea pre cer, nemişcat, până va birui pre vrăşmaşii lui; dară cu cât mai vârtos socotiţi că s-ar minuna când acestaş Iisus ar zice soarelui, nu să stea nemişcat pre ceriu, ci să se pogoare din ceriu pre pământ. Adevărat, înfricoşat lucru ar fi acesta, iar nu iaste

nimica întru asemenare cu acéia ce face preotul în toate zilele, în sfântul jărtăvnic. El nu poruncéște soarelui cestui ce să véde, ce pune supt datorie cu cuvintele lui și cu rugăciunea lui, pre soarele cel de taină al dreptății, pre însuș unul născut fiiul lui Dumnezeu, să se pogoare din ceriu și supt întâmplările pâinii și a vinului să se facă iară jărtvă vie pentru ertaciunea păcatelor noastre. Și aceasta nu odată sau de doao ori, ce peste tot anul, în toate zile, când el va vrea și în ce loc va pohti. Și nu iaste aceasta o putére de caré să minunează și îngerii? Pre Melhisedec îl numéște, marele Pavel, asémenea cu Fiiul lui Dumnezeu, la al 7 cap cătră ovrei, pentru căci aducea pâine și vin jărtvă lui Dumnezeu, carele era închipuire dumnezeeshilor taini.

Și noi cum vom numi cu nevrednicie pe preoții noștrii carii în toate zilele aduc, nu închipuirile, ci adevărul, nu umbrele, ci acelaș trup și sânge a mântuitoriului nostru, Dumnezeu. Cu cât mai vârtos decât Melhisedec iaste acesta asémene cu fiiul lui Dumnezeu? Cu adevărat, nu poate afla mintea gânduri, nici limba cuvinte, pentru ca să vădească măririle acestor mici.

Și cu acéstia toate, ce cinste le face lumea? Au să zic mai chiar, care obide n-au de la oameni, de la creștini și de la fiii lor cei duhovnicești? „Cu tot sufletul tău téme-te de Domnul (poruncéște Sfântul Duh la al 7 cap a lui Sirah) și pe preoții laudă.“ Și iarăș: „Téme-te de Domnul și slăvește pe preotul.“ Și iaste cineva să o facă aceasta? Iaste cineva să aibă cucerie cătră preot, să-i cinstească, să-i slăvească?

În légia véche atâta de mare socotia necinstea preoților cât însuș Dumnezeu au dat poruncă, precum scrie la a Dooa lége, în 17 capete, că de va îndrăzni cineva, cu semetjie să necinstească pe preot și să nu asculte porunca lui, omul acela să se dea morții.

Acuma dară a câtă osândă socotiș că sunt vrédnici cei ce îndrăznesc, cu atâta semetjie, de fac necinste preoților, a sfintei beséricii noastre, carii covârșesc și în dar și în vrednicie și în

putere, pe preoții legii vechi.

Pentru marele Antonie scrie în viața dumnezeescul Athanasie cum că măcar că era atâta de mare și vestit întru bunătăți, că să cutremura de el dracii și hiarăle pustiiului i să supunea, iar când vrea întâmpina vreun preot își pleca genunchele înaintea lui și nu să scula de la pământ până nu-i săruta întâi mâna și să ia de la el blagoslovenie. Și acum nu Antonii, nu sfinți, ci oameni netrébnici și păcătoși, nu numai să priimească să sărute mână de preot, ce pornesc asupra lor cu atâta semeție limbilor cele slobode, de-i dojenesc, de-i înfruntează și-i necinstesc. Și iaste aceasta credința dumnezeiască, sau faptă creștinească?

Mi să pare că auz pre mulți de-m dau răspuns cum că preoții nu sunt ca preoții acei vremi. Aceia, zic, era cu fapte bune, aceștia sunt înrăutățați; aceia era cuciarnici și aceștia léneși. Aceia era postnici, aceștia sunt bețivi; aceia era far'de răutate și aceștia viclénii. Aceia era toți duh și aceștia toți trup și pentru acéia cu dreptate să și necinstesc de lume (trebuie dară să nu avem preoție nicidecum, ci să fim ca dobitoacele cele necuvântătoare).

Însă eu voi zice cum că cu adevărat bună pricină iaste aceasta și așa să fie. Numai întâi voi zice și eu, cu sfânta *Scriptură*, fieștecăruia: „Cine te-au pus pre tine boiarin și judecătoriu preste noi?“ Și iarăși împreună cu mine zice sfântul Pavel: „Tu cine ești cela ce judeci pre sluga streină?“ Și la al 2 cap cătră evrei, zice: „Și gândești, o, oame, cela ce judeci pre ceia ce ca acéstia fac și făcând acéstia că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?“ Cine au dat volnicia aceasta mirénilor, să înfrunteeze pe preot, să ia seama petrecaniia lor să viclenească la faptele lor? Nu era împărat — și împărat creștin — marele Constandin? Iar când i-au spus pentru un preot, cum să petrece viață rea și preacurvească n-au vrut să-i cêrce, nici să-i iscodească viața și fapta lui ci, ca un iubitoriu de Hristos, ce era au zis: de aș vedea cu ochii miei pe preotul să facă păcatul, l-aș acoperi cu cabanița mea. Și iară, la săborul cel dintâi de la Nichea, aducând oarecarii o scrisoare

împotriva unor preoți și episcopi, n-au vrut fericitul nici cum să o cetească, ci îndată au rupt-o și au băgat-o însuș în foc, de au ars și au zis și aceste cuvinte vrédnice de pomenire: să nu dea Dumnezeu să judec eu vreodată pe preoții lui Dumnezeu.

Deci acum acéia ce n-au făcut un împărat atâta de mare și atâta de sfânt, cum îndrăznește să o facă un om de rând, un om păcătos, nenorocit și nevrednic?

A dooa răspunz: aceste greșale, ce ziceți că au preoții, oare din copilărie le-au avut, au le-au câștigat după ce au luat preoțiile? De le-au avut din copilărie, vina nu iaste a lor, ci iaste a mirénilor, că n-au vrut să-i crească cu frica lui Dumnezeu, cu învățături folositoare și cu pilda lor cea bună. Iar de le-au câștigat pre urmă, iară de la miréni le-au luat și de la dânșii au învățat răutatea, că ei n-au născut preoți, ci miréni. Și pentru ce nu clevețiți înșivă pre voi și vă înfrunțaț că aț dat pricină rea? Ce necinstiți pe preoți carii, de s-au făcut ucenici răi, s-au făcut pentru căci au avut pre voi dascali răi? Însă eu mă voi uni cu gândul vostru și acéstia ce ziceți pentru preoți zic și eu că iaste așa. Însă să ascultaț o pildă.

Evdoxiia, împărăteasa lui Arcadie, au fost înțeleș cum că norodul de la Gaza nu petrec creștinéște, de vréme ci cei mai mulți să închina idolilor. Și zicea împăratului și-l îndemna să facă în tot chipul să-i suppué supt creștinătate, pentru ca să nu să necinstească împărăția și numele lui Hristos și al credinții. Iar împăratul Arcadie i-au răspuns: o știu eu aceasta de mult, cum că acel norod pleacă mai mult la închinăciunea idolilor, dară ce voiți să fac? Să cuvine să mă fac cum că nu-mi iaste în știre și să-i las să trăiască cum vor vrea, pentru căci are mare câștig împărăția noastră din dările lor.

Acum dară, dintr-aceșt răspuns iau și eu pricină ca să astup gurile mirénilor acelora carii, cu atâta îndrăzneală iscodesc, cu tot denadinsul faptele lor, preoților. Ce ziceț voi, râvnitorii, cum că preoții sunt răi și păcătuésc. Adevărat, eu însă zic că păcătuésc. Numai aceștea ce voi fi socotiț păcătoș, aceștea sunt cei ce vă

dau blagoslovenii. Aceștea sunt cei ce vă sfințesc. Aceștea sunt cei ce vă nasc de a doa oară în baia sfântului botez. Aceștea vă pecetluiesc cu darul Duhului. Aceștea sparg zapisul păcatelor voastre. Aceștea vă împrietenesc cu Dumnezeu. Aceștea vă fac părtași cu trupul și cu sângele Domnului. Aceștea sunt ce vă folosesc cu rugăciunile lor, la boalele voastre, la nevoile voastre, în viață, la moarte și după moarte.

Și nu căutați la atâta câștig și bunătăți ce vă fac, la atâtea daruri, la atâtea faceri de bine ce vă împart, numai vă uitați cu atâta pizmă și cu atâta mânie la greșalele ce au ca niște oameni ce poartă trup și viețuesc în lume. Dară pe cine vatămă preotul, de greșaste, au de face ceva neplăcut? Și de nu vatămă pre nimeni, ci mai vârtos face folos norodului lui Dumnezeu și bésericii, pentru ce vă îndemnaț pentru un rău, carele nu va face pagubă, să obidiț și să necinstiț cu bine ce vă dă atâta folos? Dară ce voiu să zic? Răutatea cea multă a lumii orbéște ochii a fieștecăruia și nu lasă să se uite la păcatul cel mare ce face, când necinstéște unul dintru acești mici.

Însă zice chiar marele Zlatoust, la al saptesprázécelea vorbă ce face *Evanghelia* lui Mathei: „Cei ce țin locul lui Hristos sunt preoții și cel ce cinstéște pe preotul lui Hristos, pe Hristos cinstéște“; iar cel ce sudue pe preot, pre însuși Domnul nostru sudue și necinstéște; că Hristos pe preoț au lăsat în locul lui ispravnici în besérica sa (și de vréme ce un boiar nu poate suferi să-i necinstească cineva pe ispravnicul său, carele îl va lăsa la niscai case a lui), dară Hristos cum va putea suferi?

Și la cea de apoi, ce dar socotiț că vor lua unii ca aceia și în această viață și în céialaltă? N-aț cetit vreodată în sfânta *Scriptură* ce s-au întâmplat lui Noe când au băut și s-au îmbătat? S-au dezbrăcat de tot în casa sa și dormiia și au văzut fiiu-său Ham goliciunea lui și, în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au eșit afară și l-au grăit de rău cătră frații lui. Iară aceia, ca niște înțelepți și cuciarnici au mers de au acoperit goliciunea tatălui lor, făr'de a-

și întoarce fețele lor, să-l vadă. Și dintru aceasta, ce au urmat? „Și să trezvi (zice *Scriptura*) Noe din vin și cunoscă câte îi făcu lui feciorul lui cel mai tânăr și zice: blestemat Ham, feciorul, slugă va fi fraților lui, de vreme ce mi-au făcut aceasta Ham și m-au grăit de rău în lume. Să fie blestemat și el și copiii lui și averile lui; stăpânire să nu ia, în viața lui, ci să se facă slugă suppusă fraților lui.“ Atâta au zis bătrânul Noe și până astăzi și în véci va fi, pururea, blestemat neamul lui Ham.

Și aceasta socotiți, feții miei iubiți, că să va întâmpla și la cei ce obidesc pre unul dintru cești mici. Iar iubitorii de Dumnezeu și creștinii să se păzească de clevetirea cea preotească, pentru ca să câștige blagoslovenia lui Sim și a lui Iafeth, care rugăm să vă dăruiască milostivul Dumnezeu și în această lume și în cea viitoare. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN 26 A LUNII OCTOMVRIE.
ASUPRA CUTREMURULUI ȘI A MARELUI MUCENIC DIMITRIE
IZVORĂTORIULUI DE MIR

„Și iată cutremur mare se făcu în mare, cât să acoperia corabiia de valuri.“

Precum un tată din cești pământești, fiind din sine bun și drept, are firească dragoste a iubi pre toți feciorii lui, tot într-o potrivă și a-i cinsti tot întocma și a le împărți averia și bunătățile lui, tot într-un chip, nedând unuia mai mult și altuia mai puțin, sau să iubească pre cel dintâi mai vârtos decât pre cel de pre urmă, fără numai când însuș feciorul să va face mai ascultătoriu, sau mai neascultătoriu poruncilor tătâne-său; și așa cu acest mijloc, poate fi el pricina a înmulți dragostea tătâne-său asupra lui, sau a o împuțina, precum pentru ascultarea aceasta și neascultarea ni-o însemnează în pildă Mathei evanghelistul, zicând, cum că un om avea doi feciori și unuia și zicea să facă voia lui și să făgăduia,

iară nu o făcea; și celuilalt îi zicea, și el nu să făgăduia și făcea. Așa iaste de bun și de drept tatăl tuturor, Dumnezeu, cât toate zidirile, ca niște faceri ale lui le-au născut și bunătatea o face întocma, la toate, după vrednicia a fieștecăruia.

Drept aceia va să cinstiască pre îngeri, ca pe niște zidiri mai aproape și fără de trupuri, ce strălucesc cu nemurirea, va să cinstească pre oameni ca pre niște chipuri ale sale, va să cinstească céle neînsuflețite, adecă ceriul și pământul și toate câte-s pre dânsul.

Și iaste cinstea cea mai aleasă la acéstea toate îndoită: cinstea cea dintâi au fost la venirea cea dintâi pre pământ a lui Hristos, iară a dooa cinste ca să fie la înfricoșata a dooa venirea lui. Deci cu venirea lui cea dintâi au slăvit pre îngeri, căci au învrednicit pre Gavriil a fi slugă întâi la taina purtării de grijă, iar céliialalte mulțimi de îngeri la nașterea lui cea sfântă, din preacurata Fecioară, lăudând pre Dumnezeu și zicând: „Slavă Dumnezeului celui din nălțime și pre pământ pace“.

Pre oameni încă i-au cinstit cu dragostea, precum zice preaînțeleptul Pavel, la 5 capete cătră romani, că: „Vrăjmaș fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea fiului lui, cu mult mai vârtos fiind împăcați ne vom mântui întru viața lui“. Așijderea și céliialalte toate le-au cinstit Dumnezeu, ca toate să le aducă supt un cap în domnul nostru Iisus, precum zice iarăși Pavel, la capul cel dintâi cătră efeséni, adecă: „Arătându-ne noao taina voii sale după bună plăcéria sa, care au pus mai înainte întru dânsul, spre isprăvnicia plinirii vremilor, ca toate să le adune supt un cap, întru Hristos, céle din ceriu și céle de pre pământ, întru dânsul“. Și iarăși una câte una le-au cinstit cu oarecare podoabă ce le-au dat; văzduhul le-au cinstit cu pogorârea îngerilor și a Duhului Sfânt, că au trecut printr-însul; apele céle dulci le-au cinstit cu sfântul botez; pământul l-au cinstit cu cutremurul, cu deșchiderea mormintelor și cu înviarea morților. Urma, drept acéia, să cinstească și marea cea sărată; și au cinstit-o cu turburarea cutremurului.

„Și iată, cutremur mare să făcu în mare.“ Pentru cutremur spun filozofii elinilor cum să se fie făcut din amestecarea stihiilor, zicând unii într-un chip, alții într-alt chip, fieștecarele după puteria sa, scoțând însă de la mijloc pre Dumnezeu, carele iaste pricina cea dintâi. Ci noi, acum, de această dată, vom lăsa într-o parte cele ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimocrit și Anaxament și vom crede mai vârtos pre dumnezeul filosof, pre David, carele zice: „Cela ce caută pre pământ și-l face de să cutremură și, întorcându-și fața, să vor turbura“.

Drept acéia, socotind și noi a fi pricina cea dintâi a cutremurului Dumnezeu, avem să zicem la această vorbă 3 lucruri: întâi, pentru ce să se facă cutremurul în mare; a dooa, pentru ce să doarmă Hristos în corabie; a treia pentru ce să lase pre ucenici să se turbure.

Și zicem la cea dintâi. Marile Dumnezeu, în *Sfânta Scriptură*, îndoit să zice a fi în lucrare: spre chivernisirea neamului omenescu, certând și miluind. Certând însemnează la Isaia 9 capete, unde spune urgiia lui Dumnezeu cea multă asupra lui Israil, zicând: „Și au luat Domnul de la Israil capul și coada“, mare și mic, într-o zi. Și, miluind, iară la Isaia mărturisésește lui Dumnezeu, însuș Israil zicând: „Bine te voiu cuvânta, Doamne, căci te-ai urgisit asupra mea și ai întors mâniia ta și m-ai miluit pre mine“. Pentru urgiia lui Dumnezeu zice și prorocul David: „Tinerii lor i-au mâncat focul și fetele lor nejlălite era; preoții lor de sabie au căzut și văduvele lor nu s-au tânguit“. Iar pentru mila lui Dumnezeu zice la Psalomul 68: „Ascultă-mă, Doamne, că e bună mila la, și după mulțimea îndurărilor tale, caută asupra mea“.

Și, de vréme ce am zis că Dumnezeu iaste îndoit în lucrare, spre chivernisirea oamenilor, amândoa cu înțelepciune le lucrează. Iar încăș zic și aceasta cum că, de demult, Dumnezeu mai mult să arăta cercetătoriu și certa lumea cu armele stihiilor, adecă cu focul, cu văzduhul, cu apa și cu pământul acesta, carele este maica tuturor oamenilor.

Cu apa au certat pe vrémea lui Noe, când au făcut potopul și au înecat tot trupul, de la om până la dobitoac, precum zice Moisi la al 7 cap. Cu focul au certat pre sodomiténii în zilele lui Avraam, arzându-le cetățile lor, precum zice la cartea Facerii, la 19 capete. Cu pământul au certat pe vrémea lui Moisi, pre Core și pre Dathan și pre Aviron, pre carii, crăpând pământul, i-au înghițit și pre toți câț era cu dânșii, precum zice la cartea Numerelor. Cu vâzduhul au certat pre faraon cel vârtos la cerbice, ca prin sila vântului de la Austru l-au înecat în Marea Roșie, cu toată călărimea lui, precum zice la 14 capete, la Eșire.

Drept acéia, de demult era Dumnezeu mai mult Dumnezeuul răsplătirilor, iar acum iaste al milii și al îndurării; și pentru aceia lucrează cu acéiaș stihii, ca să arate mila lui cea bogată: apa, prin botez, pentru ca să înéce păcatele; focul prin limbile céle de foc, la pogorârea Sfântului Duh asupra capetelor sfinților apostoli; pământul prin sfânta nașterea lui din fecioară, în peșteră și prin umbletul și prin moartea cea de pre cruce și prin îngropăciune și prin învierea din morți; vâzduhul, prin înălțarea la ceriu.

Acéste îndoite lucruri vrând să le arate astăzi, face cutremurul cel mare ce povestiaște Mathei evanghelistul zicând: „Și iată cutremur mare să făcu în mare“, cu cutremurul să dea puțină certare, ca cum ar fi arătat cu aceasta cum că acesta însuș au fost și de demult, carele certa prin stihii și cu certarea să arate mila lui. Că zice: „Atunce certă vânturile și marea și să făcu liniște mare“. În mare face cutremurul, pentru ca să cunoască toți cum că a lui iaste marea și el au făcut-o pre dânsa: „Și uscatul mânilor lui l-au zidit“. Și încăș, să nu gândească lumea cum că numai pre pământ să ocoléște putéria lui Hristos Dumnezeuului nostru, ce în toată zidirea, neocolit lucrează putéria lui, ca a unui stăpân: „Tu stăpânești putéria mării și turburarea valurilor ei tu o imblânzești“.

A dooa, pentru ce să doarmă în corabie, zice Mathei, cum că Hristos dormiia, iar Marco zice: „Și el era la cârmă, dormind pre

căpătâiu“. Și oare pentru ce, dormind, să se facă cutremurul? 3 lucruri socotesc că urma să se facă, de ar fi fost deșteptat: întâi urma să nu se facă cutremur; a doua, de ar fi fost deșteptat urma că de ar fi început puțin oarece cutremurul, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat îndată ar fi zis cei ce era de față, cum că nu poate; a treia, că de ar fi fost deșteptat, nu l-ar fi rugat ucenicii și să-i zică: „Doamne, mântuiește-ne pre noi, că perim“.

Iar încăș să mai zic și alta, ca doară s-ar cuveni. Domnul nostru Hristos, ca un Dumnezeu adevărat, iaste mai nainte cunoscătoriu și cunoștea îpuținarea credinții ce avea apostolii; și pentru aceasta au dormit și s-au depărtat să se facă cutremurul, pentru ca să se arate îpuținarea credinții lor, ca să-i cërte puținel și să-i înfrunzeze. Căci de ar fi crezut deplin să cuveniia să nu zică cuvintele ce au zis, nici să se teamă, ci să socotească cum că Domnul nostru și când doarme mîntuiaște, după cea desăvârșit putiarea dumnezeirii lui; și să cuveniia să zică: de vrème ce Domnul iaste cu noi, ce rău poate să ni să întâmple“ Că zice fericitul Pavel, la 10 capete cătră romani: că tot oricarele va chiea numele Domnului, să va mîntui, necum să-l aibă înaintea ochilor pre Hristos, ci numai având credință curată și chieamând preacinstit numele lui să mîntuiește de nevoi. Dară ei, că-l avea și cu lucrul și cu numele?

Deci pentru acéia Domnul nostru au înfruntat necredința lor și drept acéia le-au arătat de față boala lor cea sufletească, adecă puținica lor credință, cu acea puțină înfruntare, zicându-le: „Ce sunteți fricoși, puțin credincioșilor?“ Apoi, sculându-se, au certat vântul și marea.

Socotiț, iubiții miei, de vedeț purtare de grijă vindecătoare a dohtorului celui ceresc, dohtorul cel desăvârșit. Întâi curățește ranele de carnea cea putredă, apoi pune erburile céle vindecătoare. Nu voiui lenevi a zice cum că de n-ar fi tămăduit necredința, n-ar fi încetat cutremurul și să facă liniște. Și această taină ascunsă și acoperită o socotesc și de pe alte minuni ce au făcut domnul

nostru Hristos, ca și slăbănogului; că i-au zis întâi: „Cutează fiule, iartă-ți-să păcatele“. Au scos și de la el întâi putrejunea păcatelor, apoi îi zice: „Scoală, ia-ți patul tău și mergi în casa ta“.

Să nu vă pară lucru de minune căci am zis pentru apostoli cum că nu au avut puțină credință, căci acea frică ce avea ei le dovedește credința, precum și când au intrat în corabie, cătră Vithsaida, unde s-au și temut noaptea, că-l vede pre Hristos ca o nălucă și s-au spăimântat și pentru ce zice Marco evanghelistul că nu înțeleseră din pâini, căci era inima lor împietrită. Și aici iară așa: frica și cuvintele ce zicea cătră Hristos arăta necredința lor. „Deșteaptă-te — zice — că ne înecăm“. Iară Hristos le zice: „Ce sunteți fricoși, puțin credincioșilor“.

Oare ce socotiți iubiții miei, puteț dară zice cum că acéste cuvinte sfinte să fie fost goale, numai dojănicioase? Ba. Ce numai cuvintele acéstia asemăna erburilor celor amară ce dau dohtorii cei aleș, carele la gust sunt amară și oțaroase, iar apoi au lucrare puternică a trage veninul și flegmele și să curățe trupul de toate răutățile și să mijlocească sanătate. Așa era cuvintele blagoslovitului Iisus, cuvinte de sănătate și de viață, măcar că era și puțin amară, precum zice fericitul Petru: „Doamne, cătră cine vom mérge? Cuvintele vieții de veac ai“. Acéste cuvinte sunt încredințate cum că au rădicat necredința de la ucenici și cum au auzit necredința, au certat vânturile și marea și să făcu liniște mare.

Stau puțin de mă mir de aceasta. Oare pentru ce să cérte Hristos stihile céle neînsuflețite și nesimțitoare: marea și vântul? Nu socotesc să fie certat Hristos stihile, ci pre dracii aceia carii din depărtarea lui Dumnezeu lucrează unile ca acéstia, spre ispita noastră. Și de pe ce mă încredințez cum să fie așa? De pe cuvintele evanghelistului Marco, că au zis vântului: taci, cuvânt carele era obicinuit Hristos să-l zică la draci, precum au zis în Capernaum la omul cel ce avea duh necurat și la omul ce au adus pre fiu-său și avea duh mut și surd, precum spune Mathei că tot cu acel cuvânt: taci, au certat vânturile și marea.

A 3 întrebăciune, pentru ce să lase pre ucenici să se turbure.

Din ceput, Iisus Hristos, Dumnezeuul nostru, carele s-au făcut om, pre sfinții lui ucenici și cu cuvinte și cu fapte îi învață să petreacă în strimtorime, în scârbe și în ispite, pentru ca să le arate cum că aceasta iaste calea cea adevărată, că întâi el, din ceputul vieții lui au pățimit goane, scârbe și ispite, până la moarte. Drept acéia, le zicea și lor: „Vă vor da și pre voi în scârbe și vă vor ucide pre voi și veți fi urât de toate limbile pentru numele meu“. Să se turbure i-au lăsat și să vie în nevoi, pentru ca să facă minunea mare și cu minunea să-i mântuiască din puțină credință.

Și adevărat, pentru căci pricina minunii iaste mare și numai lui Dumnezeu să cuvine. Că n-au făcut minunea cu toiajul, ca robul lui Dumnezeu Moisi, în Marea Roșie, sau cu cojocul, ca Elisei cu chiemarea lui Ilie, de au trecut Iordanul, sau cu chivotul, ca Iisus fiul lui Navi, de au stătut apele lui Iordan de-o parte și de altă parte, ce numai cu poruncă și cu certare, ca un stăpân slugii lui. Zise mării și vânturilor: taci și îndată au încetat. Și atâta i-au plecat pre ucenici minunea aceasta, cât să temură. Zice Marco: „Frică mare și zicea între dânșii: oare, cine iaste acesta, că și vântul și marea ascultă pre dânsul?“

Iară stau de mă minunez, cum putu fi aceasta, de s-au întâmplat astăzi să prăznuim 2 cutremuri de-o dată: unul ce s-au făcut în mare din depărtarea lui Dumnezeu, de draci, pentru ca să se îndepărteze puțină credință a ucenicilor, al doilea cutremur ce s-au făcut pre pământ, din sălbăticia și cruzimea inimilor lui Dioclitian și Maximian, părechia dracului, pentru ca să se adevereze credința cea multă a sfântului, marelui mucenic Dimitrie, a căruia preznuim cinstita pomenire. Că atât cutremur au făcut și atâtea valuri sălbatece au pornit asupra blagoslovitei corăbiei lui Dimitrie cât siliia să între întru céle mai din lăuntru ale fericitului său suflet, să-l cufunde, neștiind turbații aceia de oameni, ca niște fiare sălbatece, cum că Dimitrie nu era corabie deșartă, ci avea catarg bun și corăbiiar vrednic și vétrile iscusite și cărmaci foarte învățat.

Catargul era cinstita cruce, întru carea se lăuda că iaste pururea tare și nou și poate să rabde vânturile Duhului Sfânt, întru inima lui; căci îi da atâta îndrăzneală fericitul Pavel, după cum scrie la 6 capete cătră galaténii: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda, fără numai în crucea domnului nostru Iisus Hristos.“Iar mai vârtos cuvântul domnului Iisus, ce zice în sfânta *Evangelhie*: „Și cine nu va lua crucea sa și să vie după mine nu iaste mie destoinic“. Iar corăbiiarul iaste știut de toț cum că altul nu era numai însuș Hristos, foarte învățat intru călătoria cetății cei cerești, căci de acolo iaste; și moșiia lui iaste ceriul, precum zice la Ioan în 18 capele: „Împărăția mea nu iaste din lumea aceasta“; și la al 6 cap: „Eu sunt pâinea cea vie, carea s-au pogorât din ceriu“.

Acesta însuș era întru adâncul sufletului lui Dimitrie, lăcuioriu și când îl vedea puțin că sa înfricoșa, îi zicea: „Dimitrie, tu ești oaia mea și foarte bine te cunosc, că urmezi după mine; nu te téme, că nu te va răpi nimeni din mâna mea. Și-ț voi da ție viață vécinică și acolea unde vor să pătrunză trupul tău cu sulitele, eu sunt: loviturile tale le voiu primi eu și nu te voiu lăsa să aibi dureri. Aleargă curând, că ai vréme bună. Eu am umplut vétrila credinții tale cei curate, cu duhul mieu cel sfânt. Dimitrie fă-te părtaș morții méle, că te voiu face părtași și învierii méle; cu duhul lui Dumnezeu petreci în patemi, pentru aceasta fiiul lui Dumnezeu ești. Nu voiu lăsa să aibi duhul robiei spre frică, ci-ți voiu da duhul moștenirii fiești, carele să mărturisească cum că ești fiiul lui Dumnezeu și, ca un fiiu al lui Dumnezeu, vei fi și moștean lui și moștean împreună cu mine, iubitul tău Hristos. Fiiul mieu, Dimitrie, vezi crucea? În inima ta am înfipt-o. Pre crucea aceasta dormu somnul patemii, a morții, carea au mijlocit viața a toatei lumi; ce m-au deșteptat mila preaputérnicului Dumnezeu, cu înviarea, pentru multa dragoste ce am cătră tine și cătră toată lumea.

Furtunele acéstia și cumplete valurile voiu înceta și pre tine te voiu răpi din mijlocul lor. Ce vino după mine, că am întors cârma din partea cea slobodă a deșărtăciunii, spre frumosétele céle

nemuritoare ale împărăției mele. Vino, prin moartea lui, în viața cea vécinică, să mă vezi și să te veselești.

Drept aceia și noi, smeriții robii tăi, mare mucenice Dimitrie, te rugăm, de vreme ce într-atâta cinste te-ai învrednicit Dumnezeu, ca să te faci fiul lui și sfânta lui dreaptă să te ia și să te sue întru împărăția lui, ca să te răsfeț cu fericiții îngeri, cuvântul tău și rugăciunea ta poate mult. Drept aceia adu-ți aminte și de noi, carii ne turburăm în furtuna cea mare a vrăjmașilor și în valurile deșertăciunilor celor lumești și de doarme Dumnezeu, adecă de să face ca cela ce doarme, și nu va vrea să ne asculte, tu ai multă îndrăzneală ce-l deșteaptă și te roagă lui tu, cel vrednic, pentru noi, cei nevrédnici; tu, cel iubit a lui Dumnezeu, pentru noi, cei urâți, pentru neascultarea și nesupunerea poruncilor lui; tu, cel desăvârșit priiaten a lui Dumnezeu, pentru noi, vrăjmașii, pentru păcat.

Să încéteze furtuna și să alinéze valurile, că iaste dator să facă voia ta. Și fă această osteneală ca să ne aduni în corabiia ta, cea blagoslovită, când va răspunde premilostivul stăpin să stăm de față, în zioa cea dulce a răsplătirii, ca dinpreună să binecuvântăm prealăudat numele Tatălui și al Fiiului și al Duhului Sfânt, în veci. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

„Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului; Osanna întru cei de sus.“

Astăzi ne povestește Mathei evanghelistul istoriia zilei acestui sfânt praznic, întru care au întrat domnul nostru Iisus în Ierusalim, într-acesta chip zicând: „Veni Iisus din Vithania la muntele Maslinilor și au trimis doi din ucenicii lui, zicându-le lor: Mergeți în satul carele iaste înaintea voastră, și numaidecât veț găsi o asină legată și mânzul cu ia; dezlegându-o, o aduceți. Și de va

zice voao cineva ceva, veț zice că acéstia Domnului trebuesc și numai decât le va trimite pre iale.

Și acéstia toate au fost ca să se plinească ce s-au grăit prin prorocul ce zice: Spuneț fêtei Sionului, iată împăratul tău vine la tine blând și șázând pre asină și pre mânăz, fiul cei de supt jug.

Ci noi, cum, de această data, vom lăsa cuvintele evanghelistului într-o parte și vom zice numai pentru cuvintele prorocului carele zice: „Iată împăratul tău vine, blând.“ Și nu numai singur acest proroc, ci toată ceata prorojească, cu un glas mărturisesc pre domnul Hristos a fi împărat și pentru aceasta pricină îi zic Mesia (adecă împărat, miruit).

Iar poate să zică cineva pentru Hristos, cum că câtă vreme au fost pre pământ, ce lucru de mărire împărătească au arătat? Sau ce pohfală au făcut? Unde-i sunt curțele? Unde-i iaste scaunul? Unde-i sunt gloatele și slugile céle împărătești? Unde-i iaste stema și podoabele și célialte lucruri ce să cuvin împărăților? Adevărat, nici unele de acéstia n-au avut, căci împărăția lui Hristos, nevăzută și nepreceptută, iaste vécinică și nemutată, iaste nebiruită și făr'de moarte, iaste cerească și sufletească, iar nu pământească și trupească, precum însuș au zis înaintea lui Pilat: „Împărăția mea nu iaste din lumea aceasta.“

Drept acéia, dascalul și împăratul acest ceresc toată lucrarea *Evangheliei* au numit-o a fi împărăția ceriurilor adecă acéle ce sunt scrise în sfânta *Evanghelie* sunt cerești și dumnezeești, că ne îndreptează pre noi pre calea cea dreaptă ce méрге la împărăția ceriului și cu duh ceresc ne întărește, învățându-ne că petrecem viața cerească, pentru ca să câștigăm și lăcașurile ei să ne facem desăvârșit, dumnezeești și cerești. Și de vrême, dară, ce iaste așa, cu cuviință au numit domnul Hristos *Evanghelia* sa cu numele împărăției ceriului, pentru că nimic nu iaste într-înșia alta, fără numai lucru ceresc și dumnezeesc.

Drept acéia, pre împăratul acesta ca cu dégetul ni-l arată astăzi Zaharia prorocul zicând: „Iată împăratul tău vine la tine blând“, pre care împărat văzându-l fariseii, de zavistie răpștia asupra lui. Iar pruncii cei mici, fiind porniți de Duhul Sfânt, cu glasuri de veselie îl măriia, zicând;“Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului; Osanna întru cei de sus“, care cuvinte sã înțeleg: Mântuiaște-ne, drept acéia, pre noi, cela ce ai venit din nălțime.

Multe și alése lucruri trebuesc a le săvârși împărații cei buni și vřednici; iar mai vârtos au datorie să păzească pre norodul său de armele și de stricăciunile vrăjmașilor, care lucru și datorie domnul Hristos foarte din destul l-au săvârșit. Căci noi, fiind ocoliț de 5 vrăjmaș, nebiruiț, carii stau de-a pururea împotrivă și ne aducea la mare și nevindecată stricăciune, cu preaputernicia dumnezeirii, i-au biruit și i-au omorât. Care vrăjmaș sunt aceștea? Păcatul, moartea, iadul, diavolul și trupul.

Păcatul, prin vărsarea preascumpului său sânge l-au stins și nu poate nimic să ne strice de nu ne va fi străpânind vreo răutate. Moartea, carea s-au născut din păcat, precum zice fericitul Pavel: „Printr-un om au întrat păcatul în lume și, prin păcat, moartea“, ca un vrăjmaș nemilostiv ce iaste asupra noastră, cu moartea lui au omorât-o. Iadul, carele iaste plata cea desăvârșit a păcatului, prin pogorârea lui într-însul l-au deșărtat și l-au sfărâmat. Pre diavolul, ca pre un începător tuturor păcatelor și muncitoriu sufletetelor noastre, l-au legat și l-au îmbeznat întru prăpăstiile céle mai adânci ale iadului. Trupul prin patemile sale și prin răstignirea cea de pe cruce de patemi l-au domolit și l-au curățit.

Și, cum că ne-au mântuit domnul Hristos de acești 5 vrăjmaș nemilostivi, ce am zis, putem să ne încredințăm și din mărturiile sfintei *Scripturi*. Că întâi, pentru păcat, Mihea prorocul zice: „Lepăda-va toate strămbătățile noastre și va arunca toate păcatele noastre întru adâncul mării.“ Aceștea sunt eghipténii cei sufletești carii, gonind pre fiii lui Israil, fură înecați și omorâți în Marea Roșie (adecă întru sângele lui Hristos).

Pentru moarte zice apostolul Pavel, la cartea cea dintâi către corintheni, în 15 capete: „În vremea cea noao (adecă la vremea învierii cei de obște a trupurilor) vrăjmașa moarte să va strica și dintr-acéia zi înainte nu va mai avea loc întru oameni.“

Pentru iad tot aceștia apostol luminat arată, grăind: „Nimica păgubitoriu nu iaste acelora carii sunt întru Hristos Iisus, carii nu dupe trup, ci dupe suflet umblă.“

Pentru diavolul însuș Domnul zice la Ioan, în 12 capete: „Acum iaste judecata lumii; acum mai marele lumii aceștia să va lepăda afară.“

Pentru patima trupului, putéria crucii minunat ne păzêște, pre caré omul nostru cel vechiu s-au răstignit, după cum zice la râmléni, în 6 capete: „Ca să se strice trupul, adecă târiia și putéria păcatului, ca de acum să nu mai slujim păcatului.“

Că prin moartea lui, tuturor credincioșilor li s-au dat bunătate, cu care, prin duhul lui întărindu-să omul cel din lăuntru, pre omul cel din afară și vechiu să-l răstignească, împreună cu greșalele și pohtele sale și să îmbrace pre omul cel nou, carele iaste întru sfinția și dreptatea adevărului.

Iară de vei pohti a cunoaște firea și năravurile acestui împărat, evanghelistul (tâlcuind cuvintele prorocului) le-au scris, zicând: „Vine ție blând.“ Oamenii pohtesc pre împăraț a-i vedea înălțat întru trufie și să poruncească cu putere și cu groază mare. Iar precum grăiaște Solomon: „Mila și adevărul iaste paza împăratului și cu dreptatea să întărește scaunul lui.“ Aceasta iaste dară, lauda cea mare a împăratului nostru.

Bine au grăit de dânsul Zahariia, zicând: „Vine ție blând.“ Blând zic, iar nu groaznic și înfricoșat; că n-au venit să rădice oști, sau să arunce dări preste noroade, sau să-i îngreuiaze cu lucruri mari și grele, nici ca să ia bunătăț pământești, cela ce dăruiaște podoabe cerești. Ci au venit „ție blând“, adecă spre ocăr, spre necazuri, spre batjocuri, spre scuiări și spre bătăi a răbda; că trupul său, după cum zice Isaia: „L-au dat celor ce-l bătea și obrazul său

sucupătorilor. “Și încă atâta au fost blândéțele împăratului acestuia și atâtea bunătăți ne-au adus noao printr-însa, căci vrând ca să ceară apostolul ceva de la oameni, cu denadinsul îi jura pre dânsii, pre blândéțele lui Hrisios zicând: juru-vă pre voi, fraților, pre blândéțele lui Hristos.

Și de vreme ce toț urmează împăratului și ascultă de dânsul, căci să nu ne îndreptăm și noi viața noastră spre blândéțele acestui împărat? Ce ținem în piepturile noastre mâniia hiarălor celor sălbatice și pohta izbândirii, limba aspidei, gura șarpilor, cu care toată zioa clevetim, batjocorim, ocărâm, injurăm și ne pohtim unul altuia răul și paguba.

După acéia pomenéște evanghelistul a fi săvârșit ucenicii porunca Domnului și a fi adus asina, împreună cu mânzul ei. Iară n-au lipsit aceia carii striga și zicea: ce faceț, dezlegând mânzul? Care cuvinte nu s-au scris în deșărt de Marco evanghelistul, că cu acéstia au vrut sa însemnéze cum că niciodată de acum nu vor lipsi aceia carii vor sta împotriva apostolilor, cu cuvinte gréle și împotriva celor ce vor urma lor și tuturor celor ce ar vrea să petreacă întru Hristos cu dreptate și să se nevoiască a întoarce și a învăța pre norod, spre bunătăți. Că așa iaste scris împotriva binelui, rău și împotriva vieții, moarte; așa și împotriva dreptului, cel păcătoș.

După acéia, Domnul, șazănd pre asină, mergea în Ierusalim și toată cetatea, pornindu-să de dragoste, să bucura de o întrare fericită ca aceasta și cu ramuri de finic și de maslin l-au întâmpinat, cu acéla propoveduind nu numai biruința, ce și mila lui. Și cei ce era aprinși de dumnezeiasca dragoste, așternea pre cale veșmintele sale, care feliu de cinste și de întâmpinare nu aflăm nicăiri să fie făcut, nici unui împărat biruitoriu. Iar acest feliu de cinste de pre urmă, sufletéște, o dau lui Hristos, carii, pre omul cel vechiu lepădându-l, obiciaiurile céle vechi, pentru mărirea iui Hristos a le lepăda, să nevoesc; care lucru, măcar că și într-altă vreme, iar mai vârtos când iaste vremea pocăinții, trebuiaște a-l

face, ca, răstignind păcatul întru Hristos, împreună cu dânsul înviind întru înnoirea vieții să umblăm.

Drept acéia, de pohtim să facem această cinste și întimpinare Domnului, creștinéște, trebuie să lepădăm mâniia, să scuipăm pizma, să stingem pohta izbândirii, să gonim de la noi gura cea vicleană și buzele céle hulitoare, să lepădăm de la noi. Și de am luat cuiva, ceva, cu strâmbul, să-l dăm înapoi, a cui iaste. Și de suntem însoțiți cu vreo soție oarecare, netrémnică și îndemnătoare spre lucruri réle și de aceia să ne lipsim. Căci toate acéstia sunt legăturile diavolului; că de nu vom face aceasta acuma, când avem atâtea pilde înaintea ochilor noștri și când ne îndeamnă atâta învățătură bisericească — și încă tocma și moartea, crucea, piroanele, sulita, bățiile, scuipările, ocărâle, legăturile, încă și sângele cel vărsat a lui Hristos — nu ne vor întoarce spre pocăință, dară la focul când ne vom mai întoarce?

Și de vom vrea a prăznui, cu dragoste, patima și înviiarea Domnului și de pohtim a priimi destoinicéște pre Domnul cel ce vine spre mântuirea noastră, trebuie să lepădăm veșmintele omului celui vechiu, adecă să zdrobim și să sfărâmăm obiceiurile și pohtele noastre céle vechi și așa îi vom face întimpinare priimită și cinstită. Și împreună cu pruncii cei mici, carii sunt făr'de răutate, să strigăm din inimă umilită, cu bucurie sufletească și cu cucerie: „Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului; Osanna întru cei de sus.“

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA OMULUI MORT

Nu plângeț, că n-au murit, ci doarme.“ Așa au zis Fiiul lui Dumnezeu, când au văzut moartă în pat pre fata lui Iair, mai marele Sinagogului. Și așa zic și eu cătră înțelepțiia voastră, blagosloviților ascultători și cătră dumneata (curatele) și cătră

céalalalte iubite rudenii, carii cu tânguiri și cu lacrămi vă întristați împreună, pentru această de bun neam și de cinstită cocoană carea s-au odihnit în Domnul.

„Nu plângeți, că n-au murit, ci doarme.“ Fericitul ei sfârșit iaste adormire, iar nu moarte. Drept acéia nu cere de la voi lacrămi, nu pohtéște suspinuri, nu priiméște întristáciune, nici plângere. Vrednici de plâns sunt limbile că n-au credință, jidovii, că n-au botez, ereticii, că sunt despărțit din brațele bisericii; pentru căci aceștea adevărat mor, aceștea iau vécinica moarte, precum zice fericitul Pavel, la al șaselea cap, cătră romani: „Că cel ce au murit păcatului, au murit odată“.

Iar o cocoană creștinească, ca aceasta, ce s-au născut în baia sfântului botez, ce au supt laptele credinții, ce s-au hrănit în casa învățăturii dumnezeescului dar, ce s-au întemeiat cu puterea cinstitelor taini, ce era îngrădită cu bunatăți, cu faceri de bine, cu lucruri plăcute lui Dumnezeu, una ca aceasta adevărat, n-au murit, ci doarme. Așa ni-o adeverează nemincinoasa gura lui Hristos la sfânta *Evanghelie*: „Cela ce crede întru mine nu va muri în véci.“ Și de vréme ce credinciosul nu moare, iaste lucru adevărat că sfârșitul lui nu iaste moarte, ce adormire. O mărturiséște marele Vasile la cuvântul ce face asupra morții: „Moartea dreptilor iaste (zice) adormire.“ Și iarăș, la molitvele Rusaliilor: „Că nu iaste, Doamne, moarte robilor tăi, când eșim noi din trup și venim la tine, Dumnezeuul nostru, ce schimbare dentru céle mai cu grijă la céle mai fericite și la céle mai vésele și la odihnă și la bucurie.“

Și adevărat, cât iaste de dulce această adormire și cu cât iaste mai dorită decât adormirea cea firească, de toate zilele. La adormirea cea firească rămâne omul făr'de simțire: nu véde, nu aude, nu cunoaște, să uită pre sine, uită pre fiii lui, pre rudenii, pre priiateni, rămâne lipsit de toate răsfațurile vieții și de lumina aceștii lumi.

Iar la adormirea ceastă de pă urmă o, cât să bucură, cât să răsfață și cât înviază, în loc de a-ș piiarde lumina. Îș deșchide

mai vârtos ușa ceriului, a luminii cei adevărate. O zice Isaia la al noailea cap: „Celor ce lăcuiesc în locul și umbra morții, lumină îi va lumina pre ei.“ În loc de a să lipsi de răsfățări și de bogății, câștigă frumosețile, carele pot singure să sature toate pohtele lui. O adeverează David, la Psalomul 16: „Sătura-mă-voiu când mi să va arăta mărirea ta.“ În loc de a rămânea de cunoștința rudeniilor și a priiatenilor, între strălucirile luminii cei neapropiiate, véde, în toate zilele, și pre părinți și pre fii și verice alt au avut dorit în lume. O mărturiséște marele Pavel cătră corinthéni, în 13 capete: „Acum cunosc din parte, iar atuncea voiu cunoaște, precum și cunoscut sunt.“

Și de vréme ce aici, după adormirea cea firească, să întoarce iară omul la osteneli, la scârbe, la supărări, la patemi, acolo, după adormirea cea de pe urmă, caré o numim noi a morții, tréce din scârbă la bucurie, din stricăciune întru nesticăciune, din orașul lacrămilor la locul veseliei, din turburarea vieții la adăpostirea cea lină a mântuirii, din patimile Eghipetului în pământul cel fericit al făgăduinței, din robiiia lumii la mântuirea ceriului, din petrecaniia omenească, în ceata fericiților îngeri. Și ce altă norocire iaste mai mare, decât aceasta? Ce altă adormire mai dorită, decât adormirea morții?

Drept acéia zice și Duhul Sfânt la Eclisiastul, în 7 capete: „Mai bună e zioa morții, decât zioa nașterii, că nașterea iaste începutul durerilor, iar moartea iaste începutul vieții cei fericite“.

Drept aceia zic iară: „Nu plângeț că n-au murit, ci doarme“, și cu mine împreună vă zice și cel cu rostul de aur, Ioan: „Să cuvine la moarte să ne bucurăm, iară să nu plângem“. Și pricina iaste, zice sfântul: „De va fi tânăr, s-au mântuit curând din mijlocul rélelor, iar de va fi bătrân, acéia ce i să părea mai dorită a fi, cu sașiu luându-l, s-au dus“.

Și noi, de nu vărsăm lacrămi niciodată, când ruda sau priiatenul doarme, ci mai vârtos liniștim, tăcem și ne nevoim ca să nu-i dăm vreo supărare, măcar că știm cum că adormirea iaste

moarte trecătoare „sfârșitul a unii zile“, precum zice dumnezeescul Zlatoust, dară pentru ce să le vărsăm pentru cei morți? Pentru ce să ne întristăm de sfârșitul vieții fraților noștri, ce să odihnesc în Domnul, ce să veselesc în slava cerească, ce lăcuiesc în lăcașurile celor vii? Adevărat, moartea, ca o nemilostivă ce iaste, au secerat făr'de vreme pre această floare aleasă și au răpit prea timpuriu podoaba, frumusețea neamului femeesc. Iar pentru aceasta nici lacrămele, sunt cu cale, nici întristarea cu dreptate. Că precum iaste mai norocit corăbiiariul acela, pre carele vântul cel tare îl aduce cu grabă la liniște, decât acela ce cu mare liniște, făr'de vânt, călătorește, așa mai fericit iaste și cela ce fără vreme, de moarte grabnică să mută la liniștea dumnezeestii fericiri. Zice înțeleptul Solomon: „Sfârșindu-se preste puțin, au plinit ani mulți, că plăcut era Domnului sufletul lui“. Au stătut cu bună mulțemită lui Dumnezeu și sufletul aceștii cinstite cocoane, pentru multa ei credință, pentru bunătățile ei céle creștinești, pentru curățeniia cea făr'de asemănare, pentru cuceria cea mare, la céle dumnezeesti.

Drept acéia s-au sfârșit preste puțin, pentru ca să câștige rodurile lucrurilor ei, celor plăcute lui Dumnezeu sau, să zic mai bine, s-au sfârșit preste puțin, pentru ca să câștige zilele ei și să-ș facă viața ei vécinică.

O pasăre, ce să numește finix, de ce să săvârșește făr'de vreme de acéia mai mult îș adaoze zilele vieții lui, pentru căci moartea îi înnoiaște viața și-i dăruiaște ani mai mulți. Deci această cocoană, de ar fi murit pentru ca să se săvârșească, ar fi fost vrednic de plâns sfârșitul ei, pentru căci s-ar fi pierdut un chip minunat ca acesta al darurilor și al bunătăților. Dară de vreme ce s-au săvârșit pentru ca să trăiască în véci, pentru ca să se bucure, împreună cu îngerii, pentru ca să se nască de a doa ora, în ceriu, ca finixul, ce trebuesc lucrămele? Să cuvine (zice fericitul Pavel) acest trup stricăcios să se îmbrace cu nesticăciune și acest muritoriu să se

îmbrăce cu nemurirea. Încetează, drept acéia, jalea, săvârșească-se întristăciunea, că n-au murit, ce doarme.

Și precum zicea apostolii cătră Hristos pentru Lazar, așa zic și eu pentru dânsa: „De-au adormit, mântui-să-va.“ Va așa, fără de nici un prepus, marele Dumnezeu sufletul ei cel creștinesc în sânul lui Avraam și al lui Isac și al lui Iacov, în lăcașurile celor vii, în corturile celor drepți, unde strălucéște lumina cea de pururea a dumnezeéștii lui mărire.

Și de vreme ce între céliálne faceri de bine sunt folositoare cérerile sfintei besérici și rugăciunile celor credincioș, pentru ca să câștige fieștecare creștin fericirea cea neschimbată, pentru aceasta vă pohtesc pre toț, preasfințiților arhieriei, cuvioșilor ieromonași, cucérnicilor preoț, cinstiților boiari și pre tot norodul ce vă aflaț de față, să ziceț cu un glas și cu o inimă, toț deodată, Dumnezeu să o iarte și să o fericească, pentru ca să învrednicească și ea și noi toți (când va fi voia lui Dumnezeu) să ne veselim împreună întru împărăția ceriului, unde iaste viața făr'de moarte și mărire nedescoperită și bucurie stătătoare și vécinică. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ CÂND SĂ FACE PARASTAS

Un lucru peste fire văz în *Sfânta Scriptură* la a doaoa carte a Împăraților, în 12 capete și foarte mă face de mă minunez. Împăratului David i-au fost bolnăvit copilașul cel dintâiu, ce avea din Virsavea. Și, pentru căci se afla în nevoia morții, era pururea trist și mâhnit și nici mânca, nici bea, nici putea nimeni să-l mângâe. Iar după ce au murit, zice *Sfânta Scriptură*, îndată s-au spălat și s-au uns cu miroșuri și s-au îmbrăcat în haine luminate și, mergând în casa Domnului, au dat mulțemită lui Dumnezeu. Și eșind afară s-au ospătat și s-au veselit, de care lucru stau de mă mir, cum putu fi aceasta? Ca până era viu și bolnav plângea și să întrista și, după ce au murit, s-au veselit.

Răspunsul acesta ni-l dă însuș David. „Până era — zice — bolnav, mi s-a convenit să mă mâhnesc pentru el, căci aveam nădejde că mi-l va lăsa Dumnezeu. Iar de vreme ce au murit, înapoi nu pot să-l mai întorc, ci-m caut mie a merge după el; și pentru aceia mă bucur că s-au odihnit în Domnul și s-au mântuit de grijile lumii.“

Drept aceia zic și eu cătră dumneata (cutarele) și cătră céialalte iubite rudinii să încetați întristarea și să părăsiți lacrămile, de vreme ce s-au odihnit în Domnul această cinstită cocoană ce să pomenéște astăz. Căci lacrămile și întristăciunile nu dau nici un folos morților, nici pot să-i întoarcă din viața cea vécinică, nici să-i scoată din gropi. Și pentru aceia au pus lége dumnezeéștii apostoli, să nu plângem pre morți, ci să-i pomenim la înfricoșatele taini și să facem milostenii și alte faceri de bine pentru ei, că iaste plăcut înaintea lui Dumnezeu și li să face mare folos și aduc multă dobândă și mântuință sufletelor, precum adeverează și sfântul Dionisie Areopaghitul la cuvântul ce face asupra morții. „Rugăciunile — zice — ce să fac la sfintele jertăvnice sunt de folos nu numai celor vii, ci mai vârtos și celor morți.“

Și pentru aceia și sfânta besérică să roagă neîncetat bunătății lui Dumnezeu să lase toate greșalele celui mort, pentru neputința omenească și să-l odihnească în locul celor vii, în sânul lui Avraam și al lui Isaac și al lui Iacov, de unde lipséște toată duréria, grija și suspinarea. Și să nu să uite putéria lui Dumnezeu pentru multa și nespusa a lui bunătate, spurcăciunilor ce s-au făcut de cel mort, pentru neputința omenească, de vreme ce nu iaste nimeni curat de spurcăciuni, după cum iaste zis.

Și de vreme ce și această cinstită cocoană ce să pomenéște astăz, cu cuvioasă slujbă besericească au viețuit în lume ca un om, să roagă, prin mijlocul meu, tuturor, câți vă aflaț de față, ca ce va fi greșit înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, să ziceț toți, cu un glas și cu o inimă: Dumnezeu să o iarte, pentru ca să ne învrednicim și noi a lua această ertăciune, după petrecaniia noastră. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN 25 A LUNII DECEMVRIE.
LA NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

„Că iată vestesc voao bucurie mare, carea va fi la tot norodul, că s-au născut voao astăz mântuitor, carele iaste Hristos, Domnul, în cetatea lui David.“

Multă veselie sufletească ne aduc noao, celor credincioși și iubitori de prăznuire acéste cuvinte ale sfinteii *Evangeliei* de astăzi, dintre care cuvinte adunăm 2 lucruri minunate și peste fire; una, că înțelegem o veste bună, caré din véci nu s-au auzit, nici să va mai auzi până în véci și alta, că auzim o bucurie mare caré stinge toată jalea, toată întristăciunea și toată lacrăma de pe fața pământului. Aș pohti însă acéste cuvinte să le întinz ca o masă desfătată înaintea dragostei voastre și să vă fac un ospăț sufletesc, după putință, puind în loc de bucate, cu multe féliuri de bunătați drése, cuvântul cel de bună vestire și, în loc de băutura veselitoare, să dreg în păharul preaințeleptelor capetelor voastre cuvântul cel de mare bucurie, pentru care lucru cérem putere de la Hristos, carele înțelepțește pre cei neînvățați, ca să ne lumineze mintea și să ne dea ajutor ca să putem îndulci cu ospățul vorbelor inimile și auzurile celor ce vor ospăta sufléște.

Decât céialalte nume, cu carele zice Isaia să se numească mântuitoriul, decât toate iaste, cel dintâi, minunat; și cu cuviință i să cuvine acest nume, că nu numa într-un lucru, ci în toate faptele sale minunat au fost: minunată zemislirea lui, minunată și nașterea, minunată și viața, învățătura, moartea, înviarea, înălțarea la ceriu; minunată au fost și pohfala înălțării lui, că toate întru dânsul au fost noao înălțate și minunate. Iar ce iaste prăznuirea noastră, ceastă de acuma, iaste mai minunată decât toate, carele pomenéște evanghelistul zicând: „Și au născut pre Fiiul său cel întâi născut și l-au înfășat pre dânsul și l-au pus în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă.“ Că ce iaste mai minunat decât a zăcea în iasle Domnul tuturor? Și nu fu lui alt loc în

lume? Ce iaste mai minunat decât o mărire ca aceasta, să fie aruncat la locul dobitoacelor? Și pentru căci văd îngerii pre Domnul cerurilor, aruncat în gunoaie, cântă: mărire lui Dumnezeu, celui din nălțime.

Și nașterea aceasta n-au fost numai mântuitoare, ce și minunată. Că despre o parte trebuie să ne minunăm de sfatul cel minunat al înțelepției lui Dumnezeu, iar de altă parte trebuiește să mărim lucrul cel mare al bunătății lui. Că am câștigat astăzi pre judecătorii ceriului și al pământului, carele, surpând zapistul răutăților noastre, s-au milostivit de au rupt și legăturile.

Câștigat-am astăzi pre Domnul, carele jugul cel vechiu al robiei noastre, de pe grumazii noștri fărămându-l, întristăciunea lumii au veselit-o, cu slobozirea cea vécinică. Câștigat-am pre împăratul cel blând carele, în toată lumea călcând cu pașii dreptății cerești, tirăniia vrăjmașului celui răpștitoriu au sfărâmat-o.

Astăzi au strălucit noul Adam, carele nu iaste lăcuioriu ci domn și stăpân al raiului, pre carele frumoseția pomului celui oprit nu-l va înșăla, șarpele nu-l va vicleni, muiarea nu-l va amăgi.

Astăzi au răsărit lumina întru întunérec.

Astăzi, pre acela de carele să turbura ceriul și ceriul ceriurilor, avându-l lumea, neștiind l-au câștigat.

Văzut-au sfinții, strămoșii noștri, minuni mari și fără de număr: că Marea Roșie, desfăcându-se în doao le-au făcut cale; focul, ca un stâlp luminându-le noaptea, le-au slujit; norul, de arșița și zăduful zilii i-au umbrit; ceriul, hrană îngerească le-au dat; piatra cea vârtoasă, păhar dulce li-au deschis; Iordanul, curgerile sale céle répede, spre fugă li-au întors; zidurile céle tari ale vrăjmașilor, de glasul trâmbițelor au căzut; soarele, pre ceriu zăbovind cu călătoriia, au mărit zioa pentru izbândă. Iar minune ca aceasta nu s-au văzut niciodată, nici s-au auzit, ca cela ce iaste unul născut celui preainalt, pre carele puterile arhanghelilor cu frică îi slujesc, a să arăta pre sine, cu trup, oamenilor și trupul carele l-au luat de la oameni să-l îndumnezeiască.

Drept acéia, decât iaste taina aceasta mântuitoare, de atâta iaste și mai minunată; care necum limba omenească poate a o grăi, ce și îngerii, carii ne vestesc noao astăzi bucuriia cea mare și cântă mărirea lui Dumnezeu, nu iaste cu puțință ca să o adevéze.

Eșit-au — zice — poruncă de la chesariul Avgust, să se scrie toată lumea, adecă ca fiéștecine numele său, la moșiia sa și la locul nașterii sale să și-l spue. Drept acéia, cu pricina aceștii porunci, s-au suit și Iosif din Galilea, din cetatea Nazaretului, la Iudea, în cetatea lui David, care să chiamă Vithleem (pentru că era el din casa sa și din moșiia lui David), să se scrie cu Mariia cea logodită lui, muiare, fiind grea. Iar osteneala și greotatea călătoriei aceștii pre lesne o va putea cunoaște fiéștecine, de va vrea să socotească vremea și cine au fost cei ce călătoria. Că era pre la miezul ernii, când pământul și apele sunt înghețate de ger și de vânturile céle reci; și fecioara tânără și rușinoasă, care nici din casă nu era obicinuită a eși, și, fiind aproape de a naște, purcéde pre o cale grea și cu anevoe ca aceasta. Și, apropiindu-să de Vithleem doară s-ar fi găsit vreo casă cuvioasă, ca să nască fecioara aceasta într-însa, iară însuș iubitoriul de sărăcie, Domnul, au pohtit într-o coșare smerită, ca să se nască.

Și fu, drept acéia (zice evanghelistul), fiind acolo s-au umplut zilele ei să nască. Și era noaptea, care noapte era mai luminată decât soarele, întru care au răsărit soarele dreptății. Însă eu mai bine voiu numai zioa acéia a fi noapte întru caré omul cel dintâi, Adam, au pohtit a fi asémenea lui Dumnezeu. Și noaptea aceasta, între caré au strălucit lumina cea cerească în lume, noul Adam, o voiu numi zio.

Iar sfânta Fecioară aștepta, cu mare pohtă ceasul acela întru care, pre Dumnezeu ca un prunc, să-l ia în brațele sale și cu mâinile sale să-l cuprinză și cu țâțele sale să-l aplece, fiind, drept acéia, toate într-un liniște și întru tăcere.

Făcându-și noaptea calea sa jumătate eșit-au aici, în lumina aceasta a noastră, ca un mire din cămara sa; eșit-au, zic, nădejdea

tuturor vécilor, bucuriia îngerilor, mântuirea neamurilor, scularea celor morți, izvorul millii, rădăcina vieții. Eșit-au cuvântul Tatălui, cu trup îmbrăcat, din trupul Fecioarei; eșit-au gol, pentru ca să ne îmbrace pre noi, sărac ca să ne îmbogățească, smerit ca să ne înalțe la ceriu, ca un prunc, ca să ne facă pre noi desăvârșit și să ne dea noao bucuriia cea vécinică. Auzitu-s-au, rogu-vă, vreodată, véste ca aceasta? Au socotiț că să va mai auzi? De aduce atâta bucurie la oameni o véste bună de céste trecătoare, dară această véste cu cât mai vârtos va aduce bucurie mare la tot norodul, după cum au zis îngerul? Precum căldura soarelui trage aburul de pe pământ, în sus și de acolo să pogoară roao și face pământul de rodéște și să veseléște așa și preacuratul sângele Fecioarei, cu putéria Sfântului Duh, far' de nice o sãmânță de bărbat, zemislindu-se, s-au făcut trupul Domnului Hristos carele, eșind la lumină, ca cela ce iaste lumina cea adevărată, minunat au veselit tot neamul omenesc; și născându-l, l-au făcut mai frumos decât ar fi fost înfrumusețat cu tot féliul de bunătăț. Că el iaste izvorul bunătăților făr'de nici o stricăciune a fecioriei sale și făr'de nici o simțire de durére au strălucit în lume acest sfânt prunc.

Obiciai iaste, în multe părți, ca tot cela ce ar duce roadă noao de vânzare iaste ertat de toată datoriia vămii lui. Drept acéia vrédnic lucru au fost să fie sfânta Fecioară mântuită de toată vama datoriei durerii nașterii sale, că numai ia singură au adus lumii roadă noao. Că toate muerile câte au născut în lume au adus roduri vechi, zemislite în tina păcatului celui strămoșesc; iar acesta pre carele l-au născut sfânta Fecioară cu adevărat iaste roadă noao, că iaste om zemislit din Duhul Sfânt și numai om singur, ce și Dumnezeu. Că singură ia au adus în lume această roadă frumoasă și pentru acéia au rămas mântuită de toată vama nașterii cea cu durére, precum și de toată stricăciunea fecioriei au rămas întregă. Că cel ce venise în lume ca să facă pre toț oamenii curați și far'de stricăciune n-ar fi fost nicidecum cu cuviința să facă Maicii sale stricăciune.

Drept acéia, ce iaste mai minunat și mai slăvit decât această naștere? Că să întunecă mintea omului și nu poate a le pricepe acéstia, cum poate că să nască fecioara fiu? Și prin venirea unui dar în lume să săvârșește taina a doao daruri: că ziditoriul să naște din zidirea sa și muma cea neîmpreunată cu bărbat să minunează de rodul pântecelui său și muiarea să face începătoriul său începătoare.

Și nu știu de ce mă voiu minuna întâi? De zemislirea cea făr'de sămânță, au căci prin nașterea aceasta mai mult s-au slăvit feciorii? Și nu iaste minune de au născut și au rămas Fecioara curată, că au născut pre cela ce iaste începutul fecioriei și întru tot curat.

Cine va putea spune cu ce dragoste și cu ce frică împreună va fi cuprins pre acest Fiiu al său, că fiind plină de credință îl cunoștea pre acesta a fi Dumnezeu și-l cunoștea a fi și Fiiul său; să cunoștea pre sine a fi și mumă și slujnică. Drept acéia, ca o mumă cu dragoste îl cuprindea și-l săruta și ca o slujnică, ca pre un Dumnezeu înalt abiiu cu preacuratele mânilor sale cuteza a-l apipăi. Căci știia că nici preoților nu era slobod a să atinge de lada legii, caré era ca o umbră înaintea aceștii taine și știia a fi scris ca să se curățească cei ce purta vasele Domnului. Și de pohtia arămurile beséricii atâta curăție, cu cit mai vârtos pohtște acesta curăția carele iaste începătoriul și izvorul curăției.

Drept acéia preaînțeleapta Fecioară, cu frică și cu dragoste, împreună cu multe lacrimi, carele le scotea dragostea cea multă ce avea cătră cela ce să născuse dintru dânsa, uda trupul preasfântului cocon; și luându-l cu scutece l-au înfășat și cu brațele l-au cuprins și țâțe feciorești dându-i în gură, cu lapte curat l-au alăptat.

Și ce s-au mai întâmplat iaste lucru cu adevărat că covârșaste toată minunea minții omenești. Că zice: „Și-l puse pre dânsul în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă“. Înfățășind, drept acéia, un lucru prea de jos, cu un lucru prea înalt, cum nu te vei

cutremura de minune? Că pruncul acesta, carele să vârgulește în iasle, de ne vom rădica ochii credinții noastre îl vom cunoaște făcând tunete și fulgere în nori și pre cer umbletul stélelor rânduind, soarele și luna de raze împlându-se și mișcarea ceriului îndreptând și toată greimea lumii acest prunc înfășat o cârmuiaște.

Cine iaste acela așa mic și așa mare, așa smerit și așa înalt, cât în iasle zăcând, în ceriu cu glasuri îngerești să mărește? Că ce iaste mai mic și mai smerit decât a să naște în iasle, care loc nu iaste al oamenilor, ci al dobitoacelor? Și ce iaste mai mare și mai înalt decât tot întru aceastaș naștere, pământul cu mare lumină a străluci și mulțimea oștilor cerești a cânta și cétele îngerilor a să veseli cântând: „Mărire lui Dumnezeu întru cei de sus“? Și umplând văzduhul de glasuri dulci și mângăioase, când, de la începutul lumii, s-au mai auzit, la nașterea vreunui om, glasuri și cântări îngerești? De nu poți crede, omule, cu slăbiciunea ta, cum că s-au născut Dumnezeu din muiare, cunoaște că s-au născut din fecioară. De-ți pare lucru prost a fi scutecele acéia întru carele iaste înfășat, minunează-te de îngerii și de mulțimea oștilor lor cerești, cu ce cântări îl măresc. Și de te scârbești de iasle, rădică-ț ochii puținel și vei vedea pre ceriu stea noao, caré mărturisește lumii nașterea Domnului. Și de vréme ce crezi altele mai mici, crede și céle minunate. Și de te pricești de céle ce sunt ale smereniei, cinstéște céle cerești și înalte.

Cine, drept acéia, întru înălțimea măririi aceștiia fiind împreunată cu atâta smerenie, nu va cunoaște a fi doao firi, dintru cari una iaste vrednicie măririi și alta priimința bunătății; carele amândoao le arată prorocul Isaia, zicând: „Prunc s-au născut noao și fiuu s-au dat noao“. Numindu-l prunc, însemnează smereniia omenirii și numindu-l fiuu dat, arată înălțimea măririi. Că s-au născut noao, cel ce luiș era; dat iaste, drept acéia, din dumnezeire și născut din fecioară.

Născut iaste cela ce simte apusul; dat iaste cela ce n-are început; născut iaste cel ce iaste mai tânăr decât mulți; dat iaste

decât carele nu iaste nici părintele mai vechiu; născut iaste cel ce va să moară; dat iaste acela dintru carele viața să naște și așa, cel ce era, dar iaste și cel ce nu era s-au născut. Acela stăpânește, iar acesta să smerește. Luiș stăpânește și noao, celor credincioș, ne gătēște moștenire; și nimeni să nu socotească că, luând trup, s-au micșorat ceva din mărirea cea dumnezeiască. Nu s-au născut îngerilor, căci acei ce au rămas în dreptate nu le trebuia mântuire și cei ce căzuse nu putea ca să se mântuiască. Noao iaste, drept acēia, dat Domnul acesta și născut.

Și de vreme ce îngerii îl măresc pre dânsul, cu cântări, neîntorcându-i pre dânsii de la răutate, nici cētele lor să le mai slăvească, dară noi, cu cât mai vârtos să cuvine să-l mărim și să-l mulțemim pentru vēstia cea bună a împăcăciunii ce ne-au adus de la Dumnezeu Tatăl pentru bucuriia cea mare ce au vărsat peste tot pământul, pentru mântuirea noastră din mâna vrăjmașului, pentru deșchiderea ușilor raiului și pentru multele și nenumăratele faceri de bine ce ne-au făcut și ne face totdeauna, pentru carele trebuiaște, cu bucurie sufletească și cu laude de mulțemiri și de slavoslovie să-i zicem: Slavă ție, Dumnezeule, celui din nălțime.

Și să ne închinăm nașterii lui, aducându-i cu dragoste, cu frică și cu multă cucerie, împreună cu filozofii și daruri de bunățat: aur, tămâe și zmirnă în locul aurului să-i aducem credință dreaptă, ca unui împărat ce iaste al ceriului și al pământului și a tuturor adâncurilor; în locul tămâei să-i aducem dragoste curată, ca unui Dumnezeu vécinic; și în loc de zmirnă să-i aducem nădējdia cea bună, că el iaste toată nădējdia lumii.

Și așa, cu acest mijloc făcând, vom fi adevărați prăznuitori și închinători nașterii domnului Hristos, căruia ne rugăm ca unui mult îndurătoriu, măcar că suntem și nevrédnici, să arate bunătatea lui cea desăvârșit; și precum s-au milostivit de au surpat cu smereniia lui cea de margine, pre mândrul acela Luțifer, să surpe și pre toț vrăjmașii cei văzuț și nevăzuț a preluminatului, înălțatului și iubitoriului de Hristos domnului nostru Io Costantin voevod.

Și precum au înțoit cu nașterea sfinției-sale toată lumea și viața omenească, așa să înțoiască și anii vieții măriei-sale, ca să poată prăznui în mulți ani luminat și pe plăcerea lui Dumnezeu acest luminat praznic cu fericită și întreaga sănătate, cu lină pace și cu viață norocită și să-l învrednicească Dumnezeu întru adânci bătrânețe, să stăpânească întru înălțat scaunul măriei-sale și să oblađuiască cu blândete turma și norodul ce i s-au încredințat, împreună cu toată luminata și de Dumnezeu blagoslovita casa măriei-sale, cu luminata doamnă, cu luminatele odrasle, coconi și cocoane ale măriei-sale și cu toată cinstea și blagorodnica boerime, cu cei mari și cu cei mici, cu cei ce sunt de față și cu cei ce lipsesc cu toată creștinătatea și cu toată țara cu blagoslovenia preasfinților mitropoliți și a iubitorilor de Hristos episcopi, cu rugăciunile cuvioșilor egumeni și a cuciarnicilor preoț și a tot cinul besericesc, ca cu o gură și cu o inimă, cu bucurie sufletească să zicem împreună cu îngerii: Slavă lui Dumnezeu celui din nălțime și pre pământ pace, întru oameni bunăvoire.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

„Ziceț fétii Sionului: „Iată împăratul tău vine la tine blând și mântuind“, ne povestește Mathei evanghelistul, în *Evangheliia* de astăz.

La acest preacinstit și sfânt praznic de astăz află doao lucruri împotrivoare, carele amândoao deodată, întru acestaș ceas, îmi pricinuesc și veselie și întristare. Văz, de-o parte, pre mântuitorul lumii că întră, biruitoriu, în Ierusalim, însoțit cu de tot féliul de rânduală și de vârstă omenească, dintru carii, unii, mergea înainte și alții urma. Alții tăia ramuri din copaci și alții așternea hainele lor pre pământ. Alții îl lăuda și alții îi cuvânta măriri: „Osanna, fiul lui David“. Și de bucurie tot sufletul mi să veselēște.

De altă parte iară văz pre acestaș mântuitoriu Hristos că apropiindu-să de Ierusalim, varsă lacrimi amară pentru dânsa, din ochii lui cei dumnezeești. „Și văzând cetatea (zice evanghelistul) au plâns pentru dânsa.“ Și, de multă întristăciune, mi să amăraște inima și stau de mă mir cum poate aici de să unește lumina cu întunericul, liniștea cu furtuna, săltările cu suspînul, bucuriia cu întristarea, cântările cu lacrămile? Cum așa amăraște, dulcele Iisus, cu plânsul, bucuriia biruinții sale? Cum nu să veselēște împreună cu norodul ce-l laudă? Cum nu să bucură cu cei ce-l propoveduesc, pretutindenea, împărat: blagoslovit cel ce vine în numele Domnului, împăratul lui Israil?

Plânge, feții miei, între bucurii, domnul nostru Iisus Hristos, pentru căci întră întru nemulțumitoarea de cetate, cu totul blând, pentru ca să o mântuiască de păcatele ei. „Ziceț fétii Sionului“ i proci.

Și în loc de a afla într-înșă pocăință și umilință, află sudălmii și necinstiri, află inima ei gata să-l osândească spre moarte. Acest féliu de plată sunt obicinuiț oameni a da lui Dumnezeu, când cu milostivirea lui cea de margine îi chiamă la pocăință și pohtēște să-i mântuiască.

Și iaste cu puțință să aibă pricină să se întristēze astăzi Hristos și să plângă și pentru voi, fiii miei cei sufletești, carii cu stâlپări și cu ramuri aț venit, cu toții, vēseli, întru întâmpinarea lui. Înșă, pentru ca să cunosc adevărul, vă pohtesc să-mi dăruiț puținică ascultare, pentru ca să se mângăe și cuceriia voastră și dorința mea.

La învățătura ce am făcut în a dooa duminecă a postului, de veți ține minte, aț auzit cât iaste fără de asemănare milostivirea lui Dumnezeu și cu câtă dragoste părințească chiamă pre păcătoș la pocăință; că numa pentru acest sfârșit au rânduit Dumnezeu în sfânta a lui beserică acēste 40 de zile ale postului acestuia, pentru ca să aibă păcătoșii pricină să se pocăiască de păcatele lor și Dumnezeu să-ș arate cătră ei milostivirea lui. Au rânduit această

vréme să fie ca o zeciuală anului, nu pentru dânsul, ci pentru folosul nostru, pentru ca să lăsăm răutățile, pentru ca să înfrânăm patemile, pentru ca să supunem trupul, pentru ca să facem lucruri creștinești și plăcute lui Dumnezeu: să hrănim pre săraci, să miluim pre cei streini, să ertăm pre cei greșiți, să arătăm dragoste către Dumnezeu și către vecinul nostru, iar mai vârtos pentru ca să ne curățim cugetele noastră de tina păcatului și cérem, ertăciune de la Dumnezeu pentru necinstele ce i-am făcut, peste tot anul, cu gândul, cu cuvintele și cu lucrurile céle făr' de lége.

Acum, toate acéștia, oare făcutu-li-am? Oare cine iaste sluga cea credincioasă și înțeleaptă? (Întreb și eu, cu gura mântuitorului Hristos, după cum zice la 24 de capete a lui Mathei). Carele, viind domnul lui, va afla făcând așa? Cine iaste creștinul acela carele într-acéste sfinte zile ș-au plătit datoriia? Cine iaste acel drept în credință și îmbunătățat, carele să fie postit și sufletéște și trupéște, să se fie pocăit de păcatele lui, să fie alergat, cu umilință adevărată la milostivirea lui Dumnezeu și să ceară ertăciune? Cine iaste sluga cea credincioasă și înțeleaptă?

Marele Vasilie, la cuvântul al doilea ce face pentru post, zice cum că îngerii a fieștecării besérici au câte o carte, întru caré, de la începutul postului scriu pre cei ce să postesc pen'ca să știe cei ce nu-ș fac datoriia. Besérica încă are o carte, caré au luat-o de la Hristos după a căruia învățătură sunt să se întrebe toț cât să laudă a fi creștini, următori lui Hristos și fii adevărați ai sfintei besérici. Și oare ce carte socotiș să fie aceasta? Iaste acéia ce stă în lăuntru, în sfântul jărtăvnic, pre sfântul prestol, căriia ne închinăm cu toții și o crédem; adecă iaste sfânta și dumnezeiasca *Evanghelie*.

În cartea îngerilor poate să fie mulți nescriș, sau pentru vreo nevoie lumească, sau pentru vreo boală trupească, cu carele li s-au zăticnit postul, iar în cartea beséricii iaste să se afle, negreșit, scriș toț și cei tineri și cei bătrâni, bogații și săracii, arhieriei, și preoții, boiarii și stăpântorii și toț cât mărturisesc dreapta cre-

dință. Pentru căci cine nu să va afla într-acea carte nu să va învrednici împărăției ceriului.

Pentru această sfântă carte, prorocind David, cu duhul zice un lucru preaslăvit la Psalomul 138, care mă pune la mare mirare. Și cuvintele lui sunt acestia: „Și în cartea ta toț să vor scrie: zile să vor zidi și nimeni întru dânșii“. Adecă zice că în cartea lui Dumnezeu toți să vor scrie și cum că să vor rândui niște zile despărțite, întru carele nimeni nu să va afla scris.

Acéste cuvinte a lui David foarte mi să par întunecate și nepricepute. Eu știu din *Scriptură* cum că în cartea lui Dumnezeu nu numa să scrie fieștecarele, ce să scriu încă și a fieștecăruia și faptele céle bune ce au lucrat și păcatele ce au făcut și zilele și ceasul și locul întru carele le-au făcut. Că zice iarăș David: „Și cel nelucrat de mine au cunoscut ochii tăi“.

Dară oare care sunt zilele acélia întru carele nici unul nu va fi scris? Multe sunt, peste tot anul, iar mai multe ale sfântului post. Întru acéste zile mă tem, adevărat că nimeni nu să va fi scris în cartea lui Dumnezeu, căci așa mi se pare cum că nimeni n-au făcut pocăință adevărată.

Cartea lui Dumnezeu iaste sfânta *Evanghelie*, precum am și mai zis. Nu zic pentru céliialalte zile ale anului, ci numai péntru acestia ale sfântului post. Cine s-au scris într-înșea? Cine au făcut acélea ce l-au învățat *Evangheliia*?

În Dumineca de lăsata secului de brânză ne-a învățat *Evangheliia* să ertăm pre vrăjmașii noștri, pentru ca să ne iarte și pre noi părintele cel ceresc, să nu facem lucrurile noastre în fățarie, să nu adunăm comori pre pământ, ce comorâle să le adunăm în ceriu, unde nici moliile, nici rugina nu o strică și unde furii nu o sapă nici o fură. Și acestia, cine din noi le-au făcut? Au trecut acea zi și în carte nimeni nu s-au scris. „Zile să vor zidi și nimenea întru dânșii.“

Au venit Dumineca cea dintâi a postului, întru caré au zis *Evangheliia* cum că Fiul lui Dumnezeu ne-au văzut supt smochin:

smochinul iaste semnul păcatului. Și din noi care creștin au lăsat păcatul? Cine s-au asemănat lui Nathanail, să alerge cu pohtă și cu dragoste cătră Hristos, să-i mărturisească „Fiul lui Dumnezeu“ și să urască din tot sufletul pre blestematul de smochin, pre păcatul? Au trecut zioa și în carte nu s-au scris nimeni, carele să se fie pocăit. „Zile să vor zidi și nimenea întru dâșșii.“

Au venit a dooa Duminecă, a slăbănogului și cu pilda cărturarilor și a fariseilor, carii au clevetit pre Hristos și-l făcea hulitor, pentru căci erta păcatele, zicând: ce grăiaște acesta așa hule? Ni-au învățat *Evangheliia* să părăsim clevetirile, să nu grăim de rău pre vecinul nostru, să nu-i zicem cuvinte grozave, să nu-l necinstim. Și cine au făcut-o aceasta? Cine și-au oprit limba de rău și buzele lui să nu grăiască vicleșug? Au rămas și într-acea zi cartea nescrisă. „Zile să vor zidi și nimenea întru dâșșii“.

Au venit a treia Duminecă, a închinării cinstitei cruci, întru caré ne sfătuia Hristos să ne lepădăm de lume, să fugim deșertăciunile și să rădicăm crucea lui: „Cine va vrea — zice — vie după mine, să se lépede de sine și să-ș ia crucea sa și să vie după mine. Și carele din creștini au primit sfatul lui? Cine au făcut acel lucru plăcut lui Dumnezeu? „Zile să vor zidi și nimenea întru dâșșii.“ Au trecut și acea zi și nimenea nu s-au scris.

Au venit a 4 Duminecă și ni-au pus *Evangheliia* de față pe fiul celui om ce avea, din copilărie duh mut. Și oare cât s-au învățat dintru aceasta să tacă păcatele céle streine și să-ș ispoveduiască, cu umilință, precum să cade, păcatele lor? „Zile să vor zidi și nimenea întru dâșșii“. Cât era obicinuiț să-ș ascunză greșalele și să nu-și vadească păcatele lor, la duhovnic, au rămas iarăș aceia, precum au fost și mai înainte. Au trecut și zioa acéia și în carte nimeni nu s-au scris.

Au sosit și a cincea Duminecă a fiilor lui Zevedeu și cu dojana ce le-au făcut Hristos, zicându-le: „Nu știți ce cereți“ au vrut să ne învețe să nu fim trufaș, să nu cérem măriri deșarte, să nu purtăm grijă pentru bogății și pentru slave trecătoare, ci pentru

împărăția lui Dumnezeu. Și cu aceasta ce am sporit? Că au rămas și într-acea zi cartea nescrisă și nimeni întru dânșii.

Și la cea de pe urmă au venit și zioa de eri, a lui Lazar, carele de patru zile zăcea în groapă și au înviat. Și cine, au din cei tineri, au din cei bătrâni, s-au sculat din groapa păcatului? Cine și-au deschis ochii să vadă lumina darului? Cine au ascultat glasul Fiului lui Dumnezeu, carele cu pilda lui Lazar îl chema la pocăință? Au trecut și această zi și cu dânsa s-au săvârșit și sfântul post și unde să se scrie cineva în sfânta carte „Zile să vor zidi și nimenea întru dânșii“.

Dară acéstia sunt rodirile pocăinții? Acest folos ne-au mijlocit postul? Aceasta dobândă au făcut zeciuiala acestui an? Precum văz eu și pentru noi are pricină să se întristeze Hristos precum să întrista și plângea și pentru Ierusalim, când întra cu ramuri și cu stâlپări.

Dară când vor fi zilele acélia întru carele au să facă creștinii hotărâre să schimbe firea, să schimbe viața și să se facă îmbunătățiț, de nu vor fi acéstia ale postului, carele să numesc zilele plângerii și ale umilinței? Ce acéștia iată că au trecut, făr' de folos și nu iaste cu puțință vrémea ce au trecut să se mai întoarcă înapoi.

Acum, dară, ce altă vréme ni-au mai rămas pentru ca să putem să ne scriem în cartea lui Dumnezeu, cu o pocăință adevărată și cu ispovedanie?

Văz în *Sfânta Scriptură*, la Eșire, în trei capete cum când au chiebat Dumnezeu din rug pre Moisi și i-au descoperit cum că va, prin mijlocul lui să mântuiască din robiia lui faraon pre neamul jidovesc, i-au poruncit să meargă, să zică acéste cuvinte: „Așa să zici fiilor lui Israil: domnul Dumnezeuul jidovilor ne-au chiebat pre noi să mérgem cale de trei zile în pustiiu, să-i facem jărtvă“. Această poruncă iaste taină ascunsă și trebuie să o descoperim, pentru ca să se înțeleagă. Aici vedem patru lucruri: Eghipet, faraon, Moisi și trei zile în pustiiu.

Eghiptul iaste lumea aceasta, neascultătoare și vicleană, întru care iaste întins întunerécul păcatului, unde să omor toate întâi născute, adecă sufletele céle cuvântătoare, unde să prefac apele în sânge, adecă faptele omenești în sudălmi și în batjocură lui Dumnezeu, unde stăpânește lăcusta și omida, adecă apucăturile, strămbătățile, ura, zavistiia și vrajba.

Faraon iaste diavolul, carele cu înșelăciunile și cu vicleșugurile, adecă cu desfătărilor trupului, cu deșertăciunile céle lumești, cu pohtele céle réle prinde pre oameni în cursă și ține robiți pre creștini, carii sunt Noul Israil și norodul cel ales a lui Dumnezeu.

Moisi sunt eu, nevrédnicul, păstoriul vostru și cât alți arhieriei propoveduesc *Evangheliia*, carii suntem trimiși de Dumnezeu să vă chiem la pocăință, să faceți jărtvă lui Dumnezeu, să-i jărtvuiți tot sufletul vostru, tot gândul vostru și toată inima voastră. Că așa zice David: „Jărtvă lui Dumnezeu, duh zdrobit și inimă înfrântă“; și apostolul Pavel: „Jărtve ca acéstia sunt plăcute lui Dumnezeu“. Așa ne iaste poruncit la al doilea cap al lui Ioil: „Trâmbițat — zice — cu trâmbiță în Sion, sfințiți post, strigați slujbă, adunați norod, sfințiți adunare, alégeți bătrâni, adunați prunci“.

Și de vréme ce acéste 40 de zile ale sfântului post le-ați trecut în Eghiptul patemilor, întru grijile vieții, întru deșertăciunile lumii, Dumnezeu, carele iaste tot, cu totul milostiv și îndurătoriu, iară vă chiamă pre toți în pustiiu, adecă întru această sfântă săptămână, care să cuvine să fie pustie, adecă slobodă de griji, de păreri lumești, de desfătări, de mâncări și de odihne trupești și vă rânduiaște cale de trei zile, carele sunt acéste trei zile ce au mai rămas, adecă luni, marți și miercuri, pentru ca să vă curățiți cu pocăința, pentru ca să vă îndreptați cu ispovedaniia, pentru ca să vă împodobiți cu lucrurile céle sufletești și pentru ca să vă gătiți cu rugăciuni și cu milostenii, în zioa cea mare și înfricoșată a sfintelor taini. Să aduceți lui Dumnezeu jărtvă de laudă, să vă împreunați cu trupul și cu sângele Fiiului lui Dumnezeu, să vă uniți toți cu Dumnezeu și toți să vă scrieți în cartea lui.

Acuma, iaste cu putință să se afle cineva atâta de vrăjmaș luiș, cât să lase să treacă și acéste trei zile și să rămâe nepocăit, să rămâe nemișcat din Eghipetul răutăților, să rămâe lipsit de darul și de milostivirea lui Dumnezeu, ce-l chiamă la pocăință?

Aceasta iaste, feții miei, vrémea cea bine priimită, ce zice marele Pavel. Și zilele aceștii sfinte săptămâni sunt zilele mântuirii, întru care să cuvine să răscumpărăm vrémea, caré în deșărt o am pierdut; pentru căci céliialalte zile ce așteptăm sunt vicléne, sunt zilele lumii, zilele trupului, zilele deșărtăciunii, întru carele nu s-au folosit cei ce au umblat și întru acéstia trebuie să se vază cuceriiia voastră, întru acéstia să strălucească râvna creștinătății voastre, întru acéstia să cunoască lumea putéria credinții voastre.

Norodul ce au ieșit astăzi întru întâmpinarea mântuitorului Hristos — zice sfânta *Evangheliia* la Mathei în 24 de capete — cum că unii au așternut veșmântele lor pre cale și alții frângea stâlpări den copaci și așternea pre cale și măcar că Mathei nu zice ce fel de stâlpări era, iar Ioan zice că era stâlpări de finic și Luca zice că era stâlpări de maslin și aceasta să cuvine să facă fieștecare creștin într-acéste zile, pentru ca să cinstească patemiile lui Hristos și pentru ca să priimească cu vrednicie dumnezeéștile taini, să aștearnă pre pământ veșmântele lui și să ție în mână stâlpări de finic și de maslin.

Veșmântele — zice dumnezeescul Theofilact — cum că închipuesc trupul, că trupul iaste veșmânt sufletului. Drept acéia să cuvine să supue neștine trupul sufletului, să-l smerească cu posturi, cu țineri și cu strimtorimi, pentru ca să se facă lăcaș Dumnezeului celui viu și vas curat Fiiului lui Dumnezeu.

Stâlpările céle de finic închipuesc răbdarea, iar céle de maslin închipuesc îndurarea. Și să cuvine acéste doao bunătăț să le arate creștinul mai mult decât céliialalte, întru acéste sfinte zile și cu acéstia să priimească pre mântuitoriul lumii; să rabde puținică scârbă pentru dragostia celuia ce au răbdat crucea și moartea. Aceasta să se înțelepțească întru voi, caré și în Hristos Iisus ne învață marele Pavel.

La toate simțirile au pățimit Domnul nostru: la vedere, la auz, la miros, la pipăire și la gust și la toate simțirile iaste cu cale și cu dreptate să pătimească cine iaste creștin și următoriu mântuitoriului: ochii lui să verse lacrimi, pentru ca să-ș plângă păcatele; urechile lui să asculte cu răbdare, în toate zilele, cetaniile besericești, cântările și slujbele; cu mirosul să nu mirosească alta făr' numai mirosul cel duhovnicesc, ce iase din sfintele cuvinte și din darul Duhului Sfânt. Gustul să păzească post desăvârșit și ținare cu pâine și cu apă, numai să îplinească trebuința și nu cu bucatele cele de multe feliuri și cu băuturile cele multe. Pipăirea iară, pentru căci iaste de cât céliialalte simțiri mai vinovată, să cuvine să se smerească mai mult decât céliialalte, cu neodihna, cu metanii și cu alte osteneli cu cât să înfrânează trupul.

Și acestia sunt stâlpările cele de finic; dară n-ajung numai acélia, ce trebuesc și stâlpările cele de maslin.

Când au mers priiatenii lui Iov să-l vază la acea nevoe mare ce i s-au întâmplat, zice *Sfânta Scriptură* cum că au stăcut 7 zile numai uitându-se la el, făr' de a-i grăi un cuvânt măcar. Și aceasta să cuvine să facă și sufletele cele creștinești, într-această săptămână. De iubesc pre Fiiul lui Dumnezeu, să se uite la el, să tacă și să se minuneze; să gândească pentru a cui dragoste pătimește un Dumnezeu, făr' de păcate și dimpreună să simță durere, pentru durerile lui, să se întristeze pentru întristarea lui și dinpreună să pătimească cu dânsul, cu gândul și cu inima.

Și așa făcând, într-acest fél, veț răscumpăra vrémea postului, ce au trecut făr' de folos; vă veț face vrédnici să vă împreunați cu preacuratele taini ale mântuitoriului, vă veț scrie făr' de nici o îndoială în cartea lui Dumnezeu. Și Domnul nostru Iisus Hristos, viind blând și mântuind, va avea pricină nu să se întristeze, nici să verse lacrimi pentru sufletele voastre, și să vă blagoslovească, să vă sfințească și să îmbogățească cu darul lui cel dumnezeesc, a căruia noianul milostivirii să fie pururea acoperemânt, putere și mântuire sufletelor voastre. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA POCĂINȚII

„Întoarceți-vă către mine, din toată inima voastră și cu post și cu plângere și cu tânguire rumpeți inimile voastre și nu hainele voastre și mă voi întoarce către voi“, zice Domnul, la Ioil, în 2 capete.

Cine au văzut vreodinioară între zidiri atâta dragoste câtă iaste acéia ce arată soarele spre pământ, că de și iaste luminătoriu mare al ceriului și împărat al tuturor stélelor, iar lăsând célalalte stihii, îndrăgește și iubește mai mult pre smeritul acesta de pământ și spre dânsul are închinată toată pohta lui, pre dânsul luminează cu razele sale, pre dânsul împodobéște cu de toate féliurile de copaci, pre dânsul încununează cu florile, pre dânsul îmbogățește cu rodurile, pre dânsul hrănește cu lucrurile sale. Și, pentru ca să nu să depărteze de la el niciodată, face pururea o învârtejire împrejurul < lui > cu un umblet neconținut.

Asémene aceștii pohte, sau, mai vârtos să zic, mai cu mult fără de asămânare arată marele Dumnezeu, ziditoriul și făcătoriul a toate, spre sufletul cel smerit și păcătos al omului, măcar că are în mâinile lui céle dumnezeesti toate marginile pământului, măcar că bunătățile noastre nu-i trebuesc, după cum zice David, iar spre acest suflet are pusă toată dragostea lui cea dumnezeiască; pentru dânsul poartă grija să-l mântuiască, pre dânsul cearcă, pre dânsul iubește și, ca cum ar avea vreo trebuință, de la el pleacă dumnezeiasca lui mărire și pohtéște dragostea lui, pohtéște prietșugul lui, pohtéște să umble pururea împreună cu dânsul.

Drept acéia trimite către dânsul proroci, trimite dascali, îl cearcă în toate părțile pământului, îl cearcă în toate unghiurile lumii. Și, pentru căci pohtéște să fie pururea împreunat cu el și nedespărțit de împărăția lui, îi arată calea, îi spune mijlocirea, pentru ca să se mântuiască de păcat și să se întoarcă spre dânsul.

Oare care iaste mijlocirea acéia? Iaste acéia a pocăinții, care nu are greșală. „Întoarceți-vă — zice — către mine și mă voi

întoarce cătră voi.“ Deci pentru pocăința aceasta sunt gata astăzi să grăesc puțințele cuvinte, înaintea înțelepției voastre, feții miei. Ci vă pohtesc să ascultaț cu dragoste, căci aceasta iaste mai trebuincioasă decât toate și mijlocire fără de greșală pentru mântuirea noastră.

Mare iaste, cu adevărat, darul acesta al pocăinții, dintru care poate cunoaște fieștecarele, mai ales dragostea cea multă ce arată Dumnezeu spre noi creștinii și pohta ce are ca să ne vază mântuiți, de vrème ce numai pentru noi au rânduit-o, numai pentru noi au dat-o, numai pentru noi au vrut să fie pocăința în lume. Și cum că iaste adevărul așa o dovedéște socoteala; pentru căci de ar fi vrut să o rânduiască pentru alții și nu pentru noi, credincioșii creștini, să cuveniia această rânduială să fie sau pentru îngeri sau pentru draci, sau pentru dobitoace, sau pentru céliialte ale lui făpturi.

Și de vrème ce pentru îngeri nu iaste, căci îngerii cei buni nici au greșit, nici pot să greșască, drept acéia nici pocăință le trebuie. Nici pentru draci, pentru căci ei dintru a sa voință fiind împietriți în vicleșug nu priimesc nici vor pocăința. Iar nici pentru dobitoace, pentru căci n-au nici minte, nici cuvânt, ce lucrează pururea fără de greșală, precum îi învață firea lor. Nici iaste pentru altă făptură din câte să află în lume, pentru căci sunt toate nesimțitoare și urmează a nu fi priimitoare de pocăință.

Și iată dară că numai pentru noi, oamenii, au dat îndurătoriu Dumnezeu acest dar de mântuire al pocăinței; sau, să zic mai bine, pentru noi creștinii, pentru căci păcătuiesc și jidovii, și turcii, iar nu le foloséște, nici le ajută pocăința, nimic, pentru căci sunt afară de lége. Iar noao cu adevărat ne ajută și ne dă mare folos, pentru căci avem credință, pentru căci avem nădėje, pentru căci prin mijlocul sfântului botez ne-am făcut fii lui Dumnezeu, după cum zice Ioan la capul cel dintâi: „Le-au dat lor putére ca să fie fii lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele lui“.

Și adevărat, ce alt ajutoriu mai mare, sau ce alt folos mai trebuincios poate să fie decât acela al pocăinții? Minunată iaste putéria ei, preaslăvite sunt lucrurile ei și darul făr' de asemănare.

Un lucru minunat să véde în *Sfânta Scriptură*, la a patra carte a Împăraților, în 15 capete, zicând cum să se fie întâmplat după moartea prorocului Elisei, de au fost murit un jidov în cetate Samariei și, după obiceiul ce avea acolo, au rădicat unii trupul mortului și-l ducea afară din cetate, să-l îngroape. Și mergând pre cale, la locul cel rânduit, făr' de véste au eșit dintr-un crâng, ce era acolea aproape, niște tâlhari moaviténi, ca să-i omoară. Și văzând îngropătorii o nevoe ca acéia, neașteptată, de frică să făcură mai morți decât mortul ce ținea. Și, pentru ca să-ș mântuiască viața lor, au aruncat pre mortul într-o groapă ce s-au aflat acolo și îndată au fugit, întru care groapă era îngropat prorocul Elisei. Și, îndată ce s-au atins trupul mortului de oasele prorocului, au înviiat și au venit iară în viață.

Frumoasă închipuire a pocăinții înțelégem a fi acest lucru preaslăvit ce s-au întâmplat. Că după ce face omul păcatul rămâne mort. Mort, pentru căci piiarde darul cel dumnezeesc; mort, pentru căci să desparte de Dumnezeu, carele iaste viața cea adevărată și ca pre un mort patemile lui, pohtele lui céle réle și îndulcirile trupului său îl aduc să-l îngroape. Unde? Afară din cetate, afară din pământul cel fericit al raiului, în groapa vecinicii munci. Dară ce să întâmplă? Îndurătoriu Dumnezeu, carele prin rostul prorocului zice: „Nu voesc moartea păcătosului, precum a să întoarce și a fi viu“, trimite împotriva lui, făr' de véste, o năvală de tâlhari înfricoșăț. Dară cine sunt tâlharii aceștea? Frica morții, cutremurul muncii de véci, zioa cea înfricoșată a judecății, dreapta răsplătire a lui Dumnezeu.

„Durerile iadului m-au încungiurat; întâmpinatu-m-au lațurile morții.“ Să uită păcătosul la nevoe, véde aiavea pierzarea lui, tremură, să îngrozéște și de frică fug îngropătorii: pohtele céle réle, patimile céle neînfrânate, odihnele, desfătările trupești. Și

unde îl aruncă? În groapa lui Eliseu.

Groapa iaste pocăința, pentru căci precum groapa strică, răsipéște și piiarde trupurile céle împutite ce să pun într-însa, așa și pocăința șterge, strică și topéște împuticiunea păcatelor ce înfășura sufletul.

Aici dară, într-această groapă a pocăinții, căzând păcătosul, afle pre Elisei cel de taină, carele iaste domnul nostru Iisus Hristos. Că Elisei să tâlcuiaște Dumnezeu mântuitoriu; și cu putérea acestuia și cu daru acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează și să întoarce iară la viață. „Și trăi mortul — zice *Sfânta Scriptură* — și să sculă pre picioarele lui.“

De pe aceasta dară să priceapă fieștecarele câtă iaste putéria pocăinții, de vréme ce înviază sufletul cel mort al păcătosului, îi dă iară podoaba dumnezeescului dar ce au pierdut, îi deschide ușile ceriului carele i le-au închis păcatul, îl face soție fericiților îngeri, îl face moștean, lăcaș lui Dumnezeu și părtaș slavei lui cei dumnezești. Dară nu săvârșaste numai acéste preaslăvite, această bunătate mare a pocăinții, ci iaste alta și mai minunată, care face mintea să se mire și inima să se uimească: biruiaște pre însuș Dumnezeu. Și când iaste mânios de sudălmile, de necinstirile și de hulele ce-i fac în toate zilele păcătoșii, cu faptele lor céle fârdelége, cu strămbătățile lor, cu jafurile lor, cu multa a lor trufie, cu zavistie ce hrănesc în inima lor, cu atâtea necurății cu carele spurcă și trupul și sufletul, stă gata să facă asupra lor răsplătire, să arunce asupra lor trăsnetele urgiei sale, să-i piarză de pe toată fața pământului. Aleargă atunce pocăința și cu o cucérnică îndrăzneală, cu doao lacrăme ce varsă din ochi, cu un suspin ce înalță la ceru dintru adâncul inimii (cutez a zice), că leagă mâinile lui Dumnezeu, îi ia armele a dréptei lui răsplătire preface urgiia lui spre ertăciune, îl face blând, ertătoriu, îndelung răbdătoriu, milostiv, iubitoriu asupra celui păcătos, carele atâta l-au necinstit și nu l-au băgat în seamă.

Și, pentru ca să nu socotiț, feții miei, cum că acéstia sunt aflări ale méle, ascultați o pildă.

La a treia carte a împăraților, la 21 de capete, zice cum că au vrut dreptul judecătoria, Dumnezeu, să pedepsească pre Ahaav, împăratul lui Israil, pentru multele păgânătăți și nedreptăți ce făcea în toate zilele și nu numai din răutatea lui ce și din sfatul înrăutățatei fâmeii lui, a Iezavelii. Și i-au trimis cuvânt cu prorocul Ilie cum că va să-i rădice împărăția, să-i piarză casa lui, să-i răsipească avuția lui, să nu mai aibă după acéia nici vrednicie, nici cinste și la cea de pe urmă să se facă mâncare câinilor și a pasărilor ceriului. Răspunse Ahaav: atâta răutate să-mi vie mie și atâta pedeapsă? Eu să aflu mijlocire ca acéia, să prefac dreapta a lui Dumnezeu mânîe. Și ce au făcut? Cum au auzit Ahaav cuvintele acéstia îș rumpse haina lui și încinse sac peste trupul lui și puse cenușă pre capul lui și posti și făcu o pocăință ca acéia, cât au schimbat îndată Dumnezeu mâniia lui și au îmblânzit urgiia lui. Și chiamând iară pre Ilie i-au zis: n-ai văzut ce smerenie au arătat înaintea mea Ahaav și ce pocăință au făcut? Deci, pentru căci s-au smerit înaintea fétii méle, nu voiu aduce răutate în zilele lui, ce în zilele feciorului lui voiu aduce răutatea peste casa lui.

Dară ce poate fi aceasta? Până acum cu bătai, cu urgie, cu mânîe, înfricoșa Dumnezeu pre Ahaav și zicea să-l piarză, să-i ia și stăpânirea și viața și acum zice (cum) că nu poate să-i facă rău. Iaste cu puțință acea puținică cenușă ce au pus Ahaav în capul lui, acel sac cu carele s-au îmbrăcat, acel puțin post ce au făcut, acea pocăință ce au arătat să fie slăbit dumnezeiasca urgie și să îndémne pre Dumnezeu să facă acéia ce vrea păcătosul acela Ahaav și nu acéia ce cerca dumnezeiasca dreptate? Adevărat, așa iaste. Pocăința au întors urgiia lui, pocăința au oprit mânîia lui, pocăința i-au zmult din mâinile lui céle preaputérnice sabiia răsplătirii, pocăința au șters răspunsul cel înfricoșat și purtător de moarte. „Nu voiu aduce — zice — răutate în zilele lui.“

Însă, pentru ca să poată pocăința să săvârșească acéste lucruri

preaslăvite, să cuvine să fie pocăința adevărată, iar nu mincinoasă; pocăința curată, iar nu vicleană, pocăința a inimii, iar nu a gurii, că precum iaste aur adevărat și aur mincinos, așa iaste și pocăința adevărată și pocăința mincinoasă.

Mulț socotesc, pentru căci zic: am greșit și Doamne iartă mie, păcătosul, cum că adevărat, să pocăesc și nu știu ticăloșii, că pocăința nu stă numai în cuvinte. Că zice Hristos la *Evanghelie*: „Nu tot cel ce-mi zice mie Doamne, Doamne, va intra întru împărăția lui Dumnezeu, ci cel ce face voia Tatălui meu, celui ceresc“.

Între ceialalți ce s-au pocăit, doi să află vestiți în *Sfânta Scriptură*: unul iaste Saul și altul David. Greșit-au Saul, au greșit și David și vin amândoi în cunoștiința greșălii lor. „Am greșit“ zice unul, „am greșit“ zice și celalalt. Dară David au auzit acest fericit glas: „Și Dumnezeu au lăsat păcatul tău: nu vei muri“. Și pentru Saul să roagă Samuil prorocul cu lacrimi și Dumnezeu îi răspunde cu urgie: „Până când vei plânge tu pentru Saul? Și eu l-am defăimat pre el“.

Dară pentru ce pricină drept judecătoriule, Doamne, arăt despărteală ca aceasta; cu acești doi ce să căesc? De iaste adevărat, precum o cunoaștem, prea adevărat, cum că înaintea ta nu iaste nici o fățarie și cum că priimești cu multă milă și dragoste pre cei ce să căesc, pentru ce, aici priimești pre David și pre Saul îl gonești? Nu iaste împărat și unul și altul? N-au greșit amândoi înaintea ta? Dară drept ce, David, carele au făcut păcat mai mare și îndoit, adecă preacurviia și uciderea, află milă înaintea ta și Saul să defaimă și să leapădă, carele s-au arătat numai neascultoiu?

Adevărat, feții miei, pe dinn afară așa să véde, iar Dumnezeu, carele iaste cunoscători de inimi și véde dinn lăuntru acéia ce noi nu vedem au văzut despărteala pocăinții și a unuia și a altuia. Că pocăința lui David era pocăința adevărată, „cu duh umilit și cu inimă înfrântă și smerită“, precum zice *Sfânta Scriptură*, iar a lui Saul pocăința era mincinoasă și vicleană, din gură numai, iar nu

și de la inimă, că inima lui nu era dreaptă către Dumnezeu. Și pentru aceasta cea a lui David s-au arătat priimită și a lui Saul s-au defăimat.

Drept acéia dară, pentru căci iaste pocăință lucrătoare și bine priimită înaintea lui Dumnezeu, să cuvine să fie pocăință adevărată, ca a lui David. Și, pentru ca să poată fieștecarele să câștige această pocăință adevărată, desăvârșit, curată și priimită, Duhul Sfânt în *Scriptură* ne arată în ce chip să o facem, cu pedeapsa ce au dat lui Navuhodonosor, împăratul asirienilor. Pre aceasta, vrând dumnezeiasca dreptate să-l pedepsească într-această viață, pentru multa a lui trufie și iară să-l miluiască, au făcut asupra lui acest răspuns, precum să véde la al patrulea cap al lui Daniil: „Cu hiarăle partea lui, în buruiianul pământului; inima lui de la oameni să va schimba și inima dă hiară să va da lui și șapte vremi să vor premeni preste el“. Adecă l-au osândit să pască împreună cu hiarăle și ca o hiară să mănânce erburile pământului; să i să schimbe inima lui cea omenească și să i să dea inimă de hiară și să se afle întru aceasta până să vor premeni șapte vremi și atunci să i să dea ertăciunea. Și adevărat așa s-au întâmplat, de au pățimit Navuhodonosor, după cum au rânduit dreapta judecata lui Dumnezeu și într-acesta chip ș-au luat ertăciunea, desăvârșit.

Să cuvine, drept acéia, acéste trei lucrure să facă fieștecare creștin, pentru ca să arate pocăință adevărată și plăcută către Dumnezeu. Întâi, să fie partea lui în iarba pământului. Când păcătuiăște omul lasă trupul lui slobod, în desfătări, în pohte, în beții și în mâncări mult și alta nu socotéște, fără numai cum îș va dezmierda trupul cum să-i dea odihne, cum să-l hrănească cu multe féliuri de bucate, dintru carele urmează bețiile, curviile, preacurviile și alte pohte neînfrânate, carele fac pre suflet lăcași diavolului.

Drept acéia să cuvine, când va avea să se pocăiască adevărat, să schimbe firea, să schimbe viața, să suppe trupul. Cu ce? În

iarba pământului, cu ținéria, cu posturile, cu ajunările, cu depărtarea mâncărilor și a desfătărilor. Pentru căci, precum zice marele Vasilie, postul iaste stricăciune păcatului, înstreinare patemilor, omorâre trupului; și când slăbéște cu postul omului cel dinn afară, atunce cel din lăuntru să întăréște, atunce să face casă lui Dumnezeu și vas curat darului celui dumnezeesc.

Al doilea lucru ce trebuiaște iaste să schimbe inima lui și să ia inimă de hiară („și inimă de hiară să va da lui“). Omul, precum are inima iscusită, așa o are și mult pohtitoare și pe neplăcere; nu iaste pururea întru o stare: acum să preface spre bine și acum să schimbă spre rău, acum pohtéște un lucru și acum îl uraște, acum iubéște și acum vrăjmășuiaște.

Împotriva acestora hiara are pururea acéiaș inimă, neprefăcută, stătătoare și nemișcată. Și de vréme ce omul, când păcătuiaște, pentru căci are inima prefăcătoare, să depărtează de la Dumnezeu și dă toată voința lui și dragostea la zidiri. Și, pentru ca să facă pocăință adevărată, trebuie să schimbe — zice Dumnezeu — acea inimă a lui, vicleană și amăgitoare caré iaste nestătătoare și lesne mutătoare și să ia inima de hiară, adecă o inimă stătătoare, o inimă neschimbătoare, o inimă caré să rămâie pururea nemișcată de la bine, de la dragostea mea și de la paza poruncilor méle, caré să nu mai pohtească răul, nici să se abată la păcat. Și aceasta iaste acéia ce zice prorocul Ioil: „Rumpet inimile voastre“.

Și la cea de pe urmă, al treilea lucru carele să urmăze pocăinții cei adevărate iaste aceasta: „7 vremi să vor premeni preste dânsul“.

Păcătosul, când iase din calea lui Dumnezeu și să face pre sine rob pohtelor celor trupești, săvârșaste toate păcatele céle de moarte, dintru carele céle mai mari sunt, precum ne învață légia lui Dumnezeu și sfânta *Evanghelie*, adecă: trufiia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavistiia, lăcomiia, mâniia și lénea.

Deci acéste păcate sunt céle 7 vremi carele să cuvine să le

schimbe cela ce va vrea să se pocăiască cu adevărat, adecă să prefacă trufiia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curătenie, zavistiia în dragoste, lăcomiia în post, mâniia în blândéte și lénea în rugăciune și într-alte fapte bune. Și precum când făcea acéste păcate să bucura, să desfăta și râdea, așa și când să pocăiaște să cuvine să se mähnească, să suspine și să plângă, pentru ca să facă premeneală vremilor și să se arate prefacerea adevărată.

Cu acest fél de mijloace să face pocăința desăvârșit și plăcută și câștigă păcătosul ertăciunea deplin, să împrietenéște cu Dumnezeu și să face iară vas darului celui dumnezeesc.

Drept acéia dară, feții miei, de vréme ce pocăința are putére ca aceasta, precum aț auzit și nu iaste altă cale și altă mijlocire pentru ca să vă mântuiț sufletele voastre, fără numai cu pocăința, trebue dară toț și cei tineri și cei bătrâni și cei bogăț și cei săraci, să alergăț cu osârdie la această pacinică liniște a mântuirii, pentru căci veți afla toț odihnă sufletelor voastre, după cum zice Hristos la *Evanghelie* și toți vă veți mântui.

Pocăința aceasta iaste cetatea cea minunată în patru cornuri ce au văzut sfântul Ioan la Apocalipsis, în 21 de capete, carea avea 12 uși: 3 de spre răsărit, 3 de spre miazănoapte, 3 de spre amiază și 3 de spre apus, pentru ca să poată întra printr-însele toți și cei mici și cei mari, bătrânii și tinerii și fieștecarele după rânduiala sa și după vârsta sa: prin céle de spre răsărit să între cei tineri, ca cei ce sunt la răsăritul vieții; prin céle de spre amiază să între bărbații carii să află în mijlocul vârștii; prin céle de spre amiazănoapte cei bătrâni, al căroră le iaste sângele réce și albiciunea zăpezii o țin în barbă; și prin céle de spre apus să între, fără de nici o deznădăjduire, cei ce sunt la sfârșitul vieții și au amândoa picioarele în groapă și sufletul în buze, al căroră milostivirea lui Dumnezeu le va priimi pocăința.

Drept acéia, în toată vremea, iar mai vârtos în zilele acéstia a sfântului post, vă chiamă pre toț milostivul Dumnezeu, carele

pohteste mântuirea tuturor, zicând: „Întoarceți-vă către mine și mă voi întoarce către voi“.

Drept aceia nu învărtoșat inimile voastre, ci cu vitejie creștinească lepădat lucrurile întunerecului, adecă strâmbătățile, jafurile, clevetirile, zavistiia, urâciunea, vrajba, curviile și toate necurățiile și vă îmbrăcați cu armele luminii, cu credința, cu nădejdia, cu dragostea, cu frica lui Dumnezeu, cu cuceria și cu smereniia, pentru ca să supuneți cu aceste bunătăți pre împotrivicul vostru, pre diavolul, trupul ce tirănește și patemile cele ce strică sufletul și să vă faceți moșteni împărăției ceriului, a căriia să vă învredniciți toți, cu darul și cu mila lui Dumnezeu. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA POGREBANIIA OMULUI PRESTĂVIT

Mult pătimașul acela și îngăduitoriul Iov, piatra răbdării, după luptele cele mari ce i-au făcut vicleanul diavol și l-au golit ca într-o clipă de ceas de toate averile lui și l-au lipsit de toată cinstea, de toată bogăția, de toată slava și de toate soțiile lui și au rămas numai cu muiarea, afară din casa lui, șazănd într-un gunoiu, cu multă ticăloșie, plin de bube și de viermi, iar încăș la acestia toate, pentru ca să rușineze pre vicleanul diavol și să-l biruiască cu bărbăția sufletului lui și cu răbdarea, precum zice mai pre larg istoria lui, n-au dat nebunie lui Dumnezeu, nici au greșit cu buzele lui, măcar că cu acestia toate, socotind și el deșertăciunia și ticăloșia aceștii vieți și multele învărtejiri și prefaceri ale lucrurilor omenești, plângea și să tânguia și suspinând zicea: „Pre moartea am chiebat-o să-mi fie tată“, Iov, 17, adecă, ea cum ar zice: moartea-mi iaste tatăl, carele mă naște.

Oare ce poate fi aceasta, iubiții miei, ce zice dreptul acesta, Iov? Nu iaste lucru împrotivă, nu iaste lucru neunit. Moartea tae și strică ca o sécere, iar tatăl naște. Dară cum poate nașterea și

stricăciunea să se unească, fiind amândoaă împotrivă? Poate că de ispitele cele multe ce i s-au întâmplat și de pagubele cele multe ce l-au ajuns îș va fi pierdut mintea, de zice că moartea îi iaste tată, sau de multele dureri poate că nu va fi știind ce grăiaște?

Ba, iubiiții miei, ba! Nu ș-au pierdut mintea și știe ce grăiaște. Ci numai socotind că cu alta nu să poate mântui omul, nici să poate odihni de patemile și de ticăloșiiile aceștii vieți, fără numai cu moartea, precum și într-alt loc zice: „Moartea iaste odihna omului“. Iov, 3.

Dară stau de mă mir pentru ce nu zice: pre moartea am chiebat-o să-mi fie mântuire, ce zice: pre moartea am chiebat-o să-mi fie tată.

Ascultați, iubiiții miei, socoteala și învățătura cea creștinească. Au cunoscut și au preceput cum că iaste la fieștecare creștin trei nașteri: una trupească, alta sufletească și alta mântuitoare. Deci, nașterea cea trupească iaste acéia ce să naște neștine trupéște, din tată și din mumă, precum o vedem aceasta totdeauna, nu numai la oameni, ce și la dobitoace. Și pentru aceasta să numéște naștere trupească, precum zice și domnul Hristos: „Că ce e născut din trup, trup iaste“.

A dooa naștere iaste cea duhovnicească și nu iaste la toți oamenii, ci numai la cei ce s-au născut duhovnicéște din baia sfântului botez, pentru carea iarăși acestași Hristos zice cătră ucenicul cel ascuns, cătră Nicodim: „De nu să va naște neștine din apă și din duh nu va putea să între întru împărăția ceriului“.

Iară a treia naștere, ce am zis că iaste mântuitoare, iaste aceasta ce zice dreptul Iov, cum că-i iaste tată moartea, pentru căci că precum la nașterea cea dintâi trupească, născându-să omul, iase dintru întunecatele chisori ale pântecelui maicii sale și véde strălucita lumina soarelui și precum la a dooa naștere, a băii cei duhovnicești a sfântului botez, iase ommul dintru întunérecul necredinții și vine la lumina cunoștinții de Dumnezeu, strălucindu-se și luminându-se din lumina cea cu trei străluciri a sfintei

troițe, într-acestaș chip și la nașterea cea dea treia, carea iaste mântuitoare, să naște sufletul omului și iase dintru întunérecul și tina trupului, ca dintr-o pușcărie întunecată și méрге să vază lumina cea strălucitoare și slava cea fericită a vieții cei de pururea.

Această naștere a mântuirii pohtia să vază și prorocul David și pentru aceasta zicea: „Scoate, Doamne, din temniță sufletul meu, ca să mărturisească numele tău“, Psalm. Așijderea și fericitul Pavel zicea: „Pohtesc să mă sloboz din trupul acesta și să fiu împreună cu Hristos“, Filipis, I.

Această naștere, a treia iaste cu mult mai bună și mai de folos decât céliאלalte, pentru căci nașterea cea trupească să numéște naștere întunecată, iar nașterea cea duhovnicească, a sfântului botez, să numéște luminată. Și pentru aceasta sfântul botez să zice luminare și cei botezaț să numesc luminați.

Iar a treia naștere, a morții, care iaste mântuitoaré, iaste far'de greșală și făr'de primejdie la omul cel credincios și drept, căci nu poate să mai păcătuiască după moarte.

Drept acéia alergăm toț credincioșii și mérgem împreună cu priiatenii noștri și cu rudeniile, petrecându-i până la groapă (sau besérică), cu adunare de preoți cucernici, cu mulțime de creștini credincioși, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse și cu tămâeri și cu toate alte slavoslovii și podoabe luminate.

Dintr-această naștere s-au născut astăzi și sufletul cel curat al acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Și de vréme ce ș-au dat obșteasca datorie, după rânduiala cea creștinească și-l petrócem la groapă și să desparte de noi dintr-această viață, pre carele nădăjduim și noi să-l vedem în céliאלaltă viață, trebuiaște să-i dăm cu toții o ertăciune și mă rog să ziceț cu toții, din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l iarte. De vréme ce au viețuit ca un om și au petrecut cu noi într-această lume poate că va fi amărât sau va fi scârbit pe cineva, sau cu cuvântul, sau cu fapta; și pentru aceasta iară să-i zicem cu toții: Dumnezeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toții. Și pentru ca să putem căștiga și noi,

după moarte, această plată a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta să zicem și a treia oară: Dumnezeu să-l iarte și pre noi să ne miluiască, ca un bun și iubitoriu de oameni. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ IARĂ LA PRESTEVIREA OMULUI

Întristat, jalnic și amar să véde a fi răspunsul morții la om, de vréme ce Dumnezeu pe strămoșul nostru Adam, pentru păcatul neascultării, l-au osândit spre moarte, zicându-i: „Pământ ești și în pământ vei méрге“. Însă de va sta neștine să ia seama cu tot dinadinsul socoteala aceii osânde și sfârșitul acelui răspuns a lui Dumnezeu nu o va afla să fie muncă și pedeapsă, ce mare facere de bine și mare dobândă. Pentru căci de n-ar fi hotărât Dumnezeu moartea la om era să se facă răotatea nemoartă și păcatul necurmat. Și pentru aceasta zice *Sfânta Scriptură* și acum „ca nu cumva să întinză mâna sa și va lua din lemnul vieții și va mânca și va trăi în véci“.

Preceput-aț pricina, cum că după ce au mâncat din lemnul cunoștinții și au căzut în păcatul neascultării l-au oprit Dumnezeu să nu carea cumva să mănânce și din lemnul vieții și va trăi în véci și să se facă răutatea nemoartă și va rămânea omul cu păcatul făr'de moarte. Și apoi ce altă nevoie mai rea și mai cumplită ar fi putut fi la ticălosul om, decât aceasta?

Drept acéia, mare folos și mare dar și milostivnică vindecare s-au dat omului de la Dumnezeu, ca să moară și să se strice acest trup al păcatului și să înviiaze la înviiarea cea de obște alt trup, duhovnicesc, făr'de stricăciune și făr'de moarte; că mare dobândă să face omului moartea, după cum zice și sfântul Grigorie Bogoslov, că să tae păcatul, pentru ca să nu rămâe răutatea nemoartă și să face munca milostivire și iubire de oameni. Pentru aceasta (s-au zis în *Scriptură*): „Pământ ești și în pământ vei méрге“.

Pentru aceasta l-au scos domnul Dumnezeu din raiu, să lucréze pământul, dintre care s-au luat. Pentru aceasta i-au zis: „Întru sudoarea fétii tale vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul dintru carele te-ai luat“. Pentru aceasta s-au învălit cu foi de smochin. Pentru aceasta s-au îmbrăcat cu îmbrăcăminte de piei, care îmbrăcăminte nu iaste alta, după cum zice iarăși sfântul Grigorie „fără numai acest trup gras și muritoriu“.

Drept acéia „acest trup gras“, o, iubiții miei ascultători, ca un trup al păcatului l-au dezbrăcat astăzi și l-au aruncat la pământ ca o haină véche și stricată.

Și acest fericit răposat, fratele nostru (cutarele) s-au dezbrăcat, zic, de trupul acesta, pentru ca să se îmbrace cu altul, fără de stricăciune, au lăsat lăcașul cel pământesc pentru ca să câștige alt lăcaș, în ceriuri, precum mărturiséște fericitul Pavel, zicând: pentru că știm că de să va surpa casa noastră cea pământescă a trupului, avem zidire de la Dumnezeu casă vecinică în ceriuri, nefăcută de mână. Și de vréme ce petrócem fericitul lui suflet în mâinile lui Dumnezeu, cu adunare de preoț cuciarnici, cu mulțime de creștini credincioși, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse și cu tămâeri și cu toate alte slavoslovii și podoabe luminate.

Dintr-această naștere s-au născut astăzi și sufletul cel curat al acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Și de vréme ce ș-au dat obșteasca datorie, după rânduiala cea creștinească și-l petrócem la groapă și să desparte de noi dintr-această viață, pre carele nădăjduim și noi să-l vedem în céialaltă viață, trebuiaște să-i dăm cu toții o ertăciune și mă rog să ziceț cu toții, din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l iarte. De vréme ce au viețuit ca un om și au petrecut cu noi într-această lume, poate că va fi amărât sau va fi scârbit pre cineva, sau cu cuvântul, sau cu fapta și pentru aceasta iară să-i zicem, cu toții: Dumnezeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toții. Și pentru ca să putem câștiga și noi, după moarte, această plăță a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta

să zicem și a treia oară: Dumnezeu să-l iarte și pre noi să ne miluiască, ca un bun și iubitoriu de oameni. Amin.

SCRISOAREA LA LEAT 7220, ÎN LUNA GHENARIE, ÎN 13 ZILE

Duminecă, la vreme de chindie, prealuminatul domn Io Costandin Basarab Brâncoveanu voevod, având prepus pentru niște lucruri ce le-au adus întâmplările vremii de s-au făcut, cum să se fie făcut cu învățătura și îndemnarea noastră și fiind măriia-sa îndemnat de niște obraze mari besericești și mirenești, pline de zavistii și de răutate au trimis la noi cu poruncă mare pre duhovnicul lui pre episcopul Nisis chir Mitrofan Thasitul, carele era sfetagoreț de la mănăstirea Dionisiului, de ni-au zis au să fac paretisis de bună voia mea, și să-mi las scaunul, să es, au să mă scoață măriia-sa cu sila și să scrie la Țarigrad să mă și catherisească. Pentru care lucru, mergând eu la curte marți seara și, vorbind în taină cu măriia-sa, i-am zis cum că mă las de vlădicie, de voia mea, și într-acel ceas i-am dat și scris acéste 12 capete, carele însămnăm aici, să se afle la cei de pre urmă, spre aducere aminte și să cunoască fieștecine și nevinovăția noastră.

„Domnul au fost luminarea mea și mântuitoriu mieu“, Psalm 26. Această scrisoare ce o închin întru înțeleapta socoteala mărieitale, mă rog ca unui domn milostiv și iubitoriu de Hristos să o citești, când vei avea îndeléte, cu blândéte, pentru dragostea τοῦ παρωτάτου Χυ (= preablândului Hristos) și céle scrise să le socotești toate cu amăruntul, cu judecata dreaptă, că le vei afla adevărate; și scoate den inima măriei-tale acel ghimp, că nu sunt (știe Domnul) precum mă socotești măriei-ta și precum με γλωσσαλοῦν (= mă limbuțesc) împrotivnicii miei și am nădéjde pre Dumnezeu ca să va descoperi dreptatea mea fără de zăbavă; ὅτι ἐγὼ ἐν ἄχαχία μου ἐπορεύσῃν, σοί δὲ Κύριε, ἐλέησον (=că eu întru nerăutatea mea am umblat, iar tu, Doamne, mă miluiăște).

Știi că vrăjmașii miei λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἔμοῦ= (cuvânt fără delége au pus asupra mea) înainte făcătorului meu de bine, carele ești măriia-ta; și la aceasta ce alta pociu zice întâi, fără numai:

1) De am viclenit pre măriia-ta, au casa măriei-tale, au am vreun gând rău să fac (în cât va îndelung răbda Dumnezeu să trăesc pre pământ), au în viața măriei-tale, au după petrecania a mulți ani ai măriei-tale, să fiu eu supt legătura cea grea a afurisaniei; iar de nu, să fie cei ce au grăit rău cătră măriia-ta (asupra nevinovatului) fărădelége, în trufie și în defăimare.

2) A dooa, de am grăit au în beserică (propoveduind cuvântul lui Dumnezeu), au afară, în taină, sau de față înainte măriei-tale, au și pe după dos vreun cuvânt carele să nu fie fost pre plăcerea măriei-tale, l-am grăit χρεοστιχῶς¹ ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu vicleșug, să te vatăm, au trupéște au sufletéște.

3) Eu aici, în țară, n-am venit de voia mea, nici de vreo sărăcie sau lipsă; nici mănăstirea Sneagovului o am luat-o cu de-a sila. Iară ce am lucrat în 7 ani, ce am făcut acolo (nu atâta din venitul casei, cât din sudorile féții méle), lucrurile acélea mărturisesc la toți, și măcar că măriia-ta nu pohtia să es de acolo, iar cine au fost pricinuatorii eșirii méle vor da seama înainte lui Dumnezeu; iară încailea am eșit cu cinste și nimenea nu mi-au luat seama, căci să védea că am făcut și am adaos, iară n-am stricat, iar nici datorie am lăsat.

4) La episcopiia Râmnicului puiu martur τὸν κρυφοκαρδιογνώστικον¹ ὅτιν ἐν¹ că nici în visul meu δὲν τὸ εφ'αντάστικα² să mă fac arhieru, cunoscându-mă pre mine mai păcătos și mai nevrédnic decât toț oamenii pământului. Iar de vreme ce ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οὐκονομὸν Θεός³, așa au vrut, să rădice, din pământ sărac și din gunoiu să înalțe méser, τοῦ καθῆσι αὐτόν μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ⁴, eu ce puteam face? ὑποτάγην τῷ Κω καὶ ἰκέτευσα αὐτόν⁵.

¹ Din datorie.

Am șazut și acolo 3 ani, fără doao luni. Ce am lucrat și acolo (nu atâta din veniturile casei, cât, iară, din osteneala și sudoarea fétii méle), iaste φαναρόν τοῖς πάσι⁶.

Eșirea mea de acolo n-au fost cu voia mea. Eram odihnit cu atâta și mi-ajungea din destul necazurile ce petreceam; iar apoi am eșit cu cinste și nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că așa ni-au slujit vrémea.

5) Mitropoliia n-am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni. Facă-mi Dumnezeu răsplătire de va fi urmat vreuna din acéstia, ci așa au fost plăcut înaintea stăpânului Dumnezeu și au luminat pre măriia-ta și te-au făcut ὄργανον¹ la mijloc, de mi s-au făcut mutare dintr-un scaun într-altul. Și, știind că această ουνάφεια² iaste duhovnicească, am pus osteneli peste osteneli întru toate și am trudit din zi din noapte să înmulțesc talantul Domnului, pentru ca să nu mă număr în rândul léneșii slugi; și am silit, după putința mea și după proastă ajungerea minții méle, de am lucrat în viia Domnului, de nu ca cel de la al noaolea ceas, măcar ca cel de la al unsprăzécelea ceas și nădăjduesc că voi lua de la stăpân plată deplin „că iaste volnic pre al său.“ Și acéstia câte am lucrat cu mâinile și câte am grăit cu limba, cine va vrea, să le socotească μέ ὀρθόν λογισμὸν ἄπροσωπολήπτως καί κατά Θεόν³ nici una nu va afla ca să nu fie spre slava lui Dumnezeu, spre cinstea măriei tale și spre folosul țării.

6) Răutatea și zavistiia din lume nici au lipsit, nici va lipsi, pentru căci iaste pornit omul din tineréțele lui spre céle vicléne și nu să păráséște a nu zavistui binele și cinstea altuia. Și pentru acéia știu că să nevoesc mulți ca să strice cu vorbele lor céle

¹ Pe Dumnezeu, care cunoaște ascunzișurile inimii.

² Nu mi-am închipuit.

³ Dumnezeu, cel ce pe toate le orânduiește spre mai bine.

⁴ Pentru a-l așeza pe el cu boierii poporului său.

⁵ M-am supus Domnului și l-am rugat pe el.

⁶ Vederat tuturor.

otrăvicioase *τά χρηστά σου ηθη*⁴ și silesc cu vicleșug ca să te îndemne pre măriia-ta să faci célia ce n-ai făcut în tineréte, spre sufleteasca vătămare și spre clevetirea oamenilor.

7) Pre cei ce sunt pricina răutății îi știi cine sunt, ca cum mă știi însumi pre mine: unii de aicea și alții dintr-altă parte, carii sunt *όμετότρεπτοι*⁵ din rău; iară aș pohti să stau de față cu dânșii, înaintea măriei-tale și înaintea a mult norod *τό παραστήσουν*⁶ céle neadevărata, cu carele mă lupt în zadar. Și măcar că mie nu mi să cuvine, ca unui arhiereu, să grăesc pe nimenea de rău, nici să pârăsc, iar mi să pare că cu ajutoriul lui Dumnezeu foarte tare s-ar rușina.

8) Între céliialalte mozavirii și vânzări ce-mi fac, ca Iuda pre Hristos, au zis cătră măriia-ta, cel ce au zis, cum să fiu făcut 24 de capete asupra măriei-tale împotrivă, ce, și ce voiu să fac. Întreabă pre părintele Nisis, să-ț spue acéle capete ce zic, că i le-am cetit într-acel ceas ce au pomenit, de iale, fiind de față și Odrianul, care capete eu vream să le arăt măriei-tale tocma de atunce și să-ț cer voe să mă laș să-i afurisesc de față pre cei ce le scornesc; dară n-au vrut să mă lase unii. Iar de vei pohti măriia-ta să ți le trimiț să le cetești, să vezi ce cinste îmi fac fiii miei cei sufletești și ce vorbesc pentru mine; ci zicând eu aceľuia ce ți le-au spus, cum că s-au lunecat și el cu firea, ca toț oamenii și cum că toate le am însemnate capete și nevrând să i le cetesc, că nici aveam vréme, nici îmi iaste drag să le mai auz, au zis cătră măriia-ta *τό άναπάλον*¹. Dumnezeu să facă plată fieștecăruia dintr-înșii, după faptele lor; eu sunt gata.

9) Iară pentru paretisis ce mi-au venit poruncă de la măriia-ta

¹ Instrument.

² Urmare.

³ Cu cuget drept, fără părtinire și după Dumnezeu.

⁴ Bunele tale moravuri.

⁵ Neschimbători.

⁶ Să arate.

ca să fac, zic cum că nu îndrăznesc, pentru făgăduialele care dăm noi, arhieriei, înaintea lui Dumnezeu, când ne hirotonim (precum și cu mâna scriem în condică, după cum iaste rânduiala besericească și iscălim înaintea celor ce vor să hirotonească), să facem paretisis înșine, noi, de voia noastră, căci călcăm porunca și făgăduiala și Dumnezeu nu gluméște. Că zice marele Pavel ἔκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐκεῖ καί μενέτω²; iar pentru dragostea măriei-tale, de ne vei porunci, vom tace, pentru ca să nu socotești că-ț stăm împotriva; numai fă, măriia-ta, socoteală dreaptă și cu frica lui Dumnezeu. De iaste cu dreptul să zică cineva, unui om, cu sila: despărți-te de muiarea ta și lipséște din casa ta și din toată agonisita ta făr'de nici o vină, pentru carele iaste zis (măcar că iaste împreunare trupească): „Unde Dumnezeu au împreunat, omul să nu despartă“, dară cu cât mai vârtos să îndémne cineva pre un arhieru să-ș lase eparhiia, fără vină și făr'de judecată, că iaste împreunare duhovnicească, carele are datorie, până la vărsarea sângelui, să nu-ș părăsească turma, după cum zice Hristos: „Păstoriul cel bun își pune sufletul pentru oi“; iară încăș eu pohtesc să fac voia măriei-tale, iară nu a mea.

10) Judecă, măriia-ta, ca un domn creștin, de iaste cu cale și de să cuvine să fiu lipsit acuma, la bătrânețele méle, de amândoao: și de turma ce mi s-au încredințat de la Dumnezeu, ca unui nevrédnic și de munca și osteneala tineréțelor méle? Că zice *Sfânta Scriptură*: Οὐκ ἐκδικήσεις δὲς ἐπὶ τῷ αὐτῷ¹. Și de vei afla măriia-ta că iaste cu dreptate, fie numele domnului blagoslovit, de acum și până în véci.

11) Iară de vei zice măriia-ta, pentru ce am îndatorit casa, de am făcut céle ce am făcut, am multe, de mi s-ar ținea în seamă, carele nu sunt făr'de cale, numai le las și zic că am cheltuit ca la o casă a mea, cum cheltuiaste fieștecine la casa sa și ca un păstoriu

¹ Contrariul.

² Fiecare, unde a fost chemat, acolo sa rămână.

adevărat, iară nu ca un năemit carele junghe și strică. Și alta: pre acéste vremi aș pohti să știu, cine nu iaste datoriu, din cât ne fiarbem într-această ticăloasă de țară? Că întâi și pre măriiia-ta te auz totdeauna zicând cum că iaste datoare țara cu doao sute și mai multe de pungi; oare acea datorie măriiia-ta o faci, au întâmplările vremii? Adevărat, întâmplările vremii. Și acéstia au adus și pre alții și pre mine la datorie. Iar mă rog măriiie-tale să nu rămâiu într-aceasta, nici să fiu lipsit de mila măriiie-tale.

12) Între altele să cuvintează și aceasta cum că sunt strein și nu s-au convenit să fiu eu mitropolit. În Hristos suntem toț una. Și apoi n-am fost numai eu episcop și mitropolit strein în Țara Românească, ci au fost și alții mulți, precum să văd în condice și precum să politicéste în toată besérica, precum și domni au stătut și de țară și streini, ca și în toată lumea; că Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toț. Și un lucru ce nu să face, nici să strămută la o beserică de céle proaste, sau la o mănăstire, pentru carele nu iaste hotar beséricesc, iară de să va și întâmpla vreo pricină ἡ εὐλογία, ἡ ἄδικη¹ râpștesc cei mai mulți și zic că iaste păcat; dară cu cât mai vârtos să se strămute capul beséricii a vreunii eparhii și să nu să vatăme multe suflete și să nu urméze multe lucruri necuvioase, precum vedem că să fac în bogate locuri.

Și cum că poț măriiia-ta să faci ce vei vrea, după pohta măriiie-tale, iaste lucru adevărat; iar eu încă zic să faci și după pohta lui Hristos de mă ții cu tot dinadinsul greșit măriiie-tale „lăsaț și să va lăsa voao“.

Acéstia spre îndreptarea mea le scriu, în dreptate și în adevăr. Iar din ce am zis înaintea măriiie-tale nu voiu eși; fie după cum pohtești și Dumnezeuul păcii să fie cu măriiia-ta.

¹ Nu vei pedepsi de două ori pentru aceeași (faptă).

DUMINECĂ LA FEVRUARIE 3 ZILE, RĂSPUNSUL CE AM DAT
A DOA OARĂ

„Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις σου μιμήσκου τὰ ἔσκατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα αἰχ' ἁμαρτήσεις²“ zice Sirah. Iarăși și a doa oară fac supărare măriei-tale cu această puținică a mea cucernică scrisoare și zic cuvântul lui David: „Mâniiați-vă și nu greșiți célia ce ziceți în inimile voastră.“ Și ia seama (pentru dragostea lui Hristos) acestor scrise cu gând drept și de pohtești ca să fii și măriia-ta odihnit și fără vătămare sufletească și să fiu eu mulțumit, mă rog ține cumpăna judecării drept și nu lăsa să-ț spurce unii și alții auzurile, cu vorbele lor céle otrăvicioase. Că zice David: „Mincinos fiii oamenilor în cumpene a face strâmbătate.“

Măriia-ta, când ai trimis la mine pe părintele Nisis, mi-au zis chiar în față, au să fac, după cum îmi poruncești măriia-ta paretisis de voia mea, au peste 15 zile vei face măriia-ta precum vei ști, de mă vei scoate cu paguba mea și cu rușine. Eu încă, pentru ca să nu mă arăt cătră măriia-ta iubitor de scandale și să potolesc mâniia măriei-tale am zis cătră sfinția-sa că voiu face după cum îmi poruncești și voiu veni la măriia-ta, precum am și venit. Și într-acel ceas mi-am dat cu cucerie toată voința mea înaintea măriei-tale și prin glas viu și în scris, socotind că după ce vei ceti măriia-ta acéle 12 capete ce am scris într-acea foiță ce ți-am dat θέλης μεταμεληθῆ¹ și vei lăsa pre Irod (pre carele te îndeamnă să face aceasta) ca pre un mincinos, că nu știe a cânta allilulia și nu vei intra în păcat cu mine și în clevetirea a toatei lumi. Iar de vréme ce văz că te nevoești măriia-ta, cu tot dinadinsul să o isprăvești aceasta, iarăși zic că nu voiu eși din porunca măriei-tale. Numai mă rog măriei-tale să-ț fie milă de bătrânéțele méle

¹ Sau dreaptă, sau nedreaptă.

² În toate cuvintele tale adu-ți aminte de céle de pe urmă ale tale și în veci nu vei greși.

și de neputințele ce am; și precum te-au luminat Dumnezeu de ai aflat chiverniseala acelor trei pungi (precum mi-au zis Nisis) să afli și celorlalte 4 și să-mi iai zapisele de la datornici să mi le dai în mâna mea. Și așa voi face și eu scrisoare de la mâna mea τῆς παρατήσεως². Și aceasta nu pentru alta, fără numai ca să ia sfârșit scandililele carele vei fi socotind măriia-ta că doară să trag de spre mine; și așa vei fi măriia-ta fără păcat și eu mulțemit și odihnit și cel ce va fi în urma mea va fi pre lége și nu fărădelége, pentru căci atunci mă voi lăsa de voia mea. Iar într-alt chip, veri cu ce mijloc voi eși, nu va fi nici să va putea numi, cel de pe urma mea, pre lege; că de să va face și catherisis³, după cum înțelegem, va fi ca acéia ce au făcut acum lui Alixandrias; ce și acéia nu iaste catheresis, ce batjocură beséricii lui Dumnezeu și sfintelor taini, pentru care lucru cel ce lăcuiăște în ceriuri va râde de dânșii și Domnul va batjocori pre ei.

Iară măriia-ta fă ca un domn creștin și milostiv și nu mă lăsa să es obodit și cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat. Și precum nu te pripești la céle politicești a face răsplătire pentru cinstea domniei, așa nu te pripi nici la céle besericești, pentru cinstea lui Dumnezeu; că răul a să face iaste lesne, iar a să desface iaste cu nevoe. Îț mai ia seama de aceasta și Dumnezeu să te lumineze să faci ce ar fi mai cu cinste și mai de folos, a căruia nespună milă rugăm să fie pururea cu măriia-ta.

Obiditul rugător al măriei-tale,

Antim al Ungrovlahiei.

¹ Te vei răzgândi.

² Paretisis = renunțare.

³ Caterisire și demitere din tagma ecleziastică.

ÎNCEPĂTURĂ ȘI ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU ISPOVEDANIE

Cel ce va să se ispoveduiască să-l aducă să stea înaintea icoanei domnului nostru Iisus Hristos și să înceapă duhovnicul, carele va fi: **Благосвѣтъ бгъ ншъ¹, стъѣи жє², гсди помилѡи³ 12, приидѣте⁴**. După aceia: **гомег ма ѡже⁵** să-l zică cel ce va să se ispoveduiască (de va ști carte), iar de nu va ști, să-l zică duhovnicul.

Și după aceia să grăiască duhovnicul cătră cel ce va să se ispoveduiască: iată, fiul meu, că nevăzut stă înaintea noastră domnul nostru Iisus Hristos, să-ți priimească ispovedaniia ta. Deci nimic să nu sfiești, sau să te rușinezi, nici să te spăimântezi și să ascunzi ceva de cătră mine, ci cu îndrăzneală să-mi spui toate câte ai greșit, ca să priimești ertăciune de la domnul nostru Iisus Hristos. Iată chipul sfinției-sale aici, înaintea noastră. Iar eu numai ce sunt mărturie, ca să mărturisesc înaintea sfinției-sale toate câte-mi vei grăi cătră mine. Iar de vei ascunde ceva de cătră mine vei să aibi îndoit păcatul și osânda. Deci ia-te aminte, deaca ai venit la doftor, să nu te duci netămăduit.

Și așa să-l întrebe pre acela foarte cu dinadinsul, una după alta și să-i îngăduiască până ce-i va răspunde. Deci iar să grăiască duhovnicul cătră dânsul: spune-mi, fiule, au doară țe-ai stricat curăția ta cu malachia? Și iar îmi spune: au doară ai căzut în păcatul sodomiei cu cineva, sau cineva cu tine? Au doară ai căzut în păcat cu muiare? Sau și cu câte ai căzut și ce chipuri au fost: de céle văduve, au de céle cu bărbat? Pentru că cela ce cade în păcat cu muiarea céia ce are bărbat, acela să chiamo precurvari. Așijderea și muiarea carea va cădea în păcat cu altul, având ia bărbat să chiamo precurvare.

¹ Bindecuântat este Dumnezeuul nostru.

² Sfinte Dumnezeule.

³ Doamne miluiește (de 12 ori).

⁴ Veniți (să ne închinăm).

⁵ Miluiește-mă Dumnezeuul (începutul Psalmului 50).

Și iar îl întreabă pre acela, pentru amestecarea de sânge: spune-mi, fiule, au doară ai căzut cu rudeniile tale, sau cu fină-ta, sau cu nașă-ta au ce chipuri au fost? Că acéstia să chiamă amestecare de sânge? Spune-mi au doară ai căzut cu dobitoc sau cu pasăre?

Iar de va fi însurat acel ce să ispeduiaște să-l întrebe: spune-mi, fiule, au doară ai căzut în păcat cu făméia ta, peste fire, afară den fire? Au doară mai nainte de nuntă, fiind logodit cu dânsa, ai căzut în păcat? Sau au doară ai căzut în păcat cu alt féliu de oameni, care sunt de altă lége? Că acel păcat să canonéște mai greu cu un an de alte păcate care sunt.

Spune-mi, fiule, au doară ai omorât pre cineva cu voia ta, sau făr' de voia ta?

Și iar îmi spune, au doară ai furat ceva și mai pre urmă s-au făcut afurisanie? Sau au furat altul și au adus la tine? Și de vei fi furat ceva, să întorci; și îndată cum vei întoarce, să alergi la arhieru și să-ț iai canon de la dânsul și să te iarte de afurisanie, să întorci, adecă să plătești.

Spune-mi, fiule au doară ai jurat cu strâmbul și în ce chip te-ai jurat: cu voia ta, au făr' de voia ta? Au doară ai băgat vreun sărac în nevoie? Au doară faci năpaste cuiva, au ai făcut? Au ai oprit simbriia cuiva? De vei fi năpăstuit pre cineva, sau năpăstuești, să întorci.

Spune-mi, fiule, au doară ești cititoriu de stéle, au faci farmece? Sau ai vărsat ceară, sau plumbu? Au doară ai adus în casa ta fărmeacătoare, de te-au isbăvit de farmece? Au doară le faci tu însuși, sau le-ai făcut vreodată? Sau ai făcut farmece spre stricăciunea cuiva? Au doară legi dobitoacele, ca să nu le mănânce lupii? Sau ai pus pre alții de au făcut de acéstia lucrure? Au doară ai legat pre bărbat cu fămée? Au altă legătură pentru vreo boală? Au porți niscari baere, au erbi?

Și de să va afla cum că au făcut el de acéstia, sau îi va fi făcut lui alții, unul ca acela să canonéște 6 ani, precum iaste porunca sfintelor canoane. Iar meșterul acela carele le face acest féliu de

lucrare să canonisește ca un ucigaș, adecă ani 20, precum poruncеște marele Vasilie.

Și iar îi zice: spune-mi, fiule, au doară ai ocărât pre părinții tăi, sau pre vreun om, sau călugăr? Au doară ai vrajbă cu cineva? Pentru că de vei avea vrajbă cu cineva, darurile tale și pravila ta nu iaste priimită înaintea lui Dumnezeu și nici alteceva, orice vei face, nu sunt priimate.

Spune-mi, fiule, au doară ai mâncat carne mortăcină, sau sânge de cel oprit, sau de lupi mâncat, sau de vulturi omorât? S-au te-ai spurcat cu altceva? Sau pre posturi, miercurea sau vinerea, te vei fi spurcat? Au doară ai închinat pre cineva diivolului? Sau ai hulit, sau ai înjurat sfânta lége, sau credința, sau altăceva hulă? Sau ai anathimit pre om? Sau grăești minciuni și te juri în minciuni? Au doară ești trufaș? Sau doară te îmbeți, pentru care iaste aceasta periciune și trupеște și sufletеște?

Deci acéstia toate de acum înainte iaste să te păzești foarte și să te iai aminte, pentru că iată că de a doao oară te botezi, dupre cum iaste taina credinții creștinești și de acum înainte să pui începătură bună, cu ajutoriul lui Dumnezeu.

Și de glume să te ferești, să nu faci pre oameni să răză, că acéstea nu sunt creștinești, ci cu dreptate și cu curăție și cu smerenie să-ț petreci viața, pentru ca să-ț ajute Dumnezeu.

Și după ce va zice el acéstea toate cătră dânsul cu amăruntul și acela iar să va făgădui de acéstia, de toate să să părăsească, atunce îndată pleacă în genunche cel ce să ispoveduiaște și să-i citească duhovnicul molitvă. Deci, după ce-i va citi molitva, să zică: **ДОСТОЙНО ЕСТ¹, СЛАВА... И НИГ²** și otpust³.

Atunce îl canonеște duhovnicul pre dânsul, după cumu-i va fi greșalele lui. Și de va avea acela multe păcate, îl canonеște în care păcat iaste mai mare din célealalte, adecă care păcat are ani mai mulți; și célealalte păcate toate într-acel canon să iartă.

Deci atunci iar zice duhovnicul cătră dânsul: iată, fiule, că atâtea ani poruncеște sfânta pravilă ca să nu te priceștuești

sfintelor taini. Numai când va fi la praznicele céle mari, când va fi vrémea de priceştenie, în loc de priceştenie să iai aghiazmă. Şi de te vei ţinea, adecă de te vei opri de sfânta priceştenie, pre cumu-ţ dau canon, ți să vor erta păcatele; iar de vei tréce, adecă de nu vei băga seamă, Iudă te vei face.

Al doilea și să păzești, de ți să va tâmpla boală grea, de moarte, atuncea să te priceşteuști; și de te vei scula iar să stai într-acel canon care ți s-au poruncit și să pui măsură, iar să ții mai nainte cu un an, în care te-ai priceştit, să plinești măsura anilor care-ț sunt porunciț.

Și tu care ești duhovnic ia aminte și aceasta că, dă să va părăsi omul de păcat, atuncea să canonisește și să priimește, precum poruncéște canonul al marelui Vasilie. Iar în câtă vréme va fi el în păcat nici nu să socotește canonul lui. Iar de va ținea câtăva vréme să nu să priceştuiască și apoi iar să va tâmpla de va cădea în păcat, iar să pue începătură canonul dentru-întâi. Iar după ce să va părăsi el de păcat și să va fi oprit den voia lui și de priceştenie, sau de porunca altui duhovnic, atuncea i să socotesc lui și acei ani în canon. Iar de să va afla vreun om cucerit și de să va nevoi el să facă câtăva seamă de metanii, în zi și în noapte, să-i pogori lui un an, mai jos de măsura anilor de priceştenie. Iar de va nevoi el să dea milostenie, pre cât îi va fi putérea, iar să-i lași lui, și alt an. Iar de va posti el miercurea și vinerea, precum poruncéște sfânta pravilă, lasă-i lui și alt an; de va ținea luna, de dulce să nu mănânce, lasă-i lui și alt an.

Iar de va fi omul de treizeci de ani, sau și mai jos și alt an să-i laș lui. Iar de va fi de douăzeci de ani, sau și mai jos mai puțin să să canonească. Iar de nu va suferi acéstea care zisem mai sus, să plinească toț anii care am zis mai sus, desăvârșit precum i s-au poruncit întâi; că acéstea semuiri, adecă tocmire, iaste a sfântului

¹ Vrednic este.

² Slavă... și acum...

³ Rugăciune finală.

Ioan Postnicul și mai mult acei 15 ani ai preacurviei și ai sodomiei și ai dobitoacelor îi pogoară până la trei ani, însă cu adevărat de-i va posti acești trei ani necurmat, adecă desăvârșit, cu post în zi odată să mănânce și metanii să facă, cum i să va porunci de la duhovnic afară osebi de sâmbătă și de duminică. Iar alți părinți de acéstea n-au poruncit, numai de sfânta priceștenie să fie oprit, după greșala lor. Iar de păcatul curviei, până la patru ani să-l pogoare dinpreună să ție cu ce i să va porunci, precum s-au zis mai sus.

Iar miercurea și vinerea să cuvine tuturor creștinilor să postească, ca și cei ce au canoane și cei ce n-au, pentru că aceasta iaste obicinuită creștinilor.

Iar după cădere în păcat, de va vrea acela să se călugărească, doao părți să ție și o parte să-i erți. Iar de va vrea să meargă la obște jâtie, lasă-i lui canon pre jumătate; iar după ce au luat cinul călugăresc și au căzut în păcat, câț ani i s-au poruncit, să-i plinească.

Așijderea și muerile să le întrebi, au doară vor fi purtând erbi, sau vor fi băut erbi să nu facă copii. Sau, de să va afla să fie făcut iale lucru ca acesta, ca ucigașii să se canonească. Iar de va fi lepădat ea copilul de vreo nevoe, un an să nu să priceștuiască. Iar céia ce va fi purtat erbi, sau va fi purtând, să se lépede și să să canonească șase ani. Iar de va face farmece, ca să știe ce copil va face, sau să știe alte lucruri, șase ani să nu să cuminece. Așijderea să fie întrebate iale de toate păcatele, ca și partea bărbătească și, în câți ani să vor afla în canon, să n-aibă voe a frământa prescuri.

ÎNVĂȚĂTURĂ BISERICESCĂ

Învățătura besericească la céle mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților; acum într-aceasta chip tipărită în sfânta Mitropolie în Târgoviște, la anul de la Hristos 1710. Să să dea în dar preoților/

Anthim cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Ungrovlahiei, preacinstit și exarh Plaiurilor.

Cucérnicilor preoți carii vă aflați în eparhia smereniei noastre, tuturor de obște, de la atotputérnicul Dumnezeu, vă rugăm milă, pace, sănătate, viață curată și spăsenie sufletească, iară dela smereniia noastră molitvă, blagoslovenie și ertăciune.

La aciastă stepână înaltă a / arhieriei, întru carea au vrut dumnezeescul dar să ne sue, grija cea mai mare și mai aleasă ce avem, nu iaste alta fără numai chivernisirea beséricii și spăseniia sufletelor oilor noastre celor cuvântătoare, pentru carele avem datorie să priveghem zioa și noaptea, că avem să dăm seama, după cum zice Pavel apostolul; și după asemănarea începătorului păstorilor Iisus Hristos, carele ș-au pus sufletul pentru noi să ne dăm și noi viața pentru paza turmei noastre.

Însă aciastă bună chiverniseală nu putem noi înșine să o săvârșim după cum să cade de / nu vom avea dinpreună lucrători și slujitori, carii să poată ajuta la acest lucru mare, pentru căci fiind secerișul mult, trebuie și lucrători mulți; și pentru căci iaste turma mare, un păstor singur, măcar că iaste mare în vrednicie, și de ar fi cât de procopsit întru politie și iscusit întru învățătură, iară nu poate să le vază toate, nici să le știe toate; și pentru acéia dar are pre preoți și pre părinții cei duhovnicești, carii slujesc sfințitului păstoriu ca niște ochi să vază toate, ca niște mâini să lucréze céle trebuincioase și ca niște picioare să alérge cu mijlocul / lor la trebuința tuturor.

Drept acéia ajutătorii la acest lucru mare al vostru sunteți voi, cucernicilor preoți, carii aveți datorie neîncetată, și cu cuvântul

și cu fapta, să lucrați și să vă nevoiți zioa și noaptea împreună cu păstoriul nostru pentru spăseniia aceștii turme cuvântătoare, carea au dat-o Dumnezeu în mâinile noastre. Dar oare ce aș putea nădăjdui de la voi? Sau ce fel de ajutoriu aș putea să aștept din iscusirea voastră?

Că între célelalte scârbe ce am, de mă rănesc la inimă, iaste aceasta / cea mai grea de mă întristez și mă mâhnesc mai mult, că văz între preoții miei atâta prostie, atâta neînvățatură și atâta nedumireală, cât cunosc că nu puteți face vreun ajutoriu sau vreun folos ticăloasei turme. Și pentru cea multă prostie a voastră și neștiința la sfânta carte, m-am îndemnat, fiind cuprins de frica dumnezeiască, a vă înștiința cu această mică cărțicea, carea o am împărțit în trei părți.

În partea cea dintâi s-au pus foarte pe scurt oare carele din céle mai trebuincioase și mai de folos ale sfintei beserici și ale sfintelor / taini, carele sunteți datori să le știți și să le păziți nu numai voi, ce și bieții creștini prin mijlocul vostru.

În partea a dooa s-au pus învățatură asupra ispovedaniei, ca să știe fieștecare duhovnic cum să cade să îndrepteze și cu ce mijloc trebuie să ispoveduiască pre cei ce vor veni la dânsul.

În partea a treia s-au pus învățaturi pentru câte lucruri s-au putut afla până întru acest ceas, carele să fac cu necuviință și fără de cale, și trebuie ca de acum înainte să nu să mai facă.

Care o puu înainte cucernicieii voastre ca / o masă duhovniciască fără de plată, în loc de blagoslovenie; socotind cum că cu acéste puține învățaturi veți putea să vă săturați de lumina cunoștinții și să ajutorăți și pre creștinii cei lipsiți. Iară de veți fi și cu acéștia așa de nesimțitori, cât să nu vă puteți dumeri, nici să vă puteți îndrepta fiind așa de puținele și foarte pre înțeles și prostéște, atuncea să va cunoaște că nu veți să vă nevoiți pentru dragostea lui Hristos, pentru întemeierea besericii, pentru folosul creștinilor, și pentru cinstea voastră și mai vârtos pentru plata ce vi s-ar da / de la Dumnezeu pentru osteneala ce ați face. Și pentru

acéia voi veți da seama la înfricoșata și strașnica judecată a lui Hristos, căci eu v-am învățat câte sunt trebuincioase și de folos, și mi-am făcut datoriia, după cum zice Hristos la Ioan în 15 capete: „De n-aș fi venit, și de n-aș fi grăit lor, păcat n-ar avea, iară acum pricină n-au pentru păcatul lor.“

Iară de veți socoti în gândul vostru cum că nu le puteți face acéia pentru nevoile și păsurile ce aveți, cu aceasta nimică nu vă veți folosi, nici veți putea să vă îndreptați înaintea dreptului judecătoriu. Că zice / Domnul Hristos la Mathei în 22 de capete: „Dați ale chesariului, chesariului și ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu“. Că precum cere împăratul dăjdi de la supușii lui, așa cere și Dumnezeu de la creștini, și mai vârtos de la preoți, credinți și fapte bune; de la unul mult și de la altul puțin și de la fieștecarele după puțința sa și după vrednicia ce i s-au dat.

Drept acéia dară, să lăsați toate pricinele într-o parte că sunt deșertăciuni; și nu vă feriți de a face osteneală, nici vă dați leneviei, căci veți cădea în blestem, după cum zice sfânta *Scriptură* la Ieremia în 48 de/capete: „Blestemat cela ce face lucrul Domnului cu léne“.

Ce siliți în tot chipul cu pohtă și cu dragoste pentru spăsenia norodului creștinesc. Pentru ca să se învrednicească fieștecarele dintru voi să auziți glasul cel fericit al dreptului platnic al lui Hristos: „Slugă bună și credincioasă, pre puțin ai fost credincios, pre mai mult te voiu pune; întră întru bucuria Domnului“. A căriia bucurie să vă învrednicească darul lui Dumnezeu și rugăciunea smereniei noastre“. /

SCARA ACEȘTII CĂRTICELE

1. Crucea ce putere are și în ce chip trebuie să o facem?
2. Rugăciunea cea domnească și ce cuprinde în sine.
3. Mărturisirea credinții câte alcătuiți are și dintr-însele ce înțelegem?
4. Céle 7 taini ale besericii ce putere și ce dar are fieștecare?
5. Céle 9 porunci mari ale besericii ce ne învață să facem?
6. Zéce porunci ale lui Dumnezeu că să cuvine să le ținem; că de nu le vom ținea nu împlinim légia.
7. Daruri ale Duhului Sfânt / carele sunt și câte?
8. Céle 3 bunătăți mari ale bogosloviei.
9. Patru bunătăți ale sufletului.
10. Patru bunătăți ale trupului.
11. Șapte păcate de moarte.
12. Céle 12 roduri ale milosteniei, carele sunt?
13. Învățătură pentru ispovedanie.
14. Alte învățături trebuincioase. /

Crucea iaste un semn și o armă tare asupra vrăjmașului, căci iaste și să numește puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu, duple cum zice Pavel la capul cel dintâi către corinteni. Și să cade creștinului pravoslavnic a-ș face semnul sfintei cruci într-acestaș chip:

Întâi să împreune céle 3 dégete ale mâinii drépte (adecă dégetul cel mare și cu céle 2 de lângă dânsul) și puind în frunte să zică: în numele Tatălui, apoi puind la buric să / zică: și al Fiiului, apoi puind în umărul cel drept să zică: și al Sfântului Duh, apoi puind în umărul cel stâng să zică: Amin.

RUGĂCIUNEA CARE AU ÎNVĂȚAT PRE APOSTOLI
DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS: „TATĂL NOSTRU
CARELE EȘTI ÎN CERIURI“

Aicea ne învață să știm cum că n-avem alt tată fără numai pre Dumnezeu cel din ceriuri, precum la Matheiu, în 25 de capete

zice: Și tată să nu chiemați voi pre pământ, pentru că unul iaste Tatăl / vostru cel din ceriuri.

Sfințească-se numele tău. Numele lui Dumnezeu să sfințește cu lucrurile și cu faptele cele bune, precum la Matheiu, cap 5 zice: „Într-acesta chip să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază faptele voastre cele bune și să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri“.

Să vie împărăția ta. Aicea să roagă sufletul să-și trimiță Dumnezeu împărăția, adecă ajutorul și dreptatea, ca să-l păzească curat și nebântuit de puteria păcatului, duple cum apostolul cătră romani în 6 / capete zice: „Să nu împărătească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneț întru pohtele lui“.

Fie voia ta, cum în ceriu, așa și pre pământ. La această cêrere rugăm pre Dumnezeu ca să i să plinească voia pre pământ ca și în ceriu, adecă precum îngerii în ceriuri să supun voei lui Dumnezeu, spre toate lucrurile, făr'de nici o îndoire, într-acesta chip și pre pământ să să plêce lui și oamenii, dupe cum zice Pavel în 2 capete cătră filipisêni: „Întru numele lui Iisus Hristos tot genunchiul să va pleca cereștilor și pământesștilor și celor de supt pământ“. /

Pâinea noastră cea din toate zilele dă-ne-o noao astăzi. Cu această rugăciune cêrem mai vârtos de la Dumnezeu hrana cea preste fire a sufletului, carea iaste cuvântul lui Dumnezeu, după cum la Matheiu, cap 4 zice: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ce cu tot cuvântul ce iase din rostul lui Dumnezeu“.

Și iartă noao greșalele noastre, cum și noi ertăm greșișilor noștri. Această rugăciune ne îndemnează mai mult să ertăm greșalele celor ce ne greșesc noao, ca și Dumnezeu să iarte păcatele noastre cele ce / în toată vrêmea greșim de pre cum la Matheiu în 6 capete zice: „Lăsați și să va lăsa voao“.

Și nu ne duce pre noi în ispită. Prin rugăciunea aceasta cêrem de la Dumnezeu să nu ne ducă la ispita lumii și a diavolului și a trupului, pentru că într-acêste trei ispite să cuprinde tot féliul de ispită. Ci păzindu-ne de acestia, vom fi păziți de toată altă ispită.

Ce izbăvește pre noi de cel rău. Cu această rugăciune cerem de la Dumnezeu să ne mântuiască de tot răul și de tot păcatul; și mai ales ne rugăm să izgonească / de la noi tot vrajmașul sufletesc în vremea morții.

Că a ta iaste împărăția și puteria și slava în véci. Amin. Cu aceste cuvinte ne încredințază cum că de câte am rugat pre Dumnezeu Tatăl cu credință curată și cu nădejde, de nevoia lui, ca un împărat puternic, ni le va da, precum la Ioan în 14 capete zice: „Și ori câte veți cére întru numele mieu, aceasta voi face“. /

MĂRTURISIREA CREDINȚII, CAREA SĂ ÎMPARTE ÎN 12 ALCĂTUIRI

Crez întru unul Dumnezeu, Tatăl atotțitorul, făcătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele.

Alcătuirea aceasta ne învață să crédem că unul iaste Dumnezeu-Tatăl, precum apostolul cătră efeséni, cap 4 zice: „Unul iaste Dumnezeu și Tatăl tuturor carele iaste preste toate și prin toate și întru noi întru toți“. Și încă ne mai învață să crédem cum că acesta au făcut toate / céle văzute și céle nevăzute, din nimica, numai cu cuvântul.

Și întru unul domnul Iisus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, unul născut carele de la Tatăl s-au născut, mai nainte de toți vécii, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat de la Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, cela ce iaste de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s-au făcut.

A dooa alcătuire ne învață să crédem cum că Domnul Iisus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, iaste Dumnezeu adevărat și vécinic, nu făcut, nici zidit, ci născut mai nainte de toți vécii, din firea Tatălui, asemene slăvit cu Tatăl, precum / însuși la Ioann, în 17 capete zicé: „Și acuma proslăvește-mă tu, părinte, cu slava carea am avut de la tine mai nainte de lume.“

Încă ne mai învață să credem cum că Iisus Hristos iaste făcător tuturor lucrurilor și veacurilor, după cum la Ioann, cap 1 zice: „Lumea de el s-au făcut și lumea pre el n-au cunoscut“.

Carele pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră s-au pogorât din ceriu și s-au întrupat din Duhul Sfânt și din Mariia Fecioară și s-au făcut om.

A treia alcătuire ne învață să credem / cum că Domnul nostru Iisus Hristos s-au pogorât din ceriuri pentru mântuirea noastră, zămislindu-se din pântecile fecioarei Mariei de Duhul Sfânt și s-au născut om desăvârșit, cu suflet cuvântător și cu toate câte urmează firii omenești (afară numai din păcat). Însă neschimbându-se dumnezeirea în omenire, nici omenirea în dumnezeire, ci amândoa firile desăvârșit au petrecut într-o unire: Dumnezeu adevărat și om adevărat.

Și s-au răstignit supt Pilat din Pont și au pățimit și s-au îngropat. /

Această alcătuire ne învață să credem cum că domnul nostru Iisus Hristos s-au răstignit de Pilat (carele era din Pont), vărsându-și preacinstit sângele său pre cruce, pentru ca să ne mântuiască pre noi din păcat; și nefiind păcătos au pățimit, însă nu dumnezeirea, ci omenirea. Și precum cu adevărat au pățimit pre cruce, așa adevărat au și murit, precum la Luca, cap 23 zice: Și strigând cu glas mare au zis: Tată, în mâinile tale dau sufletul meu. Și aceștia zicând au răposat. Și îngropându-se i s-au pecetluit groapa, precum la Mathei, / cap 27 zice: „Aveți custodie, mărgeți de întărâți cum știți“; iară ei mergând au întărit groapa, pecetluind și piatra împreună cu custodia.

Și au înviiat a treia zi după scripturi.

Cu această alcătuire ne învățăm a crede cum că domnul nostru Iisus Hristos cu puterea dumnezeirii lui s-au sculat din morți, însă cu acelaș trup cu carele s-au și născut și s-au și îngropat dupe *Scripturi*; adecă după cum au fost prorocit prorociei și după *Scripturile legii* cei vechi, precum însuși Hristos la Marco, cap 17

zice: „Însă Fiul omenesc merge precum / s-au scris pentru dânsul“.

Și s-au suit la ceriuri și șade de-a dreapta Tatălui.

Aceasta ne învață să credem cum că cu trupul carele s-au născut Hristos și s-au îngropat și s-au sculat din morți, cu acela s-au și înălțat la ceriuri și au șazut de-a dreapta Tatălui, precum la Marco, cap 16 zice: „Iară Domnul dupre ce grăi lor să luă la ceriu și șazu de-a dreapta lui Dumnezeu“.

Și iarăș va să vie cu slavă să judece viii și morții, a căruia împărăție n-are sfârșit.

Aicea ne învață să credem cum /că va să vie Hristos a doa ora ca să judece pre cei vii și pre cei morți și ca să dea răsplătire fieștecăruia din oameni de pre faptele sale, precum însuși la Mathei, cap 25 zice: „Iară [când] va veni Fiul omenesc întru slava sa și toți sfinții îngeri împreună cu dânsul. Și iarăși pentru răsplătire la Ioann, cap 5 zice: „Și vor eși cei ce au făcut cele bune < întru > înviare de viață, iară cei ce au făcut réle întru înviare de osândire“.

Și în Duhul Sfânt Domnul de viață făcătoriu, carele de la Tatăl purcede, cela ce cu Tatăl și cu Fiul iaste închinat și slăvit, / carele au grăit prin proroci.

Această alcătuire ne învață să credem și în Duhul Sfânt, carele iaste de o ființă cu Tatăl și cu Fiul și să slăvește împreună cu Tatăl și cu Fiul. Și cum că de la Tatăl purcede precum mântuitoriu nostru Hristos adeverează la Ioan, cap 15 zicând: „Când va veni mângâitoriu pre carele eu voiu trimite voao de la Tatăl, duhul adevărului, carele de la Tatăl purcede“. Și încă ne mai învață cum că Duhul Sfânt au grăit prin proroci.

Întru una sfântă săbornicească și apostolicească beserică.

Această alcătuire ne învață să ne / supunem poruncilor săborniceștii și apostoliceștii bésERICI, după învățătura lui Hristos, carea la Mathei, cap 18 zice: „Iară de nu va asculta nici besERICA, fie ție ca cel păgân și ca un vameș“.

Mărturisesc un botez, într-o ertare a păcatelor.

Această alcătuire ne învață să mărturisim un botez, într-o ertare a păcatelor, adică să ne botezăm noi, creștinii, într-o numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, prin apă și prin duh ca să ni se iartă păcatul cel strămoșesc și alte păcate, precum însuși Hristos la Ioann, în 3 cap / zice: „De nu să va naște neștine din apă și din duh, nu va putea să între într-o împărăția lui Dumnezeu.“

Aștept învierea morților.

Această alcătuire ne învață să credem cum că va fi cu adevărat învierea trupurilor omenești, după cuvântul Domnului care la Ioann, cap 5 zice: „Că toți cei ce sunt în mormânturi vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor eși“.

Și viața veacului celuia ce va să fie. Amin.

Aicea ne învață să credem cum că în veacul ce va să fie va veni blagoslovenia lui Dumnezeu la cei aleși / ai lui și viața vecinică cu bucurii sufletești, care nici odinioară sfârșit nu vor avea, precum *Scriptura* mărturisește la întâia carte către corintheni, cap 2, zicând: „Céle ce ochiul n-au văzut și uréchia n-au auzit și pre inima omului nu s-au suit, carele au gătit Dumnezeu celor ce iubesc pre el.“ /

CELE ȘAPTE TAINI ALE SFINTEI BESÉRICI

1. Sfântul botez. — 2. Sfântul mir. — 3. Sfânta liturghie. — 4. Rânduiala preoției. — 5. Ispovedania, sau pocăința. — 6. Nunta cea ce să face pre lége. — 7. Sfântul maslu.

CE PUTERE ȘI CE DAR AU ACÉSTE ȘAPTE TAINI

Botezul iaste temeiul celorlalte taine și mai întâi decât toate la rânduială. Are mare dar și multă putere și fără sfântul botez

célealalte șase / taine nu pot face nici cu un mijloc pre om creștin. Care botez l-au arătat singur domnul Hristos, poruncind și apostolilor să-l săvârșască precum scrie la Mathei în 28 de capete zicându-le: „Mergând, învățați toate limbile, botezând pre ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățând pre ei să ție toate câte am poruncit voao“. Această taină ca și céliialalte 6 taine are 4 pricini.

Cea dintâi iaste pricina cea lucrătoare. A doao iaste materia. / A treia iaste închipuirea și a patra iaste pricina cea săvârșitoare.

Pricina cea lucrătoare a sfântului botez și a tuturor celorlalte taine iaste Dumnezeu, carele lucrează cu darul lui cel dumnezeesc prin mijlocul preotului.

Materia iaste apa cea curată făr'de nici o amestecătură.

Închipuirea iaste chemarea sfintei Troițe, precum s-au zis mai sus, adecă: Botează-să robul lui Dumnezeu, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Pricina cea săvârșitoare iaste ca să șteargă păcatul cel strămoșesc / și al voinței de la om și să facă pre cel botezat fericit, sfânt desăvârșit, viu și fiu lui Dumnezeu, după dar.

Pentru sfântul mir.

După ce să săvârșăște lucrarea sfântului botez, urmează sfântul mir, cu carele unge preotul pre cel botezat. Materia mirului iaste untuldelemn, cu alte multe materii mirositoare. Închipuirea sunt cuvintele și rugăciunile arhierelui care le zice pre dânsul și numai singur arhierel îl poate face și să dea la cei botezați de preot cu acéstea cuvinte: Pecétea darului Sfântului Duh. /Amin. Și sfârșitul iaste pentru ca să adevérezé pre creștini în credință și să ia putére asupra vrâjmașului.

PENTRU TAINA DUMNEZEEȘTII LITURGHII

Taina Liturghiei iaste prefacerea pâinei și a vinului în trupul și sângele mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Și iaste materia acestii sfinte taini pâinea de grâu curat și vin curat și apă curată.

Și închipuirea sunt sfintele cuvinte care le zice preotul după cuvintele cele domnești: Și fă pâinea aceasta cinstit trupul Hristosului tău, Amin, iară ce e în păharul acesta, scump sângele Hristosului tău, Amin, prefăcându-le / pre dânsule cu Duhul tău cel Sfânt. Amin. Sfârșitul sfintei Liturghii iaste să să jărtvuiască mielușelul lui Dumnezeu, pentru mântuirea lumii.

PENTRU RÂNDUIALA PREOȚIEI

Preoția iaste rânduială dumnezeiască a tainei cei simțitoare, având putere duhovnicească pentru mântuirea și ajutoriul oamenilor, rânduită de mântuitoriul nostru Hristos. Și iaste materia ei cel ce să hirotonéște, iar chipul sunt cuvintele ce zice arhiereul: Darul cel dumnezeesc carele totdeauna cele neputincioase le tămăduiaște i proci, cu punerea mâinei / pre capul celui ce să hirotonéște.

Și sfârșitul iaste ca să tiposească în sufletul celui hirotonit stăpânire și putere dumnezeiască, pentru ca să poată să săvârșească tainele. Și taina preoției numai arhiereul o săvârșăște.

PENTRU TAINA ISPOVEDANIEI SAU A POCĂINȚEI

Pocăința iaste întoarcerea de bună voe din răotăți spre bunătăți și de la diiavolul întoarcere spre Dumnezeu prin osârdie și prin osteneală.

Și iaste materia pocăinței mărturisirea gurii și sfărâmarea inimii și facerea canonului. Iar chipul pocăinței / iaste puterea ce au dat mântuitoriul nostru numai sfinților lui ucenici și apostolilor, după cum zice la Mathei, în 8 capete: Câte veți lega pre pământ i proci (pentru aceasta vom arăta mai pre larg la învățatura ispovedaniei). Iară sfârșitul iaste să să curățească omul de păcat și să câștige iarăși darul lui Dumnezeu.

PENTRU TAINA NUNȚII CEI PRE LÉGE

Nunta iaste împreunare bărbat cu muiare spre împlinirea dumnezeescului acela cuvânt: „Créșteți și vă înmulțiți“.

Materia acesții taine iaste bărbatul și muiarea cari vin cu gând desăvârșit / ca să se împreune amândoi și să lăcuiască nedespărțiți. Iară chipul sunt cuvintele carele amândoi zic în beserică înaintea preotului în auzul tuturor (adecă): Voiești-mă? Voescu-te; urmând la acéste cuvinte rugăciunile și blagosloveniile preotului spre cea desăvârșit împlinire a nunții. Iară sfârșitul iaste înmulțirea neamului omenesc și încetarea pohteii cei trupești, după cum grăiaște sfântul Pavel la cartea cea dintâi cătră corinthéni, în 7 capete zicând: „Iară pentru curvie fieștecarele a sa muiare să aibă și fieștecaré pre al său bărbat să-l aibă“. /

PENTRU TAINA MASLULUI

Maslul iaste o ungere care să face cu untdelemn curat pentru cei bolnavi și are putere prin blagoslovenia preotului să dea sănătate sufletească și trupească celora ce să întorc de la păcate, după cum zice sfântul Iacov la 5 capete, la adevărata lui Poslanie: „De boléște cineva întru voi, chéme preoții besericii și să se roage pentru el, ungând pre el cu untdelemn întru numele Domnului și ruga credinții va mântui pre cel bolnav și-l va scula pre el Domnul, măcar și păcate de va fi făcut erta-se-vor/lui“.

Și iaste materia maslului untdelemn curat, iară chipul sunt cuvintele molitvei ce zice preotul (adecă): Înșuți stăpâne sfințește untdelemn acesta, ca să fie celor ce să vor unge dintr-însul întru tămăduire i proci. Iară sfârșitul iaste să se șteargă rămășițele păcatelor și să câștige bolnavul sănătatea sufletului și a trupului. /

NOAO PORUNCI MARI ALE BESÉRICII

1. Că să cuvine a ne ruga lui Dumnezeu cu înfrângere de inimă și cu umilință.

2. Să păzim céle 4 posturi ce sunt poruncite și legate: al Nașterii lui Hristos, al Paștilor, al Sfinților Apostoli și al Maicăi Précistii.

3. A cinsti pre părinții cei duhovnicești carii să roagă pentru noi la Dumnezeu ca niște slugi ai lui Dumnezeu și trebuie să ne sfătuim cu dâșșii pentru céle sufletești. /

4. A ne ispovedui păcatele noastre de 4 ori într-un an în vréme de post înaintea părintelui celui duhovnicesc, carele va hirotontit pre lége creștinéște, iară cei mai cu evlavie de 12 ori, iară cei mai proști măcar o dată într-un an.

Și care vor fi bolnavi să să ispoveduiască mai adése, făcându-și și maslu și să se cuminece adése; și așa să vor face părtași vieții cei de véci.

5. Să nu să cetească cărțile ereticilor nici dăscăliile și învățătura lor cea hulitoare să nu să asculte de cei ce nu-s învățați, nici știu *Sfânta Scriptură*, nici să se / améstece cu ei, nici să se întrebe cu ei.

6. Să se facă rugăciuni pentru întemeierea tuturor oamenilor: întâi pentru cei ce sunt întru stepena preoției și a clirosului; a dooa pentru cei ce să află în vredniciile céle lumești și ale politiei și a ostașilor; apoi pentru cei ce fac bine la besérici a spori și a crește săborniceasca și dreapta credință.

7. Să se păzească posturile și rugăciunile carele să vor porunci de arhierueul locului să se facă în eparhiia lui, când s-ar întâmpla vréme de nevoe ca să întoarcă mâniia / lui Dumnezeu după norod și să se mântuiască veri de ce nevoe și scârbă s-ar întâmpla.

8. Nu iaste ertat mirénilor să ia nimic de ale beséricii în silă și să se lucréze cu iale, după cum vor vrea, ce numai să fie de treaba preoților și a celora ce slujesc la besérică a să hrăni și a da la săraci și la streini.

9. Să nu să facă nunte în zilele céle ce sunt oprite de besérica nici să cade creștinii să facă jocuri într-acéle zile, după cum fac păgâanii; ce după cât va fi puțința să se ferească de acéstea. /

ZÉCE PORUNCI ALE LUI DUMNEZEU, DE LA A 2 LÉGE,
CAP 5.

1. Să nu avem alt Dumnezeu înaintea lui.
2. Să nu luom numele Domnului în deșărt.
3. Să cinstim și să ținem sărbătorile.
4. Să cinstim pre părinții noștri.
5. Să nu ucidem.
6. Să nu preacurvim.
7. Să nu furăm.
8. Să nu mărturisim strâmb.
9. Să nu pohtim muiarea altuia.
10. Să nu pohtim verice lucru strein. /

ȘAPTE DARURI ALE DUHULUI SFÂNT. CARELE SUNT. ISAIA
CAP 11, STIH 2

1. Înțelepciunea. 2. Înțelégerea. 3. Cunoștința. 4. Voia. 5. Blagocestiia. 6. Vitejiia. 7. Frica lui Dumnezeu.

TREI FAPTE BUNE ALE BLAGOSLOVIEI. I COR<INTHENI>,
CAP 13, STIH 13

1. Credința. 2. Nădédjia. 3. Dragostea. /
Credința după cum zice fericitul Pavel la 11 capete cătră evrei iaste ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri.

Nădejdea iaste o îndrăzneală adevărată cătră Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasca strălucire ca să nu să deznădăjduiască nici odată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredințat cum că va lua prin pocăință ertăciune păcatelor și veri ce altă cêrere sau trecătoare, sau vécinică.

Dragostea încă iaste, după cum zice fericitul Pavel mai mare decât credința și decât / nădejdea, tămeiul și vârful tuturor bunătăților, caréa unéște pre mulți întru una și face cale cătră Dumnezeu tuturor celora ce o iubesc.

PATRU BUNĂTĂȚI ALE SUFLETULUI

1. Vitejiia.
2. Înțelepciunea.
3. Dreptarea și
4. Curățeniia.

PATRU BUNĂTĂȚI ALE TRUPULUI

1. Tăriia.
2. Întregimea.
3. Frumuseția și
4. Sănătatia. /

ȘAPTE PĂCATE DE MOARTE

1. Trufiia.
2. Iubirea de argint.
3. Curviia.
4. Mâniia.
5. Lăcomiia
6. Zavistiia.
7. Leneviia la faptele céle bune.

ȘAPTE FACERI DE BINE ÎMPOTRIVA ACESTORA

1. Smereniia.
2. Eftinătatea.
3. Înfrânarea pohtei.
4. Îngăduința.
5. Postul împotriva lăcomiei.
6. Dragostea.
7. Nevoința.

CÉLE 12 RODURI ALE MILOSTENIEI. DUPĂ CUM SCRIE LA
MATHEI, CAP 15

Flămândului să-i dea mâncare. / Setosului să-i dea să bea. Pre strein să-l primească în casă. Pre cel gol să-l îmbrace. Pre cel bolnav să-l caute. Pre cel din temniță să-l cerceteze.

Mai sunt încă și aceștia: Pre cei morți să-i îngroape. Pre cei scârbiți a-i mângâia. A sfătui céle mântuitoare. A învăța pre cei neștiuți. A erta greșalele celui vinovat. A răbda cu mulțămită scârbele ce vin de la Dumnezeu și de la oameni și a ruga pre Dumnezeu nu numai pentru dânsul ce și pentru toți. /

.....
.....¹.

ALTE ÎNVĂȚĂTURI TREBUINCIOASE

1. Vericare preot afară din enoria lui (de) va face Liturghie sau o sfeștanie sau va cununa, sau va ispovedui, sau va cumineca pre cineva și după ce va muri îl va îngropa, sau verice alt lucru beserecesc va face fără de voia preotului aceluia a căruia va fi noriia, unul ca acela de pravilele sfinților părinților noștri să leapădă de tot darul preoțesc și-l vom lepăda și noi.

2. Așijderea nici unul din voi / să nu îndrăznească să cunune vreun om, sau vreo muiare streini, dintr-altă țară, au și din țara aceasta și să fie neștiuți, până nu-i veți cerceta și-i veți ispiti; pentru că vin mulți din Țara Ungurească și din Țara Turcească și dintr-alte locuri depărtate și să însoară aici și pe la locurile lor au mueri, sau muerile au bărbați și lăsându-i au fugit, sau sunt a treia cununie și vin aici pentru ca să ia a patra muiare, sau muiarea să ia al patrulea bărbat, care lucru iaste curvie și fărădelége.

Ci pre unii ca aceștea fără scrisoare de mărturie de la preotul /

locului lor, care să scrie cum că nu s-au însurat, au s-au însurat și i-au murit muiarea, sau iaste a doao nuntă și i să cade să mai ia încă o muiare să nu-i cununați, pentru ca să nu să facă fărădelegi, precum ca acestea multe ni s-au întâmplat de am judecat.

3. Iară de să va întâmpla și nu va fi cu puțință să ia scrisoare de la preotul locului lor, atuncea întâi să puneți pre fieșterele dintr-înșii la jurământ și de vor priimi jurământul, cum că n-au la locul lor nici bărbatul muiare, nici muiarea bărbat și cum că n-au luat până acuma muiare, sau au luat una și au / murit, sau doao, atuncea îi veți cununa, au întâia nuntă va fi, au a doao, au a treia, precum vor mărturisi după jurământul ce le veți da; iară carii vor fi a patra nuntă nice cum să nu îndrăzniți a-i cununa.

4. Încăși vă poruncim și aceasta: nimeni din voi din preoți să nu îndrăzniți a despărți bărbat de muiare, sau muiare de bărbat, nici să vă uniți la un gând cu aceia ce îndrăznesc a face această fărădelege, pentru că am înțeleș că să face acest lucru necuvios în multe părți; că numai de să întâmplă să aibă bărbatul cu muiarea vrajbă / între dânșii, îndatăși să duc la pârcălabi, sau la altă căpetenie și la preotul satului și la megiași de să despart și-și fac carte, care lucru nu creștinii, ce nici păgânii nu-l fac. Că unde Dumnezeu au împreunat (zice), omul să nu despartă. Ce de va fi de despărțit să să trimită aici la scaun, pentru ca să să facă despărțea pe pravilă.

5. Nice un preot, carele nu va avea voe de la arhieru, să nu cuteze a ispovedui (fără numai la nevoe de moarte) precum am înțeleș că fac mulți, ca să câștigel daruri.

6. Așjidirea și cei ce vor avea voe, / când ispoveduesc, sau isprăvesc verice taină care li să cade din céle șapte taine a le săvârși, să nu ia plată vânzând sfintele, că să aseamănă Iudei,

1 A doua parte, *Învățătură pentru ispovedanie* ce cuprinde f. 28 — 35, este aproape identică cu aceea inclusă în broșura tipărită la Râmnic în 1705: *Învățătură pre scurt pentru taina pocăinții*, mai puțin rugăciunile, care, de altfel, nu aparțin lui Antim.

precum iarăși am auzit că fac mulți.

Și când îi chiamă cineva să priceștuiască bolnavi, au să botéze prunci în grabă, nu vor să meargă, ce să lenevesc și cer plată multă, puind pricini, au depărtarea locului, au a vremii.

7. Așjidirea fieștecarele în noriia sa să dea poruncă poporanilor căți sunt supt ascultarea lui. Duminicile peste tot anul și sărbătorile céle mari domnești și ale / Maicăi Précistei și a sfinților celor mari să le dați învățatură să păzească la beserică seara la Vecernie, dimineața la Utrănie și mai vârtos la sfânta Liturghie, căci acéia iaste mai folositoare decât toate slujbele și decât toate rugăciunile.

Și într-acéle zile nici să lucréze, nici să vânză, nici să cumpere nimic, afară din bucate de mâncare; căci să lucrează într-acéle zile oprite, lucrul acela iaste afurisit. Și în posturi să să ispoveduiască și să să cuminece după obicei.

Și cine ar avea bolnavi în casa lui să nu aștepte să-i cuminece la ceasul morții, când le / piiare graiul, ce de cu vréme, până sunt în fire, să chiiame pre preot, ca să-i ispoveduiască și să-i cuminece. Că vericari din voi nu veți purta grijă să faceți așa, ce veți cumineca vreun bolnav de aceștea carele nu să poate ispovedui, afară de-l va grăbi moarte fără véste, precum să întâmplă la unii, veți cădea în osândă, împreună cu el și vă veți lipsi și de darul preoției.

8. Nici unul din preoți să nu cutéze a să muta din enoriia lui într-alta, fără de voia și știrea arhiereului locului. Că verice slujbă ar face iaste fără de cale / și cade în osândă.

9. Vericari din voi și mai vârtos protopopii să cercetați, că vin preoți și călugări mincinoși dintr-alte țări de slujesc ale preoției înșălând creștinii. Ce pre unii ca aceștea să-i trimiteți la noi, ca să le luăm seama de sunt adevărați preoți. Și mai în scurt preot străin nimeni, nicidecum, să nu-l priimească, fără de cartea noastră.

PRICINILE PENTRU CARE FIEȘTECE PREOT ARE VOE
SĂ SLUJEASCĂ ÎN NORIIA ALTUIA

1. De să va întâmpla cuiva nevoie de moarte și preotul aceluia sat / nu să va afla acolo, ce va fi lipsind undeva, departe, sau va fi cumva și el bolnav, atuncea pentru nevoia morții, preotul din enoria care va fi mai aproape, să aibă voe să-l ispoveduiască și să-l cuminece, și de va muri să-l și îngroape, pentru ca nu cumva să moară negrijit cu célea ce să cad creștinului. Așjidirea și la botez.

2. Așjidirea pentru întâmplarea morții să cade preoților carii au enoriile lor aproape să dea unul altuia înștiințare când vor vrea să meargă undeva și va lipsi vreunul din enoria lui și într-acea / norie va veni cuiva ceasul morții, să vie preotul aceiialte enorii să-l ispoveduiască și să-l cuminece.

3. Încăși de va lipsi preotul vreunii enorii întru care s-ar afla omul în cumpăna morții și preotul ceialalte enorii fiind chemat de oamenii bolnavului, pentru ca să-l ispoveduiască și să-l cuminece și el nu va vrea să meargă, ce va pune pricini la mijloc cum că are treabă, sau vrajbă cu preotul enoriei aceiia și de s-ar întâmpla ca să moară acel om negrijit, să știe că-l vom lipsi de tot de preoție, de vréme ce au / lăsat un suflet și au perit, pentru care Dumnezeu s-au făcut om și au priimit moarte pentru mântuirea lui.

4. Iarăși vă poruncim și aceasta că să întâmplă de fug unii de prin județele și satele lor pentru nevoi și vin întralte județe și sate. Ce pentru aceștea dăm voe ca unde s-ar afla și de s-ar întâmpla nevoie de moarte, sau și fără de nevoia morții de vor vrea să să ispoveduiască și să să cuminece până să vor întoarce iară la locurile lor, să-i ispoveduiți și să-i cuminecați; pentru ca acéste doao sunt trebuincioase la creștini. / Iară nuntă de s-ar întâmpla să facă acești fugiți, să nu-i cununați până nu să va face cercare ca nu caréa cumva să fie rudenie de sânge, sau alte întâmplări de care s-au zis mai sus; că fără ispovedanie și fără de

cuminecătura nu să poate mântui omul, iară fără de împreunarea nunții să poate mântui.

5. Așijdirea vă poruncim frați de cruce nici cu un mijloc să nu lăsați să să facă, pentru căci să fac multe lucruri necuvioase prin mijlocul acei frații. Iară de va îndrăzni cineva din preoți, să va pedepsi și el și acei ce s-au făcut frați de cruce, după cum scrie la sfânta / pravilă, cap 210, list 198.

6. Așjdirea vă facem în știre și pentru țigani, ca de acum înainte să purtați de grijă să nu lăsați să să mai facă între dânșii cele ce s-au făcut până acum; adecă de va veni țigan cu țigancă să să cunune, până nu-i veți iscodi cu tot denadinsul, foarte cu amăruntul pentru toate cele ce opréște pravila, ca și la toți creștinii, să nu-i cununați.

Iară mai vârtos, de va fi țiganul a unuia și țigancă a altuia, până nu vor aduce scrisoare fieștecarele de la stăpânul său, cum că iaste cu voia lor și cum că vor îngădui unul pre altul până / să vor împăca amândoa părțile, au cu schimbu după obiceiul țării, suflet pentru suflet, au cu bani să răscumpere unul de la altul acel suflet, să nu-i cununați și nici cu un mijloc, măcar de v-ar face verice sile, au înfricoșare.

Și acea scrisoare să o țineți foarte cu seamă bună la voi, veri la carele s-ar întâmpla; ca de va vrea cineva din stăpânii acelor țigani ce s-au împreunat cu voia lor să nu să ție de cuvânt, au în pizmă să facă să-i despartă, să aveți cu ce vă da seama, căci apoi veți cădea în osândă și în pedeapsă, pentru căci că țiganii încă sunt / creștini, botezați în numele sfintei Troițe. Și avem datorie, în tot chipul, veri cu ce mijloc s-ar putea, să-i punem la calea cea creștinească, că vom vrea să dăm seamă înaintea înfricoșatului judecătoriu pentru sufletele lor și noi, deaca nu vom învăța pentru dânșii cele ce să cuvin și voi, deaca nu veți face cele ce vă poruncim și stăpânii lor, deaca nu să vor supune dreptății și ascultării besericești.

7. Să știți și aceasta că de să va întâmpla unul să botéze pre cineva, la vrémea căsătoriei celui botezat poate să-l cunune altul, că / bisérica nu opréște. Ce pentru aceasta să nu să facă turburare

și gâlceavă, precum s-au întâmplat la mulți, de-au venit înaintea noastră de s-au judecat.

8. Așijderea vă facem în știre ca nimenea din voi să nu îndrăznească să facă beserică undeva până nu veți lua blagoslovenie de la arhiereul locului, nici să lăsați pe alții să facă până nu se va face știre, ca să li să dea voe, cu blagoslovenie, după porunca pravilei. Că și pentru aceasta să fac multe gâlcevi și multe vătămări de suflete și trebuie să să păzească.

9. Iată dară că v-am făcut înștiințare / de câte am socotit că sunt trebuincioase și de folos, ca să vă luminați și voi și să învățați și pre alții și de câte au venit și s-au judecat înaintea noastră și de câte am înțeles prin oameni cinstiți și credincioși că să fac între voi și vi le trimitem tuturor, tipărite, ca să știți carele să faceți și carele să învățați și de carele să vă feriți.

Iară cine dintru voi va face împotriva vreunui lucru dintre acéstea ce scriem, sau va lenevi și nu le va învăța acéstia toate câte să cuprind într-această cărticea ca să știe în ce chip să le săvârșească, / pentru ca să poată îndrepta pre creștini și să le folosească la céle sufletești, pre unul ca acela bine să știe că-l vom catherisi desăvârșit, precum sfintele canoane ale sfinților apostoli și ale săboarălor poruncesc; și de-acia nu mai iaste cu puțință a i să erta, să fie preot, pentru ca să nu-și mai răpue sufletul cu neștiința lui și să pue în osândă și pre alții.

Iară de veți păzi acéstea ce vă poruncim, atuncea cu adevărat veți fi preoți adevărați ai lui Dumnezeu celui adevărat și vă v-a dărui pentru paza poruncilor lui și într-această lume bunătațile / lui și în viața cea viitoare, împărăția lui cea cerească.

Așa faceți, precum vă scriem, ca și darul domnului nostru Iisus Hristos cu rugăciunile și cu blagoslovenia smereniei noastre să fie cu voi cu toți.

Tipărită în Sfânta Mitropolie în Târgoviște, la anul de la zidirea lumii 7219 <1710>, noembrie 8, de Gheorghie Radovici.

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă. /

PREFEȚE, DEDICAȚII, POSTFEȚE
Postața **Evangheliei** greco-române, tipărită
la București, în anul 1693

Iubitoriului cetitoriu sănătate.

Ca și corhorul între alte verdeté, precum zice pilda, mă arăt și eu, o iubiților cetitori, cătră cei meșteri și iscusiti și înțelepti și nevoitori tipografi, cu aciaștă de bogoslovie cu patru strune și cu toată alcătuirea de dulcele glas alăută, a ceii în trei staturi dumnezăiri, capul ceii fără prihană ai noastre credință, sfânta, zic și dumnezăiasca *Evanghelie*. Dintru carea noi luminându-ne pren dumnezăeștii și ai duhului propovédnici apostoli, și sânguri văzători a înfricoșatelor a Domnului taine, cea întreită și nedespărțită aceii desăvârșită și necuprinsă troiță, am cunoscut pre Tatăl nenăscut, și pre Fiul den părintele născut, și pe dumnezăescul Duh de la părintele purcezătoriu, o dumnezăire de o ființă și de împărăție în trei féte cunoscută.

Deci văzând eu smeritul, adâncul bogoslovii, mă stridiiam a mă apuca de acest lucru. Însă dându-mă pre mine cu credință curată și cu nădėje cătră dulcele Hristos carele zice, la Mathei 21: „De veți avea credință și nu vă veți îndoi, veți zice muntelui acestuia, ridică-te și te aruncă în mare, să va face, și toate oare câte veți cére, crezând, veți lua“.

Deci spre-acéștia căutând cu tot sufletul și inema, prin trudă și osteneală, nu puțină, m-am atins de acest folositoriu de suflet lucru, al căruia întâi cea lui Dumnezău plăcută voință și aflare, și cheltuialele au fost a prealuminatului ș-a pravoslavnicului creștin și mare cuviințatului domn și oblăduitoriu, a toată vestitei și blagocistivii Ungrovlahiii, Ioan Costandin Băsărabă voevoda, iar tipărită de mine, prea micul în eromonahi, Anthim de la Iviriia.

Rogu-vă dară, îndreptarea greșalelor, neștiinții și a nesocotélii méle cu blândă și frățască voință, și nedefăimând făcându-o, rugați-vă pentru mine, smeritul purirea întru Domnul.

*(Dedicația Psaltirei românești, tipărită
la București, în anul 1694*

Blagoceativului, prealuminatului și preaslăvitului domn și oblăduitoriu a toată provoslavnică Țara Rumânească, bunului și creștinului Ioan Costandin Băsărabă voevod și al meu de bine făcătoriu și milostiv stăpân, cu plecăciune metanie făcând, de la Dumnezeu toată buna fericire poftesc.

Toată zidirea văzută și nevăzută, cuvântătoare și necuvântătoare, câtă s-au făcut de cea adâncă a lui Dumnezeu înțelepciune, înălțate și luminate doamne, careși după firea sa, siléște de-și arată slujba și lucrarea ei, după cum i s-au poruncit. Stihiile ca niște întăe pricini îndeamnă pre toate chipurile neamurilor, de-și dau roada sa la vrémea lor.

Iară mai vârtos de toate, fericita și mai aleasa și cuvântătoreea zidire, omul, siléște de aduce nu numai un féliu de roadă, ce foarte multe câte trupești, iară mai multe sufletești, de vréme ce și el de doao s-au zidit, adecă den suflet și den trup. Și toate pentru el s-au făcut și i s-au dat aciastă simțitoare lume cu toată frumusețea ei, ca o grădină cu multe féliuri de flori, ca să-și aleagă céle de folos, să se împodobească trupéște. Și i s-au dat și lumea cea de sus den suflarea dumnezăiască, den carea, cât va vrea, să-și înfrumusețéze icoana cea sufletească și cât va putea să o asemene cu chipul icoanei ziditorului său.

Și măcar că mulți den neamul omenesc au alergat mai vârtos după céle trupești, cu carele s-au și înșălat și den calea adevărului s-au rătăcit, iară câți mai vârtos céle sufletești au iubit, și pre pământ s-au cinstit, și în ceriu viață vécinică au dobândit.

Dentru carii și măria-ta, blagocistive doamne, te-ai ales foarte den tot sufletul râvnitoriu dumnezăeștilor fapte, și te nevoești cu toată osârdiia de aduci multe féluri de roduri sufletești, pentru ca să aibă preavoslavnicul tău nărod să se adape sufletéște. Iară mai vârtos de toate, precum zice acest fericit David, ai iubit

podoaba casii lui Dumnezeu, care iaste sfânta biserică. Și măcar că și cu alte daruri multe o înfrumusețezi, iară cu cuvântătoarea podoabă, adecă cu sfintele și de Duhul Sfânt grăitele *Scripturi*, cu mult mai vârtos decât toți cei mai de nainte o ai rodit, care lucru arată aiave blagocistiva dragoste ce ai cătră toți pravoslavnicii. Pentru aciasta, pre lângă cêlêlalte multe și de folos cărți ce s-au dat în tipariu, iubit-ai și ai ales și aciastă de Duh Sfânt pren rostul fericitului David suflată cântare, carea să numește de opște *Psaltire*.

Pre carea, vrând cineva să o laude, să ia pildă de pre alte preste fire lucruri ale Sfântului Duh, și să ia seama voroavelor ce au toți Psalomii ei; și așa poate cunoaște ce féliu de laude i să cuvine. Că văzând măriia-ta folosul sufletesc ce iaste ascuns într-însa, și măcar de au fost și de alții mai denainte în multe féliuri tipărită, iară acum mai cu multă osârdie o ai scos la lumină și o ai împodobit mai vârtos decât alții; adecă talmăcită chiar în limba rumânească și pentru toate cathizmele cu tropare și cu molitve de rugăciune pentru mai mult folosul și înțelesul celor ce vor ceti.

Și mi-ai poruncit măria-ta de o am tipărit cu toată cheltuiala măriei-tale, ca să să împarță în har pravoslavnicilor creștini, carii toți împreună datori să fie a ruga pre atotputérnecul Dumnezeu pentru viața, întărirea și toată fericirea măriei-tale, păzindu-te bine a otcârmui tot norodul cât de la Dumnezeu măriei-tale crezut și dat iaste a-l stăpâniré, și să poți înmulți și întări pravoslaviia, ca și marele Costandin, cu carele împreună să ți să dăruiască și cununa slavii întru împărăția lui Dumnezeu. Amin.

Al măriei-tale mai mic rugătoriu smeritul întru ieromonahi Anthim Ivireanul, tipografal.

*Dedicație la cartea lui Ioan Cariofil,
Manual despre câteva nedumeriri,
tipărită la Snagov, în anul 1697*

Preacuviosului, preastrălucitului, preaseninului și prin voia celui de sus devenitului stăpân și domn al întregii Ungrovlahii, domnului Ioan Constantin Basarab voevod, mântuire, viață bună, milă din partea lui Dumnezeu și fericire deplină.

Nu-i vor lipsi, zice, lui Dumnezeu ostașii care i se cuvin (Epistola a V-a lui Synesius) în biserici; adică, nu au lipsit și nici nu vor lipsi vreodată în orice împrejurare ostașii Domnului din ceruri, neînfricații luptători ai sfințelor biserici ale lui Dumnezeu, și înflăcărații înțelegători ai adevărului, ca și biruitorii și purtătorii de trofee împotriva oricărei falange de eretici și în contra oricărei alte rătăcirii grecești și ateiste, înarmați nu numai cu arme convingătoare și cu dovezi ale sfintei și divin inspitei *Scripturi*, ba chiar și cu raționamente logice și de neînvinc, infailibile și de necombătut, folosindu-se în toate de adevărul însuși, fie ca refugiu, fie ca apărător.

Adevărul [care] a orânduit să fie totdeauna alături de cei credincioși și ortodocși, până la săvârșirea veacului, conform acelei hotărâri evanghelice: „Și iată eu (Matei, cap 28) sunt cu voi (zice) în toate zilele până la sfârșitul veacului“, deoarece fără ajutorul lui Dumnezeu nimic nu se poate realiza, precum ne-o certifică însuși Domnul în *Evangheliu*, că fără mine (zice) nimic nu puteți face.

Așa cum și în anii noștri s-au găsit și se găsesc unii apărători ca aceștia și vajnici luptători ai cuvântului nostru ortodox și ai credinței, prin urmare, marele stolnic Constantin Cantacuzino, cel prin pronie cerească foarte cuminte și prea nobil între domni, observând pe unii cuvioși, ce-i drept, și ortodocși cât privește adevărul dar nenumărați și ignoranți, poate chiar modești, care însă se scandalizau de pe urma unor dogme grecești, ca de pildă,

să spunem, norocul și ursita și mai ales în legătură cu menirea calvinistă și atee, ca și în legătură cu alte câteva chestiuni necesare, a vrut să-l pună la osteneală pe preaînțeleptul, preaînvățatul și pe preacinstitul mare logofăt al mării biserici a lui Hristos, pe chir Ioan Cariofil, altădată aflat la București, în cursul unei slujbe divine, să răspundă în legătură cu niște chestiuni ca acestea, cu înțelepciunea și cu învățătura, pe care i le-a dăruit Dumnezeu, după canoanele sfinților părinți și după negreșita și infailibila părere a sfintei și catolicei noastre biserici, spre informarea celor ortodocși și spre rușinea și compromiterea ereticilor și a necredincioșilor, ba chiar într-o limbă accesibilă, astfel încât să devină ușor și bine înțeleasă rezolvarea unor asemenea chestiuni puse la îndoială și cerute.

De aceea și acest preaînțelept dascăl, după ce a acceptat această oportună cerere a sus-zisului boier, având drept scop folosul din aceasta, ce urma să rezulte pentru credincioși ca și informarea, el a depus râvnă și grijă multă cu ocazia acestei învățături. Cu acest prilej, el a dizolvat și împrăștiat, cu claritate și concis, flecărelile și ineptiile celor cu păreri opuse, aevea unei pânze de păianjen, iar părerea sfintei noastre biserici și hotărârea ca și judecata adevărului evanghelic, el le-a lămurit și confirmat.

Această lucrare căzându-mi în mâini și citind-o cu atenție și aprofundare și văzând-o a fi foarte folositoare fiecărui ortodox întru răsturnarea dogmelor opuse și întărirea și confirmarea hotărârilor și citatelor adevărului însuși, m-am oferit, foarte bucuros și împins eu însumi de un zel dumnezeiesc, s-o tipăresc în folosul tuturor și pentru mântuirea sufletelor și pentru veșnica amintire a celor care s-au ostenit și a acestor preaînvățați eroi care s-au preocupat și pentru pomenirea apărătorilor credinței ortodoxe.

Nu am îndrăznit însă, preaînălțate stăpâne, s-o tipăresc fără o corectare și o ajustare, și din partea altcuiva dintre acei, care au o apreciabilă experiență în ceea ce privește dogmele juste ale

bisericii, lucru pentru care am și rugat pe preaînțeleptul și preaînvățatul și venerabilul domn Kyminites din Trapezunt, nu numai ca pe cel mai bun cunoscător al dogmelor ortodoxe, dar și zelos fierbinte al cuvioșiei și preaevlavios față de cele sfinte.

Și am apelat la el mai ales ca la un dascăl al renumitei școli de aici, pe care preacuvioasa-ți înălțime a înființat-o cu cheltuieli larg acordate întru iubire de Dumnezeu, în folosul iubitorilor de învățătură pământeni și străini.

Și luminăția-sa procedând bine și într-un mod cuvios, nu numai că a reparat multe lucruri care din greșeală și uitare fuseseră trecute cu vederea, ci și altele care păreau greu de înțeles, le-a lămurit, adăugând și câte erau folositoare spre o mai amplă informare a celor care nu se dumireau, pe care lucrare o și dedic în calitate de slujitor recunoscător sub oblăduirea și îndrumarea seninătății dumneavoastră, sprijinită și încununată de Dumnezeu; a cărei măreție preacuvioasă va să fie mândrie și totodată confirmare a unei opere foarte folositoare din punct de vedere spiritual, întru faima și înălțarea ortodocșilor pe de o parte, iar pe de altă parte întru rușinea și totala compromitere a adversarilor, lucrare, care deși de proporții reduse, din punct de vedere calitativ este foarte mare.

De aceea dar, primește favorabil, ilustrisime și întru Domnul slăvite stăpâne și binefăcătorule, prezentul manual spiritual extrem de folositor, privindu-l nu atât din latura cantitativă, cât mai cu seamă din cea calitativă, și îndeosebi gândindu-te la preferința și recunoștința cordială a slugilor tale, pentru multele și infinitele binefaceri, de care zilnic ne bucurăm primindu-le de la înălțimea-ta.

Pentru care bogate daruri pline de bunăvoință din partea măriei-tale, îți rămânem pururi îndatorați, spre a ne ruga neconținut de nemărginita milostivenie și bunătate a lui Dumnezeu, ca să păstreze, să păzească și să oblăduiască divin cinstita strălucire a măriei-tale, sub atotputernica-i dreaptă și sub

umbra aripilor sale ocrotitoare împotriva oricărui atac al dușmanului, și s-o statornicească pe tronul său cel mai înalt, făcând-o ferice în toate până la adânci și ușoare bătrânețe, în scopul grupării și coordonării turmei întru Hristos încredințată strălucirii tale, și pentru slava, renumele și mândria ortodocșilor de pretutindeni. Amin.

Al măriei-tale străluciri slujitor preaplecăt și preaumil între ieromanahi, tipograf *Antim Ivireanul*.

*Prefața Gramaticii slavonești,
tipărită la Snagov, în anul 1697*

Celui ce străluce în pietate, prealuminatului domn Io Constantin Basarab voevod și stăpânitor al întregii Țări Ungrovlaha, celui preanobil născut și bine făcător, sănătate în lumea aceasta, zile îndelungate și noroc și vecinică mântuire să aibă îi dorim.

Precuvântare la gramatică

Iată că a încolțit sămânța străină, adecă gramatica slavonească, o artă cunoscută și un lucru bun și iscusit, și în zilele domniei-voastre. Pentru fiecare e de mirare și plăcut lucru, când pe câmpul lui (în țarina lui) cresc oarecari grăunțe de altă limbă, căci vede un lucru nou și tăinuit, ce mai nainte n-a fost și nu s-a văzut. Astfel că multă mirare s-a întâmplat și cu neamul nostru lipsit sau de sămânța aceasta, adică de cetirea adevărată slavonească, sau de fructul ei, adecă de înțelegerea celor cetite, când în urma îngrijirii pline de iubire a voastră, ajunse vremea ca să se arate și acest fericit dar, adecă limba slavonească, în țara noastră.

Și dacă limba slavonească la ai săi sau la ai casei (cum s-ar

zice), adecă la slavi, e prea slăvită și admirată, acolo unde ea se întrebuițează ca limbă proprie, cu cât mai mult la noi, cari o întrebuițăm nu ca pe a noastră, ci ca pe una străină și împrumutată, ar trebui ca să fie ridicată în slavă și admirație strălucitoare, spre exacta întrebuițare a noastră.

Căci ce este acest bun fruct ce se arată prin bunăvoința Sfântului Duh? Acesta ce este sufletul din corpul omenesc și lumina din soare, și ce este și sarea în mâncare; căci precum corpul fără de suflet mort este, precum soarele fără de lumină nu luminează și precum mâncarea nu e plăcută fără de sare, tot așa e și cetirea sau scrierea fără gramatică conducătoare.

Căci dacă vrea cineva să știe firea literelor și silabelor, dacă cu glasul vrea să accentueze cuvintele drept și să însemne vorbele cu accente, acela trebuie să se adreseze la prima parte a gramaticii, adică la ortografie.

Dacă vrea să desfacă vorbele în părțile lor cu exactitate, trebuie să cerceteze cu de amănuntul a doua parte, adică etimologia.

Dacă vrea să compună vorbe compuse, spre aceasta trebuie să-și însușască bine regulile sintaxei.

Dacă cineva dorește să facă versuri, și aceasta și-o însușește prin prosodia făcătoare de versuri.

Drept vorbind, lucrurile de minte folositoare la care ea a dat naștere fie în limba grecească, fie în cea latinească, sau în orice altă limbă, aceleași le dă și în slavonească, căci ne învață să cunoaștem în propoziții deosebirile între părțile de cuvânt ale gramaticii, și declinarea numelor și conjugarea verbelor, după temele lor și după terminațiuni, și să judecăm la eteroclite sau anormale lipsa sau prisosul sau schimbarea. Cu un cuvânt, ea deprinde pe cei ce se silesc cu râvnă, să o învețe și să vorbească și să scrie bine. De toate acestea noi eram foarte lipsiți, căci ne lipsea gramatica conducătoare.

De aceea, dacă cuiva i se pare, cu atât mai mult nouă trebuie să ni se pară a fi folositoare, deoarece în bisericile dumnezeiești

noi ne-am obicinuit a ceti slavonește; dar necunoscând această limbă, care ne este străină, nu a noastră, puteam de multe ori să cădem în greșeli. Știind voi aceasta, iar noi cititorii având nădejde în Dumnezeu, nădejdea noastră a căpătat un bun sfârșit în binecuvântata domnie a voastră, căci vedem înrădăcinarea acestei semințe bune în țara noastră și ajutorul dumnezeesc adăogându-se la silința voastră neobosită, când cu îndurare (milostivire) și cu iubire de Hristos, afară de alte binefaceri, ai întemeiat și școală pentru învățarea (îndreptarea) limbei slavonești pentru copiii de vârstă fragedă.

Dar să lăsăm la o parte vorba prea multă despre gramatică; valoarea ei proprie, cât de mare este și cât de prețuită, o va arăta lucrarea. Să cădem în genunchi cu rugăciune, rugându-ne cu sârguință lui Dumnezeu, ca să binevoiască a face ca ea să fie de folos în întrebuințarea ei și spre mărirea lui Dumnezeu și spre cinstea prea fericitei Fecioare, Născătoarei de Dumnezeu și a tuturor sfinților, și spre folosul sufletesc și trupesc al drept credincioșilor.

Iar pentru luminată măria-voastră, ca unul ce v-ați îngrijit de aceasta, spre primirea pentru aceasta de la Dumnezeu a unei vieți îndelungate pământești, a sănătății trupești, fericirii și norocului în toate, iar în ceruri a îndulcirii cu toate fericirile (bunătațile). Și astfel cădem la picioarele luminatei măriei-voastre, cu această cârtică numită gramatică, după porunca voastră acum din tipar scoasă, și vă rugăm să fiți milostiv cu noi cei ce ne-am trudit.

Al luminatei măriei-voastre, prea mic de Dumnezeu rugător, smeritul între ieromonahi, Antim tipograful.

*Dedicația din cartea lui Sevastos Chimenitul, Eortologhion,
tipărită în grecește la Snagov, în anul 1701*

Preaevlaviosului, preastrălucitului, prealuminatului și de Dumnezeu încoronatului domn și stăpânitor a toată Ungrovlahia, domnului domn Ioan Constantin Basarab voevod, mântuire, viață îndelungată și bună sortire de la Dumnezeu și cea mai înaltă fericire.

Începutul, mijlocul și sfârșitul, stăpânul și domnul tuturor ființelor și simțitoare și înțelegătoare este făcătorul tuturor, Dumnezeu. Stăpânul însă și sfârșitul tuturor celor de sub lună este omul. Iar sfârșitul omului, pentru care s-a creat de Dumnezeu, este câștigarea și fericirea lui Dumnezeu însăși; fiindcă pentru om s-a făcut toată lumea aceasta, iar omul, se zice că s-a făcut de cătră Dumnezeu ca să dobândească pe Dumnezeu.

Dobândesc pe Dumnezeu oamenii aceia, carii cred drept în el și păzesc cu scumpătate sfintele lui porunci. Dar sfintele lui porunci se cuprind în aceste două și singure: din iubirea cătră Dumnezeu și cătră aproapele. Atunci se realizează și se cunoaște iubirea cătră Dumnezeu, când păzim, cum am zis, cu scumpătate sfintele lui porunci, după cum o spune și Domnul în *Evanghelii*: căci zice că, dacă mă iubiți, păziți poruncile mele.

Iubirea cătră aproapele atunci să realizează și se săvârșește, când ne iubim cu fapta și din tot sufletul între noi ca și pe noi înșine, după porunca lui Dumnezeu. Să iubești, zice, pe domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și cu toată puterea ta și cu toată inima ta; și pe aproapele tău ca pe tine însuși. Și iarăși: acestea poruncesc vouă ca să vă iubiți între voi. Căci atunci realizăm o astfel de iubire, când ne îndemnăm și ne ajutăm între noi la céle bune și de folos, și la céle trupești, dar mai ales la céle sufletești și mântuitoare, fiecare după putința lui și după capacitatea lui.

Deci eu, fiindcă nu am și altă putere spre ajutorul aproapelui decât ocupațiunea tipografiei, n-am lipsit și nu voi lipsi vreodată ca să folosesc, după puțința mea, pe frații în Hristos ai mei, tipărind deosebite cărți de suflet folositoare și mântuitoare.

De aceea, fiindcă am găsit și această carte, care este lucrarea preaițeleptului și preai învățatului profesor domnul Sevastos Trapezundiul Chimenitul, pe care cetind-o și cunoscând după judecata mea că este prea mult de trebuință și folositoare oricărui ortodox și mai ales celor bisericești și sfințiți, apoi și iubitorilor de învățatură și studiosi și îndeobște fiecărui învățat, mai cu seamă pentru că este compusă în limbă comună și ușoară de priceput, am voit s-o tipăresc și pe aceasta spre folosul, cum am zis, a celor ce vor ceti-o.

Dar fiindcă este obiceiul la acei ce pun cărți în tipar, să le închine la vreo persoană mai însemnată sau bisericească sau politică spre recomandarea și apărarea cărții, pentru aceea și eu, cel mai mic rugător și serv al vostru, afierosesc și închin cartea aceasta de față la înălțimea cea de Dumnezeu mărită și la măreția cea de Dumnezeu păzită și cinstită a preastrălucirii voastre pentru nenumăratele voastre binefaceri și daruri cătră mine cel mai mic, spre asemenea apărare și recomandare a cărții. Pe care cerere și recunoaștere priimind-o voi redați-mi bunăvoința și ajutorul prevăzător, încurajându-ne la lucruri bune și de folos.

Iar Pronia și îngrijirea cea atoatețiitoare și prevăzătoare a lui Dumnezeu fie-vă mântuitoare și adumbritoare strălucirii voastre cei de Dumnezeu încununare mai presus de toată băntuirea potrivnică, întărind-o la prea înaltul ei tron cu îndelungata viețuire, binefacere și cea mai înaltă fericire, până la cea mai adâncă și deplină bătrânețe, spre conservarea și desvoltarea plinirii cei încredințate vouă de Dumnezeu cu numele de Hristos și spre bunul renume, glorie și laudă a tot neamul ortodocșilor.

Iar după strămutarea din aceste vremelnice, fie să vă învrednicească pe voi pe toți și de împărăția cerurilor, în veacul

veacurilor nesfârșiți și neîntrerupți. Amin.

În anul mântuirii 1701, luna iunie.

Al strălucirii voastre cei de Dumnezeu păzite umilit rugător și serv, Antim ieromonahul, tipograf din Iveria.

*Dedicația din Noul Testament,
tipărit la București, în anul 1703*

Prealuminatului, înălțatului și bunului credincios domn obləduitoriu a toată Țara Rumânească, Io Constantin Basarabă voevod, plecate închinăciuni.

Întoarce-se pururea magnitul cătră polus; zboară spre înălțime focul; pleacă-se în sânul pământului piatra; aleargă apele în brațele mării; și în scurte cuvinte toate lucrurile cătră chendrul lor să pleacă.

Deci dară de iaste așa, nu iaste nicidecum minune, de vreme ce acestui dumnezeesc *Testament* toate ce sunt în sânul credinciosului, iubitoriului de Hristos și creștinescului tău suflet, ca la un chendru firesc aleargă. Pentru ce? Că precum céle sfinte să cuvin sfinților și céle sfințite sfințiților, așa și céle creștinești, creștinilor să cuvin.

Multe adevărate creștinești și de Dumnezeu plăcute și de suflete folositoare cărți, dentru ale mării-tale cheltuiale, spre folosul cel de obște, s-au dat; iară de cât toate mai folositoare de suflete și mântuitoare iaste aciasta a *Noului Testament*. Pentru că, de vréme, după cum zice fericitul Pavel, alt nu iaste *Evangheliia*, fără numai putérea lui Dumnezeu spre mântuire la tot cela ce créde, arătat iaste cum că decât toate cărțile besericești aciasta iaste mai folositoare de suflete și mântuitoare.

De vréme ce *Evangheliia* iaste sabiia carea biruiaște toate armele potrivnicului, cu aceasta călcăm toate rélele, răbdăm cu îndrăzneală céle împrotivă, gonirile, ticăloșiile, năcazurile și

moartea, asămănându-se celui ce bine s-au vestit și mult pățimașului mântuitoriu: pren mijlocul *Evangheliei* biruim pre iudei, rușinăm nebună înțelepciunea neînțelepților înțelepți ai lumii aceștia; cu *Evangheliia* Pavel au smerit mândriia Romei și într-însa o au întemeiat; Ioann cu lumina *Evangheliei* au luminat întunecata Elada; Petru au întors toată Iudea și toți apostolii au sădit viia cea de taină, beserica; supus-au răsăritul, biruit-au pe tirani, n-au băgat în seamă sudălmile, n-au socotit muncile, izgonirile și moartea, ci mergea bucurându-se despre fața adunării.

Evanghelia arată pre cel ce pentru noi s-au întrupat, pătimind și cu necinste murind, cea desăvârșită a lui dumnezeire, și desăvârșit omenire; adeverează pre cea de margine a lui începătoare stăpânire a vieții și a morții. Prin *Evangheliie* ne-am împăcat cu Dumnezeu, și den fiii mâniai ne-am învrednicit a-i fi fii prin botez. „Prin *Evangheliie* eu pre voi am născut“.

Deci câtă plată socotești, prealuminate doamne, să iai de la bogatul dăătoriu și platnicul Dumnezeu pentru tipăritul dumnezeestii aceștia și de suflete folositoareii cărți al *Noului Testament*? Mare slavă au luat adevărat și cinste nemuritoare Ptolemeu, împăratul Eghiptului, pentru tălmăcirea *Bibliei* în limba elinească. Iară măriiia-ta mai mare cinste și plată vei lua în aciastă lume și în cea viitoare, pentru căci *Noul* acesta *Testament* al mântuitorului, fiind întru limba cea părintească tălmăcit, cu ale mării-tale cheltuiale spre cea de obște folosință l-ai mai tipărit și l-ai dat.

Deci pentru aciasta fără îndoială adeverez cum că aicea vei să sêceri roada acestui bine și a creștineștilor tale lucrări: întărire lină, viață îndelungată și mulți ani la preaînălțat scaunul mării-tale, asupra vrăjmașilor tăi biruință, dumnezeiască scutire și ajutoriu la toată prealuminață casa mării-tale; iară în cea viitoare nespusele acêlă bunătăți carele mai nainte de întemeierea lumii s-au gătit creștinilor și credincioșilor domni.

Priméște-o dară cu ochiul blând și așa să te avem cu sănătate și cu zile îndelungate, în ani mulți, spre slava și lauda pravoslavnicilor creștini, și spre sporiul folositoarelor de suflete ca acéste fapte.

Al mării-tale mic și plecat rugătoriu, smeritul întru ieromonahi, Anthim Ivireanul.

*Prefață la **Viețile paralele de Plutarh,**
tipărite în grecește la București, în anul 1704*

Preaiubitorilor de învățătură cititori, Antim ieromonahul din Iviria și tipograful tipografiei domnești din București, sănătate de la Dumnezeu și îndeplinirea dorințelor.

Zelul născut al iubirii de învățătură mă îndatorește, iubitorilor de învățătură cititori, să fiu totdeauna cu îngrijire și nelenevos la aflarea vreunei osteneli serioase pentru răspândirea cunoștinței cei iubitoare de învățătură a voastră.

De aceea înștiințându-mă că dintre preastrălucii, învățații și păziții de Dumnezeu fii ai prealuminatului și iubitoriului de Hristos domnului nostru, domnul domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu, preaînvățatul, cuvântărețul și adânc cugetătorul domnul Constantin a tradus *Paralele* grecești și romane ale lui Plutarh în limba obicinuită grecească, de loc n-am întârziat să întrebuițez mii de chipuri ca să înduplec pe strălucirea sa să dea în tipar. Ceea ce abia reușind prin mijlocul deselor și neîncetatei rugăminți, disprețuind strălucirea sa, ca modest, înțelept și cuminte, svonorile deșarte și laudele ușoare, ca proprii celor ce voesc să se arate înțelepți și nu celor în adevăr înțelepți. Iată dar că se produc înțelepciunei voastre preageniale și cugetări preaințelepte.

Dar ca să admirați din ce în ce mai mult exactitatea preastrălucitului traducător, încă și prea marea învățătură, luați vă rog textul grecesc al lui Plutarh, când veți vedea că nicidecum n-a neglijat

unde era cu lipsă Plutarh să îndeplinească cu mare osârdie, deslușind strălucirea sa pe larg acea istorie, unde scriitorul cu repejune o atinge.

Mărturisesc, în adevăr, că îndată ce am citit-o, am fericit pe prealuminatul nostru domn, că între alte haruri dăruite de Dumnezeu, i-a hărăzit Dumnezeu preainălțimii-sale și fii, carii pentru prea marea lor virtute prematură sunt râvniți în lume și invidiați. Aceasta o asigură acei cu carii împreună petrec, îi văd și convorbesc, localnici și streini. Se fericește pre sine preaînțeleptul dascăl al sfintei *Evanghelii* a marei biserici, domnul domn preotul Gheorghe Maiota, nu atât pentru că a fost învățător la astfel de nobili și măriți fii ai domnitorului, atât de lăudat în lume, ci pentru că a hărăzit Dumnezeu sfințeniei-sale învățate astfel de ucenici prea geniali, carii ca să fie icoane însuflețite a preagenialului prototip, fără osteneală și cu o mică judecată logică atrag admirabil spre ei floarea învățaturii, după cum chihlimbarul cu o ușoară frecare îndată-și dezvelește puterea naturală atractivă.

Priimiți dar cu toată plăcerea strălucita scriere ce vi se produce, ca dovadă de cele mărturisite de mine, și ca o mică garanție a iubirii nefalșe, neviclene și sincere. Fiți sănătoși.

*Dedicația din **Ceaslovul** tradus de Antim
și tipărit la Târgoviște, în anul 1715*

Prealuminatului, preacreștinului și înălțatului domn și oblăduitoriu a toată Ungrovlahia, Io Ștefan Cantacuzino voevod, pace de la Dumnezeu, și de la smereniia noastră arhierescă blagoslovenie.

Acest *Ciaslov*, preainălțate doamne, care iaste rânduiala slujbei besericești al nopții și al zilii, la altă față nu ciarcă să se închine, fără numai la înălțimea cea de Dumnezeu cinstită a mărimii-tale, carele ești fiul cel ales al besericii, îndreptătoriu cel lăudat

al politiei, slava cea luminată a pravoslavnicilor, și minunatul sprijenitoriu al creștinătății.

Și adevărat căererea iaste dreaptă, și închinăciunea cuviincioasă, pentru căci precum din tipografie n-au eșit până acum aciastă carte, nici mai împodobită de cum să vede, nici de tot tălmăcită pre limbă rumânească precum acum s-au tipărit; așa și în scaunul Ungrovlahiei n-au șăzut alt domn, nici înfrumusețat cu atâtea daruri, nici îmbogățit cu atâtea bunătăți, câte strălucesc în creștinescul și împărătescul tău suflet.

Au fost cei ce mai nainte au stăpânit, alții luminați pentru numele cel mare al neamului lor, și alții lăudați pentru bunătatea lor cea multă; alții vestiți pentru mai aleasa lor înțelepciune, și alții minunați pentru vitejia lor cea mare.

Iară măriia-ta, ramura cea aleasă a împărătescului și slăvitului neam al Cantacuzineștilor, ai întrecut și ai covârșit pre toți, de vréme ce toate ale celorlalți domni împărțitele daruri le vedem cu mare cuviințare închipuie la creștineasca ta înălțime. Strălucéște într-însa domneasca mare podoabă, dară înfrumusețată cu bunătatea faptelor; înțelepciunea cea politiciască, dară unită cu râvna cea creștinească; sfatul cel mare, dară însoțit cu putérea legilor; dreptatea cea cu socotință, dară împreunată cu blândéța și cu îndelungă răbdarea.

Însă decât toate acéstea ale mării-tale vrédnice de laudă bunătăți, o cât să vede de luminat multa cucerie ce ai cătră céle dumnezești. Cu aciasta și pre Dumnezeu cu faptele tale céle bune neconțin mărăști, și besérica cu ascultarea cinstești, și ceata preotească cu facerile de bine odihnești, și dumnezeștile lăcașuri, cu luminatele tale daruri împodobești. Și iarăși milostivirea și fireasca-ți buna cugetare, cu câtă despărțea de cât pre ceialalți domni te arată! Pre cei supuși cu daruri îndestulate totdeauna îmbogățești, pre politie cu boeriile, pre norod cu ușurarea, pre streini cu priimeala, pre săraci cu mila, și pre toată țara cu bișuguri nenumărate.

Drept acéia, după cum zice David, cu dreptate te-au uns pre tine domnul Dumnezeuul tău, cu unt de bucurie mai vârtos decât pre părtașii tăi; cu dreptate te-au întâmpinat cu blagosloveniile bunătății, și ca pre un ales din norodul lui cu dreptate te-au înălțat în scaunul domniei acestuia de Dumnezeu păzit pământ, ca văzând cei supuși părinteasca-ți dragoste, multa-ți bunătate, luminatele-ți faceri de bine, și céliialalte de Dumnezeu plăcute lucruri, ca lumina luminând înaintea oamenilor, să mărească pre părintele nostru cel din ceriuri, carele ne-au cercetat pre noi dintru înălțime și au rădicat corn de mântuire noao, dăruindu-ne domn ca acesta, blând, milostiv, drept, iubitoriu de streini, făr' de răotate, făcătoriu de bine, iubitoriu bunătății și gonaci răotății.

Deci dară pentru acéste împodobite bunătăți, preainălțate doamne, și pentru cea făr' de asămânare cucerie la céle dumnezești smerenia noastră cu mare dragoste aduce dar aciastă sfântă carte, și o închină ceii de Dumnezeu cinstită înălțimei-tale. Și nădăjduesc făr' de nici o îndoială că va afla vrédnică și foarte véselă priimeala, de vréme ce nu numai că are slavosloviile celui ce în Troiță să proslăvéște Dumnezeu, a căruia ești icoană vie pre pământ cu stăpânirea domniei, ce cuprinde și laudele a tuturor sfinților, pre carii cu creștinească cucerie îl cinstești, și te închini lor, și-i chiemi pururea întru ajutoriu, ale cărora neîncetate rugăciuni cătră Dumnezeu și dumnezeescul dar, ce păzéște pe credincioșii domni, să păzească pre măriia-ta întru prealuminatul scaun al domniei, cu pace întemeiată, cu slavă lăudată, și cu norocie adevărată pentru lauda politiei, pentru folosul norodului și pentru buna chiverniseală a toată eparhia.

Cinstitei de Dumnezeu înălțimei-tale, întru Hristos rugătoriu, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

*Dedicația manuscrisă a lui Antim de pe
exemplarele **Evangheliei** georgiene, tipărită la
Tiflis, în anul 1709*

Aciastă sfântă carte a dumnezeestii *Evanghelii*, carea cu închinăciune să aduce înălțimii-tale, prealuminate doamne, iaste roada cea noao care pământul iverilor adăpându-să din râul împărăteștilor tale daruri, întru acest an au odrăslit, luând și acest pământ norocire să se îmbogățească cu tiparele limbii sale, — precum cu tiparele arăpești s-au îmbogățit Araviia, cu céle elinești Elada, și cu céle rumânești Ungrovlahiia, — mulțemita o aduce la măriia-ta, ca și célelalte trei eparhii, de vréme ce credincioasa și creștineasca-ți mare însuflețire au stătut a fi râul cel cu curgerile de aur, dintru carele au curs acéste patru izvoară, ale rumânilor, ale elinilor, ale aravilor, ale iverilor tipare, — asemenea râului celui dintâi al grădinii desfătării, dintru carele au eșit céle patru râuri, Fison, Gheon, Tigru și Efrat.

Însă cu acest fel de despărțeală: că cu acéle ape ale râurilor acelora au odrăslit pământul, roduri stricăcioase și trecătoare, iară adăpările tiparelor carele cunosc începătura din vitejasca-ți voință, dau pretutindenea stătătoare și vécinică rodire.

Și pentru aciasta va rămâne măriei-tale și slava și pomenirea nemuritoare, de vréme ce iaste izvorul și pricina acestui bine.

Mai 21, leat 7218, al măriei-tale întru Hristos rugătoriu, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

*Prealuminaatului și preînălțatului domn
Constandin Brâncoveanu Basarab Voevod¹*

Multe și despărțite sunt faptele și sfârșiturile a cugetului celui mulțemitor, prin mijlocul a căroră să adeverează fără de presupus cum că rămân întru neuitarea celor ce li s-au făcut binele. Toate facerile de bine ce au câșigat, iară mai vârtos și mai ales acéste doao: întâi mulțemita cea adevărată caré să face din inima cea călduroasă prin cuvânt și-a dooa, oarecare daruri mici spre semn de cunoștință a datoriei ce li s-ar cuveni.

Pentru aceasta dară și smerenia noastră, cunoscând cum că pentru multele folosuri și faceri de bine ce ai arătat și arăți mării-ta de-a pururea cătră noi sunt datoriu nu numai să mă rog lui Dumnezeu, pentru fericita sănătate și buna întărire întru luminat scaunul măriei-tale, ce și veri cu ce alt mijloc ași putea să mă arăt cătră mării-ta mulțemitoriu și voitriu de bine atâta la céle sufletești, cât și la céle trupești.

Drept acéia am vrut cu iubire de osteneală de am adunat și am însemnat întru această cărticea chipurile și obrazele tuturor strămoșilor noștri anume carele din carele să trage, precum să povestesc în sfânta și dumnezeiasca *Scriptură* în cea véche și în cea noao și ca un dar mic și mare să o aduc creștineștii stăpâniri a înălțimei-tale, mic zic pentru statul ei, de vréme ce pre scurt și cu puține cuvinte închiiae toată rodoslovia de la Adam până la Hristos; mare iară pentru gândul, căci întru această rodoslovie să cuprind obraze de oameni mari și minunați, proroci, drepti și împărați, a căroră râvnitor fierbinte ești înălțimea-ta și o oglindă curată prin mijlocul a căriia poate să vază fieștecarele toate bunătățile a celor fericiti bărbați.

Și socotesc lucrul acesta să nu fie fără de cuviință și fără de

¹Preambul la *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, manuscris datat 1 iulie 1709 (n. red.).

socoteală; una pentru căci acéle ce înțelegem prin auz și prin cetaniia a multor zile cu vedéria chipurilor celor însemnate și cu cetaniia povestirei lor pre scurt mai mult ne încredințăm și mai pre lesne întru pomenire le putem păzi. A dooa, ca celuia ce ești stăpânitoriu întru așezământ preaslăvit și întru oblăduire prealuminat și de atâta mulțime de credincioși purtător de grijă și chivernisitor să cuvine drept acéia a fi adus înălțimei-tale de la noi un dar ca acesta; că céle luminate și preaslăvite să cuvin iară celor luminați și preaslăviți. Pentru că măria-ta între prealuminatul neam al Băsărăbeștilor dintru carii s-au arătat domni vrédnici și creștini, însuți ai odrăslit ca o odraslă cu străluciri de aur și ai înflorit ca o floare cu bun miros, păzită cu mila lui Dumnezeu, neveștejită până acum și să va păzi și de acum înainte kata diadohin pentru multele și nenumăratele faceri de bine, carele au câștigat cei de departe și cei de aproape de la creștineasca și asămănătoarea lui Hristos voință a măriei-tale, pentru care lucru de vom zice și te vom numi coroana tuturor domnilor nu vom greși adevărului, de vréme ce ca un maslin roditoriu ce ești sădit în casa Domnului întinzi spre toți ramurile céle neveștejite ale milosteniei și făcliia creștinescului tău suflet spre faptele céle bune și dumnezeești pururea aprinsă cu focul credinții și a dragostei cei fierbinte și pusă în sféșnic pentru ca să lumineze tuturor celor ce sunt întru întunérecul scârbelor.

Și precum într-o grădină împărătească cu multe podoabe să află multe și de multe feliuri de flori, carele veselesc cu mirosul toate simțirile celor ce s-apropie, așa și chipul cel de Dumnezeu împodobit a înălțimei-tale iaste plin și împodobit cu multe daruri și bunătăți și pociu zice cum că, ca alt Pariv indianesc, carele cu putéria lui cea trăgătoare trage la sine toate materiile, sau ca alt izvor din Scotusa ce închiagă toate vasăle céle stricate, așa și blândéțele măriei-tale trage pre toți cătră sine și-i închiagă cu mângăiare și tămăduiaște a fieștecăruia scârba inimii și supărarea lipsii cu îndurarea.

Și cu adevărat ești tot cu totul un chip însuflețit asemenea fără de nici o despărțire cu acei minunați și vestiți ce mai sus s-au zis, atrăgând și adunând de pre la toți bunătățile cele mai de treabă și mai mari: însă de la unul cucernicia, de la altul credința cea fierbinte și râvna cea dumnezeiască, de la altul iubirea de streini, de la altul blândețele, de la altul îndelungă răbdare și nerăutatea, de la altul milostivirea și iubirea de săraci și de la alții alte bunătăți, carele sunt cunoscute și adevărate că le ai măria-ta, iar mai vârtos și mai ales de la dulcele meu Iisus, smereniia cea de margine; că decât te-au mărit Dumnezeu și te-au înălțat în cinste și în stăpânire, cu atâta mai vârtos te smerești cu duhul. Și pentru acéia cu multă cucerie te afli supt jugul cel bun și supt sarcina lui Hristos cea ușoară, primind cu multă răbdare și cu multe blândețe necazurile și supărările cele multe și de multe feliuri ce vin neîncetat, totdeauna, de toate părțile.

Și precum cel într-un nume cu măria-ta slăvitul și de Dumnezeu încununatul, marele și întocma cu apostolii Constandin, întâiul împărat al creștinilor n-au ținut cu putere omenească schiptrul împărăției, ci numai cu singura nebiruita puteria împăratului ceresc, într-acestaș chip și măria-ta, ca un iubitoriu de Dumnezeu nu nădăjduști a chivernisi trebile domniei cu ajutoriul și cu înțelepciune omenească, ci chemi pururea și ajutoriul cel de sus căruia mă rog neconținând ca să ajute măriei-tale, păzindu-te cu sănătate, cu veselie, cu viață îndelungată, mai presus decât toate célia ce aduc întristare, neclătit și nemișcat, într-un înălțat scaunul măriei-tale, împreună cu toată luminată rudeniia măriei-tale. Amin.

Dat în vestitul oraș al Târgoviștei, la anul de la zidirea lumii 7217 <1709>, meseță iulâie, 1.

A păzitei de Dumnezeu înălțimei-tale, într-un Hristos rugător, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

GLOSAR

A

adăsta (a) — a aștepta, a dori.
advar — avgar = amulet.
afurisi (a) — a excomunica, a blestema.
agonisită — avere, stare.
alsăuri — calități.
amestecare — legătură.
anathimi (a) — a excomunica, a blestema.
apucări — hoții.
aravon — închipuire, simbol.
arămuri — vase.
argat — slugă.
aspidă — viperă, șarpe veninos.

B

băcăi (a) — a bate (toba).
baere — amulete.
basne — povești, scornituri, minciuni.
bdenii — denii, privegheri (religioase).
beteag — rănit, bolnav.
beznă — adânc, iad.
blagoceste, blagorodnicie — noblețe, mărinimie.
blagoslovi (a) — a binecuvânta.
blândește — blândețe.

bogate — multe.
borături — vomități.
broboană — boabă (de strugure).

C

cabaniță — mantie domnească.
canon — obligație de îndeplinit.
cap, capete — capitol, capitole.
casnic — gospodar.
catart — catharsis = catarg (de corabie).
catherisi (a) — a scoate din tagma eclesiastică.
caznă — muștrare, chin, tortură.
căuta (a-și) — a trebui.
căzut — convenit.
cerbice — ceafă.
cerca (a) — a cerceta, a vizita.
certa(a) — a pedepsi.
cetanie — lectură.
chelar — cămăraș, cel ce deține cheile de la pivniță și cămară.
chendru — centru, mijloc.
chezășie — promisiune, angajament.
chindie — timpul de după amiază, când se lasă umbrele.
chisoare — închisoare, temniță.

chivernisi (a) — a gospodări, a administra.
chivernisire — chiverniseală, bună
 gospodărire, îmbogățire.
cin — stare, treaptă.
cinie — unealtă, capcană.
ciur — sită mare și rară de sârmă,
 pentru curățit grânele.
clevete — bârfiri, calomnii.
cleveti (a) — a bârfi, a calomnia.
clucsă — cursă, capcană.
comândare — pomană.
concenii (a) — a extermina.
conteni (a) — a opri, a înceta.
corhor — mohor (?).
corn — colț.
coșare — țarc, îngrăditură, staul de
 nuiele.
crăie — domnie.
cuceri (a se) — a se umili.
cucerie — cucerire, umilintă, evlavie.
cuhnie — bucătărie.
custodie — pază, strajă.

D

dascal — învățător, îndrumător.
de-a tocma — întocmai.
defăimare — calomnie.
de margine — nemărginit.
deosebi — foarte.
despărteală — precizare.
destoinic — vrednic.
dezgoli (a se) — a se desprinde, a se
 detașa, a pierde.
diadoh — părtaș, asociat, urmaș.

diată — testament.
dichiu — intendent, administrator.
dosădit — mâhnit, întristat, amărât.
dovedire (nu se vede...) — nu poate fi
 explicat, demonstrat.
dulamă — manta lungă de postav.
durori — dureri.

E

eres — erezie.

F

făicav — peltic, bâlbâit.
fățarie — fățarnicie, ipocrizie, prefă-
 cătorie.
filer — monedă divizionară ungurească.
finix — phönix (pasărea).
flegmă — puroi.
fur — tâlhar.

G

gătire — pregătire.
gherdan — cingătoare
gângăvie — bâlbâială.
gloată — mulțime.
gonaciu — gonitor, prigonitor.
greime — greutate, povară.
grozav — jignitor, irreverențios.

H

har — dar.
hasnă — folos.
hrăpi (a) — a răpi, a apuca.
hulă — defăimare, calomnie.

I

idiomata — particularitate.
ipați — consuli, tribuni (?).
i proci — și celelalte.
iscoadă — spion.
ispiti (a) — a cerceta, a încerca, a tenta.
ispravnic — reprezentant, mandatar, urmaș.

Î

îmbezna (a) — a arunca în întuneric.
împărtăși (a) — a face parte cuiva.
împistrită — ornamentată (haină).
împresura (a) — a crotopi, a ocupa.
împuta (a) — a reproșa.
încailea — măcar.
îndoit — dublu.
înfățășată — trupească.
înfrânare — abținere.
îngrădi — înconjura.
îngreuia (a se) — a se inerva, a se supăra.
înjugare — asociere.
însărcinat — împovărat.
întinăciuni — pete.
învârtejire — schimbare.
învârtoșa (a) — a pietrifica.

L

lămuri (a) — a alege, a deosebi, a curăți
limbă — popor.
limbuți (a) — a calomnia.
livej — sirop.
lucrare — calitate, proprietate.
lunca (a se) — a înclina.

M

mădular — membru.
magupeț — brutar (dar și bucătar).
măgură — munte.
mai vârtos — mai ales.
mamon — diavol.
măscări (a) — a murdări.
măsurăciune — margine, limită (aici: peste măsură).
matca — albia, adâncul.
merinde — ajutor, sprijin.
meser — sărac, umil.
mied — băutură din miere și apă.
a mijloci — a pricinui, a media.
mijloc — pretext.
mirosuri — parfumuri.
mângăios — mângâietor.
mohorăciune — întunecime.
mojic — om de jos.
molitvă — rugăciune.
moșie — avere.
moșnean — moștean, moștenitor, urmaș.
mozavirie — calomnie.
munci (a) — a chinui.

N

năimit — năemit, servitor, simbriaș.
nălucă — nălucire, arătare.
năpaste — necaz, nenorocire.
năpârcă — viperă.
năstrapă — cană, cupă, vas.
neam — popor.
neascultoi — neascultător.

neacător — ce nu se pocăiește.
necurat — permanent, mereu.
necuvios — necuviincios.
nedichisit — nedepins.
nemomit — neînșelat.
neritoricit — nedepins cu oratoria.
neștine — careva, cineva.
netrebui (a se) — a se ticăloși, a fi netrebnic.
nevoi (a se) — a se chinui.
nevointă — chin.
niscăi — oarecari.
norod — popor.

O

obidă — întristare.
obidi (a) — a nedreptăți, a mârni.
oblastie — viță, neam.
oblăduire — stăpânire.
obraz — figură, chip, imagine.
obrezanie — obrezuire, tăiere împrejur.
obște jitie — adunare călugărească.
obștească — comună, generală, obișnuită.
ocarnic — defăimător.
oceanie — deznădăjduire.
ochian — lunetă.
ochii cei de gând — ochii minții, imaginația.
ocoli (a se) — a se face simțită.
orație — urare.
osebi — deosebi.
osârdie — ardoare, zel.
ostoi (a se) — a se alina, a se potoli.

ostrov — insulă.
oști (a) — a purta război.
oțáros — cu gust de oțet.
otput — aici cu sens de sfârșit

P

paretisis — renunțare.
părtășie — parte.
păsa (a) — a apăsa, a deranja.
pavăză — platoșă.
peasnă — cântare scurtă bisericească.
petrecanie — petrecere (de timp); dar și îngropăciune.
petrece (a) — a conduce.
pizmătar — invidios.
plod — sămânță.
poclon — dar.
podnojie — preș.
pogribanie — îngropăciune.
pohfală — pohvală, laudă, elogiu.
pol — jumătate.
politici (a se) — a se pomeni.
politie — oraș; dar și: purtare, fel de viață.
ponciș — pieziș, strâmb.
ponoslui (a) — a reclama.
porumb — porumbel.
posdanică — țiuțoare.
pravoslavie — dreaptă, credință, ortodoxie.
premeneală — scurgere de timp.
prepuitor — denunțator.
prepus — îndoială, bănuială.
price — pricină, ceartă.

priceștanie — cuminecătură.
pricini — pretext, scuză.
poslanie — scrisoare.
pristăvire — moarte.
priveală — privire.
procopsit — înstărit, învățat, instruit.
propovedui (a) — a predica.
proslăvi (a) — a preamări.
prostatac — simplu.
prosti (a se) — a se retrage (din scaun episcopal).

R

răpști, răpși, riști (a) — a murmura, a se revolta.
răpune (a) — a înfrânge, a doborî.
răvaș — adeverință.
ritoricesc — de retor, de orator.
râvnitor — zelos, harnic.
rost — gură, tăiș.
rotocolime — rotunjime.
roura (a) — a cădea rouă.
rudenie — neam, loc.
rufet — răfet, meserie.
rușine — goliciunea trupului.

S

săblaznă — onanie.
săbor — sobor, adunare.
sălaș — adăpost.
sărindar — rugăciune la morți.
scandală — scandilă = supărare, neplăcere, indignare.

shiptru — sceptru.
scârbă — neajuns, necaz.
scârbi (a se) — a se supăra.
scorpie — viperă.
scuipa (a) — a alunga, a lepăda.
semeție — îndrăzneală, dârzenie.
seminție — neam, popor.
semuire — socoteală, asimilare, stabilire.
sfetagoreț — călugăr de la Muntele Athos.

silaves — silabe.
simbrie — plată.
sirep — aprig, sălbatic.
sângiuri — jertfe sângeroase.
sârgui (a) — a se grăbi.
slavoslovie — sfințenie.
slobod — liber.
sluji (a) — a fi prielnic (timpul).
smerin — smerit, modest.
sminteală — rățacire, împiedicare.
soroc — termen.
soție — tovarăș.
spăsenie — mântuire, salvare.
spurca (a) — a murdări.
stemă — coroană, diademă.
stepenă — treaptă, rang.
sterpiciune — stârpiciune, sterilitate.
stihie — element; dar și: planetă.
stâlpări — ramuri verzi.
strașină — etaj.
strimtorime — nerozie mare.
strâmbul (cu) — pe nedrept.
struncinat — slăbit.

sudalmă — înjurătură.
suferi (a) — a suporta, a se feri.

Ș

șoptitor — calomniator.

Ț

taină, (gând de) — sens, simbol, semnificație.

tăiare (de fire) — miracol.

ticălos — nenorocit, amărât.

tiposi (a) — a tipări, a imprima.

tirăni (a) — a munci, a chinui, a tortura.

tiriac — vaccin (preparat primitiv).

tituluș — titlu.

tocmire — stabilire, socoteală.

toiag — baston lung.

trezvi (a se) — a se trezi.

tropar — cântare scurtă bisericească.

truți (a se) — a se mândri.

Ț

ține (a) — a socoti, a lua seama.

U

ulcea — oală de pământ.

umbrire — acoperire.

umejos — umed.

umple (a se) — a se împlini.

uniciune — unire.

urgie — pedeapsă.

urgisi (a se) — a oropsi.

userdie — zel, ardoare.

usibi (a) — a opri, a împiedica.

V

vădi (a) — a dovedi.

vătăma (a) — a jigni.

verhovnic — conducător, îndrumător.

vetrilă — pânză de corabie.

Veruiu — Crezul.

vârguli (a se) — a se mișca.

voile veghiate — adulările, lingușirile.

volnic — liber, slobod.

vorovi (a) — a vorbi.

vraci — tămăduitor, vindecător, medic.

vrajbă — neînțelegere.

Z

zapis — act, contract, învoială.

zavistie — pizmă, invidie.

zavistnic — pizmătareț, invidios.

zățicneală — împiedecare, oprire, deranjare.

zeciuială — dijmă, bir.

zemisli (a) — a concepe.

zmoli (a) — a înnegri.

APRECIERI CRITICE

Didahiile georgianului din Ivirul Caucazului, Antim, sunt mult mai însemnate (decât *Învățăături către fiul său Teodosie* de Neagoe Basarab și *Carte românească de învățătură* de mitropolitul Varlaam — n. n.). Pe Antim îl adusesse în țară pe la 1690 Constantin Brâncoveanu pentru îmbunătățirea tipografiei mitropolitane. Numeroase tipărituri, între care grecești și arabe, se datoresc noului specialist, care, călugărindu-se, ajunsese în 1708 mitropolit. Atitudinea antiturcă îl duse la caterisire și moarte (1716). Și predicile lui Antim sunt compilații, izvorul principal fiind Ilie Miniat, însă naturaleta frazei, spontaneitatea exordiilor, trecerea firească de la planul material la cel alegoric, familiaritatea, indignările, întristările, muștrările, întrebările retorice sunt personale. Antim e un orator excelent și un stilist desăvârșit, echilibrând cu patos exacta mașinărie a cazaniei. El propune cu îndemănare ascultătorilor speculații teologice și transcendentalități, vorbind de sensul mistic al cuvântului Mariam, despre botezul cu apă și cu duh, despre mântuire, făcând cu grație exegeză subțire. Mai ales are darul de a izbi imaginația printr-un soi de caracterare morale, evocând de pildă pe înjurătorul „de lege, de cruce, de cuminicătură, de colivă, de prescuri, de spovedanie, de botez, de cununie“, pe ipocritul la spovedanie care a mâncat miercurea și vinerea „pește și în post raci și unt de lemn“ dar n-a dat de pomană nevoiașilor, căci: „am face milă, ci nu ne dă mâna, că avem nevoi multe și dări și avem casă grea, și copilași cam gloată...“, pe cel care strămbă din nas la mâncarea de post, răpștindu-se asupra verzelor, înjurând legumele, „zicând [că] în zadar s-au adus în lume“. Antim are suavitate, exaltare lirică și face Fecioarei un elogiu franciscan desfășurat într-o cadență fastuoasă ca o coadă de păun.

George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române. Compendiu*, București, Editura pentru literatură, 1968, p. 19.

Mitropolitul Antim, este după câte știm până acum, primul care, rupând cu tradiția, se urcă în amvonul mitropoliei, în zilele marilor sărbători, ca să grăiască poporului său drept de la suflet la suflet. Până la el, în biserica noastră, locul predicii îl ținea cazania; dar cazaniile, alcătuite cu multe veacuri în urmă, cuprindeau explicarea textelor evanghelice în linii general-omenești, ca pentru toate vremurile și pentru toate societățile, pe când societatea românească de la începutul secolului al XVIII - lea avea nevoie de o învățătură vie, adaptată la nevoile ei duhovnicești, la suferințele ei, la durerile ei. Mitropolitul Antim a înțeles acest mare adevăr și, de pe înălțimea amvonului, el a știut să găsească cuvinte mișcătoare de mângâiere, care răsunau adânc în suflete, alinând necazurile unui neam întreg, ca de pildă acele discrete aluzii la lăcomia nesățioasă a turcilor, care nu mai conteneau cu biruri și angarale.

În evoluția literaturii vechi, Antim Ivireanul are meritul de a fi stimulat introducerea limbii materne în bisericile din Țara Românească și de a fi fost inițiatorul predicii — o predică vie adaptată nevoilor societății și timpului, de o mare înălțime morală și o reală frumusețe stilistică. El a dat o strălucire deosebită domniei lui Brâncoveanu, fiindcă l-a ajutat ca, potrivit unei tradiții mai vechi a domnilor Basarabi, să ia sub oblăduirea lui creștinătatea ortodoxă oprimată sub vitrega stăpânire a turcilor.

Nicolae CARTOJAN, *Istoria literaturii române vechi*, București, Editura Minerva, 1980, p. 414.

Antim Ivireanul, fără îndoială, a avut un talent oratoric remarcabil. El rupe cu rutina predicii vechi, care se zbate în frazeologia bisericească veche, în discuții teologice sterpe, în învățături banale. Predica lui este vie; în ea transpiră nevoile vieții de atunci, obiceiurile stricate ale societății contemporane. Câteodată, demascările neajunsurilor oamenilor de atunci capătă caracterul unei satire biciuitoare. În opera lui, plină de imagini vii, de comparații surprinzătoare, se simte și omul literelor: Omul se turbură „ca valurile mării când le suflă vântul“; „Cerul de osteneală au fost închis spre somn toți ochii lui“; „Luna este stăpâna mării“ etc.

Didahiile lui Antim Ivireanul n-au văzut lumina tiparului decât în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Rămase în manuscrise, ele n-au putut exercita o influență asupra literaturii omiletice. Secolul al XVIII-lea ne-a mai lăsat câteva *cuvântări* originale, *panegirice*, *cuvântări la înmormântare* sau la alte ocazii, dar nici una nu atinge strălucirea *Didahiilor* lui Antim Ivireanul nici ca limbă, nici ca însușiri literare.

Ștefan CIOBANU, *Istoria literaturii române vechi*, Chișinău, Editura Hyperion, 1992, p. 616.

Antim este prin formația lui un cărturar, a lucrat în tipografie, a îngrijit texte, cunoaște această muncă la fel de bine ca și laicii. Mai mult, el leagă cuvântul de imagine, ca în acel splendid manuscris cu *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, în prefața căruia afirmă deliberat că îmbinarea celor două limbajuri sporește capacitatea de înțelegere și de memorizare — „mai mult ne încredințăm și mai prelesne întru pomenire le putem păzi“. Asociază sculptura cu arhitectura și caligrafia cu gravura, amintind de multiplele talente ale ctitorului Dragomirnei și subtilului miniaturist, Anastasie Crimca. Vorbește în public, tipărește cărți și este preocupat de învățământ; copierea *Didahiilor*, printre care se află și câteva predici-tip, ne îndeamnă să credem că autorul le-ar fi dorit tipărite. În orice caz, prezența lui marcată în domeniul comunicării culturale îl înscrie într-un șir în cadrul căruia vom regăsi pe Petru Maior și Veniamin Costache. Această activitate amplă și direct implicată în existența cotidiană solicită o permanentă încadrare a operei lui Antim în evoluția culturii noastre și, cu precădere, printre contemporanii lui.

Alexandru DUȚU, *Cultura română în civilizația europeană modernă*, București, Editura Minerva, 1978, p. 151.

Antim Ivireanul este primul cleric român care, fără a ieși din marginile funcției sale, a izbutit totuși, întocmai ca Bossuet, Bourdaloue și Massillon, să pătrundă, prin elocvența sacră, mai adânc în sfera literaturii propriu-zise.

Înainte de Eminescu, Antim a numit luna „stăpâna mării“ și tot el evocând un episod evanghelic, a dat cea dintâi imagine plastică a

furtunii pe mare: „Mi se pare ca când ași vedea înaintea ochilor mei chipul ei, de toate părțile să sufle vânturi mari, să se strângă împrejurul vântului nori negri și deși, toată marea să spumege de mărire și pretutindenea să se înalțe valurile ca niște munți; mi să pare că văz corabia apostolilor că să luptă cu multă sălbăticie în turburarea mării, de o parte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile, de o parte o ridică spre cer; de altă parte o pogoară la iad“.

Alexandru PIRU, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, Editura științifică și enciclopedică, p. 216.

Meșteșugind ca poporeni limba vorbită de ei, Ivireanul pune geniul său lingvistic în slujba vocației sale cărturărești-religioase. Dacă nu are darul abstracțiunii dialectice, dacă nu are talentul creator de fizionomii și situații epic-morale, are în schimb puterea de a oglindi, prin via sa limbă românească, o personalitate și o epocă, în liniștea sfâșiată de cuțite a unei perioade istorice definibile prin scrierile ce pot oferi media res. El apără puterea sacerdoțiului, de la dubioșii preoți de rând, la rangul său însuși: „De n-ați știut până acum și de n-au fost nimeni să vă învețe, iată că acum veți ști că am treabă cu toți oamenii câți sunt în Țara Rumânească, de la mic până la mare și până la un copil de țâță afară din păgâni și din cea ce nu sunt de o lege cu noi; căci în seama mea v-au dat stăpânul Hristos să vă păzesc sufletește, ca pre niște oi cuvântătoare și de gâtul meu spânzură sufletele voastre“... De la condamnarea obiceiului adânc înrădăcinat de a înjura, Antim se ridică la viziunea istorică a păstoririi lui: „nu este lupta noastră spre sânge și trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră țiitori lumii întunericului veacului acestuia, spre duhurile viclesugului celui de supt ceriu“... Într-o epocă în care nu numai sângele omenesc a curs mârșav, dar și, prin pacea greu cumpărată de Brâncoveanu, a țării, bubuitul armelor pândea mișelnice hotarele, el își prevede tonant stilul, când se referă la Nicolae al Mirelor: „stă deasupra muntelui bisericii ca o cetate păzită de Dumnezeu și întărită de toate patru părțile cu patru tunuri duhovnicești: cu credința, cu nădejdea, cu dragostea și smerenia. Și cu tunul credinții gonește departe pe vrăjmașii bisericii, pe eretici; cu tunul nădejzii aduce pre cei deznădăjduiți cătră Dumnezeu; cu tunul

dragostei ajută celor săraci și lipsiți; cu tunul smereniei sue pe cei păcătoși la ceriu“.

În stilul religios-mesianic, Antim dădea contemporanilor săi o lecție de patriotism.

Ion NEGOIȚESCU, *Analize și sinteze*, București, Editura Albatros, 1976, p. 6.

Trăitor într-o epocă de strălucitoare cultură și rafinată artă, cum a fost epoca brâncovenească, Antim a izbutit prin talentele sale multiple și abilitatea sa neîntrecută să joace primul rol în viața Țării Românești fără ca cineva dintre contemporani sau urmași să poată gândi în mod serios, că n-a meritat întregul curs al onorurilor prin care a străbătut...

Ca mitropolit, Antim Ivireanul a înzestrat cultura românească cu cea mai înaltă expresie a cuvântului rostit până la acea dată, elaborând nemuritoarele *Didahii*, operă care îl așază printre cei mai mari oratori bisericești ai tuturor timpurilor. Predicând în românește, fără să i se tipărească opera în timpul vieții și aruncându-se urgia tuturor răutăților asupra muncii sale, pusă în slujba Țării Românești, *Didahiile* n-au putut avea soarta predicilor contemporanilor săi din Apus: Bossuet, Bourdaloue, Fléchier, Massillon, Ilie Miniati, deși nu sunt cu nimic inferioare acestora. Cunoscător al vieții sociale românești, în toate adâncimile ei, Antim va prinde aceste realități în formele neîntrecute ale *Didahiilor* și nu va cruța nici domn, nici clasă boierească, nici negustorime de păcatele pe care el, mai bine decât oricine le cunoștea. Înlocuiește în felul acesta vechea cazanie, traducere — corect prinsă în limba românească, de un Coresi și de un Varlaam, dar totuși traducere, cu o operă originală, menită să fie simțită de ascultători tocmai prin viața pe care i-o dădeau aceste realități.

Gabriel ȘTREMPEL, *Introducere* la volumul: *Antim Ivireanul, Opere*, București, Editura Minerva, 1972, p. V și XLII.

Este în *Didahiile* lui Antim Ivireanul un continuu joc de planuri (concret-abstract, real-simbolic, laic-religios), solicitând logica și fantezia, erudiția (teologică) și elanul sufletesc deopotrivă. Moralism în sutană, rigorism până la absolutitate, predicatorul nu pierde nici un prilej pentru a-și semăna cuvintele de învățătură „folositoare de suflet

și mântuitoare“. Cuvântu-l, cu forța-i de iradiere, este harul său și „mreaja“ de creator. Altitudinea oratoriei lui este dată, netăgăduit, și de tensiunea etică a unor cazanii. Paradoxul, dacă poate fi numit paradox, ar fi că acest cărturar cu o imaginație spectaculoasă și terifiantă a răului, care s-ar fi desfășurat, desigur, citind terținele *Infernului* lui Dante, are, cu aceeași amploare, dar cu o mai redusă facultate de plasticizare, o statornică încredere în posibilitatea unei lumi mai bune. Meliorist, propunerile lui de combatere a strâmbătății și a stricăciunii conțin însă și o doză de himeric.

Florin FAIFER, *Postfață* la volumul: *Antim Ivireanul. Didahii*. București, Editura Minerva, 1983, p. 234 — 235.

CUPRINS

<i>Tabel cronologic</i>	3
-------------------------------	---

DIDAII

Aceasta o am zis când m-am făcut mitropolit	6
Luna lui avgust, 6. Cazanie la Preobrajieniia Domnului	12
Cazanie la Adormirea preasfintei Născătoarei de Dumnezeu	19
La Dumineca Vameșului, cuvânt de învățătură	25
Cuvânt de învățătură la Streneniia Domnului nostru Iisus Hristos	31
Cuvânt de învățătură la Dumineca Lăsatului de brânză	36
Cazanie la Vovedenie Bogorodițe noemvrie 21	42
Luna lui dechemvrie, 6. Cazanie la Sfântul Nicolae	48
Luna lui iunie, 29 de zile. Cazanie la sfinții apostoli Petru și Pavel	57
Cuvânt de învățătură la Bogoiavlenie	64
Cuvânt de învățătură la Preobrajieniia Domnului nostru Iisus Hristos	74
Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împăraț Constandin și Elena	
83	
Cuvânt de învățătură la Dumineca Florilor	88
Cuvânt de învățătură la Dumineca Lăsatului sec de brânză	95
Cuvânt de învățătură la Dumineca Florilor	104
Cuvânt de învățătură la sfinții și întocma cu apostolii împăraț Constandin și Elena	
111	
Cuvânt de învățătură la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos	117
Cuvânt de învățătură la Obrezaniia lui Hristos	123
Cuvânt de învățătură la Adormirea preasfintei stăpânei noastre Născătoarei de	
Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria	125
Învățătura la sfântul părintele nostru Nicolae	129
Predoslovie la cuvântul de învățătură în Dumineca Florilor	135
Cuvânt de învățătură și de umilință în Dumineca Florilor	136

Cuvânt de învățătură la Preobrajia Domnului nostru Iisus Hristos	144
Cuvânt de învățătură la octomvrie 26, în ziua sfântului și marelui mucenic Dimitrie, izvorătoriului de mir asupra cutremurului	150
Învățătură la noemvrie 8, în ziua Săborului sfinților îngeri	157
Cuvânt de învățătură în 26 a lunii lui octomvrie, asupra cutremurului și a marelui mucenic Dimitrie, izvorătoriului de mir	166
Cuvânt de învățătură în Dumineca Florilor	174
Cuvânt de învățătură asupra omului mort	179
Învățătură când se face parastas	183
Cuvânt de învățătură în 25 a lunii dechemvrie, la nașterea Domnului nostru Iisus Hristos	185
Cuvânt de învățătură la Dumineca Florilor	192
Învățătură asupra pocăinții	201
Cuvânt de învățătură la pogrebania omului prestăvit	211
Cuvânt de învățătură iară la prestevirea omului	213
Scrisoarea la leat 7220, în luna ghenarie, în 13 zile	215
Duminecă la februarie 3 zile, răspunsul ce am dat a doa oară	221
Începătură și învățătură pentru ispovedanie	223

ÎNVĂȚĂTURĂ BISERICESCĂ

Scara aceștii cărțile	232
Rugăciunea care au învățat pre apostoli Domnul nostru Iisus Hristos „Tatăl nostru carele ești în ceriuri“	232
Mărturisirea credinții, carea se împarte în 12 alcătuiți	234
Cele șapte taini ale sfintei besérici	237
Ce putere și ce dar au acēste șapte taini	237
Pentru taina dumnezeeshii Liturghii	238
Pentru rânduiala preoției	239
Pentru taina ispovedaniei sau a pocăinței	239
Pentru taina nunții cei pre lége	240
Pentru taina maslului	240
Noao porunci mari ale beséricii	241
Zēce porunci ale lui Dumnezeu, de la a 2 Lége, cap.5.	242
Șapte daruri ale Duhului Sfânt, carele sunt. Isaia, cap.11, stih 2	242
Trei fapte bune ale blagosloviei. 1 Cor<intheni>, cap.13, stih 13	242

Patru bunătăți ale sufletului	243
Patru bunătăți ale trupului	243
Șapte păcate de moarte	243
Șapte faceri de bine împotriva acestora	243
Céle 12 roduri ale milosteniei, după cum scrie la Mathei, cap 15	244
Alte învățături trebuincioase	244
Pricinile pentru care fieștece preot are voie să slujească în noria aluia	247

PREFEȚE, DEDICAȚII, POSTFEȚE

Postfața <i>Evangeliei</i> greco-române, tipărită la București, în anul 1693	250
Dedicația <i>Psaltirei</i> românești, tipărită la București, în anul 1694	251
Dedicație la cartea lui Ioan Cariofil, <i>Manual despre câteva nedumeriri</i> , tipărită la Snagov, în anul 1697	253
Prefața <i>Gramaticii</i> slavonești, tipărită la Snagov, în anul 1697	256
Precuvântare la gramatică	256
Dedicația din cartea lui Sevastos Chimenitul, <i>Eortologhion</i> , tipărită în grecește la Snagov, în anul 1701	258
Dedicația din <i>Noul Testament</i> , tipărit la București, în anul 1703	261
Prefață la <i>Viețile paralele</i> de Plutarh, tipărită în grecește la București, în anul 1704..	263
Dedicația din <i>Ceaslovul</i> tradus de Antim și tipărit la Târgoviște, în anul 1715....	264
Dedicația manuscrisă a lui Antim de pe exemplarele <i>Evangeliei</i> georgiene, tipărită la Tiflis, în anul 1709	266
Prealuminaatulul și preainălțatulul domn Constandin Brâncoveanu Basarab Voevod (preambul la Chipurile Vechiului și noului Testament, manuscris datat 1 iulie 1709)	267
<i>Glosar</i>	271
<i>Aprecieri critice</i>	277

BIBLIOTECA

ȘCOLARULUI

Antim Ivireanul

DIDAHII

Proză

Apărut: 1998. Coli tipar: 12,95. Coli editoriale: 12,22

GRUPUL EDITORIAL LITERA

str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova

Editor: *Anatol Vidrașcu*

Editori: *Anatol & Dan Vidrașcu*

Redactor: *Mihai Papuc*

Tehnoredactor: *Roman Camerzan*

Operator: *Vitalie Eșanu*

Tiparul executat sub comanda nr. .

Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,
Chișinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți